

**Opowieści mojej
żony**
Tales Told by My Wife
by Mirosław Żuławski

A glossed reader for the intermediate to
advanced learner of Polish
Edited by Oscar E. Swan

A BRIEF HISTORY OF THE CITY OF PRZEMYŚL

The city of Przemyśl is situated on the San River next to the contemporary Polish-Ukrainian border, about 90 kilometers from Lwów (Lviv) in the east and from Rzeszów to the west. The oldest historical mention of Przemyśl is from 981. A natural passage between the Carpatians and the Sandomierz Lowlands, called the "Przemyśl Gate," has for centuries connected cities in Eastern and Western Europe. Przemyśl's location in a border zone between three countries caused the rulers of Poland, Ruthenia, and Hungary to try to gain control over it from the 10th century on.

The town has always been inhabited by a population of many nationalities, denominations, and cultures: Poles, Ruthenians, Germans, Czechs, Armenians, and Jews. By the 17th and 18th centuries, most minorities were assimilated, leaving Poles, Ruthenians, and Jews as the dominant ethnic groups in Przemyśl and its surroundings.

In 1772, following the first partition of Poland, Przemyśl was incorporated into Austria. Its development became possible again only after 1880, when the Polish territories under Austrian rule (Galicia) were allowed a significant degree of autonomy. This development was connected to the town's strategic location near the border of the Russian Empire. A system of fortifications was expanded to make up the Przemyśl Fortress, one of the largest fortresses in Europe at the time. Economic recovery was also fostered by the construction of the railway line which connected Cracow to Lwów, with a branch leading to Hungary.

During the First World War the town and fortress were besieged by the Russian army twice. In November 1918, after Polish independence, the town found itself within the borders of "reborn" Poland. Its population of 50,000 was made up of Poles, Ukrainians, and Jews. Przemyśl again became a battlefield during the Second World War. From September 1939 to June 1941 the German-Soviet state border ran along the town's section of the San River, accordance with the Nazi-Soviet Pact.

In 1975, following Poland's new administrative division, the Wojewódstwo (Province) of Przemyśl was established. The elevation of Przemyśl to the rank of a provincial capital had a beneficial effect on the city's development, Przemyśl currently now numbers some 70,000 inhabitants.

On the cover: coat of arms of the city of Przemyśl.

CONTENTS

Introduction	5
Bilet	8
Topka soli albo głowa cukru.	15
Zbieg okoliczności.	22
Świniobicie.	30
Starosta z Leska.	39
Ker.	47
Plecak.	58
Przecucie.	67
Kluski z makiem.	75
Babie lato.	85
Mantylka.	94
Korek.	103
Miłość.	111
Porzeczki.	120
Wizyta.	128
Oblężenie.	136
Orchidea.	144
Deszcz.	152
Cukierki.	159
Pożegnanie	166
Uwagi	174
Album zdjęć	181
Słownik	184

INTRODUCTION

Opowieści mojej żony (Tales Told by my Wife) by Mirosław Żuławski (1913-1995) comprises a collection of anecdotal short stories, based on events taken from a family history spanning four generations, as if told by the narrator's wife before a group of family and close friends. Many stories are set in and around the town of Przemyśl, in the southeastern part of contemporary Poland. Often amusing, but just as often of a philosophical bent, many of the stories contain surprise morals. Many arise out of nostalgia for the past, or are based on amusing or instructive juxtapositions between past and present customs, or between supposed differences between male and female behavior. Often stories depend on the unexpected consequences of taking a positive trait of character to an extreme. While touching occasionally on unhappy periods in 20th-century Polish history, the overall tone of the stories is optimistic, testifying to the continuity of life and the resilience of the individual in the face of life's adversities and unpredictabilities.

This collection of glossed short stories is intended for supplementary use in Polish classes at any college level beyond the first year. The wide-ranging settings and correspondingly rich vocabulary make the stories especially suitable for introducing students to the written variant of contemporary Polish. The stories can be retold, analyzed, and discussed at various levels of linguistic and intellectual sophistication, whether orally or in written compositions. Due to their comparative brevity (stories range about seven or eight short

INTRODUCTION

pages in length), individual stories can be covered in two or two three class periods, and the entire collection can be read in a single semester.

USING THE GLOSSARY

One of the outstanding characteristics of these stories is their down-to-earth everyday household choice of words, making them especially well suited to vocabulary building. Occasional regionalisms and authorial idiosyncracies are easily identified and serve to make the narration more picturesque.

The glossary at the end of the book has been compiled by folding a **base vocabulary** of around 1500 words into a **text glossary**, containing words that occur in the text but not in the base. As a general rule, full dictionary entries are given instead of abbreviated entries containing only the word-forms found in the text. For example, when the adverb **zgodnie** 'in concert, in agreement, in accordance with' occurs, it is cited under the entry for the adjective **zgodny** 'consensual'. In this way, the process of looking up words helps to develop a stronger vocabulary and a sense for word relationships.

This reader was in part conceived as a text for a course in Polish-to-English literary translation. Accordingly, the glossary expects the user to be able to adapt the literal and standard meanings of words and word-combinations given in the glossary to the specific contexts in which words are used in these stories, in order to come up with the best idiomatic English translation.

It is assumed that the reader will know how to form participles and verbal nouns from verbs. Accordingly, often a

INTRODUCTION

participle in the text will be glossed by the verb from which it is arrived. For example, one should be able to derive **domknięty** 'shut, closed' from **domknać** -nę -niesz *pf, impf* **domykać** 'close, shut (completely)'. Similarly, **złamanie** in the sense 'breaking' will not be glossed separately from **łamać** -mię -miesz *impf, pf* **złamać** 'break', although in the sense 'fracture' it would be. This said, the glossary is liberal in citing participles and verbal nouns alongside the verbs from which they are derived. When a participle is given a separate entry, it is simply designated as an *aj*, i.e. an adjective.

In the glossary, although many cross-references are given, it is assumed that the user will know how to look up a prefixed perfective verb under the unprefixated imperfective. Additionally, the user should know how to recognize the comparative and superlative forms of adjectives and adverbs, for these are usually not listed separately.

Occasional words and phrases considered to need commentary are bracketed and translated at the end of the book, in the section **Uwagi**. The reader interested in having a grammatical companion at hand when reading these stories is referred to the author's *Polish Grammar in a Nutshell*.

MIROŚLAW ŻULAWSKI

Mirosław Żułowski (1913-1995), probably known today more as the father of the French film director Andrzej Żułowski, spanned, in his various activities as writer, diplomat, and publicist, most of the twentieth century. Educated in law and diplomacy in Lwów (Lviv) in today's Western Ukraine, the elder Żułowski had his literary debut in 1934 in Lwów as a poet.

INTRODUCTION

During the Second World War he was a member of the Home Army and was active in the underground resistance, especially its cultural aspect, and as a war correspondent.

During the periods 1945-1952 and 1957-1978 Żuławski held the positions of Polish delegate to UNESCO in Paris and of ambassador to Senegal and Mali. During 1952-1957 he was editor of *Przegląd Kulturalny* (Cultural Review) in Warsaw. Among his literary works are the short-story collections *Ostatnia Europa* (The Last Europe) 1947, *Psia gwiazda* (Dog Star) 1965, *Opowieści mojej żony* (Tales Told by My Wife) 1970, and the novel *Rzeka czerwona* (Red River) 1953.

Opowieści mojej żony was first published by Czytelnik publishers (Warsaw, 1970). This collection, and their suitability for use in the Polish language classroom, was brought to my attention by Jolanta Łapot. I would like to express my sincerest gratitude to the author's son, French cinema director Andrzej Żuławski, for making this collection available for pedagogical adaptation.

BILET

_Zastanawialiśmy się nad rolą nonsensu w życiu człowieka i wtedy moja żona powiedziała:

- Nonsens wcale nie jest takim nonsensem, jakby się zdawało. [Jeśli się bliżej przypatrzeć], to nonsens jest prawie zawsze nieuniknionym wynikiem działania okoliczności pełnych sensu i rezultatem całkowicie uzasadnionym.

Zaprotestowaliśmy. Każdy wie, że nonsens to coś, co nie ma sensu.

Moja żona uśmiechnęła się tylko. Tak uśmiechają się ludzie pełni tajemnej wiedzy o rzeczach, o których inni nie mają pojęcia. Moja żona zna się na ziołach, kwiatach, dzieciach i snach, co mnie zawsze trochę przeraża.

- Posłuchajcie - powiedziała. - Chcę wam opowiedzieć zdarzenie, które wydarzyło się bardzo dawno, kiedy mnie jeszcze na świecie nie było, ale które [przez to] wcale nie jest nieprawdziwe. Pozwoli wam to zrozumieć głęboki sens nonsensu. Chcecie, żebym je opowiedziała?

- Chcemy - powiedzieliśmy chórem, bo i tak nie było nic innego do zrobienia [tego deszczowego przedpołudnia]. Padało już drugi dzień i zapowiadało się na dobrą trzydniówkę, mieliśmy więc przed sobą masę czasu do zabicia.

Moja żona jest pełna moralnych tradycji rodzinnych, sięgających do siódmego pokolenia, nie wiem, skąd w niej się to bierze, ale wiem, że tak jest, więc byłem pewien, że zaraz zaczerpnie z nich, jak ze studni. Tak też się stało. Co nie jest

wcale dowodem na to, że ją znam dobrze, lecz raczej, że nie znam jej wcale. [Cóż bowiem z tego], że wiem, co za chwilę powie albo uczyni, skoro nie wiem, skąd się w niej bierze to, co w niej jest.

- Moja [babka] - mówiła moja żona - była za młodu nauczycielką i uczyła we wsi, która nazywała się [Czyszki]. Ale mieszkała w mieście i codziennie dojeżdżała do tych Czyszek pociągiem. Był to taki pociąg, który włókł się niemiłosiernie, więc podróż w każdą stronę trwała prawie dwie godziny, choć z miasta nie było wcale daleko do tych Czyszek. Moja babka musiała więc wstawać codziennie o piątej rano, a kiedy wracała, był już wieczór i była taka zmęczona, że poza położeniem się spać nic jej nie było w głowie. Mojej babce groziło więc staropanieństwo, co byłoby zresztą rzeczą zupełnie normalną, [zważywszy tryb życia, jaki prowadziła], i okoliczność, że była jedyną nauczycielką uczącą w tej wiejskiej szkole. Ale moja babka lubiła czytać do poduszki romanse i taka perspektywa wcale się jej nie uśmiechała. Naczytawszy się romansów, marzyła więc w pociągu o królewiczu z bajki. Ale do pociągu wsiadali zawsze ci sami ludzie, którzy w niczym nie przypominali królewicza z bajki, tylko pachnieli kiełbasą i czosnkiem, capem albo piwem. Moja babka miała bardzo wrażliwe powonienie, odziedziczyłam to po niej, toteż cierpiała niewymownie. Proszę zważyć, że pociąg był praktycznie jedynym miejscem, gdzie - przynajmniej teoretycznie - miała szanse spotkania mężczyzny ze swoich marzeń. Jeśli kogoś z

państwa razi powyższe użycie przymiotników, to niech będzie łaskaw pamiętać, że przez cały czas chodzi mi wyłącznie o wykazanie zgodności teorii z praktyką.

Moja żona przerwała, zapaliła papierosa, z tych najdłuższych, strzepnęła popiół, który jeszcze nie zdążył się uformować, i ciągnęła dalej:

- No i oczywiście królewicz się zjawił, bo inaczej nie miałabym o czym opowiadać. Był to młody, elegancki i bardzo przystojny mężczyzna, miał białą chusteczkę w kieszonce i pachniał przyjemnie lawendą. Musiał mieć jeszcze zakręcone w górę wąsiki, laskę, rękawiczki, sztywny, wykładany kołnierzyk, getry i melonik. Wyobrażam sobie, że tak właśnie wyglądał w owych czasach typowy królewicz z bajki.

Wydaliśmy zgodny pomruk potakiwania, po czym moja żona ciągnęła dalej:

- [Ów] młody człowiek wszedł do przedziału, w którym siedziała tylko moja babka, uchylił grzecznie melonika, spytał "czy pani pozwoli?" i nie czekając na odpowiedź zajął miejsce naprzeciw mojej babki, przy oknie. Moja babka spojrzała na niego i poczuła, że nagle robi jej się gorąco, potem zimno, że oblewa się na przemian rumieńcem i bladością, że pragnęłaby się pod ziemię zapaść, a równocześnie nie zamieniłaby miejsca w tym przedziale na żadne miejsce na świecie, że umarłaby gdyby ten człowiek dotknął jej ręki lub zwrócił się do niej jakimś słowem, że umarłaby też, gdyby tego nie uczynił, jednym słowem, moja babka zdradzała kliniczne objawy miłości od

pierwszego wejrzenia, ["un coup de foudre"], ten albo żaden. Młodzieniec zachował się dyskretnie, ale też gapił się w nią jak sroka w kość i widać było, że także opuściła go wszelka pewność siebie i towarzyska swoboda, które to cechy niewątpliwie dotychczas przejawiał. Babka moja, kiedy ją poznałam, miała ciągle jeszcze bardzo piękne włosy i oczy, więc wtedy w pociągu musiała mieć jeszcze piękniejsze.

Moja żona przerwała i zamyśliła się na chwilę, a my wszyscy widzieliśmy w duszy ten przedział, oboje młodych, pociąg pełen niegdysiejszych ludzi, jadących w czasach, które już minęły.

- Siedzieli tak i milczeli, niezdolni do przedsięwzięcia czegokolwiek, bo od razu wytworzyła się między nimi ta napięta sytuacja, która powstaje wtedy, kiedy dwoje ludzi zbyt mocno myśli o tym samym. Pociąg jechał i czas mijał, moja babka pomyślała z przestraszeniem, że ta podróż do Czystek trwa tak króciutko, choć dotychczas wydawało się jej zawsze, że trwa okropnie długo, po raz pierwszy zdała sobie sprawę, że pociąg poruszając się niezdarnie w przestrzeni porusza się błyskawicznie w czasie, w tym jedynym czasie, który jest jej dany jeden jedyny raz i pewnie już nigdy więcej. Zebrała w sobie całą odwagę, jaką daje rozpacz, i zapytała:

"Przepraszam pana, która godzina?"

Mężczyzna sięgnął do kieszonki w kamizelce, wydobył z niej zegarek na złotym łańcuszku, nacisnął sprężynkę uruchamiającą wieczko i powiedział:

BILET

"Wpół do siódmej, proszę łaskawej pani."

"Dziękuję panu" - powiedziała moja babka.

Ośmielony zapytał, czy ona jedzie daleko? Serce w niej zatrzepotało, więc powiedziała, że daleko. Wtedy on powiedział, że wysiada na najbliższej stacji, a moja babka spojrzała na niego z takim błaganiem, że musiał coś wreszcie zrozumieć, bo zaczął nagle mówić bardzo szybko, że tak mu było miło, że chciałby jej posłać kartkę na pamiątkę tej wspólnej podróży, czy nie gniewałaby się, gdyby ją poprosił o adres, bez adresu nie mógłby jej wysłać kartki z podziękowaniem za dotrzymanie towarzystwa.

Moja babka podała mu adres. Nie miał przy sobie notesu i zapisał go starannie na bilecie kolejowym.

Babce ze szczęścia serce waliło coraz mocniej. Wiedziała, że już się nie zgubią, że potrafi ją odnaleźć, że przynajmniej napisze. Czowała, że ze wszystkich mężczyzn na świecie ten jeden jest jej przeznaczony. Wiedziała, że się nie myli, że nie może się mylić. Patrzyła za nim już jawnie zakochanymi oczyma, kiedy wysiadał z wagonu i udawał się w stronę stacji. Patrzyła za nim już z tęsknotą i wtedy zobaczyła, że odwraca się, dostrzega ją, uchyla melonika, rzuca jej gorące spojrzenie, a równocześnie sięga w roztargnieniu do kieszonki kamizelki i oddaje bilet kontrolerowi u wyjścia. Jedyny znak rozpoznawczy, po którym mógł ją odnaleźć!

Moja żona przerwała i wyglądało na to, że na tym się skończy jej opowieść.

BILET

- Ale - spytaliśmy - co to ma do sprawy nonsensu?

- [Jak to?] - zapytała moja żona. - Jak to co? Przecież to wszystko jest na pozór nonsensem, a naprawdę ma zupełny sens. To był nonsens, że moja babka widziała w nim królewicza z bajki i zakochała się od pierwszego wejrzenia. To był nonsens, że [w pierwszym jako tako wyglądającym podróżnym] ulokowała [swe] nadzieje. To był nonsens, że on oddał bilet, na którym zapisał jej adres. Cała ta historia jest jednym nonsensem. A jednak...

Podeszła do półek i wzięła z nich album ze starymi fotografiami.

- Popatrzcie - powiedziała - to ten młodzieniec z pociągu.

Pokazała nam fotografię starego, łysego pana [o pocziwym wyglądzie].

- To on właśnie był moim dziadkiem - powiedziała moja żona. - Ale to jest zupełnie inna historia. Może kiedyś ją wam opowiem.

-

TOPKA SOLI ALBO GŁOWA CUKRU

Przebieraliśmy uzbierane rano grzyby. Jedne przeznaczone być miały na marynaty, inne do suszenia. I wtedy ktoś zaczął wspominać dawne czasy, kiedy gospodarstwo domowe nie było [tym, czym] jest dzisiaj, tylko całą fabryką, w której wyrabiano się masę różnych konfitur, powideł, soków, suszonych śliwek nawleczonych na patyczki i posypanych kminkiem, kandyzowanych gruszek i smażonych w cukrze ogórków. Więc zaczęliśmy się licytować [jedno przez drugie], każdy starał się dorzucić do tej litanii coś, czego jeszcze nie było, wreszcie ktoś przypomniał, że do tych celów kupowało się wówczas cukier w postaci wielkiego stożka, co nazywało się głową cukru. Tak się mówiło: "przynieś mi głowę cukru". Mówiło się też: "proszę o [topkę soli]", bo i sól kuchenna była pakowana w stożkowate, papierowe woreczki.

- Nie mówcie o głowach cukru ani o topkach soli - powiedziała wtedy moja żona - bo to mi przypomina pewnego młodego człowieka, [którego widok] wzbudził we mnie uczucie litości. Jeszcze teraz dreszcz mnie przenika, kiedy [przez to wasze gadanie] muszę myśleć o tym okropnym przypadku.

Przebieranie grzybów zapowiadało się jeszcze na długo, bo zbiór tego dnia był udany, więc poczęliśmy się domagać, żeby opowiedziała. Moja żona przygotowała igły i nici do nawlekania pokrajanych grzybów i zaczęła tak:

- Było to już dawno, jeszcze wtedy, kiedy mieszkaliśmy w Paryżu. Mieliśmy wielu znajomych i bywaliśmy często, nie tak jak dziś, ale najbardziej lubiliśmy chodzić w niedzielę do znajomego etnologa w Pałacu Chaillot, [u którego] zawsze spotkać można było bardzo ciekawych ludzi. Ten etnolog z niewiadomych powodów niezmiernie lubił mojego męża, który, jak wiadomo, odznacza się brakiem jakichkolwiek zalet towarzyskich.

Mruknąłem coś protestującego, ale moja żona machnęła tylko ręką i ciągnęła dalej:

- Otóż ten etnolog prowadził dom otwarty dla każdego, kto miał ochotę przyjść, w każdą niedzielę od czwartej do szóstej. Z tarasu jego mieszkania miało się bardzo piękny widok na Paryż. Ale tym widokiem można się było sycić tylko wtedy, kiedy się przyszło przed innymi gośćmi, bo później patrzyło się już tylko na rozmaitych ludzi, których widok był jeszcze ciekawszy. Jeśli o mnie chodzi, to ludzie są ciekawszy od wszelkich widoków, krajobrazów i przedmiotów.

- [Zgadza się] - powiedziałem. -W Taorminie cały czas patrzyłaś na jakiegoś karzełka zamiast na [Etnę].

- Karzełek miał trzydzieści osiem centymetrów wzrostu, a Etnę już widziałam przedtem na obrazku - powiedziała moja żona i mówiła dalej:

- Pewnej niedzieli zastaliśmy tam młodzieńca, który natychmiast zwrócił moją uwagę do tego stopnia, że już do końca wieczoru nie byłam w stanie zainteresować się nikim

innym. Młodzieniec ów był smukły, dobrze ubrany i wyrażał się inteligentnie o wszystkim, na co tylko rozmowa schodziła. Ale nie to przykuło moją uwagę, bo młodzieńców zgrabnych, eleganckich i wymownych spotkałam już wielu, a żadnemu z nich nie zgodziłabym się oddać za żonę własnej córki, gdybym ją miała. To, co przykuło moją uwagę, to była jego głowa, która miała kształt topki soli albo, jeśli wolicie, głowy cukru. Była wysoka, idealnie stożkowata i zakończona szpicem, na którym rosła mała kępka włosów. Nigdy nie widziałam niczego podobnego i nawet nie przypuszczałam, że ktoś może mieć podobną głowę. Głowy ludzkie są różne, okrągłe, owalne, jajowate, kwadratowe, prostokątne, romboidalne, płaskie, spiczaste, ale żeby głowa ludzka przypominała do złudzenia głowę cukru albo topkę soli! Tego się doprawdy nie spodziewałam.

Moja żona przerwała, uchyliła okularów i spojrzała po nas, jakby chciała sprawdzić, czy podzielamy jej zdumienie. Oględziny musiały wypaść pomyślnie, bo zaraz ciągnęła dalej:

- Z rozmowy prowadzonej z młodzieńcem niewiele się zdołałam dowiedzieć poza okolicznością, że jest kawalerem i ma niejakie trudności w znalezieniu partnerki. Domyślałam się, że to przez tę głowę, ale nie mogłam go przecież zapytać, skąd, na litość boską, wziął taką głowę, choć umierałam z ciekawości. Postanowiłam jednak nie odejść dopóty, dopóki nie rozwiążę tej zagadki, a kiedy już wszyscy goście poszli, zagadnęłam naszego gospodarza. Usiadł ze mną na kozetce i oto co mi opowiedział:

Młodzieniec [o głowie w kształcie topki soli] był synem jego przyjaciela, też etnografa, zmarłego przed kilku laty na japońskie zapalenie mózgu, którego się nabawił na Borneo. W latach trzydziestych nasz gospodarz odbył z przyjacielem oraz jego żoną, też etnografką, długą wyprawę w górne dorzecze Amazonki. Nieszczęśliwe okoliczności sprawiły, że wyprawa nie zakończyła się w przewidywanym terminie i tak się stało, że żona przyjaciela naszego gospodarza zamiast w dobrej klinice, zaczęła rodzić w obozowisku w dżungli. Mężczyźni, jak zwykle w takich wypadkach, stracili głowy i zdawało im się, że kobieta umiera. Wsiedli obaj w łódź i powiosłowali ciemną nocą po felczera, który leczył trachomę w dość odległej osadzie. Rodzącą zostawili pod opieką dwóch służących Indian, których po jakimś czasie krzyki kobiety przejęły takim strachem, że pobiegli do najbliższej osady i sprowadzili całą gromadę starych Indianek. Pani etnografowej urodził się szczęśliwie zdrowy chłopak, ale zanim obaj profesorowie wrócili z felczerelem, Indianki ze szczepu Karaja zdążyły miejscowym zwyczajem wyklepać deszczułkami głowę noworodka w kształt topki soli albo, jeśli wolicie, głowy cukru i utrwalić ją przy pomocy założenia łupek.

Moja żona przerwała i tym razem nawet nie sprawdzała, czy opowiadanie wywarło na nas wrażenie, jakiego oczekiwała. Milczeliśmy, bo dla każdego z nas ten młodzieniec o dziwnej czaszce wyłaniał się z otchłani czasu i mrocznych głębin sprzed cywilizacji. Żył gdzieś wśród nas, ale przychodził z bardzo daleka.

- Zważcie - powiedziała moja żona - że młodzieniec o czaszce w kształcie topki soli byłby ideałem męskiej urody, gdyby został pośród plemienia, którego kobiety przyjęły go od rodzącej. Stare Indianki bardzo były zadowolone ze swego dzieła. Prawdopodobnie zachowując taką głowę, jaką mu dał Pan Bóg, nie mógłby znaleźć żony w tym plemieniu, które zresztą wyginęło, zdaje się, na ospę, wskutek czego ten młodzieniec został być może jedynym na świecie nosicielem głowy wyklepanej deszczułkami w kształt topki soli i cały jego dylemat pochodzi tylko stąd, że stale znajdował się w nieodpowiednim czasie i nieodpowiednim miejscu. Ale uczeni twierdzą, że właśnie to pomieszanie czasów jest bezcenne, bo pozwala na dochodzenie, przez badanie pierwotnych mitów, do zrozumienia, jak funkcjonuje umysł współczesnego człowieka, i właśnie istnienie tych pierwotnych Indian pozwala badać struktury umysłu ludzkiego i stąd właśnie bierze się ten cały strukturalizm, o którym tyle się teraz pisze, a który wywodzi się z badań nad powstawaniem cywilizacji, od surowego do gotowanego, od miodu do tytoniu, jednym słowem od natury do kultury. W takim razie ci Indianie byli już na etapie kultury, jako że starali się zmienić kształt głowy, jakim człowieka obdarzyła natura, a który być może wcale nie jest tak doskonały, jak nam się wydaje. Dlatego ta historia jest o wiele bardziej pouczająca, niż można by sądzić.

- No, a potem? - zapytała któraś z pań. - Widywałaś go jeszcze potem?

TOPKA SOLI ALBO GŁOWA CUKRU

- Tak jest - powiedziała moja żona - bo był to bardzo miły i udany chłopiec, robił doktorat z fizyki nuklearnej. W końcu znalazłam mu żonę.

Wpięła igłę w fartuszek.

- Ale to już zupełnie inna historia. Skończyliśmy na dziś z grzybkami. Może ją wam kiedyś opowiem.

ZBIEG OKOLICZNOŚCI

Mówiliśmy o zbiegu okoliczności w świetle światopoglądu naukowego i wtedy moja żona powiedziała:

- Byłam świadkiem wielu szczególnych zbiegów okoliczności, ale nie tego, o którym chcę wam opowiedzieć. Waham się nawet, czy to uczynić, bo wszystko, o czym wam opowiadam, wydarzyło się naprawdę.

Ale wszyscy chcieli usłyszeć o tym wydarzeniu, więc moja żona przerwała stawianie pasjansa, który nie wychodzi jej nigdy, i zaczęła tak:

- Jest to właściwie dalszy ciąg historii, która wam kiedyś opowiadałam. Pamiętacie, jak moja babka poznała w pociągu mojego dziadka i jak się jeszcze rozstali bez nadziei na to, że spotkają się jeszcze kiedykolwiek? No więc właśnie! Teraz sobie przypominam, że nawet wam obiecałam opowiedzieć, co było potem.

Wszyscy przytaknęli, więc moja żona mówiła dalej:

- Otóż mój dziadek jeździł dość często do różnych miast i miasteczek [Namiesnictwa] w związku z funkcjami praktykanta sądowego, jakie wówczas sprawował. Dawnego dnia wypadło mu wybrać się do [Sambora] nocnym pociągiem. Tak już się składa, że pociąg odgrywał ważną rolę w łańcuchu przyczyn i skutków, jakie złożyły się na to, że mój dziadek i moja babka poznali się i pobrali, [a co za tym idzie], że jestem na świecie, a w każdym razie, że jestem taka, jaka jestem, co ma dla mnie

zasadnicze znaczenie, bo za żadne skarby na świecie nie chciałabym być inna, niż jestem. Myślę, że nie było to przypadkiem, bo kolej żelazna właśnie wtedy zaczynała odgrywać ważną rolę w życiu naszego kraju, zarówno społecznym, jak poszczególnych ludzi. Dziadek mój był młodzieńcem nie tylko przystojnym i wytwornym, lecz również towarzyskim i wesołym. Słyszałam, jak moja babcia mawiało o nim z pobłażaniem, że jak każdy mężczyzna lubi sobie pociągnąć.

- Owego wieczora musiał więc sobie pociągnąć w miłym towarzystwie, bo kiedy tylko wsiadł do pociągu, poczuł senność. Podróżnych było niewielu, więc [kto tylko miał ochotę], układał się wygodnie z płaszczem pod głową. Mój dziadek uczynił to samo, ale pamiętając, że ma sen twardy, zwłaszcza nad ranem, dał "ryńskiego" konduktorowi, prosząc, by obudził go w Samborze. Mój dziadek, mimo młodego wieku, znał już siebie dość dobrze, więc uprzedził konduktora, że będzie mu się opierał, że będzie się z nim bił, że będzie mu wymyślał, a nawet groził, że będzie go błagał i zaklinał, bo sen ma taki twardy, ale żeby konduktor nic sobie z tego nie robił, tylko wyrzucił go wraz z walizką na peron, [skoro tylko] pociąg zatrzyma się w Samborze. Konduktor wziął "ryńskiego" i przyrzekł zrobić, jak mój dziadek sobie życzył. Mój dziadek ułożył się więc z czystym sumieniem jak najwygodniej i natychmiast zasnął. Kiedy się przebudził, [pociąg stał sobie najspokojniej] na dworcu w Przemyślu, co oznaczało, że mój dziadek przespał całą noc i nie

wysiadł w Samborze. Na widok mojego dziadka konduktor nie posiadał się ze zdumienia:

"No, popatrz pan - powiedział - a on tak mnie prosił, tak mnie prosił, tak mnie zaklinał, tak mi się opierał, żebym go nie wyrzucił z pociągu! Bił się ze mną, wymyślał mi, groził, że mnie zniszczy, a ja nic, tylko spokojnie tak, jak pan sobie życzył!"

Moja żona przerwała, bo należała jej się mała chwila odpoczynku, a my wszyscy myśleliśmy nie o jej dziadku, tylko o tym jegomościu, którego konduktor wyrzucił siłą w środku nocy z pociągu na stacji w Samborze i o którym nigdy się już niczego nie dowiemy.

- No cóż - mówiła dalej moja żona. - Co się stało, to się stało i mój dziadek musiał pozostać w Przemyślu do najbliższego pociągu do Sambora. Proszę pamiętać, że w owych czasach pociągi nie chodziły tak często, jak obecnie i że taka pomyłka oznaczała najczęściej stratę całego dnia. Ale mój dziadek odznaczał się od najmłodszych lat poczuciem humoru, [toteż] przyjął tę całą sprawę o wiele lżej, niż można by przypuszczać. Skoro już znalazł się wbrew swej woli w Przemyślu, postanowił wykorzystać ten przypadek w sposób jak najprzyjemniejszy. Zostawił walizkę w przechowalni i udał się na miasto, Przemyśl był zawsze miastem biskupim i garnizonowym, a w owych czasach był bardziej biskupi i garnizonowy niż kiedykolwiek. Spotykało się w nim przede wszystkim osoby umundurowane [w najrozmaitszy sposób]: żołnierzy i oficerów, kawalerzystów z [Zasania] i artylerzystów

z fortów, urzędników i studentów, księży i seminarzystów, zakonnice i pensjonarki. Była właśnie niedziela i wszędzie można było zobaczyć umundurowane oddziały wymienionych kategorii, maszerujące do kościoła lub z kościoła. Jeśli ktoś z was był [kiedy] w Przemyślu, musiał zauważyć niezwykle malowniczość tego miasta. Mój dziadek też nie był obojętny na jego piękno i chodził w górę i w dół, od Sanu do Zamku i z powrotem tak długo, aż się zmęczył. Wtedy przysiadł na ławeczce w parku, nie opodał miejsca, gdzie gimnazjaliści w mundurkach grali w kiczki. Mój dziadek był w latach szkolnych wybornym graczem w kiczki, więc wkrótce nie wytrzymał i dopiero pokazał gimnazjalistom, jak się gra w kiczki. Wygrywał wszystkie partie.

- Potem dziadek poszedł na piwo, bo był bardzo spragniony, i wypił go dosyć dużo. Wkrótce poczuł, że samotność zaczyna mu ciążyć i zapragnął życia towarzyskiego. Ruszył więc przed siebie w nadziei, że może spotka kogoś znajomego albo kogoś, z kim będzie mógł się zaznajomić. Południe minęło i na ulicach nie było już maszerujących oddziałów przybranych w różne mundury, za to pełno było przechadzających się ze sobą par, w mundurach lub bez. Ale dziadek mój nadaremnie wypatrywał wśród nich kogoś znajomego, [jako że] nikogo w Przemyślu nie znał. Czuł się coraz samotniej, zwłaszcza że do pociągu miał jeszcze dużo czasu. Dla człowieka młodego, wesołego i z natury towarzyskiego taka samotność jest najgorszą rzeczą, jaką sobie

w ogóle można wyobrazić. W dodatku niebawem zaczęło się zmierzchać, co już [samo przez się] potęguje uczucie osamotnienia, zwłaszcza u ludzi wrażliwych na zmiany pogody, pór roku i dnia. Na ulicy pojawił się stróż miejski i zaczął zapalać gazowe latarnie, jedną po drugiej, a za oknami mieszkań poczęły rozbłyskiwać [lampy naftowe], co tworzyło atmosferę intymności i ciepła, nie znaną w naszych mieszkaniach, oświetlanych elektrycznością. Dziadek mój nie różnił się niczym od ogółu mężczyzn, którzy, jak wiadomo, kiedy chodzą samotnie po ulicach i zagląдают do wnętrza mieszkań, chcieliby mieć też takie ciepłe mieszkanko z żoną i lampą w środku, a kiedy już je mają, myślą tylko o tym, jak znaleźć się znów samotnie na ulicy. Zgodnie tedy z prawami swego wieku, stanu i płci dziadek mój zateśknął za życiową stabilizacją i rodzinnym ciepłem. Nie trwało to wprawdzie długo, ale mimo to warte jest odnotowania, oznacza bowiem, że dziadek mój miewał chwile słabości, których moja babka niewątpliwie nie omieszkała wykorzystać, skoro w końcu się pobrali i mieli dużo dzieci, mimo że [na co dzień] dziadek mój przyrzekał sobie niezłomie dochować wierności kawalerskiemu stanowi. Ale nie mogło tak być, bo kobiety, w odróżnieniu od mężczyzn, są uparte, wytrwałe i wiedzą, czego chcą.

Teraz żona przerwała i powiodła spojrzeniem po męskiej części towarzystwa, czekając, czy nie podniesie się jakiś głos, ale nie podniósł się żaden, więc moja żona mogła mówić dalej:

- [Wtedy to] [błądzący po oknach, za którymi zapalały się lampy, wzrok mojego dziadka] padł przypadkiem na emaliowaną tabliczkę z numerem domu i nazwą ulicy. Było na niej napisane jak byk: "ul. [Franciszka Józefa] 34". Mój dziadek przypomniał sobie w mgnieniu oka, że pod tym właśnie adresem mieszka jego bliski kolega z wojska, którego nie widział od dawna, a któremu przyrzekł odwiedziny. Z radością w sercu zakołatał więc do drzwi sporego, parterowego domu. Otworzyli mu jacyś obcy ludzie, ale zanim zdołał wybąkać cokolwiek na swoje usprawiedliwienie, zobaczył otwierające się w głębi mieszkania drzwi i moją babkę - to jest tę swoją znajomą z pociągu, której adres w tak głupi sposób stracił - stojącą w progu z naftową lampą w ręku.

- Niesłychane! - powiedział ktoś, jako że w takich momentach zawsze się coś takiego mówi.

- Ale zupełnie logiczne - odparła moja żona. - Mój dziadek miał rzeczywiście przyjaciela z wojska, który mieszkał przy ulicy Franciszka Józefa pod numerem 34, tylko że nie w Przemyślu, lecz w Samborze. Natomiast pod tym samym adresem w Przemyślu mieszkała na stacji u przyzwoitej rodziny moja babka. Jak widzicie więc, trzeba było zbiegu aż kilku niezwykłych i kilku zwykłych okoliczności, żeby moi dziadkowie mogli się spotkać po raz drugi. Takie rzeczy można sobie tłumaczyć w dwojaki sposób. Pierwszy polega na założeniu, że wszystko jest nam z góry pisane i przeznaczone. Ma tę zaletę, że jest prosty, dostępny i nadaje się do każdego

przypadku. Ma tę wadę, że nie odpowiada światopoglądowi naukowemu, o co nam przecież chodzi. Światopogląd naukowy tłumaczy nam takie rzeczy prawem liczb wielkich i rachunkiem prawdopodobieństwa, co jest wcale nie lepsze, bo wynikałoby z tego, że na istnienie każdego z nas złożyć się musiały tysiące przypadków i zbiegów okoliczności, nieraz zupełnie bezsensownych i takich, które wcale nie powinny były się zdarzyć. Jeśli tak jest, to nie ma powodu do takiego znowu zadowolenia z siebie, jakie przejawiają niektórzy, nie wskazując palcem osoby.

Nie odezwałem się i postanowiłem myśleć o koszulkach-opałkach, a moja żona powiedziała:

- Jest to dalszy ciąg historii, którą wam obiecałam, ale bynajmniej nie jej koniec. Jeśli myślicie, że wszystko tym razem poszło gładko, to się mylicie. Wydarzyło się bowiem jeszcze wiele dziwnych rzeczy, o których wam może kiedyś opowiem.

ŚWINIOBICIE

Zauważyliście - powiedziała moja żona - że są ludzie, których stale spotykają różne wydarzenia, ale są i tacy, którym nigdy nic się nie przydarza. Na przykład mojemu mężowi nie zdarza się nigdy nic i kiedy wraca, powiedzmy, z Afryki Środkowej, to ja mam mu o wiele więcej do powiedzenia o tym, co wydarzyło się w domu, niż on [mnie] na temat tego, co przytrafiło mu się w podróży, bo jak już powiedziałam, jemu nie przytrafia się nigdy nic i nigdy mu się nic nie przytrafiło, nawet podczas pierwszej czy podczas drugiej wojny światowej.

- Kiedy wybuchła pierwsza wojna światowa, miałem półtora roku - powiedziałem.

- No i [co z tego]? - odparła moja żona. - Nie zmienia to w niczym faktu, że nie zdarzyło ci się podczas pierwszej wojny światowej nic, tak samo zresztą jak podczas drugiej, a wiadomo przecież skądinąd, jakie ciekawe rzeczy przytrafiają się dzieciom, a nawet niemowlętom.

Poczułem, że wszyscy na mnie patrzą, więc postanowiłem zleźć z tematu, a moja żona powiedziała:

- [Jeśli o mnie chodzi], to spotykały mnie już ciekawe przygody, kiedy byłam jeszcze małą dziewczynką, a raz widziałam nawet cud.

- Cud? - zapytały chórem panie z zainteresowaniem, wynikającym z okoliczności, że kobiety wiedzą więcej, niż mieści się komukolwiek w głowie.

ŚWINIOBICIE

- Cud - powiedziała moja żona. - Cała wieś wyległa na brzeg i wszyscy widzieli, jak [o zachodzie słońca] środkiem wezbranej rzeki płynął leżąc na wznak ksiądz z [Liskowatego].

- Opowiedz - zawołały panie, a mężczyźni także nastawili uszu, bo obraz księdza z Liskowatego, płynącego na wznak o zachodzie słońca środkiem wezbranej rzeki na oczach całej wsi nie dawał już nikomu spokoju.

- Opowiem - powiedziała moja żona - ale pod warunkiem, że nikt nie będzie dopatrywał się w tej historii szerszego sensu ani wyciągał z niej wniosków natury ideologicznej, gdyż ona się do tego zupełnie nie nadaje i [ma do siebie tylko to], że wydarzyła się naprawdę ludziom bujnym, tęgim i malowniczym, jakich dawniej było wszędzie pełno i jacy jeszcze dziś gdzieś istnieją.

Wszyscy przyrzekli, że nie będą wyciągać takich wniosków, więc moja żona opowiedziała, co następuje.

- Kiedy w czasie wakacji albo świąt moi rodzice nie wiedzieli, co ze mną zrobić, odwozili mnie do mojej ciotki, która mieszkała na wsi. Wieś ta została zupełnie spalona w czasie walk z [bandami] i nazwa jej nikomu by dziś nic nie powiedziała. Ale wówczas była to duża wieś, ładnie położona nad [Strwiążem], i moja ciotka była w niej [wójtem]. Ciotka moja była kobietą dużą i mocną, chodziła najchętniej w portkach i w kozuchu, żelazną ręką trzymała gospodarstwo i wójtostwo, krótko trzymała synów i córki, i nawet największe we wsi zabijaki bały się jej jak ognia, choć nigdy nie wyrządziła nikomu najmniejszej krzywdy.

Jednym słowem, moja ciotka posiadała wrodzony autorytet, bez czego nie da się rządzić nikim i niczym, nawet własnym kotem. A moja ciotka rządziła wszystkim, [jak sięgał wzrok], to znaczy do wierzchołków gór, otaczających wieś ze wszystkich stron. Mógłby ktoś wyciągnąć z tego wniosek, że moja ciotka musiała być umysłem o niezbyt szerokich horyzontach, co nie odpowiadałoby prawdzie, gdyż moja ciotka odbyła w osiemdziesiątym piątym roku życia podróż do syna do Ameryki i [dała się tam poznać z jak najlepszej strony].

- Pewnego razu, kiedy spędzałam u mojej ciotki ferie, przyjechał przed Wielkanocą ksiądz z Liskowatego z prośbą, żeby moja ciotka i mój wuj sprawili mu wieprzka. Wszędzie odbywało się przed świętami świnio bicie, żeby było co położyć na święcone, więc mój wuj zaczął się zaraz przygotowywać, bo ksiądz z Liskowatego przyjechał dopiero koło południa i trzeba się było spieszyć, jeśli ten wieprzek miał być sprawiony jeszcze tego dnia. Ale mojej ciotki właśnie nie było w domu, bo poszła do gminy w sprawach publicznych, więc musieli na nią zaczekać. A ponieważ należało ugościć księdza z Liskowatego, mój wuj nakrajał suchej kielbasy, wybrał trochę ogórków z beczki i przyniósł z piwnicy kilka butelek żywieckiego piwa, które trzymał w chłodzie na święta. A po moją ciotkę posłał do gminy syna Władka, żeby zaraz wracała, bo trzeba jechać sprawić wieprzka księdzu z Liskowatego, a jest późno. Czekając siedzieli i rozmawiali o gospodarskich sprawach, pijąc piwo i zagryzając kielbasą. Ksiądz był jeszcze młody, ale swój rozum miał, żył

dobrze z ludźmi, chętnie z nimi przesiadywał, a nawet popijał tyle że w miarę. Na wsi ludzie muszą sobie pomagać o wiele więcej niż w mieście, gdzie nikt nikogo nie potrzebuje, bo [od tego są usługi publiczne] dla ludności. Ksiądz z Liskowatego pomagał wszystkim potrzebującym, [a że] był człowiekiem z natury dobrym i wypełniał z poświęceniem duszpasterskie obowiązki, uchodził w całej okolicy za świętego. Zgodnie ze swym posłannictwem był sprzymierzeńcem porządku publicznego, który uosabiała w gminie moja ciotka, i obrońcą mienia prywatnego, zagrożonego zwłaszcza w okresie poprzedzającym Wielkanoc, kiedy to miejscowym obyczajem większość ludności płci męskiej wędrowała po okolicy starając się coś ukraść, co miało stanowić rękojmię powodzenia na cały następny rok. Mój wuj był niski, miał za krótkie nogi i za długie ręce, ale związał się przy robocie jak nikt, znał się na wszystkim i spełniał funkcje, od jakich w mieście są rzeźnicy, masarze, ślusarze, stolarze, murarze i dentyści. Mój wuj był jedyną osobą na świecie zdolną napędzić stracha mojej ciotce samym swoim wyglądem, jako że istoty duże i mocne boją się z reguły małych a ruchliwych.

Kiedy moja ciotka wróciła z gminy, zaraz powiedziała, że nie ma ani chwili do stracenia, i kazała synowi Władkowi zaprzęgać i załadować na wóz koryto. Ale spojrzawszy na stół, zawstydziała się bardzo, widząc, że mój wuj przyjął księdza z Liskowatego suchą kiełbasą, ogórkami i piwem. [Podrzuciła więc pod kuchnię], zagrzała kaszanke i wyciągnęła nalewkę na

spirytusie. Przepili więc i zagryźli, raz i drugi. Wtedy okazało się, że jest już pora obiadu i nie można jechać o głodzie, więc moja ciotka uwinęła się szybko, bo nie było chwili do stracenia, i nakryła do stołu. Wypili nalewki na spirytusie pod grochówkę na boczku, a potem pod schab z kapustą. Wtedy poczuli pragnienie, a że mój wuj nie miał już więcej piwa w piwnicy, bo wypili wszystko z księdzem z Liskowatego czekając na moją ciotkę, więc kazał synowi Władkowi szybko podskoczyć zaprzęgniętym już wozem do konsumu i przywieźć dwie skrzynki piwa, [w tym] jedną dla księdza na święta. [Zanim Władek obrócił tam i z powrotem], upłynęła chwila, tak że kiedy wreszcie przyjechał z piwem, chciało im się pić jeszcze więcej niż przedtem. Wypili więc [po parę butelek], najpierw ze skrzynki mojego wuja, potem ze skrzynki księdza, który nie chciał być dłużny. Wreszcie moja ciotka stwierdziła, że dzień chyli się ku zachodowi i że jeśli naprawdę chcą sprawić tego wieprzka, to najwyższy czas jechać. Wypili więc szybko strzemiennego nalewką na spirytusie i zaczęli wsiadać na furę. Mój wuj powoził, więc siadł na koźle z lewej strony, moja ciotka w środku, a ksiądz z Liskowatego z prawej. Za ich plecami leżało na wymoszczonym słomą wozie czysto wyszorowane koryto. Ale jak tylko ruszyli, mój wuj spostrzegł, że [księdza z Liskowatego zmorzyło] i że może łatwo spaść z kozła [i coś sobie nie daj Boże zrobić], więc żeby nie tracić czasu, kazał zaraz Władkowi namościć słomy w koryto, do którego położyli [we troje] z wielką atencją księdza z Liskowatego, który poczuł się widać

wygodnie, bo mruknął błogosławieństwo i natychmiast zasnął. Był to człowiek bogobojny, ale nieprzywykły jeszcze w pełni do miejscowych obyczajów. Wtedy mój wuj kazał synowi Władkowi wleźć na kozioł i jechać też, żeby szybciej uwinąć się z wieprzkiem, bo zaczynało robić się późno. Więc mój wuj zaciął ostro konie i wylecieli na gościniec. Na dole był potok, który niedaleko stamtąd wpadał do Strwiąża. Żeby przez niego przejechać, mój wuj musiał wziąć dobry rozpęd, bo właśnie była wiosenna powódź i wody wezbrały. Więc mój wuj zaciął, konie pociągnęły, wóz podskoczył wjeżdżając na przeciwległy brzeg. Tak więc wszystko poszło jak z płatka i teraz jechali już co koń wyskoczy, bo robiło się późno. Po jakiejś chwili moja ciotka odwróciła się, spojrzała za siebie i powiedziała do mojego wuja:

"Ludwik, a gdzie ksiądz z Liskowatego?"

Mój wuj obejrzał się także, spojrzał i powiedział do mojej ciotki:

"Brońcia, a gdzie koryto?"

Albowiem na wozie nie było ani księdza z Liskowatego, ani koryta, choć jeszcze przed chwilą widzieli [na własne oczy] na wozie i księdza, i koryto.

"Bez koryta nie możemy sprawić wieprzka" - powiedział wtedy Władek, syn mojej ciotki i mojego wuja, i moja ciotka twierdziła do końca życia, że była to jedyna rozsądna rzecz, jaką kiedykolwiek powiedział.

Wobec tego mój wuj zawrócił konie i pojechali [czym prędzej] z powrotem, aż do samego domu, ale nigdzie nie

spotkali ani koryta, ani księdza z Liskowatego. To właśnie wtedy cała wieś wyległa na brzeg i wszyscy widzieli, jak o zachodzie słońca płynął samym środkiem rzeki, leżąc na wznak, ksiądz z Liskowatego.

Moja żona przerwała i wtedy ktoś zapytał:

- A co się stało z wieprzkiem?

- Stało się - powiedziała moja żona - [co się miało stać], z czego wynika, że niepodobna uniknąć swojego losu. Nazajutrz z samego rana moja ciotka i mój wuj pojechali do Liskowatego, nie powiedziawszy nikomu ani słowa, bo było im bardzo wstyd za to, co się stało, ale pół wsi udało się tam też, żeby zobaczyć księdza z Liskowatego zdrowego i całego i wtedy już nikt nie miał wątpliwości, że to był cud, i wszyscy mówili, choć on temu gorąco zaprzeczał, że ksiądz z Liskowatego to prawdziwy święty. Nie było rady, musiał przyjąć ten dopust boży, żył wśród swych parafian jeszcze bardzo długo i muszę wam powiedzieć, że to był święty człowiek. Ale to już zupełnie inna historia i może wam ją kiedyś opowiem.

STAROSTA Z LESKA

Rozmowa zesłała na temat różnych "Dni" i "Świąt", [których jest wszędzie coraz więcej], a które polegają na tym, żeby postępować przez jakiś czas tak, jak powinno się postępować zawsze, i wtedy moja żona powiedziała:

- Wszystkie te manifestacje są wysoce irytujące, świadczą bowiem o zapóźnieniu obyczajowości i moralności w stosunku do rozwoju nauki i techniki. Prasa ma swój "dzień bez błędu", gdy tymczasem powinna dbać o niepopęlanie błędów przez cały rok, mężczyźni mają "święto kobiet", chociaż powinni być dla nas jednakowo grzeczni i usłużni [jak rok długi]. Niedawno odbył się w Ameryce "tydzień dobroci dla zwierząt", gdy tymczasem dla psów i kotów powinno się być dobrym codziennie, a my potrzebujemy jeszcze ciągle "tygodnia grzecznej obsługi", choć w sklepach, restauracjach i zakładach usługowych grzeczność powinna być jedyną formą stosunków między personelem a klientem. Te dni czy tygodnie, kiedy to właśnie traktuje się wyjątkowo dobrze czytelników, koty, kobiety i klientów, służą chyba tylko po to, żeby owe istoty czuły się jeszcze gorzej potem, kiedy wraca się znów do codziennych praktyk.

Ktoś zauważył, że można by zrobić wyjątek dla "tygodnia grzeczności", gdyż w tej dziedzinie wskazana jest przykładowa akcja wychowawcza, a to z uwagi na to, że wszelkie objawy niegrzeczności mają szczególnie niemiły wydzźwięk społeczny,

jako że wpływają niekorzystnie na styl i model stosunków międzyludzkich.

- Wiecie przecież - powiedziała moja żona - jakie znaczenie przywiązuję [tak do zewnętrznych form, jak do wewnętrznych cech grzeczności], o czym miałby coś do powiedzenia mój mąż, gdyby chciał, ale jemu się nigdy nic nie chce. W życiu społecznym, towarzyskim, a nawet rodzinnym grzeczność odgrywa dużą rolę, zwłaszcza wówczas, kiedy jest dobrze pojęta i należycie stosowana. Mówię o tym dlatego, że mogłabym wam przytoczyć przykłady grzeczności, zdolnej zatruć człowiekowi życie, a nawet opowiedzieć wydarzenie o skutkach opłakanych, spowodowanych złym pojmowaniem i jeszcze gorszym zastosowaniem tej ważnej cnoty. Lecz byłaby to dość długa historia, a jest już późno.

Ale wszyscy chcieli mimo późnej pory usłyszeć o tym wydarzeniu, które z powodu złego pojmowania i jeszcze gorszego zastosowania grzeczności doprowadziło do opłakanych skutków, więc moja żona powiedziała...

- Znałam przed wojną [starostę z Leska], który zaskarbił sobie moją sympatię, gdyż był człowiekiem kulturalnym i wrażliwym. Nie wiem, czy ktoś z was był kiedyś w Lesku. Jest to miejscowość malowniczo położona wśród gór w dolinie Sanu i posiadająca zamek oraz inne zabytki z XVI wieku. Otóż starosta z Leska, mimo że urzędnik, był bardzo wrażliwy zarówno na piękno przyrody, jak i na urodę zabytkowych budowli. W ciągu tygodnia, zaabsorbowany licznymi

obowiązkami, nie miał czasu na [cieszenie oczu] zielenią doliny i czerwienią starych murów, ale odbijał to sobie w niedzielę. W tych okolicach jedna pora jest piękniejsza od drugiej, bo na [Podgórzu] ciągle jeszcze następują po sobie cztery pory roku, a nie dwie, jak u nas na Mazowszu. Toteż starosta z Leska odbywał w każdą niedzielę długie samotne spacer, zaraz po mszy, której wysłuchiwał w gotyckim kościele w towarzystwie małżonki, czekając na chwilę, w której zgodnie z wymogami swej pozycji będzie mógł położyć na tacy trzymaną w pogotowiu srebrną pięcioletówkę. Potem odprowadzał małżonkę do domu, gdzie ona zajmowała się przygotowaniami do niedzielnego obiadu, natomiast starosta z Leska dawał upust swej miłości przyrody i zachwytowi dla starych kamieni. W dni pogodne odbywał długie spacer w górę doliny aż do podnóża pokrytych lasem gór, w niepogodne odwiedzał zamek [Kmitów], obchodził dokoła starą cerkiew albo synagogę lub też osiemnastowieczne kamieniczki. Wyprawy te napełniały go zawsze pogodą i zadowoleniem, promieniującym na wszystkie dni tygodnia. Starosta z Leska lubił to niepomierne. Napotkani przechodnie pozdrawiali go uprzejmie, ale przyzwyczaili się nie naruszać w niczym ani nie zakłócać samotnego rytuału jego wędrówek.

Moja żona zawiesiła głos, żeby tym lepiej przejść do tej części opowiadania, po której można było oczekiwać, że będzie zasadnicza, a my widzieliśmy jak na dłoni starostę z Leska idącego w odświętnym ubraniu po niepokalanym śniegu, na

którym zapalały się słoneczne iskierki, albo wśród czerwonej od buków [podbieszczadzkiej] jesieni, albo też pośród świeżutkiej zieleni doliny, w czasach, które były czasami naszej młodości.

- Owego przedpołudnia - mówiła moja żona - panowała piękna, wiosenna pogoda, toteż starosta z Leska zapuścił się jeszcze dalej niż zwykle w górę doliny, radując się w śpiew ptaków i wywijając laseczką. Było mu dobrze jak nigdy, czuł się lekki i szczęśliwy, odleciały go wszelkie zgryzoty, a myśli zatrzymywały się tylko na sprawach przyjemnych i płochych. Doszedłszy do ulubionego miejsca, z którego rozciągał się widok na dolinę, starosta z Leska najpierw nie mógł się dość napatrzeć, potem spojrzął na zegarek i postanowił wracać. W drodze powrotnej myślał z rozrzewnieniem o domu, małżonce i oczekującym go obiadku. Uśmiechał się do swych myśli, podśpiewywał w takt kosom i wilgom i wywijał laseczką. Tak doszedł do gościńca. Tu zatrzymał się na chwilę, żeby przepuścić jakiś samochód i przeczekać, aż opadnie chmura wzniesionego kurzu. Kiedy samochód był już całkiem blisko, starosta z Leska rozpoznał miejscowego dziedzica, siedzącego za kierownicą odkrytego, sportowego Daimlera. Miejscowy dziedzic rozpoznał również starostę z Leska i począł hamować, ale że jechał z dosyć dużą jak na owe czasy szybkością, minął starostę i zatrzymał się dopiero o kilkadziesiąt kroków za nim. Starosta z Leska przeczekał, aż opadnie chmura kurzu, i wszedł na gościniec. Miejscowy dziedzic siedział w samochodzie, odwróciwszy głowę ku tyłowi i kłaniał się uprzejmie staroście z Leska kaszkietem w

krate. Starosta z Leska odklonił mu się równie uprzejmie, uchylając melonika, i chciał iść dalej w swoją drogę, kiedy miejscowy dziedzic zawołał:

"Panie starosto! [Proszę] siadać! Podwiozę!"

Starosta z Leska uchylił ponownie melonika i odkrzyknął wywijając laseczką:

"Dziękuję panu dziedzicowi, dziękuję ślicznie. Ale jestem na spacerze! Pogoda!"

Tu starosta z Leska wskazał laseczką na pogodę, która rzeczywiście była wyjątkowa.

"Ale niechżeż pan starosta pozwoli! Podwiozę z przyjemnością!"

"Dziękuję! - odkrzyknął starosta z Leska. - Pan dziedzic bardzo uprzejmy! Ale ja wolę się przejść piechotką!"

["Mowy być nie może!"] - zawołał miejscowy dziedzic. - Byłoby to niegrzecznością zostawiać pana starostę taki szmat od domu!" - i począł cofać samochód do tyłu, aby oszczędzić staroście z Leska fatygi. Albowiem miejscowy dziedzic otrzymał w młodości staranne wychowanie, dzięki czemu odznaczał się wyszukaną grzecznością, której uchybić nigdy by sobie nie pozwolił, zwłaszcza wobec najwyższego w powiecie przedstawiciela władzy. Starosta z Leska dawał jeszcze przeczące znaki laseczką, ale miejscowy dziedzic tylko mocniej nacisnął na gaz, wzbił chmurę kurzu i w tej chmurze tak jakoś nieszczęśliwie najechał, że złamał staroście z Leska lewą nogę.

Moja żona przerwała na chwilę, ale nie na długo, tylko akurat na tyle, żeby nie dać nam ochłonać, i ciągnęła dalej:

- Kiedy miejscowy dziedzic zobaczył, co się stało, zmartwił się bardzo i powiedział: "Bożeż ty mój! A to ci kabała! Ale zaraz to naprawimy! Piorunem! Do szpitala!"

Cóż, nie było rady, teraz starosta z Leska nie mógł już wrócić piechotką. Miejscowy dziedzic ulokował go z wielkim trudem na przednim siedzeniu, ale starosta z Leska nie mógł ani rusz wciągnąć do środka złamanej nogi, więc miejscowy dziedzic wystawił tę nogę przez nie domknięte drzwi razem z prawą, bo ta lewa złamana przeszkadzała tej prawej całej dostać się do środka, i ruszył na całego, żeby czym prędzej dowieźć starostę z Leska do szpitala powiatowego. Ruszył, zanadto ściał wiraż i zawadził o przydrożny słupek tak jakoś nieszczęśliwie, że złamał staroście z Leska prawą nogę.

Wszystkim zrobiło się przykro, bo [jużeśmy zdążyli] przywiązać się do starosty z Leska, a moja żona powiedziała:

- Oto do czego może doprowadzić grzeszność nie na miejscu i nie w porę. Z takiej grzeszności wynikają same przykrości. Albowiem przykrość spotkała nie tylko starostę z Leska, ale również miejscowego dziedzica, bo nikt mi nie wmówi, że złamanie najpierw jednej, a potem drugiej nogi, sprawiło mu przyjemność. Różnie można oceniać przebieg wydarzenia, ale jedno nie ulega wątpliwości, a mianowicie, że starosta udał się na spacer mając obie nogi całe, a wrócił ze spaceru z obiema nogami połamanymi, co spowodowała

niepohamowana grzeczność miejscowego dziedzica. Wziąć pod uwagę trzeba również starościnę z Leska, która w pogodny, niedzielny przedpołudnie czekała na małżonka z dobrym obiadem, i parę innych osób, które musiały być z konieczności w tę sprawę wmieszane. [Ale dajmy temu pokój], bo jeśli się zaczniemy wgłębiać, nie skończymy nigdy i będziecie chcieli, żebym opowiedziała wszystko do końca, a przecież żadna historia nie ma końca i każda można opowiadać dalej. Może zresztą kiedyś dam się do tego namówić.

KER

Odbываły się właśnie Dni Książki i rozmowa dotyczyła różnych korzyści, jakie przynosi lektura, oraz roli książki w podnoszeniu kwalifikacji osobistych. Panie robiły na drutach, a mężczyźni nie robili nic, tylko wałkonili się w słońcu.

- Jeśli o mnie chodzi - powiedziała moja żona - to zawsze byłam zapaloną czytelniczką, ale pewnego razu czytanie książek nie tylko nie pomogło mi i nie [wyszło na dobre], ale nawet poważnie przeszkodziło w nauczaniu się czegoś, na czym mi ogromnie zależało. Stąd wniosek, że nie należy generalizować i przesadzać, przypisując książkom i lekturze same dobre strony.

Opowiedz! Opowiedz! - zawołały panie.

Moja żona szybko policzyła drutem oczka w robótce, którą zaraz przełożyła z jednego druta na drugi.

- Było to - powiedziała moja żona - w pierwszych latach po wojnie. Dziwnym zbiegiem wypadków, możliwym tylko w owych czasach, mój mąż został skierowany do pracy w ambasadzie w Paryżu. Z wyjazdu pamiętam tylko tyle, że przez cały dzień biegałam po Warszawie za jakimś kapeluszem, bo jeżeli wtedy w Paryżu modne były kapelusze, to żadna kobieta nie pokaże się bez kapelusza. Teraz zresztą, znowu są modne. Po przyjeździe czułam się bardzo nieszczęśliwa, bo nie rozumiałam nic z tego, co do mnie mówią, chociaż w gimnazjum miałam zawsze piątkę z francuskiego. Wobec tego mąż mój postanowił, że pojedzie na dwa miesiące letnie do Bretanii, i to

zupełnie sama, tak żebym miała od rana do wieczora do czynienia wyłącznie z językiem francuskim. Pojechałam więc do takiej małej, rybackiej dziury i zamieszkałam w hoteliku, który stał nad samym morzem.

Właścicielką tego hoteliku była pani Cochenec. [Miała lat osiemdziesiąt], nosiła wysoki, koronkowy czepek, który nazywa się bigouden, i nie umiała ani czytać, ani pisać. Wiezorami zapraszała mnie na rozmówkę i kieliszek wiśni w koniaku, co bardzo lubiła. I to była moja jedyna konwersacja w ciągu dnia! Przesiadywałam [całymi dniami] na plaży, czytając książki i patrząc na przyprływy i odpływy morza.

Zmieniały one zupełnie wygląd zatoki, bo w czasie wielkich przyprływów morze wypełniało ją aż po samą plażę, a w czasie odpływów ocean uciekał daleko, odsłaniając skały, pośród których brodzili ludzie w poszukiwaniu krabów, małży i krewetek.

Byłam zupełnie samotna. Do tej miejscowości przyjeżdżały przeważnie matki z dziećmi, była to tak zwana plaża rodzinna, nikt się mną nie interesował, przesiadywałam więc całymi godzinami nad morzem, czytając książki i martwiąc się, że tak nigdy nie nauczę się francuskiego. Na pewno było tam ładnie i ciekawie, ale kiedy człowiek jest taki zupełnie sam, to czuje się nieszczęśliwy nawet w najpiękniejszym miejscu na ziemi. Powiedziałabym nawet, że [im gdzieś jest ładniej, tym więcej dokucza samotność]. A ponieważ tam było naprawdę bardzo ładnie, więc samotność dokuczała mi ogromnie. W

dodatku nie robiłam żadnych postępów we francuskim, a przecież pojechałam tam po to, żeby język włożył mi przez cały dzień do głowy przez uszy. Mój mąż twierdził, że to jest jedyna metoda i że on tak właśnie nauczył się francuskiego, kiedy za studenckich czasów spędził jakiś czas w Paryżu. Dziś jestem prawie pewna, że musiał sobie sprawić jakiś słownik, którego z całą pewnością nie wkładał na noc pod poduszkę, lecz postępował z nim wprost przeciwnie.

Obruszyłem się, bo w pobliżu znajdowały się osoby nieletnie i strzygły uszami, ale moja żona spojrzała tylko na mnie i powiedziała:

- Ale on się i tak nigdy do niczego nie przyzna.

Wolałem więc nie wchodzić na ten grząski grunt, na którym nikt nie może czuć się pewnie, i puściłem to mimo uszu, a moja żona powiedziała:

Powiedziałam o tym wszystkim pani Cochenec, która zamyśliła się na króciutko, nigdy nie widziałam, żeby zamyśliła się na dłużej niż na króciutko, i zapytała, co robię całymi dniami na plaży. Kiedy jej powiedziałam, że czytam książki, podniosła obie ręce i oczy ku niebu, a raczej ku sufitowi, bo to się działo przy kontuarze, na którym stały nasze wiśnie w koniaku, i zawołała: "Książki! Dobry Boże! Któraż szanująca się matka rodziny podejdzie do kobiety, trwoniącej czas na czytanie książki!"

"I kazała mi zabrać ze sobą na plażę wełnę i druty. Powiedziałam jej, że nie umiem robić na drutach.

Odpowiedziała, że to bardzo dobrze, że nie umiem robić na drutach, i poradziła, żebym usiadła na dobrze widocznym miejscu i manipulowała drutami tak, żeby z daleka było widać, że nie umiem robić na drutach. Tak też uczyniłam i gdy tylko te panie zobaczyły, że chciałabym robić na drutach, ale [nie mam o tym zielonego pojęcia], zleciały się ze wszystkich stron i zaczęły mówić do mnie jedna przez drugą, tak że do końca pobytu miałam już konwersację i kiedy mój mąż po mnie przyjechał, paplałam już z tymi paniami tak, że nie mógł się zupełnie połapać, o co chodzi. Tak to nauczyłam się robić na drutach i dowiedziałam się wielu ciekawych rzeczy o wkraczaniu cudownych przypadków w życie ludzkie, o czym wam może kiedyś opowiem.

Ale panie chciały koniecznie usłyszeć natychmiast o cudownych interwencjach przypadku w życie ludzkie, bo tak naprawdę to jest właśnie to, na co wszyscy liczymy, choć nie lubimy się do tego przyznawać. Gromadzimy więc po kryjomu wszelkie fakty świadczące o takich przypadkach w nadziei, że i nam się także coś podobnego przytrafi.

Moja żona policzyła znowu oczka w robótce, dotykając ich po kolei drutem, i powiedziała:

- W czasie naszych wieczornych posiedzeń przy wiśniach w koniaku pani Cochenec opowiedziała mi swoje życie ze szczegółami. Ja już mam takie szczęście, że kogo tylko spotkam, to zaraz opowiada mi swoje życie ze szczegółami, ale to chyba dlatego, że, jak wam już mówiłam, ludzie obchodzą mnie

najbardziej ze wszystkiego na świecie. Nikt przecież nie wpadnie na pomysł opowiadania o sobie komuś, kogo interesują tylko ryby albo znaczki pocztowe, czy też komuś, kto interesuje się tylko samym sobą, to jest niczym, [jak nie wskazując palcem niektóre osoby].

Postanowiłem udawać, że drzemię na leżaku, więc moja żona ciągnęła dalej:

- Pani Cochenec pochodziła z biednej, ale za to licznej rodziny, więc [od dziecka] była służącą u jednych państwa w Quimperle, bo te właśnie biedne, ale liczne rodziny bretońskie dostarczają Francji od wieków marynarzy, żołnierzy i pracowników domowych. Kiedy miała lat osiemnaście, poznała młodego cieśla, który pracował przy restauracji katedry w niedalekim Quimper. Cieśla miał złote włosy i niebieskie oczy, których pani Cochenec nigdy nie mogła zapomnieć, więc ślub odbył się w kościele w Quimperle i zaraz potem urodziła się Jeannette. W czasie mojego pobytu Lu miała już własne dzieci, ale to nie ma nic do rzeczy, wróćmy więc do czasów, kiedy była maleńkim, ślicznym noworodkiem.

Wówczas bowiem wydarzyło się nieszczęście: złotowłosy i niebieskooki cieśla zabił się spadając z wieży katedry w Quimper, pozostawiając żonie i córeczce w spadku jedynie mały domek, w którego kupnie ulokował wszystkie swe oszczędności. Pozostawszy bez środków do życia pani Cochenec zamieszkała w tym domku, zajmując wraz z córeczką kuchnię a jedyną izbę i co parę lat wyklejała jej ściany

nowymi, czystymi tapetami. Ale któregoś lata tapicer oświadczył, że nie można naklejać tak bez końca jednych tapet na drugie, że trzeba zedrzeć te, które już zostały naklejone, i zacząć wszystko od nowa. Pani Chochennec targowała się z nim zawzięcie, bo powiększyło to znacznie koszty przygotowania izby do sezonu, ale tapicer był nieugięty i [postawił na swoim].

Poczęli więc zrywać tapety, a mała Jeannette dzielnie im w tym pomagała. Oderwała z wielkim trudem płat tapety, ale zaraz przestała, bo zobaczyła pod nią kawałek czyjejś nogi. Krzyknęła z wrażenia, więc pani Cochennec i tapicer przybiegli kolejno i wtedy oni także zobaczyli tę nogę. Wyglądała spod zdartej tapety wymalowana na murze olejną farbą i choć nie była tak całkiem podobna do prawdziwej nogi, można się było domyślać, że to ma być noga.

Moja żona przerwała i popatrzała na nas, jakby chciała sprawdzić, czy wyobrażamy sobie należycie tamtą izbę i tamtych troje oglądających namalowaną na ścianie nogę, a my widzieliśmy to wszystko tak dokładnie, jak widzi się zawsze bardzo dawne wydarzenia i ludzi, których nie spotkało się nigdy.

- Wtedy - mówiła dalej moja żona - tapicer zerwał własnoręcznie resztę tapety ze ściany, odkrywając w całej okazałości wielkie malowidło, płaskie i bez perspektywy, na którym niebo miało kolor, jaki powinna mieć ziemia, a za to ziemia była czerwona i niebieska, jak niebo o zachodzie słońca.

"Trzeba będzie zamazać wapnem - powiedziała ze zmartwieniem pani Cochenec. - Bohomaz taki jakiś."

Ale tapicer powiedział surowo, żeby się nie ważyła dotknąć tego malowidła, dopóki on nie wróci, a jeśli go broń Boże dotknęła, to on więcej ręki nie przyłoży do tapetowania izby, co było wystarczającą groźbą, bo drugiego tapicera nie było w całej okolicy. Wsiadł na rower i pojechał do Quimperle, skąd wrócił pod wieczór prowadząc ze sobą brodatego malarza w rozwianej pelerynie i w ogromnym berecie. Malarz zażądał zaraz cidre'u, bo dzień był upalny, pani Cochenec miała w piwnicy dobry, musujący i chłodny cidre chowany dla letników, więc ten malarz wypił cztery butelki tego cidre'u i kiedy już miał dość, powiedział, że nie dałby ani czterech sous za bohomaz na ścianie, po czym wsiadł na rower i odjechał z powrotem do Quimperlé.

Pani Cochenec wiedziała z góry że tak się to skończy, i zaczęła uważać się na niepotrzebną stratę czasu i cidre'u, lato już się zaczynało, w kiosku naprzeciwko ustawiano już ruszt do smażenia bretońskich naleśników, a tapetowanie pokoiku jeszcze się nawet nie rozpoczęło. Ale tapicer tylko na nią popatrzył, ale za to tak, że umilkła od razu. Poszedł do sklepikarza, zastawił rower, żeby mieć na bilet do Quimper, i wrócił nazajutrz w południe prowadząc ze sobą trzech panów ubranych z miejską, którzy ledwie rzucili na obraz okiem, zaraz zaczęli wydawać okrzyki i podnosić w górę ramiona, jakby stało się jakieś nieszczęście, nie chcieli pić cidre'u, tylko zaraz zabrali

się z powrotem, a nazajutrz powrócili z wozem transportowym i czterema murarzami, którym kazano wyciąć obraz wraz ze ścianą i załadować na wóz, a pani Cochenec kazali coś podpisać krzyżykami przy świadkach i dali jej czterdzieści tysięcy franków w złocie, co było bardzo dużą sumą, jako że działo się to wszystko przed pierwszą wojną światową, kiedy pieniądz był jeszcze coś wart. Za te pieniądze pani Cochenec wybudowała pensjonat, w którym mieszkała, a Jeannette poszła do szkoły i została nauczycielką, potem wyszła za męża i miała dużo dzieci.

Moja żona umilkła i najwyraźniej uważała opowiadanie za skończone. Widać to było po jej minie i ze sposobu, w jaki zabrała się do robienia na drutach.

- No dobrze - spytaliśmy. - [A co to był za obraz?]

- To nie ma nic do rzeczy - powiedziała moja żona - co to był za obraz. Nie zmienia bowiem w niczym sensu opowieści, której treścią jest ingerencja przypadku w życie ludzkie, a nie przyczynek do historii sztuki. Ale jeśli już chcecie koniecznie wiedzieć, to wam powiem: to był najprawdziwszy Gauguin. Powstał zapewne w czasie drugiego pobytu malarza w Bretanii. Gauguin musiał nie mieć któregoś dnia na płótno, co mu się często zdarzało, i począł malować na ścianie izby, którą wynajdował, żeby dać upust rozsadzającej go pasji twórczej. W ten sposób, gdyby Gauguin miał dość pieniędzy na płótno, pani Cochenec tapetowałyby do końca życia swój jedyny pokój. Być może, jakiś inny przypadek sprawił, że Gauguin nie miał na płótno akurat wtedy, kiedy miał natchnienie. Być też może, że

młody cieśla całkiem przypadkowo kupił właśnie ten domek, a nie inny, bo tam było zawsze pełno domków do kupienia. Ale nie było przypadkiem, że tapicer nie pozwolił zamazać obrazu wapnem, jak chciała pani Chochennec, i może to on jest właściwym bohaterem tej historii, obok domku oczywiście, a domek po bretońsku nazywa się "ker". Już jesteście zadowoleni?

Potaknęliśmy chórem, a wtedy moja żona podniosła wzrok znad robótki, popatrzyła na nas i powiedziała:

- Cóż to za przerażający brak wyobraźni! Myślicie naprawdę, że to jest wszystko, co na ten temat można powiedzieć? Nikt z was nawet nie pomyślał o człowieku, który był przekonany, że zrobił świetny interes, sprzedając młodemu cieśli z Quimperle za parę franków walący się domek, zawierający coś, co warte było czterdzieści tysięcy franków w złocie. Ale to już zupełnie inna historia i może ją jeszcze kiedyś opowiem.

PLECAK

Siedzieliśmy przy śniadaniu, kiedy zadzwonił telefon. Pani Ziuta, lekarz pediatra, chciała rozmawiać z moją żoną.

- Do ciebie - powiedziałem, podając słuchawkę mojej żonie.

Moja żona słuchała przez chwilę tego, co miała jej do powiedzenia pani Ziuta, kiwając głową i mówiąc od czasu do czasu "tak... tak...", po czym powiedziała:

- A jaki kolor?

Pani Ziuta musiała wdać się w dość szczegółowy opis koloru, bo moja żona znów pokiwała głową, powtarzając od czasu do czasu "tak... tak...", po czym powiedziała:

- Proszę dać włoskiego koperku. Pół łyżeczki na szklanke wody. Nie bardzo słodzić.

Kiedy moja żona odłożyła słuchawkę, powiedziałem:

- Nie bardzo rozumiem, dlaczego pani doktor zasięga u ciebie porad lekarskich w sprawie dziecka. To się kiedyś źle skończy.

Moja żona popatrzyła na mnie wyrozumiale, wzruszyła ramionami i powiedziała:

- Pani Ziuta jest bardzo dobrym lekarzem-pediatrą, toteż zasięga rad w sprawie zdrowia swego dziecka tam, gdzie należy. Wychowałam trzech synów i o ile jeszcze cokolwiek z tego pamiętasz, to musisz przyznać, że żaden z nich nigdy nie chorował na brzuszek.

Musiałem rzeczywiście to przyznać, ale tegoż popołudnia, kiedy siedzieliśmy z przyjaciółmi przy herbacie, znów zadzwonił telefon.

- Do ciebie - powiedziałem, podając słuchawkę mojej żonie. - Pani Ziuta. Chlipie. Mówiłem, że to się źle skończy.

Moja żona słuchała przez dłuższą chwilę tego, co mówiła pani Ziuta, lekarz-pediatra, po czym powiedziała:

- [Nie ma za co], droga pani [doktor], nie ma za co.

- Chlipała rzeczywiście, czy tak mi się tylko zdawało? - zapytałem, kiedy moja żona odłożyła słuchawkę i wróciła do stołu. Przyjaciele też spojrzeli na moją żonę z niepokojem, bo wszyscy lubiliśmy bardzo panią Ziutę.

Moja żona uśmiechnęła się leciutko i powiedziała:

- To niesłychane! Mężczyźni żyją obok kobiet od Adama i Ewy, a tak mało o nich wiedzą! Jestem przekonana, że Ewa nie była wcale taka zaskoczona, kiedy ujrzała Adama po raz pierwszy, a jestem pewna, że już na drugi dzień wiedziała o nim wszystko, podczas gdy mężczyźni po dziś dzień patrzą na każdą kobietę, jakby ją po raz pierwszy widzieli, i nie znają się nawet na takich najprostszycich sprawach jak kobiece łyzy.

Mężczyźni zaprotestowali zgodnym chórem twierdząc, że kobiece łyzy nie są wcale taką prostą sprawą jakby się na pierwszy rzut oka wydawało, i wtedy moja żona powiedziała:

- Mogłabym wam opowiedzieć na ten temat historię, którą pamiętam z dzieciństwa, ale chyba nie warto, bo mężczyźni [i tak] nigdy niczego nie rozumieją.

Wówczas panie zażądały, żeby moja żona absolutnie opowiedziała historię zapamiętaną z dzieciństwa, i to bez względu na to, czy mężczyźni coś z niej rozumieją. Więc moja żona zaczęła tak...

- Było to w czasie pierwszej wojny światowej, a więc bardzo dawno temu. Mieszkałyśmy wówczas w małej miejscowości [pod Lwowem], która później rozrosła się w ładne i uczęszczane letnisko. Mieszkałyśmy tam w niedużym domku z mamusią i moją siostrą same, bo tatuś był na wojnie. Wiedziałyśmy, że mamy tatusia, bo mamusia ciągle o nim mówiła, ale znałyśmy go tylko z fotografii, która stała na biurku. Toteż pytałyśmy bez przerwy, kiedy tatuś przyjedzie, a nasza mamusia odpowiadała, że już niedługo, bo wojna się wkrótce skończy. Ale wojna ciągle się nie kończyła i mamusia mówiła, że tatuś jest na froncie włoskim. Było coraz ciężiej, żywności było coraz mniej, bo mocarstwa centralne poddane zostały blokadzie, do dziś dnia pamiętam obrzydliwy smak, zapach i kolor melasy, której używało się zamiast cukru. Nasza mamusia była bardzo dzielna, nigdy nie pamiętam, żeby płakała, tylko wieczorami pisywała do tatusia listy na front i czasami dawała nam je do wrzucenia do skrzynki pocztowej. Byłyśmy takie małe, że wspinałyśmy się na płot, żeby dosięgnąć skrzynki. Od czasu do czasu przychodziły listy od naszego tatusia, były to szare koperty upstrzone różnymi pieczętkami cenzury i poczty polowej. Nasza mamusia czytała je, kiedy leżałyśmy już w łóżeczkach, siedząc przy biurku, tak że widziałyśmy tylko jej

plecy i pochyloną głowę. Potem opowiadała nam o tatusiu i pewnego dnia dowiedziałyśmy się, że tatuś jest ranny i leży w szpitalu, a później, że nie wraca już na front, tylko że jest przeniesiony do intendentury i pewnie niedługo przyjedzie i przywiezie nam w plecaku dużo dobrych rzeczy, o które teraz będzie mu się łatwo postarać, skoro jest w intendenturze, a przede wszystkim całe poście takiej smacznej, wędzonej słoniny, jaką czasem częstowali nas stojący w domu na kwaterze austriaccy, to znów rosyjscy oficerowie, a która była wówczas szczytem naszych marzeń. Toteż co wieczora, przed zaśnięciem, marzyłyśmy o tatusiu przyjeżdżającym z ogromnym plecakiem pełnym kruchej i wonnej słoniny i nie mogłyśmy się doczekać kiedy wreszcie przyjedzie. Wszyscy mówili, że wojna się kończy, a myśmy ciągle słodziły zbożową kawę obrzydliwą melasą i mamusia co wieczór pisała listy do tatusia, które czasem pozwalała nam wrzucać do skrzynki, a tatusia jak nie było, tak nie było. Inni tatusiowie przyjeżdżali z frontu w wypłowiatach, niebieskich mundurach, dźwigając dobrze wypchane plecaki, pełne słoniny, konserw i białego cukru, mówiły nam o tym inne dzieci, których tatusiowie już przyjechali, a my mogłyśmy tylko opowiadać, jaki to ogromny plecak słoniny przywiezie nasz tatuś, który jest w samej intendenturze, i że [niech się schowają wszystkie plecaki] wszystkich tatusiów w całym Winnikach, bo tak się nazywała miejscowość, w której mieszkaliśmy.

Moja żona przerwała i siedziała przez chwilę zamyślona, jakby przypatrując się raz jeszcze obrazowi zachowanemu w

pamięci, na którym dwie małe dziewczynki leżą w łóżeczkach i marzą przed zaśnięciem o ogromnym plecaku pełnym słoniny, zbliżającym się na plecach wracającego z wojny tatusia, a ich mamusia siedzi w świetle naftowej lampy, której płomień filuje, i pisze list, który nie będzie miał adresu, tylko numer jednostki. A my widzieliśmy to także, i wszystkie dzieci, i wszystkie mamusie, czekające na tatusiów, którzy nie wracali, i na tych, którzy nie mieli nigdy powrócić.

- Wreszcie - powiedziała moja żona - nasz tatuś wrócił. Przyjechał pewnego dnia niespodzianie, jak wszyscy tatusiowie w wypłowiałych, niebieskich mundurach, i zanim zaczął nas ścisnąć, postawił w kącie ogromny plecak, jeszcze bardziej wypchany niż ten, jaki widywaaliśmy w marzeniach. Przywitaniom nie było końca. Tatuś brał nas na kolana, pachniał obco tytoniem i rumem, pozwalał nam się bawić krzyżami i medalami, jakie zdobiły jego pierś, kłuł nas w policzki ostrą, nie goloną od paru dni brodą i nie posiadał się z radości. Więc to jest nasz tatuś, tak wygląda, tak pachnie i tak kłuje, teraz ciekawe byliśmy już tylko plecaka, który przez cały czas leżał sobie w kącie na podłodze, wielki i wypchany, pełen tajemniczych i cudownych rzeczy, a przede wszystkim słoniny, na myśl o której ślinka napływała nam do ust. Ale nasza mamusia widocznie całkiem straciła głowę, bo zamiast zająć się plecakiem, podała jak co dzień jaglaną kaszę na mleku, którą zjadłyśmy grzecznie, zerkając na [stojący sobie w kącie jak gdyby nigdy nic plecak], a tatuś zaraz zrobił się taki śpiący, że położył się w

mundurze na łóżku w mamusi pokoju, wtedy i myśmy położyły się do łóżeczek, ale nie mogłyśmy zasnąć, tylko ciągle myślałyśmy o plecaku, stojącym w kącie na podłodze. Wiedziałyśmy jednak, że nie wolno go ruszać, bo mamusia by się gniewała, że ruszamy rzeczy tatusia.

- Nie spałyśmy jeszcze, tylko udawałyśmy, że śpimy, kiedy nasza mamusia weszła do pokoju z lampą w ręce. Postawiła lampę na stole i patrzyła na plecak. Odwróciła się raz jeszcze, żeby sprawdzić, czy śpimy. Leżałyśmy cichutko, patrząc przez rzęsy. Nasza mamusia stała na środku pokoju i patrzyła na plecak. Wreszcie, widać, nie wytrzymała, bo pochyliła się, podniosła z wysiłkiem plecak - taki był wyładowany - i wysypała całą jego zawartość na biurko.

- Patrzyłyśmy zastygłe z zawodu, żalu, przerażenia: na biurku piętrzyły się w pakieczkach obwiniętych sznurkami i pojedynczo, popstrzone czerwonymi pieczętkami cenzury i poczty polowej, listy od naszej mamusi, wszystkie listy, jakie pisywała wieczorami, i te, jakie pozwalała nam wrzucać do skrzynki, wszystkie listy, jakie do tatusia napisała i wysłała w ciągu tych całych lat wojny, w kopertach niebieskich, białych, szarych, różowych, listy, listy, listy, które wysypane z ogromnego plecaka ledwie teraz mieściły się na biurku.

- I wtedy po raz pierwszy zobaczyłyśmy obie, jak nasza matka płacze. Najpierw płakała cichuteńko, tylko łzy spływały jej po twarzy, więc zakryła oczy rękami, ale łzy przepływały jej między palcami, wtedy potrzęsnęła głową, ale i to nic nie

pomogło, bo zaraz zaczęła szlochać i nie mogła się już opanować, i wtedy wszedł do pokoju nasz ojciec, i zobaczył matkę płaczącą nad próżnym plecakiem, i zrozumiał, że matka płacze, bo nie znalazła w plecaku upragnionej słoniny, i zrobiło mu się bardzo przykro, a nasza mamusia płakała i płakała, i nie dawała mu się utulić.

Moja żona przerwała i zrobiło się cicho, jakby nikt z nas nie chciał zakłócić płaczu młodej kobiety, którą zostawiliśmy już tak płaczącą na zawsze i którą płakać tak będzie nad pustym plecakiem i stertą listów, które jej mąż dźwigał przez wszystkie fronty austriackiej wojny aż do końca naszych wspomnień.

Wreszcie moja żona odezwała się pierwsza.

- No widzicie - powiedziała - jak niewiele mężczyźni są w stanie z tego wszystkiego zrozumieć. Umykają im nie tylko motywy łez, o jakie nas przyprawiają, ale również wartości, jakie przypisujemy ich postawom i postępkom. Dlatego to owe, jakże różne od nas istoty, towarzyszące nam od czasów Ewy, wymagają tyle pobłażliwości z naszej strony. Mogłabym długo jeszcze na ten temat mówić, ale zrobię to przy innej sposobności. [I tak się dość dziś nagadałam.]

PRZECZUCIE

Zadzwoił telefon. Głos w słuchawce: "Nazywam się tak a tak. Czy to panu coś mówi?"

- Nie - odpowiedziałem. To nazwisko nie mówiło mi nic.

- A może powie coś panu pseudonim "Sławek"?

Przez długą chwilę żaden z nas nic nie mówił. Wreszcie przyszedłem do siebie.

Byliśmy umówieni na godzinę jedenastą 25 listopada 1942. Przeszkodzono nam.

- Tak - odpowiedział. - Ktoś nam w tym przeszkodził.

Później wydarzyło się wiele rzeczy, których się nie pamięta, ale z owych lat pamięta się każdy szczegół.

- Chciałbym pana zobaczyć.

- Niech pan przyjdzie.

Przyszedł. Pozostało mu w sylwetce i twarzy coś z młodzieńczego uroku tamtych czasów i nie miałem żadnych trudności w rozpoznaniu dawnego towarzysza.

- Nic się pan nie zmienił - powiedział. Powiedziałem mu to samo. Wiedzieliśmy obaj, że to nieprawda, ale w takich okolicznościach mawia się zawsze takie rzeczy.

Moja żona zaparzyła dobrej herbaty.

- Poznajcie się - powiedziałem. - Właściwie jakoś tam już się znacie. Te materiały, które nosiłaś pod jarzynami, były dla niego.

- To już tyle lat... - powiedziała żona i naląła nam herbaty.

PRZECZUCIE

Potem mówiliśmy o wydarzeniach, które dzisiaj nikogo już chyba tak naprawdę nie obchodzą, a które nam wydawały się równie ważne, jakby się rozegrały wczoraj.

- Dlaczego pan wtedy nie przyszedł? - zapytał mój gość.

- Przyszedłem. Przyszedłem, tylko spóźniłem się o dobrych piętnaście minut. Dochodząc do lokalu spotkałem "Rysię", która dała mi oczyma znak, żebym tam nie wchodził. Była bardzo blada. Później dowiedziałem się od niej o najściu, i jak pan usiłował im uciec, i jak ona wymknęła się, korzystając z zamieszania.

- Miał pan szczęście - powiedział. - Punktualność była regułą dobrej konspiracji, ale [gdyby był pan jej przestrzegającym], wpadłby pan także, a to znacznie pogorszyłoby sprawę. Jednego można było od biedy odbić, dwóch nie.

Mój gość odbity został po wielu miesiącach z rąk gestapo w wyniku akcji, która weszła do legendy Podziemia.

- Jak to się stało - spytałem - że oni tam w ogóle weszli?

- Wszystko to był przypadek - odpowiedział mój gość. - Przypadkiem było, że akurat wtedy przyszli w sprawie rekwizycji pokoju, że zadzwonili do drzwi w taki sposób, który mogliśmy zrozumieć jako umówiony. Pamięta pan, dzwoniło się wtedy krótko trzy razy. Usłyszeliśmy najpierw jeden dzwonek, a po chwili dwa, tak jakby ktoś chciał naprawić popełnioną omyłkę. Pomyślałem, że to pan, i nawet byłem zły, bo do jedenastej brakowało całych pięciu minut, a prawdziwa punktualność polega nie tylko na tym, żeby się nie spóźnić, ale

PRZECZUCIE

także na tym, żeby nie przychodzić za wcześnie. Przypadkiem było również, że się pan spóźnił, że coś panu przeszkodziło przyjść na czas, choć nigdy się to panu przedtem nie zdarzało.

Zadumaliśmy się nad tym wszystkim, a wtedy moja żona powiedziała:

- To nie był przypadek, że mój mąż się spóźnił. To ja mu przeszkodziłam przyjść na czas.

Mój gość nie wydawał się być zaskoczony, pomyślał sobie widać, że kobiety w ogólności, a żony w szczególności bywają najnormalniejszą w świecie przyczyną spóźniałstwa mężczyzn.

- Tak - ciągnęła moja żona. - To ja wam przeszkodziłam w spotkaniu i dlatego właśnie odbyć się ono musiało z dwudziestosześcioletnim opóźnieniem, a kto wie, czy nie dlatego może się ono w ogóle odbyć. Pamiętam doskonale ten dzień i zapewniam was, że koniec listopada był wówczas równie pogodny i ciepły, jak obecnie. Mogliśmy nawet zaniechać opalania mieszkania palnikiem gazowym, wkładanym do pieca kaflowego, co było surowo zabronione, ale w owych czasach wszystko, cośmy robili, było surowo zabronione i karane obozem albo śmiercią. To nieprawda, żeśmy się nie bali, baliśmy się bardzo, czasami budził się człowiek w nocy zlany zimnym potem, bo w snach bał się jeszcze więcej niż na jawie, tylko że teraz nie pamiętamy o tym i wydaje nam się, żeśmy byli tylko młodzi i tylko odważni, ale ja ten strach pamiętam, był zawsze obecny, chociaż czasem głęboko schowany, tak jak te wszystkie niebezpieczne papiery ukryte w wydrażonym wałku do ciasta,

PRZECZUCIE

w wydrażonej nodze od stołu czy nocnej lampie. Mieliśmy największy i najlepiej zorganizowany ruch oporu w całej Europie, ale Niemcy musieli wiedzieć o tym lepiej niż ktokolwiek inny, lepiej niż my sami, i dlatego nikt z nas nie mógł uważać tego, co robiliśmy, za jakąś zabawę, z której w razie czego mógłby się jakoś wykpić. Przypomnijcie sobie te wszystkie kobiety i dziewczęta, które były prawdziwym systemem nerwowym i krwiobiegem tej organizacji... łączniczki, kurierki, kolporterki, samotne nauczycieli udzielające mieszkań na spotkania, choć były uprzedzone, o jakie spotkania chodzi, wdowy udzielające piwnic w swych podmiejskich domkach dla instalowania tajnych drukarni lub magazynowania broni, mężatki dzielące niebezpieczeństwo mężów, matki narażające na niebezpieczeństwo swe dzieci, choć wiedziały, że ich powołaniem jest chronić je przed niebezpieczeństwami, wszystkie te kobiety, które przy tym nie przestały być kobietami, matkami, żonami.

Moja żona przerwała, a my ujrzelśmy raz jeszcze zatarte czasem i wyblakłe jak stare fotografie twarze łączniczek, kurierek, kolporterek i gospodyń konspiracyjnych lokali, tych wszystkich wspaniałych dziewcząt i kobiet, których pseudonimy były zwyczajnymi, żeńskimi imionami, takimi jak Marta, Rysia, Rozalia, Wanda, Ania, Maria, Jasia, Patrycja, Lena i Rena.

Wiele z nich jest już tylko naszą pamięcią, niektóre są jeszcze wśród nas.

PRZECZUCIE

- I nie mówię tego po to, by się usprawiedliwiać - powiedziała moja żona - bo nie ma potrzeby usprawiedliwiać się ani tłumaczyć ze swojej kobiecości. Miewamy obawy, lęki i przeczucia, nam samym niewiadome, a przez naszych mężów i synów przyjmowane z niechęcią lub niedowierzaniem. Tamtego dnia odprowadziłam mego męża jak zwykle do drzwi, bo zawsze kopałam go w kostkę na szczęście i nadał to robie, [ile razy zachodzi potrzeba]. I wówczas trzeba było mieć szczęście przy każdym wyjściu z domu. Ludzie wychodzili i nie wracali nigdy albo zjawiali się po wielu latach, tak jak pan, i każde wymienione u drzwi spojrzenie mogło być ostatnim. Po dziś dzień został mi niepokój oczekiwania na znajomy zgrzyt klucza w zamku i już pewnie nigdy się go nie pozbędę, ale tamtego dnia byłam spokojna do samego progu i dopiero kiedy odsuwałam zasuwę, poczułam że jeśli pozwolę mu wyjść, jeśli nie zatrzymam go choć na chwilę, to stanie się coś takiego, czego nie będę mogła darować sobie do końca życia. Nie było chwili do stracenia. Zatrzasnęłam drzwi, zaczęłam krzyczeć, szlochać, przytrzymywać, jednym słowem, zrobiłam takie przedstawienie, jakiego nigdy przedtem ani nigdy potem nie widział. Nie mógł mnie zostawić w takim stanie, musiał się mną zająć, bo zachowałam się nie jak konspirator, ale jak wariatka. W pewnej chwili wszystko skończyło się równie nagle, jak się zaczęło i powiedziałam najspokojniej w świecie: "Teraz możesz iść" i jeszcze popchnęłam go w stronę drzwi. Spojrzał na zegarek, upewnił się jeszcze, że odzyskałam zmysły, i wybiegł

PRZECZUCIE

jak oparzony. Trzeba wiedzieć, że mój mąż [ma zawsze czas na ostatnie pięć minut], więc wystarczyło go tylko trochę przetrzymać, żeby się spóźnił. Musiał złapać tramwaj na Zielonej, przesiąść się [na Zyblikiewicza], przejechać Pełczyńską i wysiąść na Bajkach, bo lokal był gdzieś [przy 29 Listopada]. Resztę pan wie. Ale nie wie pan, co ja z nim miałam aż do Wyzwolenia: ile razy wybierał się na spotkanie, przyglądał mi się bacznie, czy też czegoś nie czuję. Ale ja już do końca nigdy nic nie czułam i aż mi głupio było, że mu sprawiam zawód. Jeden jedyny raz w życiu zachowałam się jak wariatka, a potem okazało się, że właśnie ten jeden jedyny raz zachowałam się z sensem.

Moja żona zamilkła, a my zadumaliśmy się przez chwilę nad kobiecymi przeczuciami, o których wie się tak niewiele, choć są równie stare jak lęk i niepokój w sercu matek i żon, a potem zaczęliśmy znów mówić o tamtych latach. Były to ciężkie i trudne czasy, których wspomnieniu pozostaliśmy wierni, jak ci wszyscy, którzy [stając do walki] odzyskiwali za jednym zamachem godność ludzką i godność narodową, bo nie ma jednej bez drugiej. Może dlatego nie możemy o tym wszystkim nie pamiętać i pewnie już nigdy nie będziemy mogli.

KLUSKI Z MAKIEM

Zauważyliście - powiedziała moja żona - jak trudno jest żyć na świecie osobom, obdarzonym delikatnością uczuć. [O ileż łatwiejsze życie mają ludzie gruboskórni] i nie mający żadnych względów dla innych, nie baczący na to, że [ilekroć się poruszają], następują komuś na nagniotki, a nawet wbijają nóż w serce tym, którzy są im najzyczliwsi. Takim jest najlepiej, są ogromnie z siebie zadowoleni, cieszą się doskonałym apetytem - mój drogi, może już dość zjadłeś tego pasztetu - i zasypiają kamiennym snem bez żadnych proszków.

Cofnąłem widelec, którym sięgałem właśnie po kawałek zajęczego pasztetu, a moja żona mówiła dalej:

- Żyjemy bowiem w czasach, w których liczy się przede wszystkim skuteczność działania, a nie przymioty charakteru i umysłu. Dlatego to współczesna literatura, film i teatr wypełnione są brutalnością, cynizmem i ekshibicjonizmem, a najwyższe zdumienie budzą uczucia proste jak miłość, prawość, wierność, lojalność, wdzięczność i dobroć. Można powiedzieć, że sztuka współczesna sonduje aż do dna głębin ludzkiej podłości, ale nie zdobywa się na odkrywanie szczytów ludzkiej szlachetności. [Co wy na to?]

[Zdania były podzielone] i wywiązała się dyskusja, w której obrońcy współczesnej sztuki wskazali na jej zasługi w wprowadzeniu języka absolutnej szczerości.

- Wiem, co macie na myśli - powiedziała moja żona. - Waszym zdaniem, słowami można wszystko wyrazić, wszystko można powiedzieć i wszystko wytłumaczyć. Tymczasem wcale tak nie jest i mogłabym wam opowiedzieć o wydarzeniu, które świadczy o czymś wręcz przeciwnym. Spotkało ono człowieka odznaczającego się subtelnością umysłu i wrażliwością serca, który mimo to nie mógł powiedzieć ani słowa na wyjaśnienie sytuacji, w jakiej się znalazł, mimo że była ona o niebo prostsza od wszystkich tych, jakimi raczy nas współczesna twórczość literacka. Ale dzisiaj tylko zawile historie są w modzie, więc może lepiej będzie, jeśli zagramy w brydża.

Wtedy wszyscy zaczęli się domagać, żeby moja żona opowiedziała tę dawną historię.

- Nie mogę opowiadać ciągle dawnych historii - powiedziała moja żona - bo wszyscy pomyślą, że mam Bóg wie ile lat. Historia, którą wam opowiem, wydarzyła się w czasie ostatniej wojny, co i tak jest dostatecznie dawno jeśli się zważy, że żyjemy w takiej epoce, kiedy to po raz pierwszy w dziejach cywilizacji wzorem do naśladowania [w sposobie bycia], w modzie, uczesaniu, gustach nie są ludzie pełni doświadczenia, smaku i mądrości, lecz nastolatki. Kiedy byłem nastolatką, robiłyśmy wszystko, żeby wyglądać tak, jak nasze mamy, a dzisiaj nasze mamy robią wszystko, żeby wyglądać jak nastolatki. Osobiście nie mam nic przeciwko temu i mogłabym wam powiedzieć dlaczego, ale jak zaczniemy odbiegać od tematu, to nigdy nie opowiem tego, co mam do opowiedzenia.

Wszyscy zamieniliśmy się w słuch, a wtedy moja żona zaczęła tak:

- Otóż ów młody człowiek, którego z pewnych względów nazywać będę moim kuzynem, znalazł się w czasie wojny w Londynie wskutek wydarzeń, za które nie ponosi żadnej odpowiedzialności. Po różnych i licznych perypetiach, które nie mają jednak z tą historią nic wspólnego, znalazł wreszcie kąć u starszej, samotnej wdowy w okolicach Baker Street, gdzie do dziś dnia rozciąga się dzielnica niewielkich domków i zacisznych uliczek. Mój kuzyn był człowiekiem pod każdym względem ujmującym, toteż wkrótce rozbudził w samotnej staruszce niewyżyte uczucia macierzyńskie. Poczciwa dama znalazła dla nich wyraz w postaci ogromnego talerza klusek domowej roboty obficie posypanych makiem, jaki [co niedzielę] wносиła wieczorem do pokoju młodzieńca, stawiała na stole i podziwiała przez chwilę rozczulonym spojrzeniem, zanim nie wycofała się dyskretnie z poczuciem spełnienia dobrego uczynku.

Czasy były ciężkie. Anglia przeżywała najtrudniejszy okres hitlerowskiego "blitzu", Londyn był ciemny, chłodny i głodny, więc taki talerz klusek z makiem byłby przez każdego innego człowieka oczekiwany z utęsknieniem przez cały tydzień, przez każdego innego, ale nie przez mojego kuzyna. Albowiem jedyną rzeczą, której mój kuzyn nie znosił z całego serca i [na sam widok której robiło mu się słabo], były właśnie kluski z makiem. Mój kuzyn, jak już powiedziałam, był

człowiekiem o wielkiej delikatności uczuć, toteż za nic w świecie nie zdobyłby się na zrobienie przykrości zacnej staruszce dając jej do zrozumienia, że nie cierpi nade wszystko klusek z makiem, które ona z taką troskliwością robiła mu co niedzielę i z taką dumą wносиła wieczorem do pokoju. Mój kuzyn był, jak wszyscy ludzie wrażliwi, obdarzony dostateczną wyobraźnią, by odgadnąć, ile przyjemności musi sprawiać staruszce myśl, że kluski z makiem mu smakowały, że może nawet przyśnią mu się w ciągu tygodnia i że ona znowu mu ich narobi w przyszłą niedzielę. Jako człowiek nie tylko czuły, ale i inteligentny, mój kuzyn pojął od razu, że w tym smutnym, wojennym Londynie nie były to zwyczajne kluski z makiem, ale że stały się dla samotnej staruszki manifestem ludzkiej solidarności, aktem wiary i nadziei, sensem życia. Nie, nie mógłby w żaden sposób powiedzieć staruszce po prostu, że nie cierpi właśnie klusek z makiem, tych klusek z makiem, w które ona wkładała całe swoje serce.

Toteż mój kuzyn nie powiedział jej, że na sam widok klusek z makiem robi mu się słabo, tylko zawijał kluski z makiem w starą gazetę, wynosił ukryte pod płaszczem i w jakiejś pustej i ciemnej uliczce wrzucał do kanału. Nazajutrz wychwalał je pod niebiosą przed biedną staruszką i serce mu się krajało, kiedy widział, jaki wyraz mają jej oczy.

Moja żona przerwała na chwile, żeby zaczerpnąć tchu, a nam się wydawało, że dostrzegamy wyraz, jaki przybierały

oczy staruszki, kiedy wychwalano pod niebiosa jej kluski z makiem, jedyny udział, jaki mogła wnieść do tej świętej wojny.

- Aż pewnego wieczoru - podjęła opowiadanie moja żona - kiedy mój kuzyn wyszedł z domu z owiniętymi w gazetę kluskami z makiem, na miasto spadła mgła tak gęsta, że nie było nic widać na parę kroków. Mój kuzyn rozejrzał się jak zwykle wokoło, nigdzie [nie było żywej duszy], więc wyjął spod płaszcza zawiniątko i wsunął w otwór kanalizacyjny. Kiedy się wyprostował, poczuł na ramieniu czyjąś rękę. Odwrócił się i ujrzał, że stoi przy nim londyński "bobby".

"Przepraszam - powiedział policjant. - Czy mogę zapytać, co pan tam wrzucił?"

Wtedy mojemu kuzynowi odjęło mowę. Błyskawicznie [zdał sobie sprawę], że wszystko, co mógłby powiedzieć, byłoby głupie i pozbawione sensu, że żadne słowa nie są zdolne wyjaśnić motywów jego postępowania, że nikt zdrowy na umyśle nie pojmie, iż w czasie, kiedy londyńczycy sadzą na najmniejszym skwerze ziemniaki, ktoś wrzuca do kanału ogromny talerz klusek z makiem tylko dlatego, żeby nie zrobić przykrości starej kobiecie, u której wynajmuje nie ogrzewany pokój.

"Jeśli tak - powiedział 'bobby' nie doczekawszy się żadnej odpowiedzi - to pan pozwoli ze mną". I zaprowadził mojego kuzyna do komisariatu, gdzie zdał ze wszystkiego dokładną relację sierżantowi.

"Więc odmawia pan odpowiedzi na pytanie, co pan tam wrzucił?" - zapytał sierżant. Był to starszy już człowiek o szpakowatych skroniach.

Mój kuzyn uśmiechnął się smutno i bezradnie. Cóż mógł powiedzieć? Sytuacja, w jakiej się znalazł, była tak bezsensowna, że płakać się chciało.

"[Tak na oko], panie sierżancie - powiedział 'bobby' - to mógł być noworodek."

Sierżant popatrzył na mojego kuzyna podejrzliwie.

"Albo jeszcze coś gorszego - powiedział. - Mówiliście, że jakieś papiery?"

Na moim kuzynie skóra ścierpła. Uprzytomnił sobie nagle, że jest wojna, że znajduje się, cudzoziemiec, w obcym mieście, pełnym afiszów ostrzegających przed szpiegami i dywersantami, że gębę ma zatkaną tymi cholernymi kluskami z makiem, których nie cierpiał od dziecka, że nawet gdyby powiedział prawdę, to nikt by mu nie uwierzył w ani jedno słowo, chyba żeby ściągnęli do komisariatu także staruszkę, a to byłoby najgorsze ze wszystkiego, co mogłoby go spotkać, wolałby już, żeby go zamknęli od razu, niż żeby miał się przyznać przed nią do wszystkiego.

"Dobrze - powiedział sierżant. - W takim razie przystępujemy do akcji..." - Podzedł energicznie do wiszącego na ścianie planu dzielnicy, nakreślił na nim jakiś kwadrat, podniósł słuchawkę i zarządził alarm. Kazał zablokować, szukać sporego

pakunku owiniętego w gazetę, meldować o przebiegu, a w razie natrafienia na poszukiwany obiekt, przynieść.

"A wy - zwrócił się do policjanta, który przyprowadził mojego kuzyna - doprowadzicie tę starszą damę, u której mieszkał ten dżentelmen. Może od niej czegoś się więcej dowiemy."

Mój kuzyn począł sobie niemal życzyć, żeby znaleziono w kanałach jakiś dowód zbrodni albo zdrady, kiedy czekał wraz z doprowadzoną staruszką, która oczywiście nie umiała niczego powiedzieć, bo do głowy jej nie przyszło, żeby to wszystko mogło mieć jakikolwiek związek z jej wychwalanymi pod niebiosa kluskami z makiem, więc nawet nie była tak bardzo przejęta i przez cały czas pocieszała mojego kuzyna, że to jakieś nieporozumienie, które się za chwilę szczęśliwie wyjaśni.

"[Całe szczęście] - powiedziała - że zjadł pan przed tym wszystkim talerz pożywnych klusek z makiem."

Sierżant zastrzygł uszami. Mój kuzyn miał minę, jakby już siedział na elektrycznym krześle, i za chwilę omal nie zemdłał, kiedy wszedł policjant i położył przed sierżantem owinięty w gazetę pakunek, w którym nie mogło być nic innego, jak to co w nim było. Wtedy mój kuzyn zdał sobie po raz pierwszy sprawę z istnienia okrutnych stron życia.

Sierżant uchylił brzegu zawiniątka i przez chwilę na jego obliczu malował się wyraz najwyższego zdumienia. Potem popatrzył na mojego kuzyna, później na staruszkę, potem znów na mojego kuzyna, i znowu na staruszkę, powtórzył to [z

dziesięć razy], wreszcie wstał, wziął zawiniątko i wrzucił je do kosza.

"To tylko stare gazety - powiedział. - Przepraszam pana za nieporozumienie. Jest pan wolny. Proszę nam wybaczyć, ale sam pan rozumie."

Mój kuzyn nic nie rozumiał.

Sierżant odprowadził staruszkę i mojego kuzyna do samych drzwi, życząc im dobrej nocy, a kiedy już odchodzili, przypomniał sobie:

"Pański dowód osobisty!"

Mój kuzyn wrócił po swój dowód. Komisarz wręczył mu go i wskazując na kosz powiedział tak cicho, że mój kuzyn nie był nigdy pewny, czy się nie przesłyszał:

"Ja też tego nie cierpię..."

Potem mój kuzyn wracał ze staruszką do domu, [trzymając ją pod rękę]. Po drodze powiedziała mu, żeby się nie przejmował niezgrabiarstwem policji, która jest z roku na rok gorsza, i obiecała, że w przyszłą niedzielę znów mu zrobi klusek z makiem. Wtedy mój kuzyn zdał sobie po raz pierwszy sprawę, jak bardzo okrutne i dobre strony życia są ze sobą pomieszane.

BABIE LATO

Były Świąta i po kolacji zasiedliśmy przed telewizorem. Królowa naszej telewizji przeprowadzała właśnie rozmowę ze znaną aktorką i jak to zwykle bywa, kiedy kobiety produkują się publicznie, któraś z nich musiała w końcu potrącić o swój wiek. Tak się też stało, a wtedy moja żona wstała, podeszła do telewizora i nacisnęła wyłącznik. Zaprotestowaliśmy wszyscy, jako że rozmowa na małym ekranie zaczynała być nareszcie interesująca, więc moja żona powiedziała:

Nie mogę znieść, kiedy kobiety nie mające do tego prawa kokietują swoimi latami. Do tego mają prawo tylko naprawdę stare kobiety, a takich już od dawna nie spotkałam, z wyjątkiem dwóch albo trzech, które miałyby do tego prawo, ale nigdy tego nie robią, bo już im nie zależy na tym, żeby im zaprzeczano.

- Cóż chcesz - powiedziałem. - Same jesteście tego powodem. Jest rzeczą naukowo dowiedzioną, że w normalnych warunkach każda prawidłowo ukształtowana kobieta reaguje na widok drugiej najpierw wykrzyknikiem, a potem pytajnikiem.

- Wiem, co chcesz powiedzieć - rzekła moja żona. - Wykrzyknik to "ale się wystroiła!" a pytajnik "ile ona ma naprawdę lat?"

- Coś w tym rodzaju - odpowiedziałem zadowolony z siebie.

- I jesteś, jak widzę, ogromnie z siebie kontent.

- Uhum - mruknąłem, bo rzeczywiście byłem z siebie kontent.

- No właśnie - powiedziała moja żona. - A do głowy ci nie przyszło, że to nie my, lecz wy jesteście tego powodem.

Mężczyźni zaprotestowali chórem, więc mogłem się nie odzywać więcej. Święta upływały miło i nie miałem żadnej ochoty narażać się niepotrzebnie.

- Ach, tak - powiedziała moja żona. - Więc panowie władcy świata nie rozumieją, że nie postępowałybyśmy w ten sposób, gdyby każdy z was nie oglądał się na ulicy za pierwszą lepszą dobrze ubraną i młodo wyglądającą kobietą.

Jeśli kobieta jest dobrze ubrana i wygląda młodo, to nie jest pierwszą lepszą - odezwał się mój przyjaciel.

- O, o, o, - powiedziała moja żona. - Typowo męski punkt widzenia. I potem [co tu się dziwić], jeśli kobiety znajdują powody, żeby się wzajemnie zniszczyć w oczach tych panów. Mój mąż miał ciotkę, która miewała powody do zazdrości, ale nie robiła nigdy żadnych scen, tylko mawiała słodziutko: "[Bodziu], bardzo miła [ta twoja nowa znajoma], tylko jej powiedz, że kiedy ma się taki duży nos, to się nie nosi takich małych kapeluszy". Była to bardzo mądra dama i w ten sposób [dawała sobie radę] ze wszystkimi problemami, jakich każdej z nas nastreczają inne kobiety, do których nie należy mieć zresztą pretensji, bo wszystko to dzieje się wyłącznie z winy mężczyzn. Każda z nas ma i bez tego dosyć zmartwień i miałyby ich dostatecznie dużo, nawet gdyby była jedyną kobietą na świecie.

Czyż można na przykład porównać z czymkolwiek przerażenie, jakie odczuwa każda kobieta na widok pierwszej zmarszczki? Chyba tylko ze strachem, jaki mężczyźni bezustannie przejawiają o swoje życie. No bo powiedzcie, czyż nie boicie się okropnie o swoje życie? A czy widział ktoś kobietę, która by się tak bała o swoje życie?

Panie przyklasnęły jednomyślnie, a panowie siedzieli jak struci, bo nie było wśród nas nikogo, kto by był na tyle świnia, żeby zaprzeczyć.

Moja żona powiodła po nas spojrzeniem pełnym pobbłazania, po czym powiedziała:

- Tak, każda z nas przeżywa, przeżywała lub przeżyła chwilę strachu przed zmarszczkami. Jeśli o mnie chodzi, to przeżyłam taką chwilę, kiedy byłam młoda, i mam to już za sobą. Od tego czasu już mnie byle co nie potrafi przestraszyć. To było tak, jak wieczór w samo południe, albo jak babie lato w pełni wiosny i teraz mogłabym już o tym mówić zupełnie swobodnie. Ale pewnie te panie przestały już rozmawiać i można by zapalić telewizor.

Lecz mowy być już nie mogło o włączeniu telewizora, bo panie chciały koniecznie usłyszeć, jak to było, więc moja żona powiedziała:

- Spodziewałam się wówczas dziecka i jak każda przyszła matka byłam tym całkowicie pochłonięta, toteż kiedy nadeszło lato, zaproponowałam mężowi, żeby pojechał sobie sam nad morze i dobrze wypoczął przed wszystkim, co go czeka. Mąż

mój opierał się tak stanowczo, że zaraz było widać, jak bardzo mu się uśmiecha taki kawalerski urlop, toteż byłam zupełnie spokojna o ostateczny wynik. I w parę dni później mąż mój wyjechał, strojąc smutne miny, pod którymi starał się ukryć nieudolnie uciechę z perspektyw, jakie sam przed sobą roztaczał. Udawałam, że tego nie dostrzegam, jako że kobiety, mając od stworzenia świata do czynienia z mężczyznami i z dziećmi, zostały wyposażone przez naturę w wyrozumiałość, pobłażliwość i zdolność do poświęceń. Za to mężczyźni nigdy nie wiedzą dobrze, czego chcą, toteż wkrótce od mego męża zaczęły napływać listy, najpierw zwykłe, potem polecane, później ekspresowe, wreszcie depesze z opłaconą odpowiedzią, domagające się coraz natarczywiej, abym do niego przyjechała. Był to oczywisty brak konsekwencji z jego strony, ale ponieważ żadna rozumna żona nie oczekuje konsekwencji od swego męża, zapakowałam walizkę i żeby raz z tym skończyć, wyjechałam najbliższym pociągiem.

Był to pociąg nocny i jakimś cudem udało mi się dostać miejsce w wagonie sypialnym. W przedziale było okropnie gorąco, wentylacja nie działała, okno [nie dawało się ani rusz otworzyć] i jechała w nim jakaś pani z dzieckiem, które marudziło przez całą noc, tak że nie zmrużyłam oka. Ja już mam takie szczęście, że ile razy wsiadam do ślipingu, to mam w przedziale matkę z płaczącym przez całą noc dzieckiem. Była tam jeszcze jakaś starsza, całkiem siwa dama, która zносиła wszystko ze stoickim spokojem, drogo okupionym

siwiuteńkimi włosami, jakiego nie można było jednak wymagać od młodej kobiety, spodziewającej się dziecka, nie mającej czym oddychać i jadającej wbrew swej woli nad morze do zbzikowanego męża.

Tu moja żona popatrzyła na mnie z wyrzutem tak świeżym, jakby od tamtych czasów nie upłynęło już dwadzieścia lat i jakby ciągle jeszcze jechała w tym przedziale, w którym wietrznik nie działał, okno nie dawało się otworzyć, dziecko płakało przez całą noc, a ona nie mogła sobie miejsca znaleźć na pościeli mimo przekładania poduszek [w coraz to inne okolice].

- Wreszcie - powiedziała żona - konduktor zapukał kluczem w drzwi i oznajmił, że dojeżdżamy. W przedziale zrobiło się naraz bardzo ciasno, bo każda z nas starała się dokonać jakichś zabiegów toaletowych, a przez uchyloną firankę widać było przesuwające się sosny, złote od porannego słońca. Spojrzałam w lusterko i w świetle dnia ujrzałam w nim obraz nędzy i rozpacz: szara cera, podkrażone oczy, obrzękły nos, bruzdy wokół ust, zwiedłe powieki i jakieś zmarszczki, których nigdy przedtem nie było. Wyglądałam okropnie i było jasne, że żadne zabiegi tu nie pomogą, byłam brzydka, byłam stara i brzydka. Jasne, słoneczne plaże migotały za uchyloną firanką, a ja siedziałam z opuszczonymi rękami ogromnie nieszczęśliwa i zdawałam sobie powoli sprawę z katastrofy, jaka mnie spotka. Nigdy nie wysiądę

z tego pociągu w takim stanie, nie pokażę się na oczy mężowi, który pewnie teraz biega w szortach i koszulce z krótkimi

rękawami po peronie pośród świeżych i opalonych dziewcząt, wypatrując tej, którą lekkomyślnie poślubił, zostanie w pociągu, który dojechał do końcowej stacji i za godzinę odjedzie z powrotem, w domu zaciągnę story, położy się do łóżka i wypłaczę za wszystkie czasy. Moje sąsiadki wyszły z przedziału, a ja ciągle siedziałam bez ruchu, nie odważając się spojrzeć więcej w lusterko. Od peronu dobiegały radosne okrzyki powitań które rozdzierały mi serce. Poczułam nagle, że mam sto lat.

Wtedy ta siwa dama wróciła do przedziału po jakiś zapomniany drobiazg. Przyjrzała mi się bystro, usiadła naprzeciwko i zapytała: "Co pani jest? Źle się pani czuje?"

Poruszyłam przecząco głową, usiłując powstrzymać łzy.

"Nie wysiada pani? Pociąg już dalej nie jedzie."

Znów poruszyłam przecząco głową.

"Nikt pani nie oczekuje?"

Wtedy nie mogłam już dłużej i wybuchałam:

"Właśnie! Proszę uchylić firankę, a zobaczy pani na pewno młodego, opalonego człowieka, co lata jak wariat po całym peronie i oczekuje mnie. A teraz proszę spojrzeć na mnie. Jak ja wyglądam! Nie chcę, żeby widział, że jestem stara i brzydka, i że mam zmarszczki!"

"No, no, no - powiedziała siwa dama, udając, że mi się przygląda. - Nie jest tak tragicznie. Jest pani oczywiście trochę zmęczona tą podróżą, a poza tym żadna kobieta nie przedstawia się od najlepszej strony o godzinie siódmej rano. Zresztą

mężczyźni nie są wcale tacy spostrzegawczy, jak nam się wydaje. Najlepszy dowód, że zapytani, co miała na sobie jakaś pani, na której temat nie mają słów, nie potrafią powiedzieć niczego sensownego. Zawsze podejrzewałam, że im się w nas podoba wcale nie to, do czego my skłonne jesteśmy przywiązywać największą wagę. Dlatego nawet pani nie namawiam, żeby przypudrować trochę nosk, gdyż nie ma to w gruncie rzeczy najmniejszego znaczenia."

Ujęła mnie za dłonie, przyciągnęła lekko ku sobie i powiedziała:

"A teraz proszę posłuchać: nie trzeba bać się zmarszczek ani starości, gdyż nie ma w tym nic straszego. Jestem już stara i mogę pani powiedzieć, że każdy wiek ma swoje wartości. Wsiądziemy teraz obie z wagonu i będziemy uśmiechnięte, bo ten starszy, siwowłosy pan na peronie oczekuje mnie z taką samą niecierpliwością, co panią ten młody człowiek, który lata rzeczywiście jak wariat po całym peronie. Przekona się pani, że kiedy panią zobaczy, będzie szczęśliwy, a nawet zachwycony."

Moja żona przerwała na chwilę i zamyśliła się, uśmiechając się leciutko do tamtego wspomnienia, które trwało ciągle w blasku młodego słońca, złocącego pnie sosen i nadmorskie piaski, jakby nigdy przeminać nie miało.

- No i jak było? - zapytał mój przyjaciel.

- No i tak właśnie było - odpowiedziała moja żona. -

Wiercie mi, że tak właśnie było.

Podeszła do telewizora i nacisnęła klawisz. Szedł film z serii ["Święty"], ale może mi się tylko tak wydaje, bo myślałem o czym innym.

MANTYLKA

Niedziela - powiedziała moja żona - jest jedynym dniem w tygodniu, kiedy można zebrać całą rodzinę przy stole, bo w dnie powszednie każdy przychodzi na posiłki o innej porze, jakby to nie był dom, tylko bufet dworcowy. Dlatego proszę was, zachowujcie się [rodzinnie] i nie wydzierajcie sobie frytek, bo chociaż dla wszystkich was mam tyle samo serca, nie dla każdego z was mam tyle samo cierpliwości, i czuję, że [się zaraz na kimś to skrupi].

Oczywiście nikt poza mną nie wziął tego do siebie, a moi synowie powiedzieli tylko:

- E, bo mama zawsze...

- Mógłbyś choć raz - powiedziała wtedy moja żona, zwracając się do mnie wprost - stanąć po mojej stronie i pomóc mi w wychowaniu dzieci. Ale ty wolisz udawać, że to do ciebie nie doszło.

- Zajęty byłem myślami - odpowiedziałem. - Sytuacja międzynarodowa robi się coraz bardziej niepokojąca.

- A poza tym - powiedzieli moi synowie - najmłodsze z obecnych tu dzieci ma dziewiętnaście lat.

- No i co z tego? - powiedziała moja żona. - Sytuacja międzynarodowa niepokoi mnie także, a jednak nie przeszkadza mi to w spełnianiu podstawowych obowiązków, z których jednym jest dla rodziców wychowywanie dzieci bez względu na to, ile lat mają. Ale mężczyźni wolą zajmować się

wszystkim, tylko nie myśleniem o szczęściu najbliższych, a zwłaszcza żony. Musi to być dziedziczne, bo przypominam sobie, że wasz pradziadek zachował się podobnie w pewnej sytuacji, która tylko pozornie nie ma nic wspólnego z tą, jaka wytworzyła się przy tym stole. Mogłabym wam o tym opowiedzieć, gdybyście przestali kopać się porozumiewawczo pod stołem, a zaczęli nareszcie zachowywać przyzwoicie.

- Dlaczego ty masz to opowiadać? - zapytałem. - Przecież to był mój dziadek.

Moja żona patrzyła na mnie z wyrozumiałością, po czym powiedziała:

- Mój drogi, przegadałam wiele godzin z twoją babką, a potem z twoją matką i pamiętam, że i jedna, i druga skarżyła się, że nie miałaś nigdy czasu na wysłuchanie wszystkiego, co miały do powiedzenia, a [wierzaj mi], kobiety mają o wiele więcej do powiedzenia, niż się wam wydaje. Dlatego wątpię, czy mógłbyś opowiedzieć cokolwiek z tego, co ja od nich usłyszałam, a czego ty nigdy nie umiałeś ani wysłuchać do końca, ani zapamiętać, jak należy. Dlatego pozwolisz, że ilekroć zajdzie potrzeba, będę opowiadała o twoich dziadkach i o twoich babkach, a także o wydarzeniach, jakie im się przytrafiły. Wydarzenia te są nie tylko zajmujące, ale i pełne głębokiego sensu, który trzeba umieć należycie wydobyć, a to jest już przywilejem kobiet, tych jedynych powiernic nie pisanej historii.

Usiłowałem znaleźć w tym rozumowaniu coś, do czego można by się przyczepić, ale tymczasem moi synowie zawołali:

- Opowiadaj, mammo opowiadaj! - i ja sam byłem ciekaw usłyszeć, jak zachował się mój dziadek po kądzieli w sytuacji, tylko pozornie nie mającej nic wspólnego z tą, jaka wytworzyła się przed chwilą przy stole.

- Działo się to - powiedziała moja żona - w czasach, kiedy nikogo z tu obecnych nie było jeszcze na świecie, a nawet można powiedzieć, kiedy nikomu jeszcze się nawet nie śniło, że osoby tu obecne będą kiedyś na świecie. Wasz pradziadek był wówczas w kwiecie wieku i jak każdy mężczyzna nie wyobrażał sobie życia bez wyrażenia odmiennej opinii o wszystkim, co myślała, mówiła i czyniła jego żona, a wasza prababka. Mieszkali oboje w samotnym, dużym domu na stoku wzgórza, z którego widać było leżące w dolinie miasteczko, a nad nim ruiny zamczyska Herburtów na wysokiej, zalesionej górze. Obok domu biegła [prosto jak strzeł] szosa aż do Przemyśla, odległego o dwadzieścia pięć kilometrów. Wasz pradziadek był drogomistrzem i odpowiadał za ten odcinek szosy, który widać było z domu aż po kres horyzontu, poza którym w samym Przemyśle przebywały na seminarium nauczycielskim obydwie córki, z których jedna stała się później waszą babką. Pamiętam dobrze ten dom, bo tam poznałam waszego ojca, ale wtedy wasz pradziadek był już starym człowiekiem. Kiedy widziałam go po raz ostatni, siedział na ławeczce przed domem i nawoływał: "Hanka! Anielka! Hanka!" Ujrzawszy mnie, powiedział z goryczą: "Wołam i wołam, żadna się nawet nie ruszy, a ja już od godziny patrzę, jak ta krowa ten szczep żre..."

Jak z tego widać, pradziadek przybrał na starość postawę obserwatora, ale w czasach, o których wam opowiadam, był człowiekiem czynnym i stanowczym, czego między innymi doświadczyła na sobie wasza prababka.

Moja żona przerwała na chwilę, a ja skorzystałem z tego, żeby raz jeszcze zobaczyć dziadka, siedzącego na ławeczce przed domem w starej maciejówce, i szczupłą, smagłą dziewczynę o dużych oczach, która miała zostać później moja żoną.

- Pewnego dnia - mówiła dalej moja żona - wasza prababka doszła do wniosku, że musi kupić sobie nową mantylkę. Mężczyźni na ogół nie lubią takich wniosków, gdyż są zatwardziałymi konserwatystami, odnoszącymi się niechętnie do wszelkich zmian w stanie wyposażenia swych żon. Toteż wasz pradziadek wysunął szereg zastrzeżeń, od niesprzyjającej pogody zaczynając, a na kiepskim stanie bryczki kończąc. Kobietom jednak najtrudniej wybić z głowy postanowienie kupienia sobie czegoś nowego, co tłumaczy się zresztą tym, że jest to jedyne postanowienie, którego słuszność i zasadność nie mogą ulegać najmniejszej wątpliwości. Toteż skończyło się na tym, że zaprzęgnięto do bryczki siwego konia, który nazywał się Wicek, i wasza prababka pojechała do Przemyśla. Wróciła późnym wieczorem, bardzo zmęczona, ale szczęśliwa, bo kupiła śliczną mantylkę. Zaraz też zaczęła ją przymierzać nie bacząc na późną porę i domagać się od waszego pradziadka tego, co jest świętym prawem każdej żony, a mianowicie afirmacji. Wasz

pradziadek przyglądał się waszej prababce w mantylce krótką chwilę, po czym powiedział: "Cóżżeś ty kupiła? To ma być mantylka? To?"

- W takiej sytuacji kobietę łatwo zbić z pantałyku, jako że kupno czegokolwiek, a zwłaszcza nowej mantylki, jest wynikiem procesu wahań, rozterek, zwątpień i niepewności o wiele poważniejszych niż przy decyzji wyboru męża, nad którą kobiety nigdy się poważnie na wasze szczęście nie zastanawiają. Toteż wasza prababka od razu wpadła w skrajną rozpacz i wyznała, że tam była inna mantylka, która jej się o wiele bardziej podobała, tylko że sprzedawczyni tę w nią wmówiła, a na koniec wasza prababka postanowiła, że nazajutrz rano pojedzie znowu do Przemysła i wymieni tę nieszczęsną mantylkę na tamtą, która jej się tak podobała.

- Wasz pradziadek nie mógł w tej sytuacji niczego wskórać, toteż nazajutrz zaprzęgnięto o świcie Wicka do bryczki i wasza prababka pojechała pełna otuchy do Przemysła. Wróciła późnym wieczorem, zmęczona, ale szczęśliwa, w nowej mantylce. Pokazała ją waszemu pradiadkowi z wielką radością, a wasz pradziadek popatrzył na nią krótko i powiedział:

"Eeeee, wolałem już tamtą."

Wtedy wasza prababka przyjrzała się raz jeszcze kupionej mantylce, przypomniała sobie tamtą i poczęła rozpaczać, wołając, że pierwszy wybór jest zawsze najlepszy i że nie pozostaje jej nic innego, jak pojechać nazajutrz z powrotem do Przemysła i wymienić tę mantylkę na tamtą.

Tak też się stało. Wasz pradziadek zaczynał mieć już tego dość, bo jak każdy mężczyzna nie znośli, kiedy żony nie ma w domu, a waszej prababki nie było już w domu trzeci dzień. Im bliżej wieczora, tym wasz pradziadek robił się bardziej zły i nie było wcale wykluczone, że znowu czegoś takiego nie powie na temat mantylki, czego będzie potem żałował. Ale wasza prababka nie wróciła wieczorem i wasz pradziadek domyślił się, że musiała zostać u córek, nie tyle ze względu na siebie, co na Wicka, który tych podróży waszej prababki do Przemyśla musiał mieć jeszcze bardziej dość niż wasz pradziadek. Nazajutrz rano wasz pradziadek był już niemal pewien, że znowu wyrazi się nieprzychylnie o mantylce, bez względu na to, jaka ona będzie. Łaził z kąta w kąt, wreszcie, żeby zabić czas, postanowił zajrzeć do studni, która zaczęto kopać, a w której mimo fachowej opinii różdżkarza woda nie chciała się pojawić. Opuścił się na dno przy pomocy sprytnego urządzenia składającego się z deski zawieszanej na przesuniętej przez blok i zaopatrzonej w odpowiedni przeciwcieżar linie, ale ponieważ przykrości chodzą zawsze parami, uczynił to tak nieszczęśliwie, że jedno odczepiło się od drugiego i wasz pradziadek znalazł się na dnie studni w towarzystwie liny, deski i ciężarka, ale bez możliwości wydostania się z powrotem na górę. Toteż wasz pradziadek przesiedział tam cały dzień, wołając od czasu do czasu, choć wiedział, że nikt go nie może usłyszeć, a nawet gdyby go ktoś usłyszał, to uciekłby w popłochu, bo głos

waszego pradziadka dochodzący z najgłębszej studni, jaką w życiu widziałam, musiał mieć w sobie coś przerażającego.

Wreszcie o zachodzie słońca wasza prababka zajęchała co koń wyskoczy na podwórze. Wtedy wasz pradziadek zaczął wołać co sił w płucach. Wasza prababka słuchała przez chwilę tego głosu z zaświatów, po czym podeszła do studni i spojrzała w dół. Nie ulegało wątpliwości, jej małżonek był tam, na dnie.

"Wymieniłam mantylkę! - zawołała wasza prababka. - Tym razem na pewno ci się spodoba."

"[Wyciąg] mnie stąd!" - zawołał wasz pradziadek.

Wasza prababka nachyliła się nad studnią, [ile się tylko dało].

"Popatrz - krzyknęła. Prawda, jaka ładna?"

Wasz pradziadek widział waszą prababkę na tle gorejącego nieba, jakby patrzył na nią przez odwrotny koniec ogromnej lunety.

"Prawda, że ładna? No powiedz, podoba Ci się?"

"Podoba! - wrzasnął wasz pradziadek. - To naprawdę ładna mantylka. [I ogromnie ci w niej do twarzy.]"

"Bardzo się cieszę - powiedziała wasza prababka. - Ale powiedz, co ty tam robisz w tej studni? [Nie trzeba ci czegoś?]"

"Wyciąg mnie stąd! - jęknął wasz pradziadek. - Weź ze stajni linę, przesun przez bloczek i spuść oba końce do mnie! Siedzę tu od rana!"

"Zaczekaj chwilkę - powiedziała wasza prababka. - Tylko zdejmę mantylkę. Tyle mnie trudu kosztowała, że nie chciałabym jej pobrudzić. Ale warto było, prawda jest śliczna?"

Moja żona przerwała i zapaliwszy papierosa dała do zrozumienia, że opowieść skończona. Po czym zwróciła się do moich synów i powiedziała:

- Każdy z was ożeni się kiedyś i będzie na swój sposób unieszczęśliwiał jakąś nieboraczkę. A moglibyście tego uniknąć. [Jak dziwnym wydać by wam się to mogło], macie jednego ojca, dwóch dziadków, czterech pradziadków, i ośmiu prapradziadków. Należałoby skorzystać z doświadczeń takiej masy ludzi. Toteż nieraz jeszcze będę wam o nich opowiadała. Odniesiecie z tego większą korzyść niż z tych rozmów o samochodach, które prowadzicie, kiedy tylko wyjdę z pokoju. No a teraz posprzątajcie ze stołu.

KOREK

Obchodziliśmy Srebrne Wesele i toastom nie było końca. Małe grono najbliższych przyjaciół zachowywało się tak, jak należy się w takich okolicznościach zachować, to znaczy używało sobie na nas jak pies w studni, a ktoś nawet powiedział, że to zupełnie nienormalne, żeby dwoje ludzi mogło ze sobą tak długo wytrzymać.

- To tylko dzięki mojemu anielskiemu usposobieniu - powiedziała moja żona. - W małżeństwie ktoś musi w końcu schować pazury, a przeważnie przypada to słabej i biednej kobiecie, bo mężczyźni to egoiści. Konflikty i sprzeczki, jakie starają się wywołać, są pozbawione jakiegokolwiek sensu, a wiadomo, że w bezsensownych sytuacjach ustępuje zawsze mądrzejszy.

Wszyscy spojrzeli na mnie w oczekiwaniu, że odpowiem coś niestosownego, co pozwoli na podniesienie dyskusji na wyższy szczebel, ale ja nic nie powiedziałem, bo nie chciałem psuć odświętnego nastroju, a poza tym nie bardzo wiedziałem, co.

- Oczywiście - ciągnęła moja żona - zdarzają się niekiedy wyjątkowe przypadki podobne do przygody, jaka spotkała dzielnego rycerza z bajki, który wyzwolił piękną królowną zwyciężając smoka, ożenił się z nią, a po kilku latach pożycia począł się zastanawiać, czy przypadkiem nie popełnił w zapale walki omyłki, nie zabił królowny, a nie ożenił się ze smokiem.

Taka rzecz jest możliwa, bo nikt nie jest nieomylny i każdemu może się zdarzyć zrobienie głupstwa, zwłaszcza kiedy nie ma czasu dobrze się wszystkiemu przypatrzeć.

Wszyscy zgodzili się, że takie wypadki są możliwe, ale że nie należy wyciągać z nich pochopnie uogólniających wniosków:

Wtedy moja żona powiedziała:

- Przyjrzyjcie mi się dobrze i powiedzcie, czy ja mam w sobie coś ze smoka?

Nasi goście orzekli zgodnie, że moja żona nie ma w sobie absolutnie nic ze smoka, ale za to niektórzy z nich poczęli mi się jakoś natarczywie przyglądać.

- Twój mąż - powiedziała przyjaciółka mojej żony - musiał mieć dość czasu, żeby się wszystkiemu przypatrzeć.

- Żartujesz czy mówisz poważnie? - zapytała moja żona.

- Mówię poważnie - odpowiedziała przyjaciółka mojej żony.

- To masz szczęście - powiedziała moja żona - bo ja nie lubię żartów na ten temat.

Potem ktoś znów wzniósł toast na cześć ćwierćwiecza naszego pożycia. Młoda para, która pobrała się dopiero niedawno, patrzyła na nas z odrobiną przerażenia, bo na pewno zdawało jej się, że dwadzieścia pięć lat to bardzo długo.

Wszyscy zaczęli mówić równocześnie i moja żona też coś mówiła, gestykułując z zaciśniętą pięścią, aż jej przyjaciółka zapytała:

- Co ty tak ściskasz w tej ręce?

Moja żona usiłowała schować rękę pod stół, ale jej przyjaciółka nie dała za wygraną i wtedy wszyscy zobaczyli, że moja żona przez cały czas trzymała w zaciśniętej dłoni stary korek od szampana.

Nie trzyma się starego korka od szampana w ręce przez cały czas fetowania dwudziestopięciolecia własnego małżeństwa, toteż nasi goście zażądali wyjaśnień. Wtedy moja żona powiedziała:

- Na pewno wyda wam się to dziwne, ale dzięki temu korkowi zdałam sobie niegdyś sprawę z wielu rzeczy i do dzisiaj pomaga mi on we właściwym ustawieniu pewnych spraw, jakie niesie ze sobą życie, a zwłaszcza wieloletnie pożycie małżeńskie z człowiekiem bądź co bądź obcym i w dodatku odmiennej płci. Nie chciałabym o tym mówić, bo zabrałoby nam to kawał tak mile rozpoczętego wieczoru. Zresztą wydarzenie to nie jest ciekawe, a jeśli zachowuję je w pamięci, to tylko dlatego, że miało z powodu tego korka dość duże dla mnie znaczenie, jakiego dla nikogo z was, moi mili, mieć nie może.

Ale nasi goście domagali się, żeby koniecznie opowiedzieć im o tym starym korku od szampana, więc moja żona zaczęła tak:

- Było to [dzień w dzień] piętnaście lat temu, a więc równo w dziesiątą rocznicę naszego ślubu. Przebywaliśmy wówczas w Paryżu i mieszkaliśmy w bardzo skromniutkim i źle opalanym mieszkanku w siedemnastej dzielnicy. Mój mąż postanowił, że oblejemy naszą pierwszą "okrągłą" rocznicę

butelką szampana, ale jako że on ma zawsze ze wszystkim czas na ostatnie pięć minut, nie przygotował niczego i trzeba było na łapu capu szukać jakiegoś lokaliku, który znaleźliśmy wreszcie w okolicach Place Pigalle. Nie był to na pewno lokal odpowiedni od obchodzenia dziesięciolecia ślubu przez uczciwe małżeństwo, za co wina spada w całości na mojego męża, ale my chcieliśmy tylko wypić z tej okazji butelkę szampana i powiedzieliśmy sobie "tant pis", co odpowiada polskiemu "[pal sześć]". Usiedliśmy więc przy stoliku, jak najdalej od orkiestry, zamówiliśmy butelkę szampana i wspominaliśmy dzień po dniu te nasze dziesięć lat, jakby to był cały wiek, wszystkie dni, tygodnie i miesiące tych głupich dziesięciu lat, które wydawały nam się teraz dobre razem z latami wojny. Pewnie pod wpływem tego szampana zrobiło mi się jakoś ciepło w środku i pomyślałam, że będę zawsze pamiętać ten dobry wieczór i to, co sobie wtedy powiedzieliśmy, a żeby zachować jakiś widomy ślad tego nastroju, wzięłam ze stołu korek od naszego szampana i wsunęłam go do torebki, tak żeby nikt nie widział.

Moja żona przerwała, dotknęła palcami leżący na stole stary korek i uśmiechnęła się do własnych myśli. Może myślała o tej chwili, kiedy ów korek był jasny, świeżutki, wilgotny i pachnący winem i kiedy wkładała go ukradkiem do torebki, tak żeby nikt nie widział.

- W pewnym momencie spostrzegłam - podjęła moja żona - że siedząca przy sąsiednim stoliku z jakimś panem urodziwa brunetka obserwuje mnie [najwyraźniej w świetle].

Nic tak nie działa na kobietę deprymująco, jak krytyczne spojrzenie innej kobiety. Pomyślałam sobie, że coś z moim wyglądem musi być ["nie tego"], i postanowiłam zaraz to sama sprawdzić, bo mężczyźni nigdy niczego nie zauważają i są w takich wypadkach do niczego. Zeszłam więc do toalety i z wielką uwagą poczęłam przyglądać się sobie w lustrze. Odkryłam oczywiście masę rzeczy, które mi się nie podobały, ale nic takiego, co mogłoby uzasadnić pełne dezaprobaty spojrzenia naszej sąsiadki, Miałam na sobie skromną, ale bardzo gustowną sukienkę, i nic mi się na twarzy nie rozmazało. Nie byłam ani stara, ani taka znowu brzydka. A jednak coś musiało nie klapować, skoro tamta tak jakoś dziwnie na mnie patrzyła. Wzięłam się więc ze zdwojoną uwagą do badania mego odbicia w lustrze.

Po chwili usłyszałam na schodach kroki kogoś, kto nosi pantofle na bardzo wysokich i bardzo cienkich szpilkach. Obejrzałam się i ujrzałam urodziwą brunetkę z sąsiedniego stolika. Podeszła do umywalki i poczęła myć ręce. Potem spojrzała na mnie tym samym wzrokiem co na górze, tak że znowu poczułam się głupio.

"Debiutantka?" - zapytała.

"Uhm" - wykrztusiłam, bo nie wiedziałam, co na to odpowiedzieć.

"Cudzoziemka?"

"Uhm" - powtórzyłam z poczuciem winy.

"Tak też sobie od razu pomyślałam" - powiedziała i przyjrzała mi się jeszcze raz.

"A w ogóle jak ty wyglądasz! - powiedziała z oburzeniem. - Chodź tu!"

Podeszłam, sama nie wiedząc kiedy.

Wyjęła z torebki jakieś przybory i w mgnieniu oka "zrobiła" mi oczy, usta, rzęsy, brwi, owal, wyraz twarzy, wszystko, co jedna kobieta może przy pomocy ołówka i kredki zrobić drugiej. Przeglądnęłam się w lustrze i zamarłam z przerażenia.

"No - powiedziała - teraz [jakoś wyglądasz]. Pokaż, ile masz korków?"

"Korków?"

"Korków. Korków od szampana."

Wyrwała mi torebkę, otworzyła ją i wyjęła mój korek od szampana, ten jedyny korek, ten cudowny korek, w którym zawarta była dla mnie cała historia tych dziesięciu lat, dziesięciu dobrych i złych lat, które teraz wydawały mi się wszystkie dobre.

"Głupia! - powiedziała - Za każdy korek, licząc od drugiego, dyrekcja wypłaca ci dziesięć procent ceny szampana! Co to jest, ten twój korek, co to jest?"

Wyrwałam jej z ręki mój korek, którego nie oddałabym za nic na świecie, wybiegłam na schody i zaczęłam uciekać, jakby mnie kto gonił. Wpadłam do szatni, porwałam mój płaszcz i wybiegłam na ulicę. Tam dogonił mnie mój mąż.

KOREK

Moja żona umilkła, jakby nie miała już nic więcej do powiedzenia. Wzięła w palce stary korek i przyglądała mu się z ciepłym uśmiechem. Myśmy też patrzyli wszyscy na ten korek i dla nikogo nie był to już zwykły korek od dawno wypitego szampana.

MIŁOŚĆ

Rozmowa zesłała na miłość i panie orzekły zgodnie, że mężczyźni nie umieją jak należy okazywać swych uczuć. Wszystko, czego można od nich oczekiwać, to w najlepszym razie bukietek fiołków na wiosnę, jakiś prezencik, kiedy mają nieczyste sumienie i cium-cium na do widzenia, kiedy umówili się z kolegami. [Kobiety natomiast stać na znacznie więcej]. Panowie bronili się, jak mogli, ale najwyraźniej w świecie brak im było dowodów. Właśnie postanowiłem zmienić zrećznie temat, kiedy moja żona powiedziała:

- To dlatego, że mężczyźni szukają w miłości głównie zadośćuczynienia dla własnego egoizmu, podczas gdy kobiety widzą w niej podstawową instytucję społeczną, która zupełnie słusznie ochraniana jest przez prawo. Stąd wynika cała masa konsekwencji, nad którymi nie chciałabym się jednak zatrzymywać, bo wolę opowiedzieć wam o przypadku, z którym zetknęłam się w pewnym niezwykłym miejscu, gdzie przebywałam przez jakiś czas na skutek zbiegu okoliczności. Było to schronisko dla pisarzy i artystów, malowniczo położone u stóp Alp wśród oliwek i cyprysów. Z okien widać było zalaną słońcem dolinę, od której dolatywał śpiew ptaków. Dom stał samotnie na zboczu, ale o pół godziny drogi leżało małe miasteczko, zabite deskami od świata, bo zbudowane dla obrony przed Saracenami na szczycie stromej, kamienistej góry. W tym miasteczku mieszkało niewielu ludzi, ale każdy miał

swoją historię, którą warto by było opowiedzieć, gdyby nie to, że leży ono tak daleko, a jak wiadomo historie, które dzieją się daleko, przestają być prawdziwe.

Moja żona przerwała na chwilę, patrząc w okno, i widać było, że dla niej to miasteczko na skale nie leży wcale tak daleko i że widzi je jak na dłoni, za szybami, w ten szary, zimowy wieczór.

- Mieszkańcy tego miasteczka - mówiła dalej moja żona - byli równie malowniczy jak ono samo i musieli stanowić dla przypadkowych turystów zabawny koloryt lokalny. Ale ja nie byłam tam turystką, mieszkalam wśród tych ludzi i ciekawili mnie jako tacy, a nie jako tło krajoznawczych wrażeń. Mówiłam wam już chyba, że ze wszystkiego na świecie najbardziej interesują mnie ludzie. Toteż wkrótce poznałam niemal wszystkich w miasteczku, [zwłaszcza że] zaprzyjaźniłam się z panią Schultze, tłumaczką literatury niemieckiej, która przebywała tam już od wielu lat i ze wszystkimi [była za pan brat]. Pani Schultze była przemiłą i zacną osobą, ale przy lada okazji wypijała niesłychane ilości miejscowego wina na malinach i kwiatach pomarańczy, wskutek czego dość szybko [robiła się do niczego]. Trzeba więc było energicznie i stanowczo wykorzystywać przydatność pani Schultze, zanim nie stawało się to zupełnie bezcelowe. Nabyłam w tym dużej wprawy i osiągnęłam niezłe wyniki.

- Kiedy szło się do miasteczka od strony naszego domu, trzeba było przejść koło ogródka, w którym czasem można było

dostrzec piękną starszą panią, pochyloną nad kwiatami. Kiedy dowiedziałam się, kto to jest, weszłam do ogródka i bez słowa pocałowałam ją w rękę, bo urodziła i wychowała syna, który napisał najmądrzejszą i najpiękniejszą książkę dla dorosłych ["Mały książę"]. Dalej trzeba było przejść koło cienistej bramy dużego domu, w której zawsze stała siwa staruszka i patrzyła przed siebie. Nosiła, jak wszyscy, duży słomiany kapelusz dla ochrony przed słońcem. Kiedy przechodziłam tamtędy po raz pierwszy, zapytała, która godzina. "Dziewiąta" - odpowiedziałam. - "Bardzo panią przepraszam - rano czy wieczór?" Wtedy dopiero zauważyłam, że jej wyblakłe oczy nie mogą widzieć tego, co widzą moje, i odtąd zawsze przystawałam koło niej i mówiłam, co widzę, a ona za to mówiła, co ona widzi i nic nie traciłam na tej wymianie. A kiedy dochodziło się do stareńskiego rynku, krzątał się tam zawsze rostry mężczyzna o pięknej brodzie i zamiętał miotłą chodniki. Kiedyś był w stolicy znanym architektem ale doszedł do wniosku, że nie warto, i wynajął się na zamiętacza ulic w tym miasteczku, gdzie było dużo słońca, życzliwości i wina z winnic porastających wzgórze, gdzie troski były zwyczajne i [na ludzką miarę skrojone], a radości proste i niedrogie. Nieco wyżej, w stronę starej wieży w ruinie stała jedyna w całej okolicy gospoda, w której zawsze można było zastać panią Schultze, kiedy nie można jej było nigdzie znaleźć.

- Opowiadam to wszystko, żebyście wiedzieli, jakie to było dziwne miejsce, i żebyście się nie dziwili temu, co nastąpi.

Bo w dziwnych miejscach lubią się dziać dziwne rzeczy, żyją w nich dziwni ludzie i wynikają z tego dziwne historie. Ta, która opowiem, jest także dziwna, ale za to [od a do zet] prawdziwa.

- Kiedy zdawało mi się, że znam już wszystkich na wzgórzu i w dolinie, pani Schultze zapytała mnie pewnego razu, czy spotkałam wielkiego islandzkiego poe^{tę}, osiadłego opodal. Nie przypuszczałam, że wielki poeta z dalekiej i zimnej Północy może mieszkać tuż obok, wśród oliwek, cyprysów i drzew pomarańczowych, ale kiedy okazało się, że tak właśnie jest, zapalałam chęcią poznania go i to natychmiast. Pani Schultze przyrzekła mi, że weźmie się do tego bez zwłoki i odbyła w tym celu parę długich wypraw, z których wracała pachnąc mocno malinami i kwiatem pomarańczy, nie na tyle jednak, by przyszło zważyć w skuteczność jej zabiegów. Wreszcie pani Schultze oznajmiła mi, że zaaranżowała upragnione spotkanie, co przyszło jej z dużym trudem, gdyż wielki poeta islandzki to odludek i nie widuje nikogo. Byłam bardzo wdzięczna pani Schultze za tyle trudu, toteż kiedy w umówionym dniu czekałyśmy na wielkiego poe^{tę} islandzkiego w gospodzie pod starą wieżą, [postawiłam jej parę kubków wina na malinach i kwiatach pomarańczy], co jej zdaniem znakomicie skracało czekanie, będące jak wiadomo najprzykrzejszą czynnością na świecie.

Kiedy przed panią Schultze znajdował się już pokaźny stosik spodeczków, którymi w tamtym kraju zaznacza się ilość wypitych szklaneczek, zajechał przed gospodę z hałasem i

grzechotem samochód, pochodzący z czasów, kiedy na odgłos motoru wszystko, co żyło, rzucało się do okien albo wybiegało na ulicę. Teraz także wszystko, co żyło, rzuciło się do drzwi i okien, bo od dawna nikt nie słyszał takiego hałasu ani nie widział takiego samochodu. Toteż wszyscy widzieli, jak wysiadł z niego wielki mężczyzna o długich włosach, odziany byle jak w sztruksową marynarkę i takie same spodnie. I to był właśnie islandzki poeta, pisujący najpiękniejsze wiersze o miłości, choć na pierwszy rzut oka wyglądał tak, że nikt by nie zwrócił na niego uwagi, gdyby nie to, że był wyższy i szerszy i że twarz miał bardziej czerwoną niż ktokolwiek w całej okolicy. Trudno było zacząć rozmawiać, bo wszyscy patrzyli na niego jak na raroga, a z sąsiedztwa zbiegły się wszystkie dzieci i stały z nosami przylepionymi do okna, toteż islandzki poeta zaproponował, żebyśmy udali się do jego domu, położonego na drugim krańcu doliny. Przystaliśmy chętnie, bo poetów należy oglądać na tle ich wierszy i ich domów, pośród psów, kotów, ptaków śpiewających, złotych rybek i nedorzecznych przedmiotów, wśród których żyją.

W samochodzie siedziała niemłoda już pani, która wydała mi się bardzo piękna. To była jego żona. Przez całą drogę zerkałam na nią z boku. Ubrana była byle jak w taką samą marynarkę i spodnie ze sztruksu, jak jej mąż, ale profil miała tak czysty i włosy takie złote, że nie można było oderwać oczu. Rzadko tylko natura zdobywa się na tak doskonały rysunek czoła, nosa, oczu i ust. Jednym słowem, widać było od razu, że

żona islandzkiego poety musiała być za młodu skończoną pięknnością. Kiedy kobieta nie może znaleźć w drugiej żadnej skazy, żadnej usterki, żadnej wady, nawet najmniejszej, musi poczuć się nieswojo. Toteż ja także poczułam się nieswojo siedziałam z głupim poczuciem własnej niedoskonałości, nie odezwawszy się przez całą drogę ani słowem.

Wkrótce zajechaliśmy przed dom islandzkiego poety. Wysiedliśmy z samochodu i wtedy zobaczyłam twarz tej kobiety także z drugiej strony. Serce zamarło mi w piersi. O ile tamten profil oglądany ukradkiem podczas jazdy był nieskazitelnie piękny, o tyle ten drugi musiał ulec uszkodzeniu w jakimś okropnym wypadku. Niepodobna było odgadnąć, co to mogło być. W każdym razie teraz, kiedy oglądałam żonę islandzkiego poety w całej okazałości, nie miałam żadnej wątpliwości, że nie jest piękna i że z taką twarzą nie mogła się nikomu podobać, nawet kiedy była całkiem młoda.

- Weszliśmy do domu, gdzie posadzono nas na końcu bardzo długiego stołu, zastawionego rupieciami, naczyniami, garnkami, czym gospodarze nie przejmowali się wcale, tylko zepchnęli to wszystko w drugi koniec, gdzie już i tak nie było krzty miejsca, i zrobili w ten sposób trochę luzu na szklaneczki z miejscowym winem na malinach i kwieciu pomarańczy. Byli to bardzo mili i interesujący ludzie, nie wyniosłam jednak tyle z rozmowy z nimi, ile bym powinna, bo przez cały czas o wiele bardziej obserwowałam ich wzajemny stosunek do siebie, niż słuchałam tego, co mówili. Żona islandzkiego poety darzyła go,

kiedy mówił, spojrzeniem, w którym zawarta była cała miłość świata. A on mówił tylko do niej, tylko dla niej, tak jak do niej i dla niej pisał wszystkie swoje najpiękniejsze wiersze, choć zdawać by się mogło, że rozmawia ze mną i z panią Schultze. Widać było, że są najszcześniejszą i najbardziej kochającą się parą na ziemi.

- W drodze powrotnej pani Schultze opowiedziała mi, choć płątał jej się trochę język, ich historię.

- Poznali się w dalekiej i chmurnej Islandii, kiedy on był znanym już poetą, a ona studentką. On zakochał się w niej od razu, ona zakochała się najpierw w jego wierszach, bo każda kobieta, zanim pokocha mężczyznę, zakochuje się najpierw w tym, co on mówi, pisze albo robi. Była bardzo piękna, tak piękna, że kiedy się pobrali, islandzki poeta nie umiał być szczęśliwy. Mówił jej, że jest zbyt piękna, by zostać na zawsze z nim, brzydalem o czerwonej twarzy i ruchach drwala, że opuści go dla kogoś równie jak ona pięknego i odejdzie któregoś dnia bezpowrotnie. Na próżno zapewniała go o swej miłości. Była zbyt piękna, by mógł jej uwierzyć. A ona kochała go naprawdę takiego, jakim był: gwałtowny, ciepły, bezradny i nieszczęśliwy. Ale nie chciała, żeby był nieszczęśliwy, chciała, żeby był spokojny i ufny i żeby nic nie dręczyło jego duszy. Pomyślała także, że nie jest się poetą za darmo, że za poezję płacić się musi chwilami rozdarcia, niepokoju, udreki. Jak go przekonać, jak uspokoić? Któregoś wieczoru, kiedy powtarzał jej raz po raz, że jest zbyt piękna, by mógł uwierzyć w trwałość

swego szczęścia, podeszła do kominka, wyjęła płonącą żagiew i przyłożyła ją sobie do twarzy.

Moja żona umilkła i wydawała się że nie ma już nic więcej do powiedzenia. Ale po chwili, widząc, że nikt się nie odzywa, dodała:

- Powiedziałyśmy przed chwilą, że kobiety stać w miłości na znacznie więcej niż mężczyzn. Staralam się wykazać na przykładzie, z którym się zetknęłam, że kobiety stać w miłości na wszystko. Nigdy nie spotkałam szczęśliwszej pary niż ta, o której wam opowiedziałam. I nigdy nie widziałam równie pięknej kobiety. Nie mówię o jej twarzy. Jej twarz nie była już piękna. To ona była piękna. Ona.

PORZECZKI

[Miałem właśnie wyjść z domu], kiedy moja żona powiedziała:

- Ach! Zapomniałam ci powiedzieć, że dzwonił Staś. Pytał, czy nie pojechalibyśmy z nim na weekend. Ma samochód i wynajął na lato domek na Mazurach.

- Nie ma mowy - odpowiedziałem. - Kupiłem już bilety na "Hatari," a poza tym nie mam najmniejszej ochoty na wychwalanie przez całą drogę jego samochodu i na spędzenie reszty czasu na zachwycanie się jego domkiem. Niech jedzie sam.

- Tego się właśnie po tobie spodziewałam - powiedziała moja żona. - Myślisz zawsze tylko o sobie i do głowy ci nie przyjdzie, co czują inni. Staś nie jest egoistą i żeby mógł cieszyć się naprawdę samochodem i domkiem na lato, odczuwa wrodzoną każdemu normalnemu człowiekowi potrzebę podzielenia swej radości z drugimi, więc [należałoby pójść mu na rękę]. Chyba że cię gryzie sumienie, czemu zresztą wcale bym się nie dziwiła. Są żony, których mężowie mają samochody i wynajmują domki na lato na Mazurach, ale nie każda ma takie szczęście.

- Kto to jest Staś? - zapytali moi synowie.

- To taki pan, który chciał być waszym tatusiem - odpowiedziałem, bo musiałem się jakoś odgryźć.

- Nie opowiadaj dzieciom głupstw - powiedziała moja żona. Dzieci goliły się właśnie elektryczną maszynką przed powiększającym lustrem i przejawiały wyraźne zainteresowanie tematem. - A gdyby nawet tak było, miałbyś jeszcze jeden powód, żeby przyjąć zaproszenie. nie musiałbyś wcale wychwalać samochodu Stasia ani zachwycać się domkiem, mógłbyś przez cały czas zajmować się wychwalaniem swojej żony. Ale ty myślisz tylko o sobie i wolisz pójść do kina tylko dlatego, że kupiłeś już bilety. To mi zaraz przypomina, co narobiłeś swojej babce z tymi porzeczkami.

Spuściłem głowę, bo nie lubię, jak mi się wypomina tę historię z porzeczkami. W końcu nic takiego nie zrobiłem, a wszyscy mi ją wypominają, odkąd się wydarzyła.

- Co to było z tymi porzeczkami? - spytali moi synowie.

- Wolałabym o tym nie mówić - powiedziała moja żona - ale może lepiej, żebyście się dowiedzieli i wyciągnęli z tego zdarzenia właściwe wnioski. Jesteście już w wieku, kiedy zaczynacie nosić pełną odpowiedzialność za swoje postępowanie, a ta historia jest z każdego punktu widzenia wielce pouczająca. Jeśli więc przestaniecie brzęczeć tą maszynką do golenia, to gotowa jestem wam opowiedzieć.

Moi synowie wyłączyli elektryczną maszynkę do golenia i wtedy moja żona opowiedziała, co następuje:

- Opisywałam wam już nieraz dom waszych pradziadków. Stał na stoku wzgórza, z którego rozciągał się piękny widok na leżące w dolinie miasteczko i na łąse albo

pokryte lasem góry. Wokół domu był duży sad, pełen jabłoni, grusz, śliw, wiśni i czereśni. Przed domem rosły cztery wielkie orzechy włoskie, a za domem krzaki malin, agrestu i porzeczek. Wasza prababka miała z tym wszystkim mnóstwo roboty, bo jej ambicją było, żeby jej córki, synowi, zięciowie, synowie i wnuki, mieszkający w miastach, nie musieli kupować owoców, orzechów i konfitur w sklepach, tylko żeby mieli je prosto z własnego ogrodu, świeże i pachnące. Toteż w domu wiecznie coś smażyło się, suszyło, pachniało. W jednym pokoju, zamienionym na spiżarnię, leżały sterty jabłek, gruszek i orzechów, suszyły się [śliwki z kminkiem ponabijane na długie patyczki], w sadzie gotowały się w wielkim kotle powidła, w kuchni pachniało sokiem malinowym, a w piwnicy ogórkami z koprem. Wasza prababka zjawiała się wśród tego wszystkiego już od świtu, szczęśliwa na myśl, że jej dzieci będą zaprowiantowane na całą zimę. Albowiem wasza prababka nieustannie myślała o swoich dorosłych już dzieciach i wiecznie się nimi trapiła, i stale chciała im jakoś pomóc i dogodzić, jakoś osłodzić im życie, [niechby choć konfiturami].

- Pierwsze zaczynały dojrzewać czereśnie, potem wiśnie, maliny, agrest i porzeczek, w środku lata papierówki, w sierpniu gruszki, a pod koniec lata srebrne i złote renety, granatowe śliwki, a we wrześniu duże orzechy w zielonych łupinach, które pękały na drzewach, kiedy przychodził czas zbiorów. Każdy owoc miał swoją porę, toteż trzeba było przy tym nie lada krzątania, i wasza prababka coraz częściej przysiadła na

stołeczku, bo już wtedy puchły jej nogi i poczynaly odmawiać posłuszeństwa. Wasz ojciec zdał właśnie maturę i przyjechał do dziadków na wakacje, ale wasza prababka niewielką miała z tego pociechę; bo wasz ojciec całymi dniami hasał poza domem, [nie umiając jeszcze doceniać jego wapnem bielonych ścian] i ciemnego, stromeego dachu ani sadu pełnego owoców, ani zapachu śliwek ususzonych z kminkiem, ani też gorącego serca babki i kpiarskiej czułości dziadka. Wiem, jak to jest z własnego doświadczenia, [bo maluczko, a was też przestanę widywać całymi dniami], co macie niewątpliwie po ojcu.

Moja żona przerwała na chwile, a ja raz jeszcze przyjrzałem się temu staremu domostwu, które widać było z daleka pośród sadu na zboczu wzgórza, kiedy szło się wśród wysokiego zboża polną drogą i którego widoku, zapachu i serdecznego ciepła nigdy nie zapomnę.

- Owego lata - mówiła dalej moja żona - ojciec wasz miał wrócić do rodziców już z końcem lipca, toteż wasza prababka umyśliła, że prześle przez niego swojej córce, a waszej babce, dwa wiadra porzeczek, które wyjątkowo pięknie obrodziły. Kiedy nadszedł dzień odjazdu, wasza prababka przygotowała dwa wiadra pełne porzeczek, ale wasz ojciec miał zawsze jeszcze kupę spraw do załatwienia ze swoimi kolegami, więc nie można było na niego liczyć, że [jak Pan Bóg przykazał] zabierze te wiadra, toteż wasza prababka postanowiła, że wasz ojciec stawi się sam na dworcu, a ona dowiezie mu porzeczeki do pociągu bryczką.

Wasz ojciec nawet nie wysłuchał dobrze tego, co miał powiedzieć od babki swojej matce, i poleciał do kolegów, a potem pobiegł na skróty polami na stację, gdzie daremnie rozglądał się za babką, a zwłaszcza za wiadrami porzeczek. Wasza prababka musiała bowiem dojechać do miasteczka, przejechać je i zrobić jeszcze wyboistą drogą parę kilometrów, co wraz z zaprzęgiem konia i należytyym umieszczeniem wiader z porzeczkami zabrało jej sporo czasu. Dość, że kiedy wasza prababka przyjechała wreszcie na stację i kazała wynieść wiadra z porzeczkami na peron, okazało się, że pociąg już odjechał, a [co gorsza], że wasz ojciec wsiadł do tego pociągu. Wtedy wasza prababka zemdlła.

Moja żona spojrzała na mnie z wyrzutem, a ja powiedziałem:

- Co miałem robić? Babki nie było z wiadrami, a ja już wykupiłem bilet do tego pociągu.

- Właśnie - powiedziała moja żona. - Teraz też już kupiłeś bilety i usiłujesz zachować się zupełnie tak samo.

Popatrzyła na mnie raz jeszcze i ciągnęła dalej:

- Więc jak wam już mówiłam, wtedy wasza prababka zemdlła. Leżała na peronie wśród wiader pełnych porzeczek i [nie miał jej kto ratować]. Toteż przynajmniej nie słyszała gwizdu dojeżdżającego mostu pociągu, tego nieszczęsnego pociągu, w którym wasz ojciec jechał sobie [jakby nigdy nic], podczas gdy wasza prababka leżała na peronie zemdlona między wiadrami pełnymi porzeczek. Trzeba bowiem pamiętać,

PORZECZKI

że owego dnia waszej prababce na niczym tak nie zależało jak na przesłaniu waszej babce dwóch wiader wspaniałych, soczystych porzeczek, które sama zebrała we własnym ogrodzie. I to właśnie nie mieściło się w głowie waszego ojca.

- Przepraszam najmocniej - zaprotestowałem - ja naprawdę chciałem zabrać te porzeczki, tylko że moja babka się spóźniła do pociągu.

- Każdy może się spóźnić - powiedziała moja żona. - Zwłaszcza zaś prababka.

- Moja babka nie była jeszcze wtedy prababką, była dopiero babką! - zawołałem.

- [Na swoje nieszczęście] - powiedziała moja żona. - Wolałabym nigdy nie mieć wnuka, [nizbym miała leżeć przez niego zemdlona na peronie], między wiadrami pełnymi porzeczek. Czasami budzę się w nocy i widzę twoją babkę leżącą bez zmysłów między wiadrami porzeczek na peronie stacji, z której nikt nigdy poza tobą nie wszedł do pociągu i choć los w rzeczywistości oszczędził mi tego straszego widoku, sama myśl o nim sprawia na mnie okropne wrażenie. Tak się zawsze kończy, kiedy ktoś podchodzi do sprawy formalistycznie, bez wnikanie w jej głębszy sens. Mówię o tym nie po to, żeby ci robić wyrzuty, bo te robi ci na pewno własne sumienie, lecz dla przestrogi i wyciągnięcia nauki. I nie myśl, że to opowiadanie sprawiło mi jakkolwiek przyjemność. Pragnę tylko, żeby wpłynęło wychowawczo na dzieci.

PORZECZKI

Nastała chwila ciszy, w której znów dało się słyszeć brzęczenie elektrycznej maszynki do golenia, uruchomionej przez moich synów.

- Wiesz co? - odezwałem się. - Teraz muszę wyjść. Zadzwoń do Stasia, że pojedziemy chyba na ten weekend. Jak myślisz?

Ale moja żona nie powiedziała nic więcej.

WIZYTA

Odwiedziła nas ciotka mojej żony, jedna z niewielu ciotek, jakie jeszcze mamy. Winda była oczywiście nieczynna, więc ciotka mojej żony musiała, żeby złożyć nam wizytę, wejść po schodach na szóste piętro. Kiedy wyraziliśmy jej z tego powodu ubolewanie i podziw, ciotka zapytała, czy wiemy, ile ona ma lat, chcąc zapewne podkreślić jeszcze w ten sposób niezwykłość swego wyczynu.

Było to oczywiście pytanie retoryczne, na które nie odpowiada się wprost, więc ciotka powiedziała nam same, ile ma lat, co wprawiało nas za każdym razem w zdumienie, choć łatwe było do obliczenia, gdyż wystarczyło do poprzednio podanej liczby dodać czas, jaki upłynął od jej ostatnich odwiedzin. Toteż ciotka wyciągnęła z naszego zdumienia nieodparty wniosek, że nie dokonaliśmy tej prostej czynności rachunkowej, należnej kobiecie, która od dawna przestała ukrywać swój wiek, lecz przeciwnie, szczyci się nim przy każdej okazji, i powiedziała:

- Moja droga, ja to pamiętam, ile ty masz lat. Pamiętam dobrze i nieprędko zapomnę. W dniu, kiedy się urodziłaś, przyjechałam do mojej siostry a twojej matki i przez całą noc nie dałaś mi spać, tak się darłaś.

Nie mogłem się powstrzymać, żeby nie parsknąć śmiechem, bo zaraz sobie wyobraziłem moją żonę, jak drze się po przyjsciu na świat i nie daje zmęczonej podróżą ciotce zmrużyć oka przez całą noc.

Wtedy moja żona zapytała poważnie:

- A ty z czego się śmiejesz?

- Nic, nic - odpowiedziałem. - Tak sobie. Po prostu wyobraziłem sobie, jak się musiałaś drzeć.

Dorośli ludzie, nie wiadomo dlaczego, bardzo nie lubią, kiedy im się opowiada, jak wyglądali albo co wyrabiali jako noworodki. Ja też tego nie lubię, więc pomyślałem sobie, że zaraz usłyszę o jakimś szczególnie niemiłym swoim własnym wyczynie, starannie wybranym spośród wszystkich przekazanych przez rodzinną tradycję ustną. Ale moja żona powiedziała:

- Jestem szczęśliwa, że jest jeszcze ktoś, kto widział na własne oczy i słyszał na własne uszy, jak spędziłam moją pierwszą noc.

Ciotka mojej żony wzięła to za dobrą monetę i wywiązała się długą rozmową, w której wspominkom nie było końca.

Potem zostaliśmy znowu sami i wtedy moja żona powiedziała:

- Niektórym się zdaje, że są o wiele bardziej potrzebni ludziom starym niż starzy im. Moim zdaniem jest akurat odwrotnie i ludzie starzy są nam wszystkim coraz bardziej potrzebni, bo to właśnie oni wiążą nas i łączą z przeszłością, której nie pamiętamy, bo pamiętać nie możemy. Przez samo swoje istnienie przedłużają nas w przeszłość, tak jak nasze dzieci przedłużają nas w przeszłość. Słyszę często narzekania i utyskiwania, że pokolenie w naszym wieku dźwiga na własnych

barkach ciężar przeszłości i przyszłości zarazem, bo ma na karku troskę o ludzi już starych i troskę o ludzi jeszcze młodych. Moim zdaniem tak jest właśnie dobrze, a nawet znakomicie. Ogromnie to lubię, i chciałabym, żeby wszyscy, którzy tego nie lubią, zrozumieli, jakie mają szczęście, że tak jest.

- Moja droga - powiedziałem - nie jest to takie proste. Życie nie jest tanie, a mieszkania są ciasne i znam [szacunku godne osoby], które marzą o dniu, w którym pożenią lub powydają za męża dzieci, zostaną sami i nareszcie będą mieli spokój i dość miejsca.

Moja żona popatrzyła na mnie z czułością (moja żona zawsze patrzy na mnie z czułością, kiedy uważa, że mówię głupstwa, i kiedy ma zamiar mi tego dowieść) i odparła:

- Ileż to razy już cię przestrzegałam przed wypowiedaniem sądów, których nie przemyślałeś należycie. Czyż nie dostrzegasz żalostnej pomyłki w takim rozumowaniu? Kiedy ubywają nam z życia czy z domu bliscy, wtedy nie ma więcej wolnego miejsca, jest tylko więcej pustych miejsc. Przypomnij sobie, ilekroć dzieci wyjeżdżają na wakacje, wydawało nam się, że robi się cicho, a robiło się pusto. Ale dzieci wracały i znów, Bogu dzięki, nie było chwili spokoju. Ludzie starzy opuszczają nas, ale już nie wracają ze swych długich, zasłużonych wczasów...

Moja żona zamyśliła się na chwilę, a ja przywołałem w pamięci wszystkich, którzy odeszli z mego życia, zostawiając po sobie miejsca puste, ale wygrzane długim istnieniem, toteż na

zawsze ciepłe, a w każdym razie na tak długo, jak długo trwać może wspomnienie. Pierwsza opuściła mnie babka, u której kolan wysłuchiwałem przez niekończące się wieczory dzieciństwa ["Nędzników"] Wiktora Hugo i "Don Kichota z Manczy", opowiedzianych własnymi słowami tak pięknie, że po dziś dzień tak je zapamiętałem, a nie tak, jak zostały napisane. Babka nosiła czarne koronki i żyła bardzo długo, ale prawie przez pół wieku dwa razy do roku, przed Bożym Narodzeniem i Wielkanocą, kładła się do łóżka i kazała przygotowywać gromnicę, bo Cyganka przepowiedziała jej, że umrze w wielkie święta. Wystarczyło, by święta minęły, a moja babka wstawiała ze śmiertelnego łóża zdrowa jak rydz. Była osobą wątłą i delikatną, a jednak to ona złamała klucz, którym mój dziadek sam zamykał co wieczora stajnię z pięknymi końmi, ów słynny klucz, oglądany potem z podziwem i niedowiarstwem przez młode pokolenie, masywny i ogromny jak ten, którym Rafał z ["Popiołów"] rozwalił wilkowi kufę. Wiele dziesiątków lat minęło od tego wieczoru, kiedy [złożony niemocą] dziadek poprosił babkę o wyłączenie go w zamknięciu na klucz stajni i ona ten klucz złamała, jak tylko wsadziła go w zamek, a wydarzenia tego niepodobna oderwać od postaci babki, od jej słabości i wątrości, od wieczornych opowieści wysłuchanych u jej kolan, od Cyganki, która pozbawiła jej radości wigilii i rezurekcji przez niemal pół wieku, od jej długiego życia, w ciągu którego wygrzała sobie ciepłe miejsce, co pozostało puste po jej odejściu i niczym wypełnić się nie da.

- Nie chcę - podjęła moja żona, jakby nigdy nie było tej chwili zamyślenia, która rozdzieliła nas na krótko i poprowadziła każde z osobna w krainy, do jakich wchodzi się tylko samotnie - nie chcę myśleć o dniu, kiedy nie będzie już nikogo, kto mógłby mi opowiedzieć, jak bardzo darłam się po przyjsciu na świat.

- O czym myślałaś? - zapytałem.

- Och, o niczym takim - odpowiedziała moja żona. - Myślałam, że są ludzie w naszym życiu, których obecności nie zauważa się niemal, a dopiero ich nieobecność odczuwa się bardzo. Potem robi się samemu sobie gorzkie wyrzuty, że nie miało się dla nich nigdy dość czasu, cierpliwości, uwagi i że nie umiało się im okazać czym naprawdę dla nas byli, i czym są dalej, a teraz już nie można im niczego okazać, bośmy się z tym po prostu spóźnili. Myślałam też o mojej babci.

- To dziwne - powiedziałem. - Ja też myślałem o mojej babce.

- To wcale nie dziwne - odpowiedziała moja żona. - Babki są bardzo ważne. Powiedziałabym, że należą do naszego dzieciństwa w stopniu o wiele większym niż matki. Są po prostu naszą własnością. Matka ma jeszcze wówczas pełnię własnego życia, masę spraw odległych i obcych światu dziecka. Jest zajęta, nie ma czasu. Babcia ma zawsze bardzo dużo czasu, mieści się cała w świecie dziecka, a może nawet jej własny świat staje się coraz bliższy światu dziecka? Myślę, że tak naprawdę traci się dzieciństwo wtedy, kiedy traci się babkę. Teraz wydaje się nam,

że najważniejsze są nasze codzienne sprawy i że jesteśmy tacy, jacy jesteśmy, ale to nieprawda, jesteśmy tacy, jakimi nas widzą nasze stare ciotki, które mogą nam dokładnie opowiedzieć, jacy jesteśmy naprawdę, bo pamiętają to, czego my nie możemy pamiętać. Dlatego przywiązuję dużą wagę do tego, żebyś się wobec nich uprzejmie zachowywał i nie robił min, kiedy przychodzą nie w porę i przeszkadzają w niesłuchaniu ważnych sprawach, jakie akurat masz do załatwienia. Bo nie ma niczego ważniejszego niż to, żebyś uświadomił sobie, że nie jesteś wcale taki, jak ci się wydaje i starasz się wszystkim naokoło wmówić. Najlepszy dowód, że powyrzucałeś przez okno na ulicę rodzinne srebro.

- Miałem wtedy półtora roku - odparłem urażony.

- No to co? - zapytała moja żona. - Nigdy byś się o tym ważnym fakcie nie dowiedział, gdyby nie twoja stara ciotka, która jest głucha jak pień i niepodobna z nią się w żaden sposób porozumieć, ale która ma za to dobrą pamięć i zna cię na wylot. Ktoś, kto jest zdolny wyrzucić przez okno na ulicę całe rodzinne srebro, powinien wyciągnąć z tego wnioski i dużo nad sobą pracować.

Nie odezwałem się, nie chcąc przeciągać rozmowy, bo miałem do załatwienia parę ważnych spraw, w czym przeszkodziła mi ta nieoczekiwana wizyta.

OBLĘŻENIE

Niedziela zapowiadała się pogodna i właśnie miałem zaproponować mojej żonie przejażdżkę za miasto, kiedy nasi synowie powiedzieli:

--Czy możemy wziąć samochód, bo umówiliśmy się z pannami i bardzo nam się śpieszy.

Moja żona w takich wypadkach udaje, że nie słyszy, tylko patrzy na mnie pytająco, dając tym do zrozumienia, że nie do niej należy podejmowanie męskich decyzji.

- Nie widzę powodu - powiedziałem po namyśle - dlaczego nie moglibyście pojechać tramwajem?

- Tramwajem? - zapytali z oburzeniem nasi synowie.

- Tramwajem albo moglibyście pójść pieszo. Ja na randki z waszą matką chodziłem pieszo, siedem kilometrów w jedną stronę. A poza tym nie rozumiem, co wy w tych pannach widzicie?

Moja żona musiała dojść do wniosku, że sprowadziłem kwestię na manowce, bo odstawiła filiżankę z kawą gestem, który miał oznaczać, że do takiego właśnie wniosku doszła, po czym powiedziała:

- Mówisz takie rzeczy, że dzieci mogłyby sobie Bóg wie co pomyśleć. Też byłam panną i pamiętam, że patrzyłeś we mnie jak sroka w kość, a i później ci się to od czasu do czasu zdarzało. Nie chciałam się do waszych samochodowych spraw mieszać, ale teraz widzę, że nie możesz sobie sam dać rady w sytuacji

skądinąd niesłychanie prostej. Twój dziadek też umiał prostą sprawę pogmatwać, choć, trzeba przyznać, w sytuacji o wiele bardziej skomplikowanej.

- To nie dziadek pogmatwał! - zawołałem. - To babka!

- Zostaw swoją biedną babkę w spokoju - powiedziała moja żona. - Najłatwiej zwać wszystko na kobiety, tak jak teraz z tym samochodem. Pozwolicie, że wstanę od stołu, a wy załatwicie to między sobą...

Ale nasi synowie chcieli koniecznie usłyszeć o sprawie, którą mój dziadek pogmatwał w sytuacji co prawda o wiele bardziej skomplikowanej niż ta, jaka wytworzyła się przed chwilą przy śniadaniu. Więc moja żona usiadła z powrotem i opowiedziała, co następuje:

- Działo się to z początkiem pierwszej wojny światowej, kiedy wasi pradziadkowie mieszkali w tym dużym domu, o którym tylekroć wam opowiadałam. Kiedy stało się na samym krańcu wspinającego się na zbocze sadu, można było w pogodne dni dojrzeć podobne do kopca wzgórze, przez które biegła droga do Przemyśla. Za tym wzgórzem był już Przemyśl, dokąd wasza prababka często jeździła w niecierpiących zwłoki sprawach. Otóż owego roku, w którym wybuchła pierwsza wojna światowa, z końcem września, wasza prababka udała się, jak zawsze bryczką, do Przemyśla, pragnąc wykorzystać ostatnie dni babiego lata dla dokonania niezbędnych przed zimą zakupów. Nie było to takie proste, bo na wojnie najtrudniejszą rzeczą jest zawsze kupienie czegokolwiek, co jak wiadomo

spada z reguły na barki kobiet. Toteż wasza prababka musiała pozostać w Przemyślu przez dobrych parę dni, podczas których Rosjanie przerwali austriacki front i otoczyli miasto ze wszystkich stron. Wtedy jeszcze trudniej było waszej prababce kupić cokolwiek z tego, co zamierzała, więc nie mając nic innego do zrobienia, wychodziła co dzień na ów kopiec, tak dobrze widoczny z jej sadu, w nadziei, że z jego wierzchołka dojrzy bielone ściany domu, w którym zostawiła waszego pradziadka. Ale w stronę gór widać było wiele bielonych domów pośród drzew wyłożonych jesienią i wasza prababka nie była nigdy pewna, czy patrzy właśnie na ten, w którym wasz pradziadek musiał usychać z tęsknoty i niepokoju. Wasz pradziadek także nie mógł sobie miejsca znaleźć, toteż nieustannie wychodził na sam kraniec wspinającego się na zboczu sadu i spoglądał w stronę kopca, za którym leżał Przemyśl, gdzie siedziała oblężona wasza prababka. I tak nie widząc się, patrzyli ku sobie codziennie oczami pełnymi najpiękniejszego uczucia, jakie łączyć może dwoje ludzi. Wasza prababka wiedziała, że wasz pradziadek po kilka razy dziennie wyteża wzrok w stronę kopca, i wasz pradziadek wiedział, że wasza prababka, ile razy tylko może, staje na tym kopcu i usiłuje dojrzeć poprzez dymy oblężenia miejsce, dla którego biło jej serce.

Moja żona przerwała na chwilę, a ja zobaczyłem znowu ten dom, i zrobiło mi się żal, że nasi synowie nie mogą go zobaczyć. Tak był położony, że musiała wdać się w to historia. Za często ustawiano przy nim armaty. Ilekroć była wojna, w

OBŁĘŻENIE

sadzie stała artyleria, w 1914-ym i w 1918-ym, we wrześniu, w 1941-ym, a potem w czterdziestym czwartym. W tym domu trzy pokolenia przeżyły czasy, których miejsca dobre dla artylerii nie są miejscami dobrymi dla domów.

- W ten sposób - mówiła dalej moja żona - minęło kilkanaście dni, które wydały się waszej prababce i waszemu pradziadkowi najdłuższymi dniami w ich życiu. Gazety całego świata pisały o szturmach i obronie, nazwa miasta stała się głośna w najdalszych zakątkach ziemi, ale wasi pradziadkowie wychodzili po prostu codziennie na swoje pagórki i patrzyli w swą stronę ponad fortami, frontami i wojną.

- Wreszcie w połowie października wojska rosyjskie odstąpiły od oblężenia i droga znów była wolna. Wasza prababka wyszła raz jeszcze na kopiec, zamachała radośnie rękami i zawołała "wracam, wracam", a potem spędziła jeszcze parę dni dla dokonania koniecznych zakupów. Kiedy była ze wszystkim gotowa, wsiadła na bryczkę i ruszyła do domu, szczęśliwa i bardzo z siebie zadowolona. Wyobrażała sobie, jaki wasz pradziadek będzie kontent, kiedy nie tylko ujrzy wyczekiwaną z utęsknieniem i niepokojem małżonkę, ale również zobaczy całkiem udane zapasy, jakie na wojenną zimę poczyniła.

- Wtedy właśnie wasz pradziadek pogmatwał sprawę. Zamiast siedzieć w domu spokojnie i mieć zaufanie do kobiecego rozsądku waszej prababki, zaczął sobie wyobrażać nie wiedzieć co, wreszcie nie wytrzymał i postanowił się

naocznie przekonać, czy wasza prababka nie stoi dalej na tym kopcu. Wynajął furkę i ruszył do Przemyśla.

- W ten sposób wasz pradziadek i wasza prababka minęli się gdzieś na prostym jak strzełił gościńcu, jadąc co koń wyskoczy w pierwszej jesiennej zadymce. Wasza prababka jechała ku białym ścianom domu, których wypatrywała z kopca wśród ściernisk i żółknących drzew, a wasz pradziadek ku przemyskiemu kopcowi, ku któremu wyteęzał oczy z krańca górnego sadu. W rezultacie pod wieczór tego samego dnia wasza prababka znalazła się w domu, w którym nie było waszego pradziadka, a wasz pradziadek w Przemyślu, w którym nie było już waszej prababki.

- Skończyłoby się na zwykłym nieporozumieniu, może na paru wymówkach i nie byłoby w tym nic strasznego, [gdyby nie to, że] właśnie wtedy wojska rosyjskie przystąpiły znów do ofensywy i założyły drugie oblężenie, o którym gazety całego świata pisały jeszcze więcej, a przede wszystkim znacznie dłużej niż o pierwszym, bo przez całych pięć miesięcy. W ten sposób wasi pradziadkowie mogli się przekonać, że tych kilkanaście dopiero co przeżytych w rozłace i niepokoju dni nie było wcale najdłuższymi dniami w ich życiu, bo teraz wasz pradziadek był zamknięty w oblężonym Przemyślu i chodził na kopiec patrzeć ku dalekiemu domowi, który bez trudu rozpoznał wśród wzgórz na skraju gościńca dzięki fachowemu oku drogomistrza, a wasza prababka spoglądała z krańca górnego sadu ku kopcowi, nad którym snuły się dymy oblężenia.

- Na tej zmianie oczywiście znacznie gorzej wyszedł wasz pradziadek, ale mówiłam wam przecież, że to on właśnie pogmatwał prostą skądinąd sprawę, na skutek godnych zresztą pochwały komplikacji natury uczuciowej. Naprawiał drogi dojazdowe do sześciu fortów wewnętrznych, piętnastu głównych fortów zewnętrznych, dwudziestu siedmiu fortyfikacji pomocniczych i dwudziestu pięciu baterii, opowiadał mi o tym tyle razy, że wszystkie te liczby utkwiły mi raz na zawsze w pamięci i nigdy ich nie zapomnę. W tym samym czasie wasza biedna prababka zajmowała się w przerwach między wyprawami na kraniec górnego sadu gospodarstwem, korzystając z pomocy rosyjskich artylerzystów, którzy ustawili armaty akurat w miejscu, skąd widać było ów nieszczęsny kopiec. Czasami, kiedy pozwolili jej popatrzeć przez lornetę, wydawało jej się, że widzi na jego wierzchołku wysoką i barczystą postać waszego pradziadka, wymachującą rękami, ale po jakimś czasie zaczęła dochodzić do wniosku, że mogła to być jedna z wierzb, którymi droga obsadzona była jak długa, chwiejąca się od jesiennego wiatru.

Moja żona zamilkła i zdawało się, że chce nas tak zostawić z obrazem wierzy wymachującej rozpaczliwie na wietrze, ale ponieważ każda opowieść musi mieć jakieś zakończenie, ta także je mieć musiała, toteż po chwili moja żona powiedziała:

- Żadne oblężenie nie trwa wiecznie i ludzie, którzy są dla siebie stworzeni, łączą się w końcu zawsze i tym razem też się tak stało. Chciałabym, byście z tego zdarzenia wyciągnęli naukę,

OBLĘŻENIE

że niecierpliwość nie wiedzie najszybciej do celu, ale ponieważ zabrałam wam sporo czasu, poproście ojca, żeby wam pozwolił wziąć samochód, bo teraz to naprawdę inaczej nie zdążycie.

No więc? - zapytała moja żona. - Zdecydowałeś się wreszcie?

- Jeszcze nie - odpowiedziałem - i doprawdy nie wiem, co robić.

Popatrzyłem przez okno. Pogoda zapowiadała się na niedzielę wspaniała i głębokie barwy jesieni cieszyły wzrok.

- Cenię nade wszystko ludzi, którzy wiedzą, czego chcą - powiedziała moja żona. - Ale takich jest dziś coraz mniej i właściwie nikt dobrze nie wie, czego chce.

- Rzecz w tym - odparłem - że wybór jednej ewentualności oznacza rezygnację ze wszystkich innych. Jeśli pojedę na polowanie, to nie będę mógł oglądać meczu i przez cały czas będę myślał, jaki jest wynik. Jeśli będę oglądał mecz, to przez cały czas będę widział kolegów, biorących mioty pełne zajęcy. Dopóki się waham, dopóty mam przed sobą ciągle dwie możliwości. Kiedy się zdecyduje, będę już miał tylko jedną. To tak jest z małżeństwem.

- Wiesz co - powiedziała moja żona - dziękuj Bogu, że jestem łagodną osobą, której wszyscy skaczą po głowie i z którą każdy robi, co chce, bo mógłbyś coś usłyszeć. A jeśli chodzi o małżeństwo, to nie przypominam sobie, żeby ktokolwiek wymagał kiedykolwiek jakiejś decyzji od ciebie.

Puściłem to mimo uszu, bo i tak sytuacja była trudna i wolałem jej nie komplikować. Największe kłopoty ma się

zawsze z sobą samym i dopóki człowiek się z tym sam nie rozprawi, nie da sobie rady z innymi.

Nie odzywaliśmy się do siebie przez chwilę, po czym moja żona powiedziała:

- Widzę po twojej minie, że jesteś bardzo nieszczęśliwy, pozwól więc, że ci coś opowiem. Pamiętasz moją stryjeczną babkę?

- Pamiętam - odparłem. - Bałem się jej jak ognia i obchodziłem kołem, bo na mój widok zawsze coś mamrotała pod nosem.

- Nie rozumiem, jak mogłeś się jej bać - powiedziała moja żona. - Była to najśłodsza istota pod słońcem, a mamrotała pod nosem na twój widok dlatego, że jej zdaniem nie wiedziałeś nigdy dobrze, czego chcesz. Nie musiała się chyba znowu tak bardzo mylić, skoro siedzisz tu od godziny, gapiąc się w okno, i nie wiesz co robić. Powtarzała mi zawsze: Niech mowa twoja będzie "tak, tak - nie, nie" i nie znosiła krętactwa.

- Rozważania wszystkich "za" i "przeciw" nie jest krętactwem! - zawołałem boleśnie.

- Jeśli człowiek wie, czego chce, to nie musi niczego rozważać - powiedziała moja żona. - A moja stryjeczna babka nie tylko wiedziała, czego chce, ale i przeprowadzała to, czego chciała.

- A czegoż to takiego chciała twoja stryjeczna babka?! zapytałem szyderczo.

- Właściwie bardzo niewiele - powiedziała moja żona. - Moja stryjeczna babka chciała tylko tego, żeby raz na rok, w dniu swych urodzin, mogła sobie kupić w miejskiej cieplarni jedną, jedyną orchideę.

Moja żona przerwała i siedziała z wzrokiem opuszczonym ku podłodze, uśmiechając się leciutko.

- To nie było żadne dziwactwo - podjęła po chwili. - Moja stryjeczna babka wyszła młodo za męża i przez trzydzieści pięć lat szczęśliwego pożycia otrzymywała na urodziny od swego męża orchideę. Kiedy owdowiała, kupowała sobie przez pamięć dla męża orchideę w każde urodziny, tak jakby on dalej był przy niej. Przez trzydzieści lat wdowieństwa zamawiała co roku orchideę w miejskiej cieplarni i nie zdarzyło się ani razu, by jej nie otrzymała.

- Nic więc dziwnego, że moja stryjeczna babka zdażyła w ciągu sześćdziesięciu pięciu lat przyzwyczać się do tego, że w każde swe urodziny stawiała na stole orchideę, miały one różne barwy, raz bywały jasne, to znów ciemne, a czasami nawet prawie czarne, bo orchidea jest kwiatem, który ma podobno nieskończoną ilość odmian i barw. Moja stryjeczna babka widziała w ich zmienności odmienianie się czasu, każdy jej rok miał inne zabarwienie, takie, jakiego używała mu orchidea, którą w połowie stycznia stawiała we flakonie i trzymała tak długo, aż zupełnie nie zwiędła. Toteż moja stryjeczna babka zwykła była mawiać: "To było w roku, kiedy miałam żółtą orchideę". Albo czerwoną, liliową, błękitną, granatową lub białą.

Moja żona zamyśliła się znowu, jakby oglądała we wspomnieniu wszystkie te orchidee o barwach nieba, wiosny lub płomienia, choć ani widzieć, ani pamiętać ich nie mogła, bo sięgały w głąb czasu znacznie dalej, niż ona mogła sięgnąć myślą i wspomnieniem. Ale kwiaty i kobiety mają to do siebie, że wystarczy widzieć kilka najpiękniejszych, by wiedzieć, jak wyglądają wszystkie inne.

- Każda z nas - mówiła dalej moja żona - ma taką swoją orchideę, która pragnęłaby otrzymywać przez całe życie i jakiej nie chciałaby być nigdy pozbawiona. Moja stryjeczna babka miała swoją i jak długo mogła ją mieć, była szczęśliwa. Któż mógłby odgadnąć, jakie uczucia i jakie wzruszenia budził ten rzadki kwiat w sercu starej kobiety, która poza uczuciami i wzruszeniami niczego już nie miała. Któż bowiem zastanawia się kiedykolwiek, co jest w sercach bardzo starych kobiet? Ludziom wydaje się, że ich serca są puste jak ich życie, ale tak nie jest, bo serca staruszek pełne są kwiatów, które nigdy nie więdną i zawsze są świeże, jakby je przed chwilą zerwano.

- Kiedy wybuchła wojna i przyszła pierwsza okupacyjna zima, moja stryjeczna babka miała osiemdziesiąt pięć lat. Czasy były głodne i chłodne, wypełnione rozpaczą, buntem, śmiercią. Komu tam w głowie były kwiaty, a zwłaszcza orchidee! Nikomu, poza moją stryjeczną babką.

Kiedy zbliżały się jej urodziny, coraz częściej zdarzało się, że ktoś jej mówił: "No cóż, droga pani, w tym roku nie będzie pani miała swojej orchidei!" Moja stryjeczna babka uśmiechała

się tylko, wiedziała, że między współczuciem a okrucieństwem biegnie cieniutka i prawie niezauważalna granica, uśmiechała się i mówiła: "O, nie! Będę ją miała jak co roku. [Mój świętej pamięci mąż] byłby niepokieszony i nigdy by mi tego nie darował".

- Kiedy rocznica urodzin była już całkiem blisko, moja stryjeczna babka poszła, jak co roku, do miejskiej cieplarni zamówić orchideę. Jakiś obcy, nieznany ogrodnik wybałuszył na nią oczy:

"Co pani? O wojnie pani nie słyszała? Ludzie nie mają kartofli, a pani się orchidei zachciało?"

- Mojej stryjecznej babce niczego się nie zachciało, pragnęła tylko, jak co roku od sześćdziesięciu pięciu lat, mieć swoją orchideę, i wiedziała, że będzie ją miała. Dowiedziała się od ogrodnika, że cieplarnia jest pod zarządem Treuhandera. Podreptała do niego.

- Moja stryjeczna babka była siwa, wysoka, prosta jak trzcina, patrzyła ludziom prosto w oczy i mimo laski, którą się podpierała, szła zawsze prosto przed siebie, tak że zaraz było widać, że wie, dokąd i po co idzie. Jednym słowem, moja stryjeczna babka należała do wspaniałej rasy kobiet, jakich nie wyrzuca się za drzwi.

- Treuhandler był wyjątkowym draniem, ale moja stryjeczna babka go zmoęła. Rozłozył bezradnie ręce. Cieplarnia była w wyłącznej dyspozycji okupacyjnego komendanta miasta. Moja stryjeczna babka poszła do niego. Nie słyszałam nigdy, żeby się ktoś do niego dostał. Ale moja stryjeczna babka się

dostała. Dostała się do niego, stukając laską i używając wykwintnej francuszczyzny, której nauczyła się jeszcze na pensji. Kiedy wyłuszczyła, o co chodzi, okupacyjny komendant miasta zrobił się siny i począł się dusić.

- To było coś, co nie mieściło mu się w głowie. Zatkano go po prostu z oburzenia. Ta Polka miała czelność przyjść do niego, komendanta miasta, po kwiaty ["nur für Deutsche"!]. I to po orchidee! Zaczął wrzeszczeć.

- Wtedy moja stryjeczna babka uciszyła go, uderzając laską w biurko.

"Przyszłam tu - powiedziała - po orchideę, a nie żeby wysłuchiwać pańskich wrzasków. Od sześćdziesięciu pięciu lat dostaję na urodziny orchideę i nie widzę żadnego powodu, dla którego nie miałabym jej i tym razem dostać. Będę ją miała i żaden [führerek] mi w tym nie przeszkodzi." Tak właśnie powiedziała: ["... et ce n'est pas un petit führer qui va m'en empecher".]

Moja żona przerwała i widać było po jej minie, że uważa opowieść za skończoną. Czekałem długą chwilę, ale ona naprawdę uważała, że to już wszystko.

- No i co? - zapytałem. - Dostała tę orchideę?

- A jak myślisz? - odpowiedziała moja żona. - Przecież gdyby jej nie dostała, opowieść moja nie miałaby żadnego sensu. Cała ta historia, jaką ci opowiedziałam, ma jakiś sens tylko dlatego, że moja stryjeczna babka orchideę tę dostała w okolicznościach, w których nie powinna jej była dostać. Ale

O_R_C_H_I_D_E_A

widzisz, jej chodziło nie tylko o tę orchideę. Chciała okazać, że nie akceptuje takiego stanu rzeczy i nie zgadza się z takim światem, w którym pragnienie starej kobiety otrzymania na urodziny orchidei uważane jest za szaleństwo.

DESZCZ

Padał ulewny deszcz. Grube krople rozmazywały się na szybach, zacierając kontury lasu za oknami. Siedzieliśmy w jadalni leśniczówki, gawędząc, bo [jak okiem sięgnąć], nie było widać czwartego do brydża.

- Ciśnienie ciągle spada - powiedział znajomy inżynier, stukając palcem w barometr. - I pomyśleć, że nasze samopoczucie, a nawet losy zależą od różnych barów i izobarów o wiele bardziej niż od nas samych. Nic więc dziwnego, że od jakiegoś czasu radio i telewizja, a nawet poważne gazety ostrzegają, że z powodu ciśnienia atmosferycznego albo deszczu będziemy do niczego i nie powinniśmy się brać do takich zajęć, przy których wymagana jest przytomność umysłu.

Wszyscy zgodzili się, że nie należy lekceważyć tych ostrzeżeń, tylko wyciągać z nich wnioski, a pewien profesor wygłosił nawet zdanie, że w takie dni lepiej nie wychodzić z domu i położyć się do łóżka, niż narażać na działanie zjawisk przyrody, których nauka jeszcze nie opanowała.

- Już starożytni - powiedział - znali wpływ, jaki na stan i zachowanie się człowieka wywierają takie, a nie inne układy gwiazd. Współczesna nauka zdaje się potwierdzać w dużej mierze te zjawiska, tak długo uważane za zabobony. Dziś już się wie z całą pewnością, że ilość i jakość plam słonecznych nie pozostaje bez wpływu na nasze samopoczucie.

Wszyscy popatrzyli w okna, za którymi deszcz padał dalej, rześisty i monotony.

- Z tego wynika - powiedział znajomy inżynier - że los nasz nie jest tak dalece zależny od nas samych, jak by się to mogło na pierwszy rzut oka wydawać. Bo do wpływu pogody, słońca i planet dodać należy jeszcze prawa stworzone przez człowieka i układy społeczne.

Wywód był przekonywający i wszyscy poczęli kiwać głowami, a wtedy moja żona powiedziała:

- Mam na ten temat własne zdanie i mogłabym przytoczyć na jego poparcie wiele przykładów, a zwłaszcza pewne wydarzenie, które mnie osobiście dotyczy. Jest to jednak dość długa historia i nie wiem, czy ktokolwiek miałby cierpliwość jej wysłuchać. Byłaby ona zresztą [nie w smak niektórym z tu obecnych], gdyż jak widzę, zwalanie winy na warunki atmosferyczne i czynniki zewnętrzne za to, że nic nie robią, bardzo im odpowiada.

Tu moja żona posłała mi wymowne spojrzenie, ale udałem, że tego nie zauważam, tylko popatrzyłem w okno, za którym ciągle lało jak z cebra.

Jak było do przewidzenia, wszyscy chcieli koniecznie wysłuchać dość długiej historii, choćby była nie w smak niektórym z obecnych, gdyż deszcz ciągle padał i wyglądało, jakby nigdy nie miał przestać padać.

- Nawet dobrze się składa - powiedziała moja żona - bo obiecałam wam kiedyś opowiedzieć dalszą historię mojej babki i

mego dziadka. Wiecie już, jak się spotkali i zgubili, a potem odnaleźli, a teraz usłyszycie, co było dalej. Dobrze też się składa, że pada deszcz, bo w tej historii taki sam deszcz odegrał dużą rolę, a w każdym razie starał się, tylko że na próżno. Ale do rzeczy.

Moja żona usadowiła się jak najwygodniej i wyczekawszy, aż wszyscy zrobią to samo, zaczęła tak:

- Było to w czasach, kiedy ślub uważany był jeszcze za bardzo poważną sprawę, toteż zanim moja babka i mój dziadek dali na zapowiedzi, urządzili sobie przyszłe mieszkanie. Mój dziadek musiał wszystkiego doglądnąć sam, bo surowy obyczaj nie pozwalał, by panna młoda postawiła stopę we wspólnym mieszkaniu wcześniej niż po ślubie, który wówczas był jeszcze początkiem, a nie zakończeniem miłosnych uniesień. Kiedy wszystko było już gotowe, wyznaczono datę ślubu. Babka moja mieszkała dalej na wsi, gdzie uczyła w szkole, a dziadek w niezbyt odległym miasteczku. Na miejsce ślubu wyznaczono parafię w połowie drogi między wsią mojej babki a miasteczkiem mego dziadka. Moja babka w ślubnej sukni i białym welonie zjawiała się przed kościołem w otoczeniu rodziny co najmniej o pół godziny wcześniej. Była bardzo wzruszona, bo jak wszystkim wiadomo, ślubną suknię z białym welonem wkłada się tylko jeden raz w życiu. Moja babka też tak myślała, ale okazało się wkrótce, że myli się gruntownie, bo wyznaczona godzina dawno minęła, a pana młodego [jak nie było, tak nie było]. Sytuacja zaczęła robić się coraz głupsza, toteż w końcu

dwaj niedoszli szwagrowie wsiedli w dorożkę i pojechali po mojego dziadka do miasteczka. Czy zwróciliście uwagę na okoliczność, że w takich wypadkach szwagrowie obarczeni są z reguły szczególnie odpowiedzialnymi funkcjami? Orszak weselny, z moją babką na czele, czekał więc przed kościołem, a tymczasem szwagrowie szukali mego dziadka po całym miasteczku. Znaleźli go wreszcie w gospodzie, gdzie siedział przy piwie i śpiewał wojskowe piosenki. Miał do tego pełne prawo, gdyż właśnie dostał powołanie do wojska i miał się stawić niezwłocznie w jednostce. Jakże mógł myśleć o ślubie w takiej chwili, kiedy obowiązek społeczny i obywatelski powoływał go pod sztandar? Szwagrowie odprowadzili najpierw mego dziadka do pociągu, a potem wrócili dorożką do sąsiedniej parafii, pod kościół, gdzie moja babka czekała ciągle w ślubnej sukni i białym welonie w otoczeniu coraz mniej weselnie nastawionej rodziny. Ale było jak było i moja babka musiała pogodzić się z myślą, że za rok przyjdzie jej wkładać ślubną suknię i biały welon po raz drugi w życiu, [czego by się była nigdy nie spodziewała].

Moja żona przerwała, a nam wcale nie chciało się śmiać, bo wszyscy przywiązaliśmy się już do babki mojej żony i wyobrażaliśmy sobie, co musiało dziać się w jej sercu, kiedy nadaremnie czekała przed kościołem w ślubnej sukni i białym welonie, ściskając bukiet róż, które zaczynały już więdnąć.

- Jak każdy rok - mówiła dalej moja żona - tak i ten minął, [jak z bicza trząśł]. Wyznaczono nową datę ślubu, w tymże samym

kościół, moja babka po raz drugi w życiu włożyła ślubną suknię i biały welon. Żeby nie było już żadnych nieporozumień, szwagrowie przywieźli mego dziadka do wsi, gdzie mieszkała moja babka i [we czwórce] wyruszyli dorożką w drogę do kościoła, przed którym czekała już jedna i druga rodzina. Ledwie wyjechali ze wsi, zaczęło lać jak z cebra i trzeba było na gwałt podnieść budę na dorożce. Woźnica popędzał konia, jak mógł, ale wszystkim się zaczęło wydawać, że dorożka jedzie coraz wolniej. Wkrótce nie ulegało już najmniejszej wątpliwości, że dorożka wlecze się noga za nogą, wreszcie stanęła zupełnie. I wtedy nastąpiła rzecz, której moja babka nigdy by się nie spodziewała, o której nigdy nie słyszała ani nie czytała, choć przeczytała więcej książek, niż ktokolwiek mógłby przypuścić: koń wiozący ją na ślub postął chwilę, potem położył się na bok i najzwyczajniej w świecie zdechł.

Moja żona zamilkła i słychać było tylko gęsty szmer deszczu bijącego o dach i szyby leśniczówki, o liście drzew, o budę dorożki, pelerynę fiakra i ślubną suknię panny młodej, jakby już nigdy nie miał przestać padać.

- Wtedy - podjęła znów moja żona - dla żadnego ze szwagrów nie ulegało żadnej wątpliwości, że wszelkie znaki na niebie i ziemi, siły przyrody i prawa ludzkie skrzyknęły się, żeby nie dopuścić do ślubu mojej babki. Byli to ludzie rozważni, umiejący odczytywać z wydarzeń ich ukryty sens, toteż bez ogródek powiedzieli mojej babce, co o tym myślą. Mój dziadek był tak speszony, że gotów był się z nimi zgodzić. Ale moja babka była

zupełnie innego zdania. Za żadne skarby świata nie chciała wkładać po raz trzeci w życiu ślubnej sukni i białego welonu i postanowiła wziąć swoje losy we własne ręce, stawiając czoła prawom, wynikającym z układów społecznych, a także siłom przyrody, układom planet i gwiazd, a nawet żywiołom. Tonem, którego nauczyła się w szkole, nakazała memu dziadkowi i obu szwagrom wysiąść z dorożki, po czym wysiadła sama i w ślubnej sukni i w białym welonie poszła, zapadając się w błocie, do odległego o dwie wiorsty kościoła, w deszczu, jakiego najstarsi ludzie, nie pamiętali.

Moja żona milczała przez chwilę, po czym powiedziała:

- Kobiety bardziej niż mężczyźni podatne są na wpływy przyrody, pogód, i niepogód, księżycy i gwiazd. Bardziej też liczyć się muszą z obyczajem. Ale dlatego właśnie najchętniej słuchamy własnego serca. Wszyscy znowu popatrzyli w okno. Duże, ciężkie, gęste krople zupełnie zamazywały widok. Nie widać już było ani lasu, ani drzew, ani drogi.

Już dawno nie było takiego deszczu.

CUKIERKI

No i co słytać? - zapytała moja żona, kiedy wróciłem z biura i gotowałem się właśnie do przeczytania gazety, w której zainteresował mnie pewien tytuł, więc chciałem koniecznie zapoznać się z tym, co było pod nim.

- Nic - odpowiedziałem zgodnie z prawdą, bo tego dnia rzeczywiście nic nie było słytać.

- No właśnie - powiedziała moja żona. - Można by z tego wywnioskować, że w twoim biurze nigdy nic się nie dzieje, choć podobno zajmujesz się poważnymi sprawami, podczas gdy w domu zdarza się zawsze bardzo wiele i dzieje się niezmiernie dużo. Najlepszy dowód, że ty nigdy nie masz nic do powiedzenia, a ja mogę opowiadać godzinami o tym, co się wydarzyło, kiedy cię nie było w domu.

- Człowiek nie powinien zajmować się drobiazgami - odparłem - [bo nigdy do niczego nie dojdzie].

Rozłożyłem gazetę, żeby przeczytać ten artykuł, ale wtedy moja żona powiedziała:

- Z tego, co mówisz, wynika, że uważasz sprawy domu za drobnostki, którymi nie warto się zajmować. Widzę, że będę musiała wybić ci to z głowy.

Nikt nie lubi, kiedy mu się coś wybija z głowy, i ja też tego nie lubię. Ale ponieważ nieładnie jest czytać, kiedy ktoś się do nas zwraca, więc złożyłem z powrotem gazetę. Zrobiłem to

jednak w ten sposób, żeby interesujący mnie tytuł był widoczny i żebym mógł nie tracić go z pola widzenia.

- Niczego takiego nie powiedziałem - odrzekłem.

- Teraz się wypierasz - powiedziała moja żona - ale wszyscy dobrze słyszeli.

- Co za wszyscy? - zapytałem. - Nie ma tu nikogo poza tobą i mną.

- Są jeszcze ściany, które, jak wiadomo, mają uszy i w razie potrzeby zaświadczą - powiedziała moja żona.

Popatrzyłem po ścianach i przypomniałem sobie, że chyba rzeczywiście mają uszy, bo już nieraz świadczyły w podobnych okolicznościach.

- A widzisz - powiedziała moja żona. - A wracając do rzeczy, chcę ci powiedzieć, że życie składa się z drobiazgów, którymi można się nie przejmować, ale którymi trzeba się zajmować. One to bowiem są najczęściej powodem zarówno irytacji, jak i zadowolenia. A ty chciałbyś zajmować się tylko poważnymi sprawami, o których zresztą nie masz nigdy nic do powiedzenia.

Zerknąłem na tytuł w gazecie, zwiastujący niezmiernie ciekawy artykuł, ale bez okularów na nosie nie mogłbym i tak odczytać ani jednego wiersza.

- Może i mam - odparłem. - Tylko że jestem [jakiś zmęczony].

- Czym!?! - zawołała moja żona. - Przecież w domu ja się wszystkim zajmuję, a ty chodzisz tylko do biura. Ciekawa jestem, czy choć kupiłeś cukierki, jak prosiłam?

CUKIERKI

- Zapomniałem - wyznałem i zrobiło mi się głupio.

- Wiesz przecież - powiedziała moja żona - że przychodzi pani Fela z Jasiem i że Jaś lubi cukierki.

- [To raz się obejdzcie bez cukierków] - zaproponowałem.

- Cukierki nie są wcale takie wskazane, psują dzieciom zęby.

- Może i masz rację - powiedziała zupełnie nieoczekiwanie moja żona. - Jasio pewnie obyłby się bez cukierków i być może szkodzą mu one na zęby. Ale te cukierki bardziej potrzebne są mnie niż jemu.

- O ile wiem, nigdy nie jadasz cukierków - zdziwiłem się.

- Nie - odpowiedziała moja żona. - Nasi chłopcy też ich już od dawna nie jadają. Ale kiedyś...

Moja żona popatrzyła na mnie jakoś dziwnie i zdawało mi się, że westchnęła leciutko.

Widzisz - powiedziała - czasem z bardzo drobnymi sprawami wiążą się bardzo duże przeżycia. Ja mam z cukierkami swoje osobiste porachunki. Nigdy ci o tym nie opowiadałam, ale skoro mnie do tego zmuszasz...

Zerknąłem znowu na ten tytuł w gazecie, ale zachowałem się przyzwoicie i powiedziałem, że bardzo rad bym usłyszeć o dużych przeżyciach i osobistych porachunkach, jakie moja żona wiąże i ma ze sprawami tak drobnymi jak cukierki, co jednak w żadnym wypadku nie oznacza, że ją do czegokolwiek zmuszam.

Moja żona westchnęła znowu leciutko, po czym opowiedziała, co następuje:

CUKIERKI

- Pamiętasz tę zimę w czasie okupacji, kiedy leżałeś w szpitalu? Aduś miał wtedy dwa latka i zabierałam go już ze sobą, ilekroć miałam coś do załatwienia w pobliżu. Kiedy musiałam udać się gdzieś dalej albo wyjść na dłużej, stawiałam go obok dużego krzesła i kazałam mu się mocno trzymać obiema rączkami tak długo, aż wrócę. Kiedy wracałam, stał zawsze tam, gdzie go zostawiłam, i trzymał się krzesła. Nie było innej rady, bałam się, że mógłby sobie coś zrobić, gdybym mu pozwoliła biegać po mieszkaniu, kiedy nie było mnie w domu.

- Pamiętasz ten biedniutki targ, te wojenne "Koszyki" na pobliskim placu? Zawsze zabierałam tam ze sobą dziecko i pozwalałam mu wkładać do koszyka zakupioną kapustę albo marchew. Widziałam, że bardzo to lubi i że funkcje, jakie mu powierzam na zakupach, wyrabiają w nim poczucie użyteczności własnej osoby. Wzruszało mnie, kiedy malutkimi, zziębniętymi rączkami usiłował wpakować mi do torby dużą główkę kapusty. Brał swoją rolę bardzo na serio i nigdy mi nie sprawił najmniejszego kłopotu.

- Ale pewnego razu, kiedy kupiłam już trochę jarzyn i kaszy za ostatnie pieniądze i kiedy nie miałam już ani grosika, wydarzyło się coś niezwykłego: zobaczyliśmy malutki straganik, którego tam nigdy przedtem nie było, a na tym straganiku duży, wiklinowy kosz, pełen cukierków. Były to piękne cukierki, każdy zawinięty w błyszczący albo kolorowy papierek, być może pojawiły się tam dlatego, że zbliżały się święta, a może ta blada kobieta, stojąca za koszem, nie była wcale zwykłą

CUKIERKI

przekupką, tylko dobrą wróżką z bajki, która przyszła na targ, żeby rozdzielić kolorowe cukierki między wszystkie wojenne dzieci? [Na wszelki wypadek] zapytałam:

["Po czemu te cukierki?"

"Po złotówce."]

To nie była żadna wróżka, a ja nie miałam nawet złotówki na jednego, jedynego cukierka.

"Chodźmy, synku - powiedziałam. - Mamusia nie ma już pieniędzy."

- I wtedy stało się coś, czego bym się nigdy nie spodziewała. Dziecko wyrwało mi się, rzuciło do kosza i zanurzyło w cukierkach obie rączki. Kiedy je wyjęło, spomiędzy wszystkich paluszków wystawały mu błyszczące albo kolorowe papierki. [Zaciskało na nich piastki z całej siły], jakby chciało dać do zrozumienia, że są jego, że nie odda ich nikomu i że nikt nie będzie mógł mu ich odebrać. Popatrzyło na mnie i to, co zobaczyłam w jego oczach, nie da się opisać: było w nich takie pragnienie, taka prośba, taka nadzieja i takie zdecydowanie, że serce mi się ścisnęło.

Podbiegłam i zaczęłam wydierać mu spomiędzy paluszków cukierki, zawinięte w błyszczące i kolorowe papierki. Nie przychodziło mi to łatwo, bo dziecko ciągle zaciskało na nich piastki z całej siły. Przekupka patrzyła, nieco zaniepokojona, jak wrzucałam cukierki za cukierkiem do wiklinowego kosza. Nie odezwała się ani słowem i najwyraźniej w świetle jej też było przykro. Aduś zaczął wrzeszczeć jak nieboskie stworzenie, ale

kiedy już tylko w jednej piątce został mu ostatni cukierek, kiedy już tylko jeden kolorowy papierek wystawał spomiędzy zziębniętych paluszków, przestał się drzeć, tylko popatrzył na mnie poważnie. Wyrwałam mu i ten ostatni cukierek i wrzuciłam do kosza.

"Przepraszam za dziecko" - powiedziałam do przekupki.

- Odwróciła głowę. Cóż mogła innego uczynić? Pewnie ze sprzedaży z trudem zdobytych cukierków wyżywić musiała kupę dzieci, jeszcze biedniejszych niż moje. Czułam, jak na policzkach zamarzają mi łzy żalu, wstydu, upokorzenia. Porwałam dziecko na ręce i zaczęłam biec.

Moja żona umilkła, a ja nie przerywałam jej milczenia. Złożyłem gazetę byle jak i odłożyłem ją daleko. Teraz już nawet tego tytułu nie mógłbym dojrzeć. A te cukierki, których zapomniałem kupić, nie wydawały mi się już wcale takie mało ważne.

POŻEGNANIE

Nasz najstarszy syn wyjechał na jakiś czas i wiedzieliśmy, że będzie nam bez niego trochę smutno. Toteż wieczorem przy stole każde z nas milczało sobie na boczku i nawet obaj młodszy chłopcy nie wszczynali rozmów o samochodach, jak to zwykle robią.

Moja żona zwalcza nade wszystko głośnie chlipanie herbaty, toteż wszyscy byliśmy bardzo zdziwieni słysząc, że z jej kąta dolatuje chlipanie, nie wiadomo, herbaty czy czego.

- E, bo - powiedziała moja żona trzymając w rękę chusteczkę - nie lubię, kiedy który z was wyjeżdża [za góry, za rzeki]. Kiedy się już ma dzieci, toby się chciało, żeby były gdzieś niedaleko i żeby można na nie popatrzeć od czasu do czasu. Żadna rozsądna matka niczego się po nich więcej nie spodziewa, ale ma chyba do tego prawo, żeby [raz na jakiś czas] popatrzeć na swoje dziecko.

- Nie ma tak znowu na co patrzeć - powiedziałem zgodnie ze swoim najświętszym przekonaniem.

Moja żona obrzuciła mnie spojrzeniem.

- A ty nawet nic nie mów - powiedziała. - Do końca życia nie zapomnę, jaką miałeś minę, kiedy zobaczyłeś każdego z nich po raz pierwszy.

- Jakąż to minę miałem? - zapytałem z godnością.

- [Żeby nie wiem jak chciała], nie mogłabym nazwać jej mądrą - powiedziała moja żona.

POŻEGNANIE

Spojrzałem na chłopców, ale [po nich widać było od razu], że są dość dorośli, by rozumieć, iż w podobnych okolicznościach nie można mieć mądrej miny, [bo nie ma po temu najmniejszego powodu].

- Nigdy nie widziałam - powiedziała moja żona - żeby kobieta miała niemądrą minę przy różnych ważnych wydarzeniach życiowych, na przykład takich jak ślub. Uśmiecha się wtedy albo popłacze, jest wzruszona lub po prostu ładnie wygląda, co jest najnormalniejszą rzeczą w świecie. Aż przykro patrzeć, jakie w podobnych okolicznościach miny mają mężczyźni. Nieadekwatne, nie a propos, nie przystające do tego, co się właśnie dzieje. Nie chciałabym wyciągać z tego jakichś uogólniających wniosków, ale one się same nasuwają.

Żaden z nas nic nie powiedział, bo nikt nie lubi wniosków, które się same na jego niekorzyść nasuwają. Na szczęście, mężczyźni są w takich sytuacjach dosyć solidarni, i to bez względu na różnice wieku. Również na całe szczęście, kobiety działają w pojedynkę, bo gdyby i one zdobyły się na solidarność, to wtedy musiałby nastąpić prawdziwy koniec świata.

Właśnie rozmyślałem sobie o tym przyjemnie, kiedy moja żona powiedziała:

- Czuję przez skórę, że chodzą wam po głowach zgubne myśli. Wystarczy na chwilę spuścić was z oka albo przestać do was mówić, a zaraz macie skojarzenia, które mogą was zaprowadzić nie wiadomo dokąd. Nie myślcie sobie, że nie wiem, co sobie myślicie.

POŻEGNANIE

- My nic sobie nie myślimy - powiedzieli nasi synowie.

Moja żona spojrzała na nich z wdzięcznością, westchnęła leciutko i rzekła tak:

- Zawsze mnie rozstrajają odjazdy, rozstania, pożegnania. [Z tyloma rzeczami, miejscami, osobami przychodziło mi się już pożegnać], na krótko, na długo albo na zawsze, że właściwie nie powinno to już robić na mnie takiego wrażenia. Może więc do pożegnań i rozstań nie można się w ogóle przyzwyczaić? Może to one stanowią najbardziej rozzdzierającą stronę życia? Ciągłe się z czymś rozstajemy, ciągle coś żegnamy i to nie tylko przy okazji odjazdów i odejść, ale także wtedy, kiedy żegnamy coś w sobie, jakiś okres, jakiś etap, jakąś część nas samych. A co najdziwniejsze, mam czasem wrażenie, że z nikim i z niczym tak naprawdę się nie rozstajemy, że nikogo i niczego tak na dobre nie żegnamy, że unosimy ze sobą na zawsze ukochane przedmioty, miejsca i twarze, że będą one z nami i nic nas już z nimi nie rozdzieli. Często opowiadałam wam o ludziach i zdarzeniach istniejących już tylko dlatego, że o nich pamiętam. Pamiętajcie i wy o nich, jeśli chcecie przedłużyć ich istnienie.

Moja żona umilkła na chwilę, a my zobaczyliśmy znowu ludzi i wydarzenia, o których lubi opowiadać i które defilowały przed nami, jakby nigdy nie pochłonał ich czas.

- Byłam jeszcze całkiem małą dziewczynką - ciągnęła dalej moja żona - kiedy zrozumiałam po raz pierwszy, że pożegnać można nie tylko kogoś, kto odjeżdża albo odchodzi,

POŻEGNANIE

ale coś bardzo nieokreślonego, co ani nie odjeżdża, ani nie odchodzi, a tylko się kończy. Jest to krótka historia i kiedyś chętnie ją wam opowiem, ale teraz lepiej będzie, jeśli pomożecie mi zebrać ze stołu.

Wtedy okazało się, że nie mogło być mowy o zbieraniu ze stołu, bo nasi synowie chcieli koniecznie usłyszeć krótką historię zaraz, a nie innym razem.

Więc nalaliśmy sobie jeszcze herbaty i moja żona opowiedziała, co następuje:

- W domu u moich rodziców była gosposia. Przyzwyczajiliśmy się uważać ją za kogoś, kto nam się należy, kto jest nasz, kto zawsze był i zawsze będzie. Nie mogłam sobie wyobrazić domu bez widoku jej długiego fartuszka w paski, a ponieważ dla każdego dziecka dom jest całym światem, nie wyobrażałam sobie świata bez naszej gosposi. Była to bardzo dobra gosposia, taka jakich dziś już nie ma, a jeśli jeszcze są, to gdzieś bardzo daleko. A co najdziwniejsze, nie było jej na co dzień prawie wcale widać, ale kiedy nie było jej z takich czy innych powodów przez dzień lub dwa, [dawało się to natychmiast zauważyć]. Powoli dochodziłam do wniosku, że ona jedyna w domu coś robi, a my wszyscy jesteśmy zwykłymi darmozjadami. Zawsze miała ręce pełne roboty, nawet wówczas, kiedy się wydawało, że już nic nie ma do zrobienia. Pierwsza była na nogach i ostatnia się kładła i nikt nigdy nie widział, żeby wypoczywała.

POŻEGNANIE

- Ale przyszła wreszcie pora, kiedy i ona zapragnęła odpocząć. Odchodziła od nas po wielu, wielu latach, wracała do rodzinnego domu, zadowolona, że mogła zaokrąglić gospodarstwo o parę morgów pola za pieniądze zarobione na służbie. Właściwie nie żegnała się, może zaledwie rozstawała, bo przecież miała mieszkać niedaleko, miała nas odwiedzać, kiedy tylko zechce, i my mieliśmy zachodzić do niej przy okazji. Więc tak naprawdę nie było to nawet rozstanie, tylko zmiana warunków, w jakich mieliśmy się nadal widywać. Przystawała u nas pracować i tyle. Toteż nie było właściwie żadnego pożegnania, przeprowadzka odbywała się wśród śmiechów i wzajemnych życzeń, nie było powodu ani do smutku, ani do płaczu.

- Kiedy wszystko było już spakowane i załadowane na wóz, nasza gosposia wstąpiła jeszcze do kuchni, żeby powiesić na gwoździu fartuszek. Wśliznęłam się za nią, niezauważona. Gosposia odwiązała fartuszek i powiesiła go na gwoździu za drzwiami. Potem patrzyła na niego długą chwilę. Nie wiedziałam, co w nim takiego widzi, znała go przecież dobrze, to był zwyczajny fartuszek w paski, który zawsze nosiła, ten sam co zawsze. A jednak ona patrzyła [na ten nic w sobie niezwykłego nie mający fartuszek], jakby go dopiero po raz pierwszy zobaczyła. Po czym z wolna wyciągnęła rękę i pogłaskała fartuszek w paski, a potem przytuliła do niego na chwilę twarz i dopiero wtedy zobaczyłam, że po policzkach płyną jej duże, gorące łzy.

POŻEGNANIE

- Stałam jak wryta i patrzyłam, nie wierząc własnym oczom. Nie mogłam pojąć, dlaczego gospościa żegna się z płaczem ze swoim starym, nic niewartym fartuszkim w paski, skoro przecież nie było żadnego powodu ani do pożegnań, ani do płaczu. Pomyślałam, że może żal jej zostawić ten fartuszek, że może chciałaby go sobie wziąć, i pobiegłam do mamusi, żeby jej to powiedzieć.

- Mamusia wysłuchiwała mnie uważnie i pogłaskała po głowie nie mówiąc nic, uśmiechając się tylko takim uśmiechem, od którego robi się smutno. Dopiero później, znacznie później zrozumiałam, że gdyby nawet podarowała ten fartuszek naszej gospoście, to i tak niczego by to nie zmieniło i w niczym, ale to w niczym nie pomogło.

Moja żona skończyła opowiadać i przez chwilę panowała cisza, w której obrazy przez nią wywołane odchodziły z powrotem w przeszłość.

- Powiadają - odezwała się jeszcze - że nie ma takiego towarzystwa, które kiedyś nie musiałyby się rozstać. Czy nam się to podoba, czy nie, tak właśnie jest i trzeba się z tym pogodzić.

Podniosła rękę, w której ciągle trzymała chusteczkę, takim ruchem, jaki się robi, kiedy się stoi na peronie i kiedy pociąg już odjeżdża. Ale nikt z nas nigdzie się nie wybierał, więc nie rozumiałem zupełnie, dlaczego moja żona powiewa chusteczką.

UWAGI

BILET

_babka a more colloquial word for 'grandmother' than standard **babcia**

_Czyszki *plural form, genitive Czyszek* name of a village

cóż bowiem z tego for what of it

g_a_p_ił_s_i_ę_w_n_i_ą_j_a_k_s_r_o_k_a_w_k_o_ś_ć
he eyed her like a dog at a bone (literally, like a magpie at a bone)

jak to? how is that? what do you mean?

je_ś_l_i_s_i_ę_b_l_i_ż_e_j_p_r_z_y_p_a_t_r_z_y_ć if one looks at it more closely

o pocziwym wyglądzie of respectable appearance. The preposition **o+Locative** in the sense of 'with=having'.

ów, owa, owo an old-fashioned and literary demonstrative pronoun often used by the wife instead of **ten, ta, to**.

_przez to because of that

swe the wife often uses the old-fashioned and literary contraction of the reflexive possessive pronoun **swój, swoja, swoje**.

t_e_g_o_d_e_s_z_c_z_o_w_e_g_o_

_p_r_z_e_d_p_ołu_d_n_i_a on that rainy forenoon. The Genitive of time.

_u_n_c_o_u_p_d_e_f_o_u_d_r_e_ a thunderclap (French)

w pierwszym jako tako wyglądającym podróżnym in the first more-or-less good-looking traveler. **jako tako** so so

z_w_a_ży_w_s_z_y_t_r_y_b_ży_c_i_a_j_a_k_i_

_p_r_o_w_a_d_z_iła taking into consideration the kind of life she led. **_z_w_a_ży_w_s_z_y_**: the perfect gerund. See also **naczytawszy się** below.

TOPKA SOLI ALBO GŁOWA CUKRU

_którego_w_i_d_o_k whose sight, the sight of whom. **którego**: a preposed possessive relative adjective.

Etna Mount Etna, near Pompeii in Italy

jedno przez drugie one after the other. The neuter gender is used with pronominal adjectives in sex-neutral reference.

o_gło_w_i_e_w_k_s_z_t_ałc_i_e_t_o_p_k_i_s_o_l_i
with a head in the shape of a paper of salt

UWAGI

przez to wasze gadanie because of this chattering of yours
topka soli a paper of salt. Salt was apparently sold in cone-shaped
_folded paper packets. **topka** is a southeast regionalism.
tym, czym jest dzisiaj the thing that it is today.
u którego at whose place

ZBIEG OKOLICZNOŚCI

a co za tym idzie and what follows from this
błądzący po oknach [...] **wzrok mojego dziadka** my grandfather's
gaze, wandering over the windows
Franciszek Józef Franz Jozef (ruled 1848-1916), emperor of
Austro-Hungary. The south-eastern part of Poland belonged
to the Austro-Hungarian Empire until 1918.
jako że since, inasmuch as
kto tylko miała ochotę whoever felt like it
lampa naftowa the kerosene lamp was widely used in this part
of Poland, having been invented in 1853 by Ignacy
Lukasiewicz of Lwów (1822-1882), considered by many to be
the founder of the petroleum industry.
Namiesnictwo. Refers to the region under Austrian control.
na co dzień on an everyday basis
pociąg stał sobie najspokojniej na dworcu the train was
standing there in the station as calmly as could be
Sambor a town about 40 kilometers to the southeast of
Przemyśl, now in Ukraine
samo przez się of its own accord
skoro tylko as soon as
toteż therefore, for that reason, so it was that. The wife regularly
uses this word instead of more contemporary **więc**.
w najrozmaitszy sposób in the most varied possible manner
wtedy to then it was that
Zasanie the part of Przemyśl across the San River.

ŚWINIOBICIE

a że *conj* and since, and because. The wife regularly uses this
slightly old-fashioned conjunctive phrase, which the
equivalent of **a dlatego, że**

bandami. The wife probably refers to marauding bands of the **Ukraińska Powstańcza Armia** (Ukrainian Insurrectionist Army), a highly nationalistic partisan army fighting for Ukrainian independence in the Polish-Ukrainian borderlands during the Second World War

co miało się stać what was destined to happen

co z tego? what of it? **ma do siebie tylko to, że** the only thing it has going for it is that

czym prędzej all the more quickly

dała się tam poznać z jak najlepszej strony. showed herself to the best advantage

i coś sobie nie daj Boże zrobić and God forbid do something to himself

jak sięgał wzrok as far as the eye could see

jeśli o mnie chodzi as for me

księdza zmorzyło the priest was overcome (by drink)

Liskowate (declined like an adjective). A very small out-of-the-way village of the region. See the photo of the cottage in **Album zdjęć.**

mnie 'to me'. Here, the emphatic form of the Dative case of **on**, used instead of non-emphatic **mi**.

na co dzień "na CO dzień" on an everyday basis

na własne oczy with their own eyes

o zachodzie słońca at sunset

od tego są usługi publiczne that's what public services are for

po parę butelek a couple of bottles each. The distributive use of **po**.

podrzucić pod kuchnię light a fire in the kitchen

Strwiąż a tributary of the San, running through Ustrzyki Dolne

w tym including

we troje the three of them

wójt the chief administrative officer of a gmina (parish or municipality)

zanim obrócił tam i z powrotem before he made it there and back

STAROSTA Z LESKA

ale dajmy temu pokój but let's give it a rest

cieszenie oczu delighting the eyes

UWAGI

jak rok długi the whole year round, as the year is long
jużeśmy zdążyli for **już zdążyliśmy** 'we had already managed'.

An example of detached past-tense verb endings, a feature of informal style.

których jest wszędzie coraz więcej of which there are everywhere more and more

Lesko a powiat center of about 6800 inhabitants in the San River valley, between Sanok and Ustrzyki Dolne, called the gateway to the Bieszczad mountains.

mowy być nie może! there can be no question of it, not on your life

podbieszczadzki at the foot of the Bieszczad mountains

Podgórze the foothills region of the Bieszczad mountains

proszę An emphatic form of **proszę**. Putting **-ż** on the end of exclamations is a special affectation of the young squire.

starosta the chief administrative officer of a **powiat** (township), the next administrative unit down from a **województwo** (county).

synagoga the mid-17th century synagogue in Lesko now houses the Nature Museum of the Bieszczad Mountains. Lesko also contains one of the oldest Jewish cemeteries in Poland. See **Album Zdjęć**.

tak do... jak do both to... as well as to...

zamek Kmitów. The Kmitas were regional lords in Lesko since the town's inception in the 15th century. A view of the castle in its contemporary restored form can be found in **Album Zdjęć**.

KER

całymi dniami for days on end

co to był za obraz? what sort of picture was it?

im gdzieś jest ładniej, tym więcej dokucza samotność the prettier it is someplace, the more solitude is irksome

jak nie wskazując palcem niektóre osoby not to point fingers at anyone

któregoś lata one summer. The genitive of time.

miała lat osiemdziesiąt she was around 80 years old. Placing **lat** before **osiemdziesiąt** implies approximation.

nie mam o tym zielonego pojęcia I don't have the slightest idea about it

od dziecka since childhood

UWAGI

postawił na swoim maintained his own
w którego kupnie in whose purchase, in the purchase of which.
którego: a preposed possessive relative adjective.
wyszło mi na dobre worked to my benefit

PLECAK

doktór the author imitates in the spelling the wife's not
uncommon pronunciation of the word
i tak even so
i tak się dość dziś nagadałam. I've talked enough for one day.
nie ma za co don't mention it
niech się schowają wszystkie plecaki all other backpacks had
better get out of the way
pod Lwowem near Lwów (a formerly Polish city, now Lviv, in
Western Ukraine
stojący sobie w kącie jak gdyby nigdy nic plecak the rucksack,
standing by itself in the corner as if nothing had ever
happened

PRZECZUCIE

gdyby był pan jej przestrzegął if you had observed it. The past
perfect conditional.
ile razy zachodzi potrzeba as often as the need arises
ma zawsze czas na ostatnie pięć minut always leaves everything
until the last minute
na Zyblikiewicza on Zyblikiewicz Street
Pełczyńską along Pełczyn Street (the name of a town)
przy 29 (dwudziestego dziewiątego) Listopada next to
November 29th Street. The street refers to the date of a Polish
uprising against Russian occupants in 1830.
stając do walki standing up to fight

KLUSKI Z MAKIEM

ani słowa so much as a word

UWAGI

całe szczęście it's a good thing
co niedzielę every Sunday
co wy na to? what do you say to that?
ilekroć się poruszą as often as they make a move
na sam widok której robiło mu się słabo at the very sight of
which he would get sick
nie było żywej duszy there wasn't a living soul
o ileż łatwiejsze życie mają ludzie gruboskórni what a much
easier life have thick-skinned people
pan pozwoli ze mną be so good as to come with me
tak na oko from the looks of it
trzymając ją pod rękę supporting her under the arm
w sposobie bycia in one's manner of being
z dziesięć razy some ten times
zdał sobie sprawę he realized
zdania były podzielone opinions were divided

BABIE LATO

Bodziu a diminutive form of **Bogdan** (Vocative case)
co tu się dziwić what wonder is it
dawała sobie radę she managed
nie dawało się ani rusz otworzyć couldn't be opened even a little
bit
"Święty" (The Saint). A popular British, and later US television
mystery series based on detective stories by Leslie Charteris,
running from 1962-1969, starring Roger Moore as Simon
Templar in the title role. Here is its well-known logo:

ta twoja nowa znajoma that new acquaintance of yours
w coraz to inne okolice to constantly different locations

UWAGI

MANTYLKA

ile się tylko dało as far as was possible
jak dziwnym wydać by wam się to mogło however strange it
might appear to you
nie trzeba ci czegoś? do you need anything
ogromnie ci w niej do twarzy it goes very well with your face
prosto jak strzelił straight as a shot
rodzinnie in a family way, like a family
wierzaj mi believe me (regional slang)
wyciąg for **wyciągnij!** pull me out!
że się zaraz na kimś to skrupi that someone in a bit is going to
feel the brunt of it

KOREK

dzień w dzień to the very day
jakoś wyglądasz you look more or less all right
najwyraźniej w świecie as plain as could be
nie tego not quite right
pal sześć it doesn't matter, what the heck, never mind

MIŁOŚĆ

być z kimś za pan brat be on the best of terms with
kobiety natomiast stać na znacznie więcej women, by contrast,
are capable of much more
Mały książę (The Little Prince, 1943), by Antoine de Saint-Exupéry
(1900-1944), the well-known philosophical treatise written in
the form of a children's book.
na ludzką miarę skrojone cut to human size
od a do zet from a to z
postawiłam jej parę kubków wina na malinach i kwiatach
pomarańczy I stood her a couple of mugs of raspberry and
orange-flower wine
robiła się do niczego became incapacitated
zwłaszcza że especially since

UWAGI

PORZECZKI

bo maluczko, a was też przestanę widywać całymi dniami
because it won't be long before I'll also stop seeing you for
days on end. The addressees are the wife's two sons.
co gorsza what was worse
Hatari title of a Hollywood-production African safari movie
jak nigdy nic *here*: without a care in the world
jak Pan Bóg przykazał as the Lord God ordained, as one should
have
miałem właśnie wyjść z domu I was just about to leave the house
na swoje nieszczęście so much the worse for her
należałoby pójść mu na rękę it would be proper to go along
with him
nie miał jej kto ratować there was no one to rescue her]
nie umiając jeszcze doceniać jego wapnem bielonych ścian not
knowing yet how to appreciate its white-washed walls
niechby choć konfiturami if only with preserves
nizbym miała leżeć przez niego zemdlona na peronie than to
have to lie because of him in a faint on the platform
śliwki z kminkiem ponabijane na długie patyczki plums in
caraway poked over long sticks

WIZYTA

Nędznicy" "Les misérables"
"Popioły" (Ashes), a novel by Stefan Żeromski set in Napoleonic
times
złożony niemocą incapacitated

OBLEŻENIE

_g_d_y_b_y_n_i_e_t_o_,_ _że... were it not for the fact that
przez dobrych parę dni for a good number of days
sprowadziłem kwestię na manowce I had sidetracked the
discussion
w niecierpiących na zwłoki sprawach on matters brooking no
delay

UWAGI

ORCHIDEA

et ce n'est pas un petit führer qui va m'en empecher and no
petty führer is going to stop me
führerek little Hitler
mój świętej pamięci mąż my late husband, my husband of
blessed memory
nur für Deutsche only for Germans

DESZCZ

czego by się była nigdy nie spodziewała which she would have
never expected. The past perfect conditional.
jak nie było, tak nie było was nowhere to be seen
jak okiem sięgnąć as far as the eye could see
nie w smak niektórym z tu obecnych not to the taste of some
people here present
stawiając czoła prawom flying in the face of the laws

CUKIERKI

bo nigdy do niczego nie dojdzie because it'll never come to
anything
jakiś zmęczony sort-of tired
na wszelki wypadek in any event
po czemu te cukierki? how much each are the candies?
po złotówce a zloty each
to raz się obejdzie bez cukierków so for once he'll have to get
by without sweets
zaciskało na nich pięści z całej siły he (the child) clenched his
tiny fists on them with his whole might

POŻEGNANIE

UWAGI

bo nie ma po temu najmniejszego powodu because there is not
the least cause for it

dawało się to natychmiast zauważyć it could immediately be
noticed

po nich widać było od razu from the looks of them it was
immediately evident

raz na jakiś czas every so often

**z tyloma rzeczami, miejscami, osobami przychodziło mi się już
pożegnać** it has fallen to me to take leave of so many things,
places, persons

za góry, za rzeki over the hills and far away

żebym nie wiem jak chciała however much I might want to

ALBUM ZDJEĆ

View of Przemyśl and the San River.

Przemyśl: Plac na Bramie

ALBUM ZDJEĆ

Przemyśl: Market Square

Przemyśl at the center of Central Europe.

Cottage near the village of Liskowate (photograph from 2001).
See the story **Świniobicie**.

Ratusz (town hall) in the town of Lesko. See the story **Starosta z Leska**.

The church in Lesko. See the story **Starosta z Leska**.

The synagogue and the Kmita castle, both attractions in the town of Lesko. See the story **Starosta z Leska**.

View from 1937 of the *Kopiec Tatarski* (Tatar Mound) in Przemysł, according to tradition either the burial mound of a Tatar Khan or of Przemysł Lestek, founder of Przemysł in the 8th century. See the story *Oblężenie*.

German artillery emplacement near Przemysł in World War I (1915). See the story *Oblężenie*.

GLOSSARY

This glossary contains the words appearing in the glossary at the end of *First Year Polish, third edition*, to which has been added the glossary of *Opowieści mojej żony*. In all, the glossary contains more than 5000 words.

PRINCIPLES OF CITATION

A tilde is used to represent the head-word in phrasal illustrations, as in
chętnie *av* gladly, willingly, readily. ~ **go poznam**. I'd be glad to meet him.

If the head-word is illustrated in a different gender or case-form, then the right-hand part of the word will be taken back to a letter held in common, as in

domowy *aj of dom*. **praca** ~**wa** homework.

VERBS

Verb conjugation is indicated by giving the 1st and 2nd person sg. forms of the the present, along with any other irregular present or past forms, as in

żyć *żyć żyję impf* live, be alive
jeść *jem jesz jedzą jadt jedli impf, pf zjeść* eat

If a verb occurs only or mainly in the 3rd person, only the 3rd person singular (neuter) will be given. See, for example,

zdawać się *zdaje się 3p only +D* seem

Aspect pairs are given in the order basic: derived, regardless of alphabetical considerations. If this decision causes an alphabetization problem, then the derived aspect form is listed separately, with a cross reference. See, for example

rozumieć *-em -esz impf, pf zrozumieć* understand

with the derived perfective **zrozumieć** also having its own listing, with reference to **rozumieć**.

In the listing

podkreślić *-lę -lisz pf, impf podkreślać* underscore, emphasize

the basic perfective form is given first, followed by the derived imperfective. Here no separate listing for **podkreślać** is needed, since no other words fall between it and the head word **podkreślić**.

GLOSSARY

NOUNS

Possible second forms of a noun, often abbreviated, are used to indicate mobile vowels or vowel alternations in stems. The second form will be either genitive singular (for masculine nouns or feminine nouns ending in a consonant, or genitive plural (for feminine nouns in **-a** and neuter nouns).
See

błąd *błędu mi* error, mistake
krw *krwi f* blood
pole *pól n* field

szkło *szkieł n* glass
stół *stołu mi* table
czwartek *-tku mi* Thursday

Nouns listed as *mi* 'masculine inanimate' are assumed to have genitive singular in **-u** unless noted otherwise. See

przeгляд *mi* review, survey
ser *mi -a* cheese

Nouns listed as *ma* 'masculine animate' are assumed to have genitive-accusative singular in **-a**. See

kot *ma* cat

Nouns described as *m fac an* 'masculine, facultatively animate' ordinarily take genitive-accusative singular in **-a**:

papieros *m fac an* cigarette.

Nouns of the 'dropping **-in'** type are listed this way:

Indian | **in** *-mp GApl -nów* (American) Indian

Feminine personal nouns with a derivationally primary male variant are not usually separately glossed; see

studentka *-tek fem of student*

listed beneath

student *mp* student

Plural-only nouns are indicated as such with the tag *pl form*:

oboje *2 pl form, G oboi* wallpaper

ADJECTIVES

Adverbial and comparative forms of adjectives are listed under the heading of the adjective, regardless of alphabetical considerations. For example, under **szeroki**, one will find the comparative adjective **szerszy** and the comparative adverb **szerzej**.

szeroki *aj* wide, broad. *av szeroko*. *comp aj szerszy*. *comp av szerzej*

Regularly predictable adverbial forms are not given unless the adverb is glossed separately. For example, the listing

żywy *aj* alive. *av żywo*

GLOSSARY

If an adjective has an existence and meaning mainly dependent on a noun, only the noun to which it is related will be given, as in
ziemski *aj of ziemia*

ABBREVIATIONS USED IN THE GLOSSARY

<i>1p, 2p, 3p</i>	<i>1st, 2nd, 3rd person</i>	<i>mi</i>	<i>masculine inanimate</i>
<i>A</i>	<i>accusative case</i>	<i>mp</i>	<i>masculine personal</i>
<i>abbrev</i>	<i>abbreviation</i>	<i>mppl</i>	<i>masc personal plural</i>
<i>aj</i>	<i>adjective</i>	<i>N</i>	<i>nominative case</i>
<i>av</i>	<i>adverb</i>	<i>n</i>	<i>neuter noun</i>
<i>coll</i>	<i>collective n or num</i>	<i>neg</i>	<i>negative</i>
<i>colloq</i>	<i>colloquial</i>	<i>num aj</i>	<i>numerical adjective</i>
<i>comp</i>	<i>comparative</i>	<i>num</i>	<i>numeral</i>
<i>cond</i>	<i>conditional mood</i>	<i>o.a.</i>	<i>one another</i>
<i>conj</i>	<i>conjunction</i>	<i>o.s.</i>	<i>oneself, one's self</i>
<i>D</i>	<i>dative case</i>	<i>pej</i>	<i>pejorative</i>
<i>decl</i>	<i>declined</i>	<i>pers</i>	<i>person, personal</i>
<i>dim</i>	<i>diminutive</i>	<i>pf</i>	<i>perfective aspect</i>
<i>e.o.</i>	<i>each other</i>	<i>phr</i>	<i>phrase</i>
<i>emph</i>	<i>emphatic</i>	<i>pl form</i>	<i>plural form</i>
<i>esp</i>	<i>especially</i>	<i>pl</i>	<i>plural</i>
<i>exclam</i>	<i>exclamation</i>	<i>ppp</i>	<i>past passive participle</i>
<i>f</i>	<i>feminine noun</i>	<i>pred</i>	<i>predicate, predicator</i>
<i>fac an</i>	<i>facultatively animate n</i>	<i>pref</i>	<i>prefix</i>
<i>fem</i>	<i>female variant</i>	<i>prep</i>	<i>preposition</i>
<i>formal</i>	<i>formal style usage</i>	<i>pron aj</i>	<i>pronominal adjective</i>
<i>freq</i>	<i>frequentative</i>	<i>pron</i>	<i>pronoun</i>
<i>G</i>	<i>genitive case</i>	<i>quant</i>	<i>quantifier</i>
<i>I</i>	<i>instrumental case</i>	<i>s.o.</i>	<i>someone</i>
<i>impf</i>	<i>imperfective aspect</i>	<i>s.t.</i>	<i>something</i>
<i>indecl</i>	<i>indeclinable</i>	<i>sg</i>	<i>singular</i>
<i>indef</i>	<i>indefinite</i>	<i>sub</i>	<i>subordinating</i>
<i>infin</i>	<i>infinitive</i>	<i>superl</i>	<i>superlative</i>
<i>inform</i>	<i>informal</i>	<i>title</i>	<i>personal title</i>
<i>inter</i>	<i>interrogative</i>	<i>trans</i>	<i>transitive</i>
<i>interj</i>	<i>interjection</i>	<i>us</i>	<i>usually</i>
<i>intrans</i>	<i>intransitive</i>	<i>V</i>	<i>vocative case</i>
<i>L</i>	<i>locative case</i>	<i>w.o.</i>	<i>without</i>
<i>ma</i>	<i>masculine animate</i>		

A

a *conj* and, but, while. **a że** *conj* and since, inasmuch as
a że *conj* since, because
absolutny *aj* absolute. *av* **absolutnie**
absorbować *-buję -bujesz impf, pf*
zaabsorbować absorb
aby *cond conj* (*abym abyś aby*
abyśmy abyście) that, so that, in
order to
ach *excl* ah!, oh!
adres *mi* address; **pod ~sem**
czegoś) regarding, intended
for; in care of
adresat *mp* addressee
adresować *-suję -sujesz impf,*
zaadresować *pf* address (a
letter)
adwokat *mp* **adwokatka** *f* lawyer
afirmacja *f* affirmation
afisz *mi* *-a* poster, playbill
afiszować *-szuję -szujesz impf* show
off, advertise. ~ **się** show off
agrest *mi* gooseberry
aha *exclam* aha!
akademia *f* academy, institute,
school
akademicki *aj* academic; **rok** ~
academic year
akademik *mp* 1 academician,
member of academy. 2 *mi*
dormitory
akceptować *-tuję -tujesz, pf*
zaakceptować accept
akcja *f* 1 act, action, drive,
campaign, operation. ~
ratownicza rescue 2. plot 3.
share of stock
akcyjny *aj* of *akcja* 3
akt act *NApl* *-a* deed, certificate.
nude (portrait). *pl* records,
archives, file. **w ~tach** on file
aktor *mp* actor
aktorka *fem* actress
aktorski *aj* of *aktor* or *aktorstwo*
aktorstwo *n* actor's craft š

akurat *av* just, precisely, exactly, at
the moment
akuratny *aj* accurate, precise
alarm *mi* alarm.
albo *conj* either. **albo... albo...**
either... or...
albowskiem *conj* for, since
album *mi* album
ale *conj* but. (*with endings of być:*
alem ale aleś aleśmy aleście). ~
jednak nevertheless, still. **ale**
że but since
ależ *emph* but. **ależ oczywiście** but of
course
alkohol *mi* alcohol
alpejski *aj* alpine
Alpy *pl-only* G Alp the Alps
amazonka *-nek f* Amazon (woman). *as*
proper noun Amazon River
ambasada *f* embassy
ambasador *mp* *Npl* *-owie*
ambassador
ambicja *f* ambition, self respect
ambitny *aj* ambitious, aspiring. *av*
ambitnie
Ameryka *f* America. **w Ameryce**
analiza *f* analysis, breakdown
analizować *-zuję -zujesz impf, pf*
zanalizować or
przeanalizować analyze,
scrutinize, explore possibilities
Angielka *-lek* Englishwoman
angielski *aj* English *av* **po ~sku** in
English
Anglia *f* England
Anglik *mp* Englishman
ani *conj* either, neither. ~ **słowa**
not a word. ~ **jeden** not a one.
~ **trochę** not even a little.
ani... ani... neither... nor....
anielski *aj* angelic
anioł *mp* *Lsg* *aniela* *Npl* *aniołowie*
<*anioły, anieli*> angel
aniołek *-łka* *dim* of *anioł*
aparat *mi* camera, apparatus (also
political), device; ~ **słuchowy**
hearing aid

GLOSSARY

aparatura *f* apparatus
apetyt *mi* appetite
apetytyczny *aj* appetizing, piquant
apteczka *-czek f* first-aid kit
apteka *f* pharmacy, druggist's
aptekarka *f* druggist
aptekarz *mp* druggist
aranżować *-żuję -żujesz impf, pf*
zaaranżować arrange
architekt *mp* architect
architektoniczny *aj* architectural
architektura *f* architecture
armata *f* cannon
artykuł *f* article (*literary and industrial*), *pl* goods. ~**ty**
spożywcze food items
artyleria *f* artillery
artylerzysta *mp* artillery officer
artysta *mp* artist, performer
artystka *fem of artysta*
artystyczny *aj* artistic
aspiryna *f* aspirin
atencja *f* care, concern, consideration
atmosfera *f* atmosphere
atmosferyczny *aj* atmospheric(al)
atom *mi* atom
atomowy *aj* atomic, nuclear
austriacki *aj* Austrian
autobus *mi* bus, omnibus
autobusowy *aj*. **bilet** ~ bus ticket
autorytet *mi* authority
aż *conj* until. *av* as many as, as much as, as far back as. **aż do**+G up until. *part* **nie aż tak** not all that. **nie aż tak dobry** not all that good

B

babcia *f Gpl* *babci or babć*
 grandma, grandmother
babci *aj pej* woman's. ~**bie lato**
 Indian summer
babka *-bek f formal* grandmother
bacność *f* attention, heed; **stać na** ~
 stand at attention. **mieć na**
bacności take heed of
baczny *aj* vigilant, watchful, careful

baczyć *-czę -czysz impf na+A* heed, regard, observe, notice
bać się *boję się, boisz się, nie bój się impf +G* fear, be afraid of. ~
o+A fear for. ~ **jak ognia** fear like fire. **nie bój się** don't be afraid
 badać *-am -asz impf, pf* **zbadać**
 examine, study, scrutinize, screen, explore, canvass
badanie *n often in pl* examination, study, research, survey
badany *aj as mp* subject, person being tested
bajka *-jek f* fairy tale, nonsense
balkon *m* balcony
banda *f* band (of robbers, brigands, etc.)
bank *mi* bank. **w banku**
bar *mi* bar (also barometrical), pub, fast food place, café, cafeteria. ~ **mleczny** milk bar
barczysty *aj* broad-shouldered
bardzo *av* very, very much. **nie** ~ not much, not so good. ~ **dużo** a great deal. ~ **mi miło** nice to meet you. ~ **mi przykro** I'm very sorry
barek *-rku mi* liquor cabinet
bark *mi us pl* shoulder. **brać coś na** ~**ki** take s.t. on
barometr *mi -a* barometer
barszcz *mi* cabbage soup
barwa *f* color(ing), tint, hue, dye, timbre
bateria *f* (electric or military) battery
bawić *-wię -wiesz impf, pf* **zabawić**
 1. amuse, entertain 2. linger, stay, sojourn. ~ **się** amuse oneself, toy with. ~ **się dobrze** have a good time, ~ **się w coś** play at something
bać 1. *imper. of być*. **bać co bądź** whatever the case, come what may, no matter what 2. *part w* **każdym bądź** **razie** in any old

GLOSSARY

- case 3. *conj* **bądź... bądź...**
either... or...
- beczka** -czek *f* barrel, cask, tun. *z*
~ki on tap (beer)
- bekon** *mi* bacon
- berecik** *mi* *dim* of beret
- beret** *mi* beret
- bez** *prep* +G without. ~ **litości**
mercilessly
- bezcelowy** *aj* aimless, pointless. *av*
bezcelowo
- bezcenny** *aj* priceless, invaluable
- bezpieczny** *aj* safe, secure. *av*
bezpiecznie safely
- bezpowrotny** *aj* irretrievable. *av*
bezpowrotnie
- bezradność** *f* helplessness
- bezradny** *aj* helpless. *av* **bezradnie**
- bezsensowny** *aj* nonsensical
- bezustanny** *aj* constant, ceaseless. *av*
bezustannie
- będę będziesz** *future auxiliary* will, be
going to, intend to. *see* **być**
- biały** *aj* white. **w ~ dzień** in broad
daylight. *as mp noun* white,
caucasian. *comp aj* **bielszy**. *av*
biało. *comp av* **bielej**
- biblioteczny** *aj* of *biblioteka*
- biblioteka** *f* library.
- bibliotekarka** *f* librarian
- bibliotekarstwo** *n* library science
- bibliotekarz** *mp* librarian
- bicz** *mi* -a whip. **jak z ~cza strzelił**
or **trząśł** in no time
- bić** *biję bijesz impf, pobić pf* beat,
hit, strike, mint (coin). ~ **się**
fight, wrestle
- biec** or **biegnąć** *biegnę, biegniesz,*
biegnij, biegt det, indet **biegać** -
am -asz, pf **pobiec**, run, sprint,
flow
- bieda** *f* poverty, want, need,
catastrophe
- biedaczysko** *n* poor thing
- biedniutki** *aj dim* of *biedny* poor
little, wretched
- biedny** *aj* poor. *as mp noun pl* the
poor
- biegać** *see* **biec**
- bielić** -lę -lisz *impf, pf* **pobieleć**
whiten, blanch, whitewash
- bielizna** *f* bedlinen, underwear,
whitegoods
- bieżący** *aj* current, on-going;
woda ~ca running water. *av*
bieżący; na ~co au courant, in
touch
- bilet** *mi* ticket; ~ **powrotny** return
ticket. *mp*
- bileter** *mp* usher, ticket-taker
- bileterka** *fem* of *bileter*
- biskup** *mp* bishop
- biskupi** *aj* of *biskup*
- biurko** -rek *n* desk
- biuro** *n* office, bureau, agency; ~
matrymonialne marriage
office, dating service; ~
podróży travel office; ~
zarządu office of the board.
- biurowy** *aj* office, clerical
- bladość** *f* palor, paleness
- blady** *aj* pale. *av* **blado**
- blask** *mi* flash, brightness, luster,
blaze, glitter, glare, glow
- bliski** *aj* 1. near, close, intimate,
short-term 2. *as mp pl* those
near and dear. *adv* **blisko**.
comp aj **bliższy**. *comp av* **bliżej**
- blisko** 1. *av* of *bliski* close, nearby,
nearly. **z ~ka** from up close,
not far off 2. *as prep*+G near
- bliżej, bliższy** *see* *bliski*
- blocek** -czka *dim* of *blok*
- blok** *mi* 1 apartment block. 2
(political) bloc. 3 pad (of
paper). 4 pulley
- blokada** *f* mblockade, stoppage,
closure, congestion
- blokować** -kuje -ujesz *impf,*
zablokować *pf* bar, block, jam. ~
się become jammed
- bluza** *f* blouse, tunic, sweatshirt,
pijama top.

GLOSSARY

- bluzka** -zek *f* blouse, jersey
- błagać** -am -asz *impf*, beseech, implore, plead, beg. *pf* **ubłagać** persuade by beseeching, induce
- błąd** *błędu mi* error, mistake.
wprowadzić w ~ mislead
- błądzić** -dzą -dzisz *impf*, *pf* **pobłądzić** or **zabłądzić** stray, wander, err, get lost, lose one's way
- błądny** *aj* erroneous
- błękit** *mi* azure, sky-blue
- błękitny** *aj* azure
- błogosławieństwo** *n* blessing
- błoto** *n* mud, dirt, sludge
- błyskawiczny** *aj* instant(aneous), like lightning. *av* **błyskawicznie**
- błyszczyć** -czy *us 3p impf*, *pf*
błysnąć -śnie *był* shine, flash, glitter. *see also* **błyskać**.
błyszczyć się shine
- bo** *conj* (with endings of *być*: *bom boś bośmy boście*) for, because, since, as
- bochenek** -nka *mi* loaf
- boczek** 1 -czka *mi* bacon. 2 *dim of bok*. **na ~czku** over to one side
- bogaty** *aj* rich, well-to-do, well off, opulent. ~ **w coś** abundant in. *as mp* the rich. *av* **bogato**
- bogobójny** *aj* god-fearing
- bohater** *mp Npl -owie* hero, main character in story
- bohaterka** -rek *f* heroine
- bohaterski** *aj* heroic
- bohomasz** *mi colloq* daubing, *mp* painter
- boisko** *n* playing field, playground
- bok** *mi* side. **na ~ku** on the side, semi-legally. **u czyjegoś ~ku** at someone's side. **z ~ku** sideways, sidelong. **to mi ~kiem** **wyłazi** I've had enough of it
- boleć** -li -lą *3p-only impf* hurt, pain, smart. **boli mnie głowa** I have a headache
- bolesny** *aj* painful, hurtful. ~**na prawda** bitter truth. *av* **boleśnie** painfully
- bowiem** *conj* since, for, because
- Boże Narodzenie** Christmas
- boży** *aj of bóg*
- bóg** *boga Dsg -u NVpl -owie us-cap* god; **Bóg wie ile** Lord only knows how many; **broń Boże** God forbid; **mój Boże** or **Boże mój!** my God! **Bóg zapłać** God bless you
- ból** *mi* pain, ache. ~ **głowy** headache
- brać** *biorę bierzesz impf*, **wziąć wezmę weźmiesz weź** *pf* take, take on, grasp, assume (power), bite (of fish); ~ **pod uwagę** take into consideration; ~ **prysznic** take a shower; ~ **udział** take part; ~ **się do czegoś, za coś** undertake, try one's hand at; **skąd to się bierze?** where does that come from?
- brak** *mi* lack, absence, shortage, shortcoming, flaw, fault; ~ **zaufania** lack of trust. *as verbal+G* there is no ---; ~ **piwa** out of beer
- brakować** -kuje *3p-only +G* lack, be out of, be short of; **niewiele brakowało i...** another moment and... *pap* **brakujący** missing
- brat** *mp Dsg -u pl Npl bracia GApl braci Ipl braćmi* brother. ~ **cioteczny** or **stryjeczny** cousin. ~ **przyrodni** half-brother. ~ **zakonny** monk, friar. **być z kimś za pan** ~ be on the best of terms with
- brązowy** *aj* brown, bronze-colored
- Bretania** *f* Brittany
- bretoński** *aj* Breton
- brew** *brwi f NApl brwi* brow, eyebrow; **marszczyć brwi** frown
- broda** *bród f* beard

GLOSSARY

- brodaty** *aj* bearded
brodzić *-dzą -dzisz impf* wade
bronić *-nie -nisz impf +G* defend.
broń *Boże* God forbid. ~ **się** defend o.s
broń *f us-sg* weapon, firearm, arm(s)
brudny *aj* dirty, filthy, soiled, squalid, sordid. *av* **brudno**
brudzić *-dzą -dzisz impf, pf*
pobrudzić soil. ~ **się** get dirty
brunet *mp* brunet
brunetka *f* brunette
brutalność *f* brutality
brutalny brutal, brutish, vicious
bruzda *f* furrow
brwiowy *aj* of brew
bryczka *-czek f dim of bryka*
brydź *fac an cards* bridge
bryka *f* carriage
brzeg *mi* shore, bank, coast, edge, brink, verge, rim. **do brzegu** to the brim
brzeżek *-żka dim of brzeg*
brzęczeń *-cze -czysz impf, pf* **brzęknąć** *-nę -niesz* clang, jingle, buzz, hum, drone
brzum *mi -a* stomach, abdomen, paunch, belly
brzuchaty *aj* paunchy
brzuszek *-szka mi dim of brzuch*
brzuszny *aj* abdominal
brzydali *mp* ugly person, fright
brzydki *aj* ugly. *comp aj* **brzydszy**. *comp av* **brzydziej**
bucik *-a dim of but*
buda *f* shed, shack, hovel, makeshift stand. **psia** ~ doghouse
budka *-dek f* booth. **budka telefoniczna** telephone booth
budowa *f* construction project. *w* ~**wie** under construction
budować *-duję -dujesz impf, pf*
zbudować or **wybudować** build
budowla *f* building, edifice, structure
budynek *-nku mi* building, edifice
budzić *-dzą -dzisz impf, pf* **obudzić** or **zbudzić** rouse, awaken. *pf* **wzbudzić** elicit. ~ **się** wake up
bufet *mi* buffet
bufetowy *aj as mp* buffet worker
bujność *f* exuberance, luxuriance, abundant
bujny exuberant, abundant, luxuriant, ebullient
buk *mi -u or -a* beech
bukieć *mi dim of bukiet*
bukiet *mi* bouquet, bunch
bukowy *aj* of buk
bułeczka *-czek f dim of bułka*
bułka *-łek f* roll, bun, bread-roll
bunt *mi* mutiny, rebellion, revolt, sedition
burak *mi -a* beet
burza *f* storm
burzliwy *aj* stormy, tempestuous, turbulent.
burzowiec *-wca mi* storm drain
burzowy *aj* of burza
but *mi -a* shoe, boot
butelecza *-czek f dim of butelka*
butelka *-lek f* bottle
by *cond conj (with endings of być: bym był byśmy byliście)* that, so that, in order that
być *pres* *jestem jesteś jest jesteście* *imperf* *będę będziesz, imper bądź impf* be, be located, exist. ~**może** perhaps. **ma** ~ supposed to be. **nie będzie**, **nie było** see **nie ma**
byk *ma* 1. bull. **jak** ~ big as life 2. Taurus
byle *(with endings of być: byłem byłeś byleśmy byleście)* *conj* as long as, just so that. **byle co** any old thing. **byle jak** any old way. **byle jaki** any old kind (sort)
bynajmniej *av* by no means
bystrość *f* shrewdness, quick-wittedness

GLOSSARY

bystry *f* quick-witted, sharp, bright, shrewd, precocious
bywać *-am -asz impf freq of być* be, stay, frequent, visit, happen, occur

C

całkiem *av* completely, entirely, wholly, quite, rather
całkowity *aj* entire, utter. *av*
całkowicie wholly, fully, entirely, utterly
całość *f* whole, unity, entirety. **w** ~**ści** entirely, as a whole
całościowy *aj* taken as a whole
całować *-łuję impf*, **pocałować** *pf w+A* kiss on. ~ **się** kiss e.o.
cały *aj* whole, all, entire, intact.
cały dzień all day. **całą noc** all night. **na całego** at full strength, at full speed. *av* **cało**;
wyjsć cało come out alive, in one piece
cap *ma* billy-goat
ceber *-bra mi* bucket. **łać jak z** ~**bra** rain cats and dogs
cebula *f* onion
cebulka *-lek f* bulb (of tulip, etc.)
cecha *f* trait, characteristic, feature
cechować *-chuje -chujesz impf, pf*
nacechować characterize, mark. *intr* ~ **się** +*I*) be characterized by
cel *mi Gpl -ów* aim, goal, target, destination. **bez ~lu** aimlesslessy
celowy *aj of cel*
cena *f* price, cost, value. **za wszelką ~nę** at any cost
cenić *-nię -nisz impf, pf* **ocenić** value, prize, treasure
centralny *aj* central
centrum *n NVpl -tra Gpl -rów* center (of town). ~ **handlowe** shopping district, mall

centymetr *mi-a* centimeter. tape-measure
cenзор *mp* censor
cenзорować *-ruję -rujesz impf* censor
cezcza *f* censorship
cera *f* complexion
cerkiew *-kwi f* Orthodox church
charakter *mi* character. **w ~rze** +*G* in the role of, in the capacity of, by way of
charakterystyczny *aj* characteristic, typical
chcieć *chcę chcesz impf, pf* **zechcieć** +*A* or +*G* want, wish, desire. ~ **powiedzieć** mean. ~ **się** +*D* feel like. **nie che mi się** I don't feel like it. **chciał(a)by** +*infin* I'd like to
chemia *f* chemistry
chemiczny *aj* chemical
chemik *mp* chemist
chemikalia *pl form G -iów* chemicals.
chemioterapia *f* chemotherapy
chęć *f* desire, wish. **mieć dobre chęci** mean well. **z chęcią** eagerly, willingly, gladly
chętką *-tek f dim of chęć*
chętnie *av* gladly, willingly, readily. ~ **go poznam**. I'd be glad to meet him. ~ **to zrobię** I'd be glad to do that.
najchętniej most willingly, by preference
chleb *mi -a* bread. **chleb żytni** rye bread. **chleb razowy** whole wheat bread
chlebak *-a mi* haversack
chlebodawca *mp arch or joc* employer
chlebowy *aj of chleb*
chlipać *-pię -piesz impf, pf* **chlipnąć** *-nę -niesz* whimper, sob. slurp
chłodny *aj* cool, cold, chilly. *av* **pred chłodno**
chłop *mi Dsg -u* peasant, farmer, fellow, man. *as semi-pers* guy

GLOSSARY

- chłopak** *mp* also *semi-pers* boy, boyfriend
- chłopczyk** *dim* of *chłopiec*
- chłopiec** *-pca mp Dsg -u NVpl -y* boy
- chłopięcy** *aj* boy's
- chłopisko** *aug* of *chłop*
- chłopka** *fem* of *chłop*
- chłopski** *aj* peasant. **po ~sku** peasant-style
- chlód** *chlodu mi* cold, chill
- chmura** *f* cloud
- chmurka** *-rek f dim* of *chmura*
- chmurny** *aj* cloudy
- choć** *conj* although. *interj* **by** let's say
- choć** *conj* although, though, even though, albeit, at least. **~ na chwilę** at least for a moment
- choćby** *conj* even if
- chodnik** *mi -a* sidewalk, (rug) runner
- chodnikowy** *aj* of *chodnik*
- chodź** *-dźe -dzisz chodź indet, det see iść*. go on foot, walk. **dziecko już chodzi** the child can already walk. **czy zegar chodzi?** is the clock running? **chodź no** come on.
- chodzi o+A** it is a matter of. **o co chodzi?** what's up? **jeśli chodzi o mnie** as far as I'm concerned. **~ w +L** wear. *see iść*
- choina** *f* Scotch pine
- choinka** *-nek f* Christmas tree
- cholera** *f* cholera. *as imprec vulg* damn!. **do jasnej ~ry** goddammit. **jak ~** like hell
- cholerny** *aj* damned, damnable. *av* **cholernie** horribly, terribly, damnably
- choroba** *-rób f* sickness, illness, disease; **~ morska** sea-sickness
- chorobliwy** *aj* morbid. *av* **chorobliwie** morbidly
- chorobowy** *aj* relating to illness
- chorować** *-ruje -rujesz impf, pf* **pochorować** for a while or
- zachorować** *become be sick, pf* (*za~*) fall ill
- chory** *aj* sick, ill. **~ umysłowo** mentally ill. *as mp* patient. *av* **choro**
- chować** *-am -asz impf, pf* **pochować** or **schować** bury, hide, secrete, keep, put away. *intr ~ się* hide
- chór** *mi* chorus, choir. **~rem** in a chorus
- chronić** *-nię -isz impf, schronić, uchronić pf* protect. *intr ~ się* take cover, take shelter
- chrzani** *mi* horseradish
- chusta** *f* scarf, muffler, kerchief
- chusteczka** *-czek f* handkerchief
- chustka** *-tek f dim* of *chusta*
- chwiać** *-ieję -iejesz impf, pf* **zachwiać** +*I* shake. **~ się** sway, reel, totter, teeter
- chwila** *f* moment, while. **co ~lę** every so often. **na ~lę** for a moment. **po ~li** after a moment. **przed ~lę** a moment ago. **przez ~lę** for a moment. **w pewnej ~li** at a certain moment. **w tej ~li** at that moment
- chwileczka** *-czek f ~kę* just a moment.
- chwilowy** *aj* momentary, passing, temporary
- chyba** *av* probably, maybe, perhaps. **~**, **że** unless. **~ nie** probably not. **~ tak** probably so
- chylić** *-lę -lisz impf, pf* **uchylić** bend, incline. *intr ~ się* 1. bend, incline, tend toward. 2. *od+G* decline, evade
- ci** 1 *D* of *ty* to you. 2 *Npl m/pl* of *ten ta to*
- ciałko** *n* corpuscle
- ciało** *n* body, flesh
- ciasny** tight, narrow, cramped (space). *av* **ciasno**

GLOSSARY

- ciasny** tight, narrow, cramped (space). *av* **ciasno**
- ciastko** *-tek n* cake, pastry, cookie
- ciasto** *n* Lsg *ciście* dough, cake, batter
- ciąg** *mi* stretch, course, sequence; **w ~gu** +G in the course of, during; ~ **dalszy** continuation
- ciagle** *aj* continuously, constantly, still, on and on; ~ **mówić** keep talking
- ciągnąć** *-nę -niesz impf, pf pociągnąć -nę -niesz* draw, drag, haul, tug, continue (talking). ~ **się** stretch
- ciążyć** *-żę -żysz impf na+L* weigh heavily on
- cichutki, cichuteńki** *aj* nice and quiet
- cichy** *aj* quiet. *av* **cicho** quiet! hush! *comp av* **ciszej**. *av* **po cichu** on the sly
- ciekaw(y)** *aj* curious, interesting. **nic ciekawego** nothing of interest. **jestem ~w(a)** I wonder. *av* **ciekawie**.
- ciekawić** *-wię -wiesz impf, pf zaciekawić* interest
- ciekawość** *f* curiosity; **z ~ści** out of curiosity
- cieleśny** *aj* corporeal
- ciemność** *f* dark(ness)
- ciemny** *aj* dark, dim, dusky. *av* and verbal **ciemno**
- cienisty** *aj* shady
- cieniutki** *aj dim of cienki. ~ka granica* very fine line
- cienki** *aj* thin, fine. *Npl mp cieńcy comp aj* **cieńszy**. *comp av* **cieniej**
- cień** *f* shadow, shade, trace
- cieplarnia** *f* Gpl *-rni or -rń* hot-house, green-house
- ciepło** *n* warmth
- ciepły** *aj* warm. *av pred* **ciepło**
- cierpieć** *-pię -isz impf, pf ucierpieć* suffer. ~ *na+A* suffer from (illness). **nie ~** not abide, **nie ~ zwłok** brook no delay
- cierpienie** *n* suffering, anguish, distress
- cierpliwość** *f* patience
- cierpliwy** patient, long-suffering. *av* **cierpliwie** patiently
- cierpnać** *-nę -niesz impf, pf ścierpnać* grow numb; **ścierpła mu skóra** his skin began to crawl
- cieszyć** *-szę -szysz impf, pf ucieszyć* please, delight. ~ **się** z+G be glad of. +I enjoy (life, etc.)
- cieśla** *mp* Gpl *-i or -ów* carpenter
- ciężar** *mi* weight, burden
- ciężarek** *-rku mi* counterweight
- ciężarowy** *aj* freight
- ciężki** *aj* heavy, hard, difficult. *av pred* **ciężko**; ~ **chory** seriously ill; ~ **mi** it's hard for me. *comp aj* **cięższy**, *comp av* **ciężej**.
- ciężkość** *f* gravity, severity, difficulty
- ciocia** *f dim of ciotka* Gpl *cioc* aunt(ie)
- ciotka** *-tek f* aunt
- cisza** *f* quiet, silence, calm
- ciśnienie** *n* pressure (air, blood, etc.)
- ciśnieniomierz** *-a mi* barometer
- cnota** *cnót f* virtue
- co** *pron* G *czego* D *czemu* IL *czym* what. ~ **bądź** whatever; ~ **chwile** or ~ **chwila** every minute or so; ~ **dzień** every day. ~ **najmniej** at least; **co prawda** to be sure; ~ **słychać?** what's new? ~ **do** +G as far as --- is concerned; ~ **nieco** something or other; ~ **takiego?** what the heck? ~ **ty na to?** what do you say to that? ~ **zacz** *emph* who or what (in the world); ~ **z tego?** what of it? **to ~?** so what?
- codzienny** *aj* every-day. *av* **codziennie** daily

GLOSSARY

- cofać** -am -asz *impf*, *pf* **cofnąć** -nę -niesz set back, back up, retract, reverse, withdraw. ~ **się** go away, withdraw, back off
- cokolwiek** *pron decl like co*: *czegokolwiek, etc.* anything (at all), whatever
- coraz** *av with comp aj or av* more and more, increasingly; ~ **łatwiejszy** easier and easier; ~ **trudniej** with increasing difficulty. ~ **to** every now and then
- coś** *pron decl like co*: *czegoś, etc.* something. **coś takiego** you don't say
- córeczka** -czek, **córuchna**, **córunia** *dims of córka*
- córka** -rek *f* daughter
- cóż?** *emph pron* what? *interj* well? what can I say?. ~ **dopiero** not to mention
- cud** *mi Npl* *cuda* miracle; **jakimś** ~**dem** by some miracle
- cudowny** *aj* wonderful, miraculous, precocious
- cudzoziemiec** -mca *mp* foreigner
- cudzoziemka** *fem of cudzoziemiec*
- cudzoziemski** foreign
- cukier** -kru *mi* sugar
- cukierek** -rka *mi* candy, sweet
- cukierkowy** *aj* sentimental
- cukrowy** *aj of cukier*
- Cygan** *mp Npl -nie GApl -ów*
Gypsy *fem* **Cyganka** -nek
- cyniczny** *aj* cynical
- cynik** *mp* cynic
- cynizm** *mi* cynicism
- cyprys** *mi -a or -u* cypress
- cytryna** *f* lemon
- cytrynowy** *aj of cytryna*
- cywilizacja** *f* civilization
- cywilny** *aj* civil. **stan** ~ marital status
- czajniczek** -czka *mi* teapot
- czajnik** *mi -a* kettle
- czapeczka** -czek *dim of czapka*
- czapka** -pek *f* cap
- czarny** *aj* black. *av* **czarno**
- czas** *mi* time. **na** ~ in or on time. **najwyższy** ~ high time. ~**sem** per chance, sometimes. ~**sami** at times, sometimes. **od** ~**su do** ~**su** now and again, from time to time. **w** ~**się** +G during
- czasowy** *aj of czas*
- czaszka** -szek *f* skull
- cząstka** -tek *f dim of część*
- czekać** -am -asz *impf*, *pf* **poczekać** or **zaczekać** wait. +G await. ~ *na+A* wait for
- czekolada** *f* chocolate
- czekoladka** -dek *f* a chocolate (candy)
- czekoladowy** *aj of czekolada*
- czelność** *f* impudence
- czelny** *aj* impudent, brazen
- czepek** -pka *mi* cap (nurse's, woman's, child's), bonnet
- czereśnia** *f Gpl -ni* cherry, cherry tree
- czerwcowy** *aj of czerwiec*
- czerwiec** -wca *mi* June
- czerwień** *f* red(ness)
- czerwonawy** *aj* reddish, ruddy
- czerwony** *aj* red. *av* **czerwono**
- czesać** -szę -szesz *impf*, **uczesać** *pf* comb. *int* ~ **się** comb (do) one's own hair. *pf* see also **przyczesać**, **zaczesać**
- cześć** *f* *czci* honor, worship, regard, reverence. **na** ~ +G in honor of. *as interj* **cześć!** hi! bye!
- często** *av of częsty* often, frequently
- częstować** -tuje -tujesz *impf*, *pf* **poczęstować** +A, +I offer (something to eat), treat with. ~ **się** +I help oneself to
- część** *f* part, portion, component. **w przeważającej** ~**ści** for the most part

GLOSSARY

członek *-nka* 1 *mi* member, limb, penis. 2 *mp Npl -owie* member (of organization)
członkowski *aj* of członek
człowiek *mp pl N ludzie GA ludzi I ludźmi* man, human, person, one. *pl* people
czoło *czół n Gpl czół* brow. **na czele** +G in charge of, at the head of
czosnek *mi* garlic
czterdziestka *f reif num* the number forty
czterdziesty *num aj* of czterdzieści fortieth
czterdzieści *num -dziestu I -oma* forty
czterechsetlecie *n* four-hundredth anniversary
czterechsetny *aj* four hundredth
czternastka *f reif num* the number fourteen
czternasty *num aj* of czternasty fourteenth
czternaście *num -nastu I -oma* fourteen
czternaścioro *-rga coll num* fourteen
cztery *num mp* czterej *GL* czterech *D* czterem *I* czterema four
czterysta *num -u I -oma* four hundred
czuć *-uję -ujesz impf* feel, sense, smell. *intr ~ się* feel. **źle się czują** *I* feel bad
czułość *f* tenderness, sensitivity
czuły *aj* tender, sensitive. *av* **czule**
czwartek *-tku mi* Thursday
czwarty *num aj* fourth
czworo *coll num -rga* (group of) four
czwórka *reif num f* foursome, the number four
czy *part* whether, if, *disjunctive* or. **czy... czy...** whether... or.... **czyż nie?** or isn't it?
czyj *czyja czyje pron aj* whose. **czyjś** *czyjaś czyjeś* someone's

czym *part +comp. czym prędzej* all the faster, as fast as possible
czynić *-nie -isz impf, pf uczynić* do, make, render (a service)
czynienie *n. mieć do ~nia z+I* have to do with
czynnik *mi -a* factor, (chemical) agent
czynność *f* activity
czynny active, working, operating, open (of store or office)
czystość *f* purity, cleanliness
czysty *aj* clean, tidy, pure, blank. *av* **czysto.** *comp aj* **czystszy.** *comp av* **czyściej,** *av phr do czysta* thoroughly
czyścić *-szczę -ścisz impf, pf* **poczyścić** or **wyczyścić** clean. *intr ~ się* clean o.s.
czytać *-am -asz impf, pf przeczytać* read
czytelniczka *fem* of czytelnik
czytelnik *mp* reader

Ć

ćwiczenie *n* exercise (physical or in a book)
ćwiczyć się *-czę -czysz impf* practice, train
ćwierć *num* quarter
ćwierćwiecze *n* quarter-century

D

dach *mi* roof
dachowy *aj* of dach
dać *dam dasz dadzą pf, impf dawać dają* *dajesz* give, yield, grant, allow, permit, let, serve. **~ się. da się to zrobić.** that can be done. **nie da się tego robić** that can't be done. **okno nie dało się otworzyć** the window couldn't be opened.
da Bóg God willing

GLOSSARY

- dać komuś coś robić** have s.t. done by s.o. (a suit, etc.)
dać sobie radę + *infin*) manage (to do). *z+I* be able to handle s.t.
daj spokój *phr* give me a break
dalej *comp avof daleki mówić dalej* keep talking. **być ~ przy kimś** still be with s.o. **iść ~** continue, keep on
daleki *aj* far, distant. *comp aj dalszy* *qv. ciąg dalszy* continuation. *comp av dalej* *qv. z daleka* from afar
dama *f* lady
damka -*mek f* queen (in cards). lady's bicycle
damski *aj* lady's (apparel)
dane *pl aj as noun* facts, data, givens
danie *n* course, dish. **pierwsze drugie** first course
daremność *f* fruitlessness, pointlessness
daremny *aj* futile, fain, fruitless
darmo *in the phr za ~* for free, gratis, for nothing
darmozjad *mp pej* free-loader
darować -*ruję -rujesz or*
darowywać -*wuję -wujesz impf, pf podarować +D* 1 give, present. 2 forgive, overlook
darzyć -*rzę -rzysz impf +A, +I* bestow, grant, accord; ~ **kogoś uczuciem** have feelings for s.o.
data *f* date. ~ **urodzenia** date of birth
dawny *aj* of old, former, long-ago. ~**na historia** early history. ~**ne czasy** .(good) old days *av dawno* formerly, a long time ago. **od dawna** for a long time; **od dawien dawna** from time immemorial
dbać -*am -asz impf, pf zadbać o+A* take care of, care about. ~ **o siebie** look out for o.s.
debiut *mi* debut. *mp debiutant* debutant
debiutantka -*tek f* debutante
dech *tchu mi* breath. ~ **tchu** catch one's breath
decydować -*duję -dujesz impf, pf zdecydować o+A* decide about. *o+A* determine. *intr ~ się* decide, make up one's mind. *na+A opt* for
decyzja *f* decision
defilować -*luję -lujesz impf* march past
deka, dekagram decagram (10 grams)
deko *n us indecl* decagram
delikatesy *pl form pl -ów* delicatessen. **w delikatesach**
delikatny *aj* delicate, gentle, soft. **delikatność** delicateness, delicate quality
denerwować -*wuję -ujesz impf, pf zdenerować* worry, upset, distract. *intr ~ się +I* get worried, upset by s.t.
dentysta *mp* dentist
dentystka -*tek fem of dentysta*
depesza *f* telegram, wire.
depeszować -*szuję -szujesz impf* telegram, wire
deprymować -*muję -mujesz impf* depress, deject, dishearten, deprecate. *av deprymująco* deprecatingly
deser *mi* dessert
deserowy *aj of deser*
deska -*sek f* board. ~ **ratunku** life saver <preserver>
deszcz *mi* rain. **pada** ~ it is raining. *dim*
deszczowy *aj of deszcz*
deszczułka -*tek f* board
deszczyk -*a dim of deszcz*
dezaprobata *f* disapproval
dla *prep +G* for, for the sake of, for the benefit of
dlaczego *inter av* why
dlatego *indic av* for that reason, therefore. **dlatego, że...** because

GLOSSARY

- dłoń** *f* *Ipl* *dłońmi* palm of hand. **jak na dłoni** in front of one's eyes
długi *aj* long. *av* **długo**. **na ~** for a long time. *comp* *aj* **dłuższy**.
comp *av* **dłużej**
- długopis** *mi* ball-point pen
długość *f* length
dłużny *aj* in debt
dno *den* *n* *Gpl* *den* bottom
do *prep* +G to, up to, into, as far as, until; **do miasta** to town; **do wody** into the water; **do domu** (to) home; **do godziny szóstej** by six o'clock
doba *f* period, age, era, 24 hours. **całą dobę** all hours
dobiegać -*a* *us*-3*p* ~ **końca** draw to an end <close>, reach
dobowy *aj* of *doba*
dobranoc *interj* good-night
dobranocka -*cek* *f* good-night story (on radio, TV)
dobroć *f* *dla*+G goodness, kindness toward
dobry *aj* good, fine, sound, valid; ~ **do** +G good for; **na ~re** for good. *av* **dobrze** *qv*. *comp* *aj* **lepszy**. *comp* *av* **lepiej**. **ty** ~ all the better. *sup* *aj* **najlepszy** best
dobrze *av* of *dobry* good, fine, all right. **już** ~ there, there
docenić -*nie* -*nisz* *pf*, *impf* **doceniać** appreciate
dochodowy *aj* profitable
dochodzenie *n* investigation
dochowac -*am* -*asz* *pf*, *impf*
dochowyc -*wuję* -*wujesz* +G keep (secret), preserve
doczekać się -*am* -*asz* +G wait for, wait until, live to see
dodać -*dam* -*dasz* -*dadzą* *pf*, *impf*
do *aw* **dodawać** -*daję* -*dajesz* add
dodatek -*tku* *mi* supplement, addition. **na ~** what's more; **w ~tku** *do*+G in addition to
- doglądać** -*am* -*asz* *impf*, *pf*
dogladnac -*nę* -*niesz* +G see to, look after
dogodzić -*dzę* -*dzisz* *pf*, *impf*
dogadzac +D please, suit. **trudno mu dogodzić** it's hard to please him
dogonić -*nię* -*nisz* *pf*, *impf* **doganiać** gain on, *pf* overtake, catch up to
dojazd *mi* *do*+G approach, access to
dojazdowy *aj* of *dojazd*
dojechać -*jadę* -*jedziesz* *pf*, *impf*
dojeżdżać drive as far as, commute, pull into (station)
dojrzeć 1-*eję* -*ejesz* *pf*, *impf*
dojrzewac ripen, mature
dojrzec 2 -*jrzę* -*jrzysz* *pf*, *impf*
doglądać +G inspect, oversee, spot
dojść -*jdę* -*jdziesz* *doszedł*, *doszła* *pf*, *impf* **dochodzić** -*dzę* -*dzisz* *do*+G come to, arrive at, reach, accomplish, make an impression on. **to do nic nie dojdzie** that'll come to naught. ~ **do wniosku** conclude
dokąd *av* where to
dokładny *aj* exact, precise, thorough. *av* **dokładnie** thoroughly, carefully, precisely. *noun* **dokładność** exactness, exactitude, precision, accuracy
dokonać -*am* -*asz* *pf*, *impf*
dokonywac -*uję* or -*ywam* +G accomplish, perform (action). ~ **się** come to pass, be accomplished
doktor *mp* doctor (medical and academic)
doktorat *mi* doctorate
dokuczyć -*czę* -*czysz* *pf* **dokuczac** *impf* +D annoy, bother, irk, tease
dokument *mi* document
dolecieć -*cę* -*cisz* *pf*, *impf* **dolatyc** *av* -*tuję* -*tujesz* come flying, fly to, reach (of sound)

GLOSSARY

- dolina** *f* valley
dolny *aj* lower
dom *mi* house, home. **do domu** to home. **w domu** at home. ~ **towarowy** department store. ~ **kultury** community center. ~ **studencki** dormitory
domagać się -*am -asz impf*+G demand, claim, call for
domek -*mku mi* cottage
domknąć -*nę -niesz pf, impf*
domykać close, shut (completely)
domostwo *n* homestead
domowy *aj of dom.* **praca** ~*wa* homework. **prace** ~*we* housework. **zwierzę** ~*we* household pet. **po** ~*wemu* informally
domyślić się -*łę -lisz pf, impf* **domyślać się** guess, imagine, suppose
dopatrzyć się -*rzę -rzysz pf, impf*
dopatrywać się +G see behind, spot, read into
dopiero *av* only (just). ~ **co** only now. **cóż dopiero** not to mention
dopóki nie *conj phr* (not) until
dopóty, dopóki *conj* after *nie* not until
doprawdy *av* really, honestly
doprowadzić -*dzę -dzisz pf, impf*
doprowadzać *do*+G lead to, bring about
dopust *mi* visitation (from above). ~ **boży** scourge
dopuszczać -*szczę -ścisz pf, impf*
dopuszczać *do*+G allow, let happen, let pass, admit into. ~ **się** +G commit (crime, etc.)
dorosły *aj* adult, grown(-up). *as mp* adult, grown-up. *av* **dorośle** in a mature manner
dorożka -*żek f* hansom cab, carriage
dorzecze *n Gpl -y* river basin
dorzucić -*cę -cisz pf, impf* **dorzucnąć** toss in another
dosięgać -*am -asz impf, dosięgnąć* *†sięgnąć pf, +G* reach (up to)
doskonały *aj* excellent, perfect. *av* **doskonale** excellently, perfectly
dosłowny *aj* literal. *av* **dosłownie** literally
dostać -*anę -niesz pf, impf* **dostawać** -*stają* get, receive, obtain. ~ **się do** +G get into, get to
dostarczyć -*czę -czysz pf, impf*
dostarczać +D +G provide, supply
dostateczny *aj do*+G sufficient for. *av* **dostatecznie** sufficiently
dostępność *f* accessibility
dostępny *aj dla kogoś* accessible <available> to s.o.
dostrzec -*strzegę -strzeżesz -strzeżę pf, impf* **dostrzegać** discern, perceive, tell
dosyć *av* =*dość* rather, enough
dość *av* =*dosyć* rather, fairly, quite, enough. **mieć** ~ have enough. ~, **że** suffice it to say that
doświadczenie *n* experience
doświadczenie *n* experience; **z własnego doświadczenia** from my own experience
doświadczyć -*czę -czysz pf, impf*
doświadczać +G experience
dotknąć -*nę -niesz pf, impf* **dotykać** +G touch, feel, strike, affect, afflict
dotrzymać -*am -asz pf, impf*
dotrzymywać -*muję or -mywam* +G keep (word, promise. company)
dotychczas *av* heretofore, hitherto, til now
dotychczasowy *aj* previous, until now
dotyczyć -*czy us-3p* +G concern
dowcip *mi* joke, humor, wit
dowiedzieć się -*wiem -wiesz -wiedzą pf, impf* **dowiadzać się** -*duję -dujesz* +G or o+L learn, find out
dowieść -*wiodę, -wiedziesz, wiodł, wiodła, wiedli pf, impf* **dowodzić** -*dzę -dzisz* prove, *impf* try to prove

GLOSSARY

- dowieźć** -wiodę -wiedziesz -wiódt -wiodła -wiedli pf, impf **dowodzić** -żę -zisz take to, drive to
- dowolność** f arbitrariness
- dowolny** optional, at will. **w ~ sposób** in any way, as one likes
- dowód** -wodu mi na+A proof, evidence of. ~ **osobisty** personal identification
- dół** dołu mi pit, bottom. **do dołu** down. **na dół** down(wards), downstairs. **na dole** at the bottom, downstairs. **w dole** at the bottom. **w dół** down(wards). **z dołu** from the bottom
- drań** mp rascal
- dreszcz** mi often pl shiver
- dręczyć** -czę -czysz impf torment, distress
- drobiazg** mi trifle, sundry
- drobnostka** -tek f trifle
- drobny** aj small, slight, minor, petite. pl small change
- droga** dróg f road, way. **swoją ~gą** in one's own way; **na drodze** in the road, in the way; **po drodze** along the way; **w drodze** on the way, in the course of, by way of; **wejść sobie w drogę** get in each other's way; **droga dojazdowa** access road
- drogeria** f druggist's
- drogi** aj expensive, dear; **mój ~** my dear; **Drogi Panie** Dear Sir. comp a **droższy**. comp av **drożej**
- drogomistrz** mp Npl -owie road-master (person responsible for the upkeep of a stretch of highway)
- drogowy** aj of droga
- drożej** comp av of drogi
- dróżka** dim of droga
- drucik** mi -a dim of drut
- drugi** aj another, the other, second. **na ~ dzień** next day
- drukarnia** f Gpl -rń <-rni> printery, printer's
- drut** mi wire, knitting needle. **robić na ~-ach** knit
- drwal** mp wood-cutter
- drzeć** drę, drzesz, drzyj, darł, impf, pf **poddrzeć** tear. ~ **się** impf-only shout, holler
- drzemać** -mię -miesz impf slumber
- drzewko** -wek n dim of drzewo
- drzewo** n tree
- drzwi** pl form G **drzwi** door(s)
- drzwiczki** -czek dim of drzwi
- duma** f 1. pride, self-respect 2. Ukrainian heroic song
- duścić** -szę -sisz impf, pf **duścić** strangle, smother, stifle, stew (meat). ~ **się** smother, choke, strangle
- dusza** f soul, heart. **nie było żywej ~szy** there wasn't a living soul
- duszpasterski** aj of duszpasterstwo
- duszpasterstwo** n priesthood, ministry
- dużo** av of duży a lot. +G a lot of. **za ~** too much. **niedużo** not much. comp av **więcej** more
- duży** aj large, big. av **dużo** comp aj **większy**. comp av **więcej**
- dwa** m/n, f dwie mp dwaj GDL dwu G dwóch or dwu D dwom or dwu, dwóm I dwoma, f dwiema two
- dwadzieścia** num dwudziestu I -oma twenty
- dwanaście** num GDL dwunastu I dwunastoma twelve
- dwie** see dwa
- dwieście** num dwustu I dwustoma two hundred
- dwojaki** aj double-sided, **w ~ sposób** in one of two ways
- dwoje** coll num -jga (group of) two
- dworzec** -rca mi station, depot, terminal (train, bus). ~

- kolejowy** train station. ~
autobusowy bus terminal
- dwója** *aug reif num of dwójka* a two
 (grade)
- dwójka** *reif num* a two, twosome.
we ~jkę the two of them, us
- dwudziestopięciolecie** *n* twenty-
 five-year anniversary
- dwudziestosześcioletni** *aj* twenty-
 six-year
- dwudziesty** *num aj* twentieth
- dwunasty** *num aj of dwanaście*
 twelfth
- dwunasty** *num aj* twelfth
- dylemat** *mi* dilemma
- dym** *mi* smoke
- dynia** *f* squash, pumpkin
- dyrekcja** *f* leadership, management
- dyrektor** *mp* director, manager,
 head
- dyskretny** *aj* discreet. *av* **dykretnie**
- dyskusja** *f* (formal) discussion
- dyskusyjny** *aj* controversial. **klub**
 ~ debating club
- dyspozycja** *f* directive, instruction,
 inclination, disposition, disposal.
do ~ji at one's disposal
- dywan** *mi -u or -a* rug, carpet
- dywanik** *-a dim of dywan*
- dywersant** *mp* saboteur
- dywersja** *f* sabotage
- dzbanek** *-nka mi* pitcher
- dziać się** *dzieje us-3p impf* go on,
 happen, go on, occur. **co się**
dzieje? what's going on?
- dziadek** *-dka mp Npl -owie*
 grandfather. **dziadkowie**
 grandparents
- dziadzio** *mp* grandpa
- działać** *-am -asz impf* operate, work
 (of equipment). *na+A* have an
 effect on; **działasz mi na nerwy**
 you're getting on my nerves
- działanie** *n* operation (esp.
 military), activity
- działka** *-tek f* garden plot
- dzieciństwo** *n* childhood. **od**
dzieciństwa since childhood
- dziecko** *n pl NAG dzieci D dzieciom*
I dziećmi L dzieciach child
- dziedzic** *mp* heir, young squire
- dziedziczny** *aj* hereditary
- dziedziczyć** *-czę -czysz impf, pf*
odziedziczyć *po+L* inherit from
- dziedzina** *f* area, branch, field of
 study
- dzieje** *pl-only G -ów* history
- dziejowy** *aj* historical
- dzielić** *-lę -lisz impf, pf* **podzielić**
 share, divide. ~ **się** +*I* share.
- dzielnica** *f* section, province,
 district, part of town
- dzielnicowy** *aj* regional. *as mp*
 constable
- dzielny** *aj* brave, resourceful,
 gallant. *av* **dzielnie** bravely
- dzieło** *n* work (of art, literature)
- dziennik** *mi -a* journal, diary, log-
 book, daily paper
- dziennikarstwo** *n* journalism
- dzienny** *aj of dzień* daily
- dzień** *dnia mi NApl dni or dnie Gpl*
dni day; ~ **dobry** hello; ~ **po**
dniu day by day; ~ **w dzień**
 on this very day; ~ **za dniem**
 day after day; **na co** ~ on an
 everyday basis; **na drugi**
dzień next day. **pewnego**
dnia one day; **z dnia na** ~
 from one day to the next; **w**
biały ~ in broad daylight;
Dzień Kobiet Women's Day
- dziesiątek** *-tka mi* decade
- dziesiątka** *-tek reif num* a ten
- dziesiąty** *num aj* tenth
- dziesięcioro** *-rga coll num* ten
- dziesięć** *num GDL -ęciu I -ęciora*
 ten
- dziewczę** *n -ęcia Npl -ęta Gpl -ąt* girl
- dziewczyna** *f* girl
- dziewczynka** *-nek f* little girl
- dziewiątka** *reif num f* a nine
- dziewiąty** *num aj* ninth

GLOSSARY

dziewięcioro *-rga coll num* nine
dziewięć *num -ęciu I -ioma* nine.
num aj
dziewięćdziesiąt *num -dziesięciu I -ioma* ninety
dziewięćset *num -ęciuset* nine hundred
dziewięćsetny *aj* nine hundredth
dziewiętnasty *aj* nineteenth
dziewiętnaście *num -nastu I -nastoma* nineteen.
dzięki *prep +D* thanks to, due to, by means of. **dzięki!** thanks!
dziękować *-kuję -kujesz impf, pf*
podziękować *+D za+A* thank for. **dziękuję** thank you, no thanks
dzisiaj *see dziś*
dzisiejszy *aj of dziś* today's
dziś or **dzisiaj** *av* today; ~ **rano** this morning; **do ~ dnia** until this very day
dziura *f* hole, cavity, hole in the wall (place)
dziurka *-rej f dim of dziura*
dziwactwo *n* eccentricity
dziwić *-wię -wiesz impf, pf* **zdziwić** *tr* surprise. ~ **się** *intr+D* be surprised (at). **co tu się dziwić** little wonder
dziwny *aj* strange. *av* **dziwnie**
dzwon *mi* bell
dzwonek *-nka mi dim of dzwonek*
dzwonić *-nię -niesz impf, pf* **zadzwoić** *do+G* call, ring, telephone s.o.
dżem *mi subst* jam (food)
dżentelmen *mp* gentleman
dżinsy *pl form* jeans
dżungla *f Gpl -i* jungle
dźwigać *-am -asz impf, pf* **dźwignąć** *-nę -niesz* lift, raise, hoist

E

e, ee *exclam* oh!, aw!
egoista *mp* egotist
egoistka *-tek fem of egoista*

egoizm *mi* egotism, selfishness
egzamin *mi* examination
ekonom *mp* economist
ekonomia *f* economy
ekonomiczny *aj* economic(al)
ekran *mi* screen (film, television).
na ~nie *now* playing
ekshibicjonizm *mi* exhibitionism
ekspedient *mp* **ekspedientka** *f* salesperson
ekspres *mi* 1. express (train, letter, newspaper, service). 2. coffee-maker
ekspresowy *aj* express (train, service); **ekspresowy termin** ASAP. **list ekspresowy** special-delivery letter
elegancki *aj* elegant, smartly dressed
elektryczność *f* electricity
elektryczny *aj* electrical
element *mi* element
elementarny *aj* elementary, rudimentary
emaliowany *aj* enameled
emerytura *f* retirement. **na emeryturze** *in* retirement, retired
energia *f* energy
energiczny *aj* energetic. *av* **energicznie**
epoka *f* epoch, period
etap *mi* stage, period
etnograf *mp* ethnographer
etnografka *-fek fem of etnograf*
etnografowa *f decl like aj* ethnographer's wife
etnolog *mp* ethnologist
etykieta *f* etiquette
ewentualność *f* eventuality, possibility, happenstance, contingency
ewentualny *aj* eventual, possible, likely. *av* **ewentualnie** if need be

F

fabryczny *aj of fabryka*

GLOSSARY

fabryka *f* factory, plant
fachowy *aj* professional, technical, expert
fajny *aj colloq* fine, great, neat. *av fajnie*
fakt *mi* fact
farba *f* paint, color, dye
fartuch *mi -a* apron, doctor's gown
fartuszek *-szka mi dim of fartuch*
fatyga *f* trouble, bother, effort
felczer *mp* military surgeon
ferie *pl-only G ferii* inter-term holidays, recess
fiakr *mi* fiacre (kind of horse-drawn cab)
filizanka *-nek f* teacup, coffee cup
film *mi* film, picture, movie, cinema. **na ~mie** at a movie
filmowy *aj of film*
filować *luję -lujesz impf* flicker
fiótek *-tka* violet (flower)
fiółkowy *aj* mauve
firana *f* curtain
firanka *-nek f* curtain, drape
fizyka *f* physics
flaki *G -ów* tripe
flakon *mi* bottle, vase, flagon
forma *f* form, physical shape, mould. **być w ~mie** be in shape, on form
formalistyczny formalistic. *av formalistycznie*
formować *-muję -mujesz impf, pf uformować* form, fashion, shape, mold. *intr ~ się* be formed
fort *mi* fort
fotel *mi -a* armchair
fotografia *f* photograph
fragment fragment, excerpt
Francja *f* France
francuski *aj* French. *av po ~sku* in French
francuszczyzna *f* French language
Francuz *mp* Frenchman
Francuzka *-zek f* Frenchwoman
frank *fac an franc*
front *mi* front (military, weather)

frytki *-tek pl form* french fries
fryzjer *mp* barber, hairdresser
fryzjerka *-rek fem of fryzjer*
funkcja *f* function
funkcjonować *-nuję -nujesz impf* function
fura *f* wagon, cart
furka *-rek dim of fura*

G

gabinet *mi* office, private office
gadanie *n* talk, chatter
gapić się *-pię -pisz w+A* stare, gape at. *pf see zagapić się*
garnek *-nka mi pot, dim garnuszek -szka* little pot, mug
garnizon *mi* garrison
garnizonowy *aj of garnizon*
gawędzić *-dzą -dzisz* prattle
gaz *mi* gas
gazeta *f* newspaper
gazowy *aj of gaz*
gdyby *cond conj (with endings of być: gdybym gdybyś gdybyśmy gdybyście)* if. **gdyby nie** unless
gdyż *conj* since, because
gdzie *av* where **gdzieś** somewhere. ~ **tam!** heck no!. ~ **indziej** somewhere else
gdziekolwiek *av* anywhere (at all), wherever
gdzieniegdzie *av* here and there
gdzieś *av* somewhere
generalizować *-zuję -zujesz impf* generalize
gestapo *n indecl* gestapo
gestykulować *-uję -ujesz impf* gesticulate
getr *us-pl* spat, gaiter
gęba *f vulg* lip, mouth, kisser
gęstość *f* density
gęsty *aj* thick, dense. *comp aj gęstszy or gęściejszy. comp av gęściej*
gęś *f Napl* gęsi goose
gimnazjalista *mp o-fash* school-boy

GLOSSARY

- gimnazjalistka** *fem of gimnazjalista*
gimnazjum *n* grammar school
ginać -nę -niesz *impf, pf* **wyginać** *die*
 out, become extinct
gładki *aj* smooth, sleek. **pójść**
gładko go smoothly. *comp aj*
gładzszy. *comp av* **gładziej**
głąb *głębi f* depth(s)
głęбина *f often-pl* depth, the deep
głęboki *aj* deep, profound. *comp aj*
głębszy. *comp av* **głębiej**
głębokość *f* depth
głodny *aj* hungry
głos *mi* voice, vote. **na** ~ out loud
głośny *aj* loud, renowned, talked
 about. *av* **głośno** loudly, out
 loud
głowa *głów f* head. **dobra** ~ good
 mind; **tracić** ~**wę** lose one's
 head; **przyjść komuś do** ~**wy**
 occur to s.o.; **mieć z** ~**wy** have
 off one's hands
głód *głodu mi* hunger. **o głodzie** on
 an empty stomach
główka -*wek f dim of głowa*
główny *aj* chief, main. *av* **głównnie**
głuchy *aj, also as mp* deaf. ~
telefon dead line. ~ **jak pień**
 deaf as a post
głupi *aj* stupid
głupstwo *f* stupidity, idiocy. *pl*
 nonsense
gmatwać -*am -asz impf, pf*
zagmatwać or **pogmatwać**
 muddle. ~ **się** get muddled
gmina *f* community, commune,
 parish
gminny *aj* communal
gniewać się -*am -asz impf, pf*
rozgniewać się *na+A* be angry at.
tr w.o. się anger
go *pron G of on, ono, A of on him*
godność *f* dignity, name
godny or **godzien** *aj* worthy +G
 of. *av* **godnie** worthily
godzina *f* hour, o'clock; **o**
pierwszej ~**nie** at one o'clock;
z ~**ny na** ~**nę** from hour to
 hour; **na pierwszą** ~**nę** for one
 o'clock; ~ **policyjna** curfew
godzinka -*nek f dim of godzina*
golić (**się**) -*łę -lisz impf, pf* **ogolić** (**się**)
 shave
gonić -*nię -nisz impf, pf* **zagonić**
 drive, chase. ~ **się** chase after
gorący *aj* hot. *adv* passionately,
 keenly. *comp aj* **gorętszy**. *av*
 and *av pred* **gorąco** hot,
 heatedly. **gorąco mi** I am hot.
na gorąco served hot. *comp av*
goręcej
goręć -*eje us-3p* blaze, flame, burn,
 glow
gorszy *comp aj of zły* worse. **co gorsza**
 what is worse. *comp av* **gorzej**.
najgorszy *sup aj* worst
gorycz *f* bitterness, life's pain
goryl *ma* gorilla
gorzej *comp av of zły* worse. **najgorzej**
comp av worst
gorzki *aj* bitter. *comp aj* **bardziej** ~
gospoda *f* inn, tavern
gospodarstwo *n* farm, household
gospodarz *mp* host, landlord
gospodyni *f* hostess
gosposia *f* maid, cleaning lady
gościniec -*ńca mi* roadway
gość *mplpl* *gośćmi* guest
gotować -*tuję impf, pf* **ugotować**
 prepare, cook. ~ **się** boil, be
 prepared. prepare o.s.
gotowany *aj* boiled, prepared, ready-
 made
gotowość *f* preparedness,
 readiness
gotowy (**gotów**) *aj* ready,
 prepared, ready-made.
gotowy do +G ready for
gotycki *aj* Gothic
góra *f* mountain, hill. **do** ~**ry** up,
 upwards. **na** ~**rę** upwards, (to)
 upstairs. **na** ~**rze** on top,
 upstairs. **w** ~**rę** up(wards). **z**
 ~**ry** in advance

GLOSSARY

- górný** *aj* upper
górski, górzystý *aj* mountainous
gracz *mp* player
grać *gram grasz impf, pf w+A*
pograć, zagrać *play. ~ w brydża* play bridge
granatowy dark blue, navy blue
granica *f* border, boundary, borderline, limit. **za ~cą** abroad. **za ~cę** (to) abroad. **zza ~cy** from abroad. **bez granic** without limits
grochówka *f* pea soup
gromada *f* group, bunch, district
gromadzić *-dzieć -dzisz impf* accumulate. **~ się** gather together, assemble, pile up. *pf* see **zgrupować**
gromnica *f* large candle lighted at deathbed
grono *n* cluster, circle of friends
grosik *mi -a* *dim of grosz*
grosz *-a* *fac an* grosh (monetary unit)
grozić *-żę -zisz impf, pf zagrozić +D +I* menace, threaten s.o. with s.t.
groźba *f* threat, menace
grubość *f* thickness, coarseness
gruboskórny *aj* thick-skinned
gruby *aj* thick, fat. *av* **grubo**
grudniowy *aj of grudzień*
grudzień *grudnia* *mi* December
grunt *mi* ground, basis, foundation, the main thing. **w ~ncie rzeczy** basically, in the final analysis
gruntowny *aj* basic, fundamental. *av* **gruntownie**
grupa *f* group
grusza *f* pear, pear tree
gruszka *-szek* *f* pear, pear tree
gryka *f* buckwheat. *aj* **gryczany**
gryźć *gryzę -ziesz gryzł gryźli impf, ugryźć pf* bite, gnaw; **gryzie cię sumienie** your conscience is bothering you. **~ się** fret
grząski *aj* slippery
grzechot *mi* rattle
grzechotać *-o(c)zę -o(c)zesz impf* rattle
grzechotka *-tek* *f* (baby's) rattle
grzechotnik *ma* rattlesnake
grzecznościowy *aj* polite (usage)
grzeczność *f* politeness, courtesy
grzeczny *aj* polite, courteous
grzyb *m -a* mushroom. *aj* **grzybowy. zupa ~wa** mushroom soup
grzybek *-bka* *mi* *dim of grzyb*
gubić *-bię -bisz impf, pf zgubić* lose. **~ się** get lost, lose one another
guma *f* rubber, eraser, gum
gumka *-mek* rubber band, eraser
gumowy *aj of guma*
gust *m i us-fig* taste
gustowny *aj* tasteful
gwałt *mi* violence, rape. **~tem or na gwałt** violently, by force
gwałtowny violent
gwiazda *f DLsg gwieździe* star
gwiazdka *-dek* *f* Christmas-Eve gift, asterisk.
gwiazdkowy *aj of gwiazdka*
gwizd *mi* whistle (sound)
gwizdek *-dka* *mi* whistle (object)
gwóźdź *gwoździa* *mi* nail
- ## H
- ha** *interj* hah!
halo! *excl* hello! hey!
hamować *-muję -mujesz impf, pf wyhamować* brake
hałas *mi* noise, commotion
hałaśliwy *aj* noisy
hasać *-am -asz impf* romp, frolic
hej *excl* hey! hi! right!, hello! bye!
herbata *f* tea
historia *f* history, story, plot
historyczność *f* historicity
historyczny *aj* historical
historyk *mp* historian
hiszpański *aj* Spanish. *av* **po hiszpańsku** in Spanish
hitlerowiec *mp* Nazi
hitlerowski *aj* Nazi

GLOSSARY

hobby *n indecl* hobby
hodować *-duję -dujesz impf* raise, bring up

horyzont *mi* horizon

hotel *mi Gpl -i or -ów* hotel

hotelik *mi dim* of hotel

I

i *conj* and. **i... i...** both... and. **i tak** even so

ich 1. *poss pron indecl* their 2. *G of oni or one qv*

idealny *aj* ideal. *av* **idealnie**

ideologiczny *aj* ideological

igielka *-tek f dim* of **igła**

igła *f* igiel needle

ile *indef num* **ilu** *I iloma* as much as, as many as, how many, much. ~ **masz lat?** how old are you? **o** ~ **wiem** as far as I know

ilekroć *av* every time, as often as

ilość *f* quantity, *aj* **ilościowy** quantitative

im, imi *see on, ono, oni, one*

im... tym... *conj +comp* the... the... **im głębiej tym**

chłodniej the deeper (you go) the colder (it is)

imieniny *pl-form G imienin* Nameday

impreza *f* gathering, get-together, party

imię *n imienia Npl imiona* name, first name, given name. **jak masz na ~?** what's you (first) name? **po imieniu** by (first) name. **w imieniu** +*G* in the name of

inaczej *aj* otherwise, differently. **tak czy inaczej** one way or another

Indian | **in** *-mp Npl -nie GApl -nów* (American) Indian

Indianka *-nek fem* of **Indianin**

indziej *av part* else. **gdzie indziej** somewhere else. **kiedy indziej** some other time

informatyk *mp* computer scientist

informatyka *f* computer science

ingerencja *w+A f* interference in

inny *pron aj* other, another, different

coś innego something different **ktoś inny** someone else

między innymi among other things.

innym razem some other time

instalować *-luję -lujesz impf, pf*

zainstalować install

instytucja *f* institution

instytucjonalny *aj* institutional

instytut *mi* institute

inteligencja *f* 1 intelligence. 2 intelligentsia

inteligent *mp* member of the intelligentsia

inteligentny *aj* intelligent

intendentura *f* commissariat

interes *mi* business

interesować się *-suję -sujesz impf, pf* **zainteresować się** +*I* be interested in

interesujący *aj* interesting

interwencja *f* intervention

intymność *f* intimacy

intymny intimate

inżynier *mp* engineer

irytacja *f* irritation, annoyance

irytujący *aj* irritating

iskierka *-rek f dim* of **iskra**

iskra *f* spark

Islandia *f* Iceland

islandzki *aj* Icelandic

istnieć *-eje -ejesz impf, pf* **zaistnieć** exist

istniejący *aj* existing

istnienie *n* existence

istota *f* essence, being. ~ **ludzka** human being. **w istocie** in essence

iść *idę idziesz szedł szła impf det, indet* **chodzić** *-dzą -dzisz, pf* **pójść** go (on

GLOSSARY

foot), walk. **jak ci idzie?** how is it going for you? *see also chodźć*
izba *f* chamber, room. **wyższa i niższa** ~ upper, lower house (of parliament)
izbora *f* often *pl* isobar
iz *sub* *conj* *lit* =**že**

J

ja *pron* *G* *mnie* *D* *mnie, mi* *A* *mnie* *I* *mną* *D* *mnie* *I*

jabłecznik *-a mi* apple strudel

jabłko *-tek n* apple

jabłkowy *aj* of *jabłko*

jabłoń *f* apple-tree

jadać *-am -asz freq* of *jeść* eat (often)

jałany *aj* of *jałła*

jałła *-gieł Gpl -gieł* millet

jałko *-jej n* egg

jałowaty *aj* egg-shaped

jak *av* or *conj* as, like, how, since, if.

jak Boga kocham as I live and

breathe

jak długo how long.

jak dotąd so far

jak leci? how's it going?

jak masz na imię? what's your (first) name?.

jak myślisz? what do you think?.

jak najwyżej as high as

possible

jak rok długi as the year is

long

jak się masz? how are you (informal)?.

jak tam? how's are things?

jak to? how's that, what do you mean?.

jak tylko *conj* as soon as

jak zawsze as always.

jak zwykle as usual.

jak zwykle as usual

jakby *conj* (with endings of *być*: *jakbym jakbyś jakbyśmy jakbyście*) as though, as if

jaki (*jaka jakie*) *pron* *aj* what, what kind, what sort

jakikolwiek *pron* *aj* *decl* like *jaki* (*jakiegokolwiek, etc.*) any sort of

jakiś *jakaś, jakieś* *pron* *aj* some kind, some sort

jako że *conj* although, since, inasmuch as

jako *conj* as, like, by way of, in the function of. **pracować** ~ **nauczyciel** work as a teacher. ~, **że** inasmuch as

jakoś *indef* *av* somehow, somewhat

jakościowy *aj* qualitative

jakość *f* quality

jakże *interj* so very, how so, however much

japoński *aj* Japanese

jarzyna *f* oft *pl* vegetable (usually, prepared vegetables)

jarzynowy *aj* of *jarzyna*

jasność *f* clarity

jasny *aj* clear, bright, plain, evident, light, fair-haired.

rzecz ~**na, że** it is clear that.

piwo ~**ne** lager. *av* **jasno** or **jaśnie**.

jaw *in phr* **na ~wie** while awake.

wyjsć na ~ be revealed, come out into the open

jawny *aj* obvious, open, apparent, manifest. *av* **jawnie**

jazda *f* *DLsg* *jeździe* travel, journey.

jazda! go! (start of bike, horse, or car race)

ją *pron* *A* of *ona* her

je *pron* *A* of *ono* it.. *A* of *one* they-non-m^{pl}

jechać *jadę jedziesz* *det, indet*

jeździć *jeżdżę jeździsz* *indet, pf*

pojechać go, ride, travel

jeden (*jedna jedno*) *pron* *aj* and *num* one, a certain. **jedni... inni** some, others. ~ **po drugim**

GLOSSARY

- one after another. ~ **z nich** one of them. **wszystko jedno** it's all the same, it doesn't matter
- jedenasty** *aj* eleventh
- jedenaste** *num GDL -nastu I -nastoma* eleven
- jednak** *av or conj* however, though, nevertheless.
- jednakże** nonetheless
- jednakowy** *aj* identical, equal. *av*
- jednakowo** identically, equally well
- jedno i drugie** one thing and the other
- jednomyślny** *aj* unanimous. *av*
- jednomyślnie**
- jednostka** *-tek f* individual, entity, unit
- jednym słowem** *av phr* in a word, in brief
- jedyny** *aj* sole, solitary, only. *av*
- jedynie** only, solely
- jedzenie. coś do ~nia** something to eat
- jego** *poss aj of on his.. also: GA of on, G of ono*
- jegość** *mp* gentleman
- jej** *poss aj of ona her, hers. also: GDL of ona*
- jesienny** *aj* fall-like, autumnal
- jesień** *f* fall, autumn. **jesienią, w jesieni** in the fall
- jestem, jesteś, jest.** see **być**
- jeszcze** *av* still, yet, even, in addition. ~ **jak!** and how! ~ **nie** not yet. ~ **coś** something else. ~ **raz** once more
- jeść** *jem jesz jedzą jadł jedli impf, pf zjeść* eat
- jeśli** *conj* if. **jeśli... to...** if... then...
- jeździć** *jeżdżę jeździsz indet* drive, ride, travel (often). *det* see **jechać**
- jeżeli** *conj* lit if
- jęczeć** *-czę -czysz impf, pf jęknąć -nę -niesz* moan, groan
- język** *mi -a* tongue, language. ~ **ojczysty** native tongue. ~ **polski** Polish (language)
- językowy** *aj* relating to language
- jogurt** *mi* yoghurt
- jutro** *av* tomorrow. **do jutra** till tomorrow. **do jutra!** see you tomorrow! **od jutra** beginning tomorrow
- jutrzejczy** *aj* tomorrow's
- już** *av* already. **już!** enough!. **już już!** there there!. **już nie** no longer

K

- kabała** *f* 1. Cabala, fortune-telling, inner circle 2. quandary, predicament
- kaczka** *-czek f* duck
- kafel** *-fla mi* tile
- kafłowy** *aj of kafel*
- kalendarz** *mi -a* calendar
- kalendarzowy** *aj of kalendarz*
- kamienica** *f* tenement house, town house
- kamieniczka** *-czek f dim of kamienica*
- kamienny** *aj of kamień*
- kamień** *mi -a* stone, rock, flint, gem
- kamizelka** *-lek f* vest, waistcoat
- kanalizacja** *f* sewage system
- kanalizacyjny** *aj of kanalizacja*
- kanal** *mi* canal, (TV) channel, sewer
- kanapa** *f* sofa
- kanapka** *-pek f* canape, open-face sandwich
- kandyzować** *-zuję -zujesz impf tr* candy (fruit)
- kapelusik** *mi -a dim of kapelusz*
- kapelusz** *mi -a* hat
- kapusta** *f* cabbage. **kiszona kapusta** sauerkraut
- kara** *f* punishment, fine. ~ **śmierci** death penalty. ~ **więzienia** imprisonment
- karać** *-rzę -rzesz impf, ukarać or pokarać pf za+A* punish (for)
- karawan** *mi* caravan, camping car

GLOSSARY

- karta** *f* card, chart, sheet of paper. ~
chorobowa medical record
 sheet. ~ **do gry** playing card. ~
kredytowa credit card
- kartka** *-tek f* card, coupon. ~
pocztowa post-card
- kartofel** *-fla mi* =ziemniak potato
- karzeł** *karła m* semi-per dwarf
- karzełek** *-łka ma* dim of karzeł
- kasa** *f* cashier's, box office,
 checkout stand
- kaseta** *f* cassette
- kasza** *f subst* kasha, grits, groats. ~
gryczana buckwheat groats. ~
manna semolina
- kaszanka** *f* black sausage
- kaszel** *-szlu mi* cough
- kaszkiet** *mi -u or -a* visored cap
- katar** *mi* head-cold
- katastrofa** *f* bad crash, accident,
 catastrophe
- katedra** *f* cathedral, professorial
 chair
- kategoria** *f* category
- kawa** *f* coffee
- kawałek** *-łku mi* piece; **na ~łki** into
 pieces; **w ~łkach** in pieces
- kawaler** *mp Npl -owie* bachelor
- kawalerski** *aj* of kawaler
- kawalerzysta** *mp* cavalry officer
- kawiarnia** *f* cafe
- kazać** *-żę -żesz impf* order,
 command
- każdy** *każda każde, pl wszystkie*
wszyscy pron aj each, every; *pl*
 all
- kaździel** *f* distaff. **po ~li** on the distaff
 (mother's) side
- kąpać** *-pię -piesz impf, pf wykapać*
 bathe. ~ **się** bathe (self)
- kąpiel** *f* bath
- kąpielowy** *aj* of kąpiel
- kąt** *mi* angle, corner, nook; **cichy**
 ~ quiet spot; ~**tem oka** out of
 the corner of one's eye; **pod**
 ~**tem czegoś** from the angle of
 s.t.
- kelner** *mp* waiter
- kelnerka** *-rek f* waitress
- ker** 'house' in Breton
- kępa** *f* clump
- kępka** *-pek f dim* of kępa
- kiedy** *av* when, **kiedyś** sometime.
od ~ since when
- kiedykolwiek** *indef av* anytime,
 whenever, ever again
- kiedyś** *indef av* once, sometime
- kielich** *mi -a* chalice, bowl
- kieliszek** *-szka mi* shot glass, small
 stemmed glass
- kielbasa** *f* sausage
- kiepski** *aj* poor, mediocre, feeble
- kierowca** *mp Npl. -y GApl -ów*
 driver
- kierownica** *f* steering wheel,
 handlebar
- kierowniczy** *aj* leadership,
 managerial
- kierownik** *mp* director, head
- kierunek** *-nku mi* direction
- kierunkowy** *aj* directional. **numer**
 ~ area code
- kieszon** *f* pocket
- kieszonka** *dim* of kieszon watch or
 vest pocket
- kieszonkowy** *aj* pocket (watch,
 knife, change, etc.)
- kilka** *indef num* kilku I kilkoma
 several
- kilkadziesiąt** *-dziesięciu indef num*
 several dozen
- kilkanaście** *indef num* a dozen or
 so
- kilo(gram)** *mi -a* kilo(gram)
- kilo, kilogram** *mi -a* kilogram
- kilometr** *mi -a* kilometer
- kino** *n* movie theater, cinema
- kiosk** *mi* booth, kiosk,
 (news)stand
- kioskarz** *mp* newsagent (at a
 newstand)
- kiwać** *-am -asz impf, pf kiwnąć -nę -*
niesz or pokiwać +I nod. ~ **głową**
 nod one's head

GLOSSARY

- klapować** *-puję -pujesz impf slang* fit, tally; **coś nie klapuje** something's not right
- klasa** *f* class, grade (in school), classroom
- klawisz** *mi -a* key (on typewriter, piano, etc.), button (on radio, etc.)
- klient** *mp* customer, patron, shopper
- klientka** *-tek fem of klient*
- klimat** *mi* climate
- kliniczny** *aj* clinical
- klinika** *f* clinic, dispensary
- klub** *mi* club
- klubowy** *aj of klub*
- klucz** *mi -a* key, wrench. ~ **od piwnicy** key to the cellar
- kluczowy** *aj* key, crucial
- kluska** *-sek f* noodle. **kluseczka**
- kłaniać się** *-am -asz +D* bow down, nod (toward)
- kłaść** *kładę kładziesz impf, pf*
położyć *-że -żysz* lay, place, set. ~ **spać** put to bed. ~ **się** lie down. ~ **się spać** go to bed
- kłopot** *mi* trouble, bother, problem
- kłopotać** *-ocę -ocesz imp, pf*
zakłopotać trouble, bother, inconvenience. ~ **się** (*o+A*) worry about
- kłopotliwy** *aj* troublesome, bothersome
- kłócić się** *-cę -cisz impf, pf* **pokłócić się** or **skłócić się** *z+I, o+A* quarrel (with, about)
- kłódka** *-dek f* padlock
- kłótnia** *f* quarrel
- kluć** *ktuję ktujesz impf, pf* **ukłuć** prick, sting
- kiczki** *pl-only o-fash* **grać w** ~ play tipcat (schoolboy's game involving knocking a peg in the air with a bat, and then hitting it to fielders)
- kminek** *-nka mi* caraway
- kobiecość** *f* femininity, womanliness
- kobiety** *aj* woman's
- kobieta** *f* woman
- koc** *mi -a* blanket
- kochać** *-am -asz impf, pf* **pokochać** love. ~ **się** love one another.
kochać się w kimś be in love with s.o. **kochać się z kimś** make love with. *pf see also*
zakochać się
- kochanie** *n* dear, darling
- kochany** *aj oft as mp* dear
- koci** *aj of kot* feline
- kocioł** *kotta mi* pot
- kod** *mi* code. ~ **pocztowy** zip code
- kokietować** *-tuję -tujesz impf* flirt
- kolacja** *f* supper. **na ~cję** for supper. **na ~cji** at supper
- kolacyjka** *-jek f dim of kolacja*
- kolanko** *-nek n dim of kolano*
- kolano** *n* knee. *pl* lap
- kolega** *mp* colleague, friend, work-or school-mate
- kolej** *f* railway, railroad, order, turn. **po ~ei** one after another. **z ~lei** in turn
- kolejka** *-jek f* small-gauge train, line, queue
- kolejny** *aj* successive, consecutive, next. *av* **kolejno** by turns. *noun*
- kolejność** order, succession, sequence
- kolejowy** *aj of kolej*
- koleżanka** *-nek f of kolega* colleague
- koleżeński** *aj* collegial, friendly
- kolor** *mi* color, suit (cards);
jakiego koloru what color
- kolorowy** *aj* color(ed)
- koloryt** *mi* coloring, tone.
miejscowy or **lokalny** ~ local color
- kolporter** *mp* distributor (of printed matter)
- kolpoterka** *-rek fem of kolpoter*
- kołatać** *-c(z)ę -c(z)esz impf, pf*
zakolać knock
- kołdra** *-der f* quilt, down comforter

GLOSSARY

- koło** 1 *kół n kół* wheel, circle
koło 2 *prep +G* around, about, near
- komendant** commandant
- komin** *mi -a* chimney
- kominek** *-nka mi* fireplace
- komisariat** *mi* police-station. *mp*
komisarz police-officer, commissar
- komisja** *f* commission, board
- komplikacja** *f* complication
- komplikować** *-kuję -kujesz impf, pf*
skomplikować complicate. ~ **się**
 become complicated
- koncert** *f* concert
- koncertowy** *aj of koncert*
- konduktor** *mp* conductor
- konfitura** *f* preserves
- konflikt** *f* conflict
- koniak** *mi* cognac, brandy
- koniec** *-ńca mi* end. **bez końca**
 endlessly. **do końca** +G by the
 end (of). **na koniec** finally, at
 last; **w końcu** finally, in the end
- konieczność** *f* necessity. **z ~ści** of
 necessity
- konieczny** *aj* necessary. *av*
koniecznie necessarily,
 absolutely
- konkretny** *aj* concrete
- konkurs** *mi* contest, competition
- konny** *aj of koń. jeździć konno*
 ride horseback
- konsekwencja** *f* 1. consequence. **w**
 ~cji +G as a consequence (of) 2.
 consistency
- konserwa** *f* canned food
- konserwatysta** *mp* conservative
- konspiracja** *f* conspiracy
- konspiracyjny** *aj* conspiratorial
- konspirator** *mp* conspirator
- konsulat** *mi* consulate
- konsum** *mi* food store
- kontakt** *mi* contact, (light) switch
- kontent** *aj indecl* content
- kontrola** *f* control. ~ **celna** customs
 control
- kontroler** *mp* (ticket) inspector
- kontuar** *mi* counter
- kontur** *mi* contour
- konwersacja** *f* conversation
- koń** *ma Gpl koni Ipl końmi* horse
- końcowy** *aj of koniec* final
- kończyć** *-czę -czysz impf, skończyć*
pf tr finish. *intr* ~ **się** be
 finished, come to an end
- kopać** 1 *-pię -piesz impf, pf kopnąć -*
nę -niesz w+A kick. ~ **w kostkę**
 kick on the shin. ~ **się** kick each
 other
- kopać** 2 *-pię -piesz impf, pf zakopać*
 dig, sink (a well), mine (ore,
 coal)
- koper** *-rku mi* dill. ~ **włoski** fennel
- koperek** *-rku* dill leaves
- koperta** *f* envelope
- korek** *mi -a* cork, stopper, plug,
 fuse. traffic jam
- koronka** *-nek f oft pl* lace. (dental)
 cap
- koronkowy** *aj of koronka*
- korytarz** *mi* corridor
- koryto** *n* trough
- korzystać** *-am -asz impf, pf*
skorzystać z+G avail oneself (of),
 make use of, take advantage of
- korzystny** *aj* advantageous
- korzyść** *f oft pl* use, benefit
- kos** *ma* blackbird
- kostium** *mi* suit
- kostka** *-tek f* 1. cube (of butter, etc.),
 lump (of sugar) 2. ankle, shin 3.
 die, *pl* dice
- kosz** *mi -a* basket. ~ **na śmieci**
 wastebasket. **dostać kosza** get
 turned down in love
- koszałki-opałki** *pl o-fash* bosh,
 fiddle-faddle
- koszt** *mi oft pl* cost, expense. **moim**
 ~**tem** at my expense
- kosztować** *-tuję -tujesz* cost
- koszula** *f* shirt
- koszulka** *-lek f. ~ nocna* nightie,
 night gown
- koszyk** *-a mi dim of kosz*

GLOSSARY

- kościelny** *aj of kościół*
kościół *-ściola mi LVsg kościoła*
 church
kość *f bone*
kot *ma cat*
kotek *-tka term of endearment, often V*
 kitten
kotlet *mi cutlet. ~ schabowy veal*
 cutlet
kowboj *mp cowboy*
kozetka *-tek f settee, couch*
koziół *-zła mi 1 he-goat. 2 wagon-*
 seat
kożuch *mi -a sheepskin coat*
kółko *-tek n dim of koto*
kpiarski *aj derisive, mocking*
kpiarstwo *n mockery, derision. mp*
kpiarz *scoffer*
krab *ma crab*
kraina *f region, land. ~ baśni*
 fairyland
kraj *mi country, nation*
krajać *-ję -jesz impf slice. see kroić. ~*
się be cut. serce mu się krajało
 his heart was breaking
krajobraz *mi landscape*
krajowy *aj national*
krajoznawca *mp tourist, sightseer*
krajoznawczy *aj of krajoznawstwo or*
krajoznawca
krajoznawstwo *sightseeing*
Kraków *-kowa mi Krakow*
kraniec *-ńca mi extreme, far reach*
krańcowy *aj of kraniec*
krata *f grate, check(ered pattern)*
kratka *-tek f dim of krata*
krawat *mi -a necktie*
kreda *f chalk*
 kredka *-dek f crayon, colored pencil,*
eyebrow pencil
kres *mi end, term. pl Kresy former*
 Eastern Poland
 krew *krwi f us sg blood*
 krewetka *-tek f shrimp*
 krewny *mp decl like aj relative. f*
 krewna
- kręfactwo** *n shiftiness, weaseling,*
 evasiveness
kroić *kroję kroisz impf, pf pokroić*
 slice
krok *mi step, gait, pace*
krokodyl *ma crocodile*
kropelka *-lek f dim of kropla*
kropka *-pek f dot, spot, period*
 (punctuation mark)
kropla *f Gpl -pel or -pli drop (of*
 liquid)
krowa *krów f cow*
króciutki *aj very short. av króciutko*
król *mp -Npl -owie king*
królewicz *mp Npl -owie prince*
królewna *-wien f princess,*
 daughter of king. ~ **Śnieżka**
 Snow White
krótki *aj short. na krótko for a*
 short while. *comp aj krótszy*
 short. *comp av krócej*
krówka *-wek f cream caramel.*
boża ~ lady bug
kruchy *aj crumbly, crunchy, brittle.*
comp aj kruchszy or bardziej ~
krwiobieg *mi sg-only circulation*
 (of blood)
kryjomu. *phr po kryjomu secretly*
krytyczny *aj critical*
krzak *mi -a bush*
krzątać się *-am -asz bustle about*
krzątania *f bustling about*
krzeselko *-tek n dim of krzesło*
krzesło *-seł n chair*
krzta *f particle, whit, scrap (of*
 sense)
krzyż *mi -a cross*
krzyżyk *mi -a x-mark.*
krzyczeń *-czę -czysz impf, pf*
krzyknąć *-nę -niesz or*
pokrzyczeń *a bit cry out, shout*
krzyk *mi shout, scream, cry*
krzywda *f wrong, injustice, harm*
ksiądz *GAsg księdza D księdzu V*
książe Npl księża GApl księży Ipl
kseżmi (Roman Catholic) priest
książeczka *-czek f booklet*

GLOSSARY

- książę** *mp GAsg księcia Dsg księciu Isg księciem Npl książęta GApl książąt* prince, duke
- książka** *-żek f* book. ~ **kucharska** cookbook
- księgarnia** *f Gpl -rń or -rni* bookstore, bookshop, bookseller's
- księżyc** *mi -a* moon
- kształt** *mi* shape, form
- kształtować** *-tuje -tujesz impf, pf*
uksztaltować form, shape. ~ **się** be shaped
- kto** *pers pron GA kogo D komu IL kim* who(m). **kto to jest?** who is that?
- ktoś** *indef pers pron GA kogoś D komuś IL kimś* someone. **ktoś inny** *pron* someone else (i.e. different). A **kogoś innego. ktoś jeszcze** *pron* someone else (i.e. in addition)
- ktokolwiek** *indef pers pron decl like kto (kogokolwiek, etc.)* whoever, anyone at all
- którego, których** *indecl rel poss aj* whose
- który** *rel and inter pron decl like aj* which, who(m)
- któryś** *indef pron decl like który a* certain. **któregoś dnia** one day
- ku** *prep+D* to, toward. **ku mojej wielkiej radości** to my great joy
- kubek** *-bka mi* mug, paper or plastic cup
- kuchenka** *-nek f dim of kuchnia*
- kuchenny** *aj of kuchnia*
- kuchnia** *f Gpl -chen or -chni* kitchen, cooking, cuisine
- kufel** *-fla ma* beer mug, stein
- kufer** *-fra mi* chest, case
- kulinarny** *aj* culinary
- kultura** *f* culture
- kulturalny** *aj* cultured
- kulturowy** *aj* cultural
- kupa** *f* pile
- kupić-pię** *-pisz pf, impf kupować -puje -pujesz* buy
- kupno** *n* purchase
- kura** *f* chicken, hen
- kurczak** *ma* chicken
- kurier** *mp* courier
- kurierka** *-rek fem of kurier*
- kurtka** *-tek f* jacket, tunic
- kurz** *mi* dust
- kuzyn** *mp* cousin
- kuzynka** *-nek fem of kuzyn*
- kwadrans** *mi Npl -e* quarter hour. **za** ~ **pierwsza** quarter to one.
kwadrans po pierwszej quarter after one
- kwadrat** *mi* square
- kwadratowy** *aj* square
- kwalifikacja** *f us-pl* qualification
- kwalifikacyjny** *aj* qualifying
- kwaśność** *f* acidity
- kwaśny** *aj* sour. ~**na kapusta** sauerkraut
- kwatery** *f* (living) quarters, billets.
na ~terze in lodgings
- kwestia** *f* matter, question
- kwiat** *mi LV kwiecie* flower
- kwiatek** *-tku, kwiatusek -szku dim of kwiat*
- kwiecień** *see kwiat*
- kwiecień** *kwietnia mi* April
- kwietniowy** *aj of kwiecień*
- kwitnąć** *-nę -niesz kwitł impf, pf*
zakwitnąć bloom, blossom.
pap blooming, in bloom

L

- laboratorium** *n* laboratory
- lać** *leje lejesz impf 1* pour, rain heavily. **lać się** pour. ~ **wodę** beat around the bush. 2 *colloq* beat. **pf nalać, polać, wlać, ulać, wylać**
- lada** *indecl aj chwilę* any moment;
lada dzień any day; **przy lada okazji** on any occasion
- lampa** *f* lamp, light
- lampka** *-pek f* small lamp, wine-glass, snifter

GLOSSARY

- lampka** *-pek f* wine glass. **w lampce**
- las** *mi Lsg* *lesie* forest, woods
- laseczka** *-czek f* *dim of laska*
- lasek** *-sku mi* *dim of las*
- laska** *-sek f* stick, cane
- lata** *sup pl of rok G -lat* years. **lata osiemdziesiąte** the 1980s
- latać** *-am -asz impf, pf* **polatać** *za+I* chase (after). *see also* **lecieć**
- latarnia** *f Gpl -rń or -rni* lantern. ~ **morska** lighthouse
- lato** *n* summer. *pl* years. **babie** ~ Indian summer. **latem** in the summer(time). **w lecie** in the summer
- lawenda** *f* lavender
- lecieć** *-cę -cisz* fly, run, drip *det, indet*
latać *-am -asz, pf* **polecieć** fly, fig run, rush. *see also* **latać**
- leciutki** *aj* *dim of lekki* quite light. *av* **leciutko**
- lecz** *conj* lit but
- leczyć** *-cę -czysz impf, pf* **wyleczyć** treat, cure. ~ **się** be treated, take a cure.
- ledwie** *av* barely, just
- legenda** *f* legend
- legendarny** *aj* legendary
- legitimacja** *f* identification card, ID
- lekarski** *aj* medical
- lekarz** *mp* **lekarka** *f* doctor
- lekceważenie** disrespect, contempt, scorn
- lekceważyć** *-że -żysz impf, pf* **zlekceważyć** ignore, make little of (something). *av* **lekceważąco** disrespectfully
- lekcja** *f* lesson. ~ **biologii** biology lesson
- lekki** *aj* light, easy. *av* **lekko**. *comp* *aj* **lżejszy**
- lekkomyślność** *f* frivolity, foolishness
- lekkomyślny** *aj* frivolous, foolhardy. *av* **lekkomyślnie**
- lekkosć** *f* ease
- lektor** *mp* language instructor, lecturer, reader
- lektorka** *-rek f* *fem of lektor*
- lektura** *f* reading, reading matter
- lemoniada** *f* lemonade
- lenictwo** *n* laziness, indolence, lassitude
- leniwy** *aj* lazy
- lepiej** *comp av of dobry* better. *sup av* **najlepiej** best
- lepszy** *comp aj of dobry* better. **najlepszy** *sup aj of dobry* best
- leśniczówka** *-wek f* forester's lodge
- leśny** *aj of las*
- letni** *aj* summer(s)
- letnik** *mi* summer visitor, vacationer
- letnisko** *n* summer resort
- lewy** *aj* left. *av* **lewo**
na lewo on the left-hand side. on the side, semi-legally
po lewej stronie over to the left. **w lewo** to the left.
- leźć** *lezę, leziesz, laźl, leźli, det, indet*
łazić *-że -zisz* crawl, shuffle, lumber
- leżak** *mi -a* cot, deck chair
- leżeć** *-że -żysz impf, pf* **poleżeć** lie, be lying down, be situated
- lęk** *mi* fear, anxiety
- liceum** *n NApl -ea Gpl -eów* liberal arts high school
- licytować** *-tuje -tujesz impf* auction. ~ **się** vie with one another
- liczba** *f* number. ~ **mnoga** plural. ~ **pojedyńcza** singular
- liczbowy** *aj* numerical
- liczność** *f* numerousness
- liczny** *aj* numerous
- liczyć** *-cę -czysz impf, pf* **policzyć**
1. count 2. *na+A* count on. *intr* ~ **się** *us-3p* count, matter. ~ **się z czymś** reckon on
- liliowy** *aj* lilac (color)
- lina** *f* line, rope, cord
- linia** *f* line. ~ **lotnicza** airline
- linijka** *-jek f* line (of type), ruler
- lipcowy** *aj of lipiec*

GLOSSARY

- lipiec** *-pca mi* July
liryka *f* lyric poetry
lis *ma* fox
list *mi* letter
lista *f* list
listonosz *mp* mail or letter carrier, mailman
listopad *mi -a* November
listopadowy *aj* of listopad
liściasty *aj* leafed, leaved, leafy
liść *mi -a lpl -ćmi* leaf
litania *f* litany
litera *f* letter (of alphabet)
literacki *aj* literary
literatura *f* literature
litość *f* pity. **bez ~ści** mercilessly. **na ~ boską** for God's sake
litr *mi -a* liter
lodowy *aj* of lod
lodówka *-wek f* refrigerator
lody *pl form G -ów* ice cream
logiczny *aj* logical
lojalność *f* loyalty
lojalny *aj* loyal
lokal *mi* place, locale, bar, night-spot
lokalik *mi dim of lokal*
lokalny *aj* local
lokować *-kuje -kujesz impf, pf*
ulokować locate, place, situate, invest
Londyn *mi town* Londona
londynka *-nek fem of londyńczyk*
londyńczyk *mp* Londoner
londyński *aj* of Londyn
lornetka *-tek f* opera glass(es), binoculars
los *mi* fate, chance, outcome.
lot *mi* flight
loteria *f* lottery
lotniczy *aj* air. **port** ~ airport
lotnisko *n* airport
lód *lodu mi* ice. *pl* ice-cream. **z lodem** on the rocks (of a drink)
lub *conj* bookish or
lubić *-bię -bisz impf, pf* **polubić** like. *+infin* like to
lud *mi* people, folk, ethnic group
ludność *f* population
ludowy *aj* folk
ludzie *mp suppl pl of człowiek GA ludzi I ludźmi* people
ludzki *aj* human, humane
luneta *f* telescope
lusterko *-rek n dim of lustro*
lustro *n* mirror
lutowy *aj* of luty
luty *mi decl like aj* February
luz *mi us-sg trochę luzu* a bit of room; **chodzący luzem** unattached, on one's own; **na luzie** fancy free
lżej *comp av of lekki* more lightly, with greater ease
- Ł**
- ładny** *aj* pretty, nice (weather). *av* **ładnie**
ładować *-duję -dujesz impf, pf*
załadować *na+A* load
łagodny *aj* gentle
łagodny *aj* gentle, mild
łamać *-mię -miesz impf, pf* **złamać** or **połamać** break
łańcuch *mi* chain
łańcuszek *-szka dim of łańcuch*
łapać *-pię -piesz impf, pf* **złapać** catch, grasp. ~ **się** *pf* **połapać** *za+A* grasp for
łapu-capu *phr* **na łapu-capu** helter skelter, in a slap-dash way
łaskaw(y) *aj* gracious, kind
łatwość *f* ease. **z ~ścią** with ease
łatwy *aj* easy. *av* **łatwo** easily. *comp av* **łatwiej** more easily
ławeczka *-czek f dim of ławka*
ławka *-wek f* bench, seat
łazienka *-nek f* bathroom
łączniczka *-czek fem of łącznik*
łącznik *mi -a* tie, bond, link. *mp* liaison officer

GLOSSARY

łączyć -*czę* -*czysz* *impf*, *pf* **połączyć**
or **złączyć** join, link, unite,
combine. ~ **się** be united, joined

łosoś -*sia* *ma* salmon

łóże *n* couch, bed

łódka -*dek* *f*, **łódeczka** -*czek* *f* *dims*
of **łódź**

łódź *łodzi* *f* boat. **Łódź** *Łodzi* Lodz
(city)

łóżeczko -*czek* *n* *dim* of **łóżko**

łóżko -*żek* *n* bed

łupka -*pek* *f* skin (on fruit), husk, shell,
rind

łyżeczka -*czek* *f* spoon, teaspoon

łyżka -*żek* *f* spoon (large, serving)

łysy *aj* bald. **łysy**

łza *łez* *f* *Gpl* **łez** tear

M

machać -*am* -*asz* *impf*, *pf* **machnąć** -
nę -*niesz* or **zamachać** +*I* wave. ~
ręką wave one's hand

machnąć -*nę* -*niesz* *pf*, **machać** *impf* +*I*
wave (hand, etc.)

maciejówka -*wek* visored cap

macierzyński *aj* maternal. **urlop** ~
maternity leave

magazynować -*nuję* -*nujesz* *impf*, *pf*
zamagazynować store

magnetofon *mi* tape recorder

maj *mi* -*a* May

majonez *mi* mayonaise

majowy *aj* of **maj**

mak *mi* -*a* poppy, poppy-seed

makaron *mi* macaroni, pasta

makowy *aj* of **mak**

malarka -*rek* *fem* of **malarz**

malarz *mp* painter

maleńki *dim* of **mały** tiny

malina *f* raspberry; **wino na**
malinach raspberry wine

malinowy *aj* of **malina**

malować -*luję* -*lujesz* *impf*,

namalować, **pomalować** or
umalować *pf* paint. ~ **się** be
depicted

malowidło -*deł* *n* large painting

malowniczy *aj* picturesque. *av*

malowniczo picturesquely.

maluczko *av* before long

malutki *aj* *dim* of **mały** tiny

małż *ma* mussel, mollusc

mało *quant*+*G* not much of. ~

tego, not only that, what is

more. **o** ~ **nie** almost. **za mało**

too little. *comp* **mniej** less

mały *aj* small, little. *as noun* *us*-*sg*

kid, child. *av* **mało**. *comp* *aj*

mniejszy

małżeński *aj* marital

małżeństwo *n* marriage, married
couple

małżonek *mp* *Npl* -*owie* spouse

małżonka -*nek* *fem* of

mama *f* mom, momma, mother.
see **matka**

mamrotać -*c(z)ę* -*c(z)esz* *impf*
mutter

mamusia *f* mommy

manifest *mi* manifesto

manifestacja *f* manifestation

manipulować -*luję* -*lujesz* *impf* +*I*
manipulate

manowce *pl form* *G-ów*. **zejść na** ~
go astray

mantyla *f* mantilla, shawl

mantylka -*lek* *f* *dim* of **mantyla**

mapa *f* map

marchew -*chwi* *f* *us*-*sg* carrot

marchewka -*wek* *f* *dim* of **marchew**

marcowy *aj* of **marzec**

margaryna *f* margarine

martwić -*wię* -*wisz* *impf*, *pf*

zmartwić *tr* worry. ~ **się** +*I* be
worried (by). **nie martw się**.

don't worry)

marudzić -*dzę* -*dzisz* *impf* whine,
grumble, find fault

marynarka -*rek* *f* sportscoat, pea-
jacket

marynarz *mp* sailor

marynata *f* marinade, pickle

marzec -*rca* *mi* March

GLOSSARY

- marzenie** *n* dream, daydream, aspiration
marznąć "r-z" -nę -niesz -marzł
marzli impf, pf zmarznąć
 freeze
marzyć -rzę -rzysz *impf, pf wymarzyć*
 o+L dream, day-dream
masło -seł *n* butter
masa *f* mass, a gob. *pl* the masses
masarz *mp* pork-butcher
maselko -tek *n* *dim* of *masło*
masowy *aj* of *masa*
masywny *aj* massive
maszerować -ruję -rujesz march
maszyna *f* machine. ~ **do szycia**
 sewing machine
maszynista *mp* machinist
maszynistka -tek *f* typist
maszynka -nek *f* *dim* of *maszyna*. ~
do golenia electric razor
maszynowy *aj* of *maszyna*
materialny *aj* material, substantial
materiał *mi* *often-pl* material,
 fabric
matka -tek *f* mother
matura *f* high-school certificate. **zdać**
 ~rę pass high-school diploma
 exams
mawiać -am -asz *impf* freq of *mówić*
 say
mazowiecki *aj* Mazovian
Mazowsze *n* Mazowsze (Mazovia).
 na ~wszu in the Mazowsze
 region
Mazury *pl-only* G -ów Mazuria (lake
 district). na **Mazurach**
mączny *aj* of *mąka*
mądrość *f* wisdom
mądry *aj* wise. *av* **mądrze**
mąka flour
mąż *męża mp Npl mężowie*
 husband, man. **wyjść za mąż**
 (of woman) get married
mdleć -eję -ejesz *impf, pf zemdleć*
 faint
mebel -bla *mi* *often pl* piece of
 furniture
mechanik *mp* mechanic
mecz *mi* match, game
medal *mi* medal
medalowy *aj* of *medal*
medycyna *f* medicine
medyczny *aj* medical
melasa *f* *subst* molasses
meldować -duję -dujesz *impf,*
zameldować *pf* report. ~ **się**
 register at (a hotel, etc.)
melonik *mi* -a derby hat
memu=mojemu
metal *mi* metal
metalowy *aj* of *metal*
metoda *f* method
metr *mi* -a meter
metryczny *aj* metric
męczący *aj* tiring
męczyć -czę -czysz *impf, pf zmęczyć*
 or **wymęczyć** torment, tire. *intr* ~
się +I agonize over, get worn out
 by
męski *aj* male, masculine. **mówić**
po męsku talk man to man
mężatka *f* married woman. **być**
mężatką be married
mężczyzna *mp Npl -źni GApl -zn*
 man
mglisty *aj* foggy, hazy. *av* **mglisto**
 or **mgliście**
mgła *mgieł f* fog, haze.
mgnienie *n* flash, flicker, wink. **w**
 ~niu *oka* in the blink of an eye
mianowicie *av* namely
miara *f* DLsg *mierz* measure. **w**
 ~rę in moderation. **w** ~rę +G to
 the extent of. **w pewnej mierze**
 to a certain extent
miasteczko -czek *n* small town.
wesołe ~ amusement park
miasto *n* L *mieście* town, city
mieć *mam masz impf* have be
 supposed to. *see also* **nie ma**
mieć coś na myśli have
 something in mind
mieć czas have time
mieć nadzieję +*infin* hope

GLOSSARY

- mieć ochotę na** +A have the desire for, feel like
- mieć powodzenie** be successful
- mieć rację** be right
- mieć sens** make sense
- mieć się.** *see jak się pan ma?*
- mieć sprawę z kimś** have business with s.o.
- mieć szczęście** be lucky
- mieć to do siebie** have in common
- mieć zamiar** +*infin* intend, have the same intention
- nie mieć czasu** not have time
- nie mieć ochoty** not feel like
- nie mieć powodzenia** be unsuccessful
- nie mieć racji** be wrong
- nie mieć sensu** not make sense
- nie mieć szczęścia** be unlucky
- nie mieć zamiaru** not intend
- miejsce** *n* place, situation; ~ **stojące** standing room; ~ **zamieszkania** place of residence; **na twoim ~cu** in your place; **nie na ~cu** out of place inappropriate; **w ~ +G** instead of, in place of
- miejscość** *f* locality, place
- miejscowy** *aj* local
- miejski** *aj* of *miasto* city, town, urban. **z miejska** town-style
- mienie** *n us-sg* possessions, property
- miesiąc** *mi -a Gpl* *miesiący* month
- mieszać** -*am -asz impf, pf* **wymieszać, zamieszać,** or **zmieszać** mix. interfere with s.t. *pf* **pomieszać** confuse. *pf* **wmieszać** *w+A* involve in. ~ **się do+G** interfere with
- mieszkać** *mieszkam mieszkasz impf* live, dwell, reside
- mieszkanie** *n* apartment, flat, lodgings
- mieszkaniec** -*ńca mp Npl -y GApl -ów* inhabitant, resident, tenant
- mieszkaniowy** *aj* of *mieszkanie*
- mieszkanko** -*nek n dim* of *mieszkanie*
- mieścić** -*szczę -ścisz impf.* ~ **w sobie** hold, contain, comprise. ~ **się** be situated, be located, fit
- miewać** -*am -asz impf freq* of *mieć* have
- między** *prep+I* between, among.
- między innymi** *av phr* among other things
- międzyludzki** *aj* interpersonal
- międzynarodowy** *aj* international
- miękki** *aj* soft. **jajko gotowane na miękko** soft-boiled egg
- mięsny** *aj.* **sklep** ~ butcher's shop
- mięso** *n* meat
- migotać** -*c(z)e us-3p impf* glimmer, glisten, sparkle, twinkle (star)
- mijać** -*am -asz impf, pf* **minąć** -*nę -niesz pass obok+G* by. ~ **się** miss, pass o.a. by. ~ **się z powołaniem** miss one's true calling
- milczeć** -*czę -czysz impf, pf* **zamilczeć** be silent, fall silent
- milczenie** *n* of *milczeć* silence
- milknąć** -*nę -niesz -milkt impf, pf* **umilknąć, zamilknąć** grow silent, stop talking, fall silent
- miłosny** *aj* amorous. **list** ~ love letter
- miłość** *f* love. **na ~ boską** for the love of God
- miły** *aj* nice, kind. *av* **miło.** ~ **mi** it's nice to meet you
- mimo** 1. *prep+A* or *+G* despite, in spite of. **mimo to** despite that
- mimo wszystko** despite everything, even so. **mimo trudności** despite difficulties.
- mimo, że** even though 2. *prep+G* and *av* by, past
- mina** *f* 1. countenance, expression 2. mine (explosive)

GLOSSARY

- minister** *-stra mp Npl -owie*
minister
- ministerstwo** *n* ministry
- minuta** *f* minute
- minutka** *-tek f dim of minuta*
- miodowy** *aj of miód. miodowy miesiąc*
honey-moon
- miot** *mi* litter (of young animals),
brood
- miotła** *-teł f* broom
- miód** *miodu mi* honey. ~ **pitny**
mead
- mit** *mi* myth
- mizeria** *f* cabbage salad
- mleczko** *-czek n dim of mleko*
- mleczny** *aj. cukier* ~ lactose.
Droga Mleczna Milky Way
- mleko** *n* milk
- młodość** *f* youth
- młody** *aj* young. ~ **da para** the
young couple. **pan** ~
bridegroom. **panna** ~ **da** bride.
av **młodo. za młodu** during
one's youth. *comp aj* **młodszy.**
comp av **młodziej**
- młodzieniec** *-ńca mp* young man
- młodzieńczy** *aj* youthful
- młodzież** *f* youth (collective). ~
ucząca się school-age youth
- młodzieżowy** *aj of młodzież*
- mniej** *compa av of mało* less. **coraj** ~
less and less. ~ **więcej** more or
less
- mniejszy** *comp aj of mały* lesser,
smaller. ~ **sza z tym** no matter
- mnóstwo** *n* a lot. ~ **czasu** loads of time
- mocarstwo** *n* world power
- mocny** *aj* powerful. *av* **mocno**
powerfully
- moda** *f* mode, fashion; **w ~dzie** in
fashion
- model** *mi* model
- modny** *aj* fashionable, stylish, in
fashion
- mokry** *aj* wet. *av* **mokro**
- momencik** *mi dim of moment*
- moment** *mi* moment
- moneta** *f* coin, money, currency.
wziąć za dobrą ~tę take at face
value
- monotonia** *f* monotony
- monotonny** *aj* monotonous. *av*
monotonnie
- moralność** *f* morality
- moralny** *aj* moral. *av* **moralnie**
- morga** *f* unit of land measure
(appr. 1/2 ha.)
- morski** *aj* maritime
- morze** *mórz n* sea
- morzyć** *-rzy us-3p impf, zmorzyć pf*
harass, starve, overcome. **sen go**
zmorzył he was overcome by
sleep
- most** *mi* bridge. **prosto z ~tu** from
the horse's mouth
- mostek** *-tka* sternum, breastbone,
brisket
- mościć** *-szczę -ścić impf, pf namościć*
or **wymościć** spread, strew
(straw, cinders, etc.)
- motor** *mi* 1 motor. 2 motorbike. 3
driving force
- motyw** *mi* motive, reason, motif
- mowa** *f* speech, spoken language.
nie ma ~wy not on your life, out
of the question
- może** *av* maybe, perhaps. **być** ~
maybe, possibly
- możliwość** *f* possibility
- możliwy** *aj* possible; **możliwe** it's
possible. *av* **możliwie** possibly,
as possible; ~ **największy** as
large as possible
- można** *modal +infin* one may, one
can, one might
- możność** *f* possibility
- móc** *mogę możesz mógł mogła impf*
+infin can, may, be able to.
cond might, could
- mój** *moja moje poss pron* my, mine
- mówić** *-wię -isz impf, pf*
powiedzieć *-wiem -wiesz -*
wiedzą sup say, talk, speak.
ściśle mówiąc speaking

GLOSSARY

precisely. **krótko** ~. briefly
 put. **prawdę** ~ to tell the truth
mózg *mi* brain
mroczny *aj* dark, murky, gloomy
mroźny *aj* frosty
mróz *mrozu mi* frost. **cztery**
stopnie ~**zu** four degrees
 below zero
mruknać -*nę* -*niesz pf*, **mruczeć** -*czę* -
czysz impf, purr, growl, mutter,
 murmur
mrużyć -*że* -*żysz impf*, *pf* **zmrużyć**
 squint; **nie** ~ **oka** not sleep a
 wink. ~ **się** blink
msza *f* mass (liturgical)
mundur *mi* uniform
mundurek -*rka mi* *dim of mundur*
mur *mi* wall
murarski *aj of murarz*
murarz *mp* bricklayer, mason
musieć *muszę musisz impf +infin*
 must, have to. **muszę już iść**
 I've got to be going
musujący *aj* bubbling (wine,
 cider)
musztarda *f* mustard
muzeum *n* museum
muzyczny *aj of muzyka*
muzyk *mp* musician
muzyka *f* music
muzykalny *aj* musical
muzykant *mp* (folk) musician
my *pers pron Gl nas D nam I nami*
 we, us
myć *myję myjesz impf, pf* **umyć**
 wash. ~ **się** wash self. *pf see*
also wymyć, zmyć
mydlany *aj* **opera** ~**na** soap opera
mydło -*deł n* soap
mylić *się* **myle** *mylisz impf, pf* **pomylić**
się be mistaken. **jeśli** **się** **nie** **myle** **if**
 I am not mistaken
mysz *f* *NApl* *mysz* mouse
myśl *f* thought. **na** **samą** ~ **o+L** at
 the very thought of; **mieć** **na** ~**li**
 have in mind; **po** **czyjeś** ~**li** to
 s.o.'s liking

myśleć -*łę* -*lisz, pf* **pomyśleć** think
 doing something. **nie** **myślisz?** don't
 you think so?
myślowy *aj* thought (processes, etc.)

N

na *prep+L* 1 on (a surface); **na** **stole**
 on the table 2. at (an event); **na**
koncercie at the concert.+*A* 1
 onto. **położyć** **na** **stół** put on the
 table. 2 to (an event); **iść** **na**
koncert go to a concert. 3 for (a
 time); **bilet** **na** **godziną** **ósmą**
 ticket for 8 o'clock; **na** **ostatnią**
chwile until the last moment;
raz **na** **zawsze** once and for all.
 4 at; **na** **samą** **myśl** at the very
 thought
na razie *av phr* for the moment, for the
 time being, so long
na szczęście *av phr* fortunately
na zewnątrz outside
nabawić **się** -*wię* -*wisz pf, impf*
nabawiać **się** +*G* contract (disease)
nabić -*bije* -*bijesz pf, impf* **nabijać**
 strike, hit, whack, beat, thrash. +*I*
 stuff, pack with, load (firearm),
 stud. *na+A* pierce on
nabyć *n* acquisition. **do** ~**cia** for
 purchase
nabyć -*będę* -*będziesz pf, impf*
nabywać +*G* acquire, obtain,
 purchase. *mp* **nabywca** purchaser
nachylić -*łę* -*lisz pf, nachylać impf*
 incline. ~ **się** *nad+I* bend over
naciskać -*am* -*asz impf, pf* **nacisnąć** -
snę -*śniesz* press, put pressure
na+A on. ~ **na** **gaz** step on the
 gas
naczynie *n* dish
nad(e) *prep* 1. +*I* over, above, on
 top of. **nade** **wszystko** above
 all else. **nad** **głową** overhead.
nad **ranem** in the early
 morning 2. on, beside (a body
 of water). **nad** **jeziorem** by the

GLOSSARY

- lake 3. +A to above, to a body of water. **nad morze** to the sea
nadać -dam -dasz -dadzą pf, impf
nadawać -daje -dajesz broadcast, send. ~ **się** do+G be suited to
nadal av still, continually
nadaremnie av in vain
nade wszystko above all else
nadejście n approach, arrival
nadejść -jdę -jdiesz pf, impf
nadchodzić -dzą -dzisz approach, arrive, draw near (on foot)
nadmorski aj seaside
nadzieja f hope. **mieć nadzieję** phr to hope
nafta f petroleum, oil, kerosene
naftowy aj of nafta
nagadać -am -asz pf, impf **nagadywać** +G say, tell. ~ **się** talk at length, to one's heart's content
nagły aj sudden. av **nagle**
nagniotek -tka mi corn (on foot)
nagroda -gród f prize, award.
Nagroda Nobla Nobel prize
najbliższy comp aj of bliski nearest, next, closest 12)
najeżdżać -jadę -jedziesz pf, impf
najeżdżać na+A run over, invade
najlepiej see lepiej
najlepszy super aj of dobry best. av **najlepiej**
najnowszy sup aj newest, latest
najpierw av first of all, at first
najście n intrusion, raid
największy super aj of wielki or duży largest, greatest. av **najwięcej** +G most (of)
nakazać -żę -żesz pf, impf
nakazywać demand, require, enjoin
nakleić --kleję -kleisz pf, impf **naklejać** na+L stick on
nakreślić -lę -lisz pf sketch, trace, outline
nakroić -oję -oisz pf, impf **nakrajać** +G slice off an amount of
nakryć -yje -yjesz pf, impf
nakrywać cover. ~ **do stołu** set the table
nalać -leję -lejesz pf, **nalewać** impf +G or +A pour (tea, etc.)
naleśnik mi -a crepe, pancake
nalewka -wek f infusion, tincture, liqueur
należeć -żę -żysz impf do +G belong (to). **jak należy** as it should be. **(nie) należy** +infin one ought (not). ~ **się** +D have coming to
należyty aj proper, required, due, necessary. av **należyście** properly
namalować see malować
namiestnictwo n commission
namiestnik mp deputy
namościć see mościć
namówić -wię -wiesz pf, impf
namawiać persuade, (impf) try to persuade
namysł mi thought, consideration.
bez ~tu without a moment's thought. **po ~myśle** after due consideration, on second thought
naocznie av personally, with one's own eyes
naokoło av and prep+G all around
napatrzeć się -rzę -rzysz pf, impf
napatrywać się -ruje -rujesz have enough of looking
napęlić -nię -niesz pf, **napęlniać** impf +I fill up, refill with
napędzić -dzą -dzisz pf, impf
napędzać +G (here:) inspire (fear, etc.)
napić się -piję -pijesz pf +G have a drink of
napięty aj tense
napisać see pisać
napłynąć -nę -niesz pf, impf
napływać come, flock
napotkać -am -asz pf, **napotykać** impf meet, encounter

GLOSSARY

- napój** *-poju mi Gpl -ów* drink, beverage
- naprawdę** *av* really, genuinely
- naprawić** *-wię -wisz pf, impf* **naprawiać** *impf* repair, fix
- naprzeciw** *prep+G* opposite.
- naprzeciwko** *vis a vis*
- naraz** *av* all at once, instantly
- narazić** *-zę -zisz pf, impf* **narazić** endanger, *na+A* expose (to). *intr* ~ **się na niebezpieczeństwo** expose o.s. to danger
- nareszcie** *av* finally
- narobić** *-bię -bisz pf +G* make a lot of, cause a lot of (trouble). ~ **hałas** raise a lot of noise
- narodowościowy** *aj* ethnic
- narodowość** *f* nationality, ethnicity
- narodowy** *aj of naród* national
- naród** *-rodu mi* people, nation
- naruszyć** *-szę -szysz pf, impf* **naruszać** violate (rule, law), infringe on
- narysować** *see rysować*
- narzeczony** *mp decl as aj* fiancé. *f*
- narzeczona** fiancée
- narzekać** *-am -asz impf na+A* complain about
- narzekanie** *n* complaint
- narzędzie** *n Gpl -dzi* tool
- nastać** *-stanę -staniesz pf, impf*
- nastawać** *-aje -ajesz* (of time) come, follow, ensue
- nastawić** *-wię -wisz pf, impf*
- nastawiać** put on, set (clock), predispose. ~ **muzykę** put on some music. ~ **uszu** perk up one's ears
- nastąpić** *-pię -pisz pf, impf*
- następować** *-puję -pujesz na+A* 1 step on. 2 follow upon, ensue, succeed; **co następuje** the following; **jak następuje** as follows
- następny** *aj* next. *av* **następnie** next, then, afterwards
- następujący** *aj* next, following, succeeding. **następująco** as follows
- nastolatek** *m semi-pers* teenager
- nastolatka** *-tek fem of nastolatek*
- nastřęczyć** *-czę -czysz pf, impf*
- nastřęczać** *+D, +G* present (difficulties)
- nastrojowy** *aj* mood (music, etc.)
- nastrój** *-stroju mi* mood, atmosphere
- nasunąć** *-nę -niesz pf, impf*
- nasuwać** push forward, suggest, raise (a question). ~ **się** come to mind
- nasz** *nasza nasze poss pron* our, ours
- naśladować** *-duję -dujesz* imitate
- naśladowanie** *n* imitation; **godny** ~**nia** worth imitating
- natarczywy** *aj* persistent, insistent, obtrusive, importunate. *av*
- natarczywie**
- natchnąć** *-nę -niesz pf* inspire
- natchnienie** *n* inspiration
- natchniony** *aj* inspired
- natomiast** *av* on the other hand, but, by contrast, while
- natrafić** *-fię -fisz pf, impf* **natrafiać** *na+A* encounter, strike (gold, etc.)
- natura** *f* nature
- naturalny** *aj* natural
- natychmiast** *av* immediately
- natychmiastowy** *aj* immediate, instantaneous
- nauczenie się** *n +G* learning of something
- nauczyciel** *n* school-teacher
- nauczycielka** *-lek fem of nauczyciel*
- nauczycielski** *aj of nauczyciel*
- nauczyć (się)** *see uczyć (się)*
- nauka** *f* science, study, knowledge, lesson; **dam ci** ~**kę** I'll teach you a lesson
- naukowiec** *mp* scholar
- naukowy** *aj* scientific
- nawet** *av* even

GLOSSARY

- nawlec** -włokę -włeczysz -włókt -włokła -włekli *pf, impf* **nawlekać** thread (needle), string (beads)
- nawołać** -am -asz *pf, impf* **nawoływać** -uję call, hail. *do+G* exhort (to)
- nawzajem** *interj* likewise, same to you
- nazajutrz** *av* on the next day
- nazwa** *f* name
- nazwać** -zwę -zwiesz *pf, nazywać* *impf* name, call. ~ się be called
- nazwisko** *n* last name, surname
- nazywać się** -am -asz *impf* be called
- nerw** *mi* nerve. **działać komuś na nerwy** get on s.o.'s nerves
- nerwowy** *aj* nerve, nervous
- nędza** *f* abject poverty, destitution
- nędnik** *mp* wretch
- niby** *comp conj* as if, something like, supposedly
- nic** *GA* *nic, niczego* *D* *niczemu* *IL* *niczym* nothing, not anything. ~ **a nic** absolutely nothing. ~ **takiego** nothing of the sort. ~ **z tego** it's no use. **jak gdyby nigdy** ~ as if nothing had changed. **to** ~ it's nothing, never mind. **tyle co** ~ next to nothing. ~ **nowego** nothing new
- nić** *f* *often-pl* *NApl* *nici* thread
- nie** *neg part* no, not. **nie?** isn't it?
- nie ma** (*past: nie było, future: nie będzie*) *+G* there is (was, will be) no. **nie ma rady** there's no help. **nie ma za co** don't mention it. **nie ma sprawy** no big deal, there's no question
- nieadekwatny** *aj* inadequate
- niebawem** *av* soon
- niebezpieczeństwo** *n* danger
- niebezpieczny** *aj* dangerous
- niebezpieczny** *aj* dangerous
- niebiański** *aj* heavenly
- niebieski** *aj* (light) blue
- niebieskooki** *aj* blue-eyed
- niebo** *n* *NApl* *niebios*a sky, heaven; **o całe** ~ by a huge amount; **pod ~biosa to the heavens**
- nieboraczka** -czek *fem* of *nieborak*
- nieborak** *mp* poor thing, poor soul
- niech** *exhortatory part* let. **niech pójdzie** let him go. **niech ja to zrobię** why don't I do that
- niechęć** *f* aversion, reluctance
- niechętny** *aj* unwilling. *av* **niechętnie**
- niecierpliwość** *f* impatience
- niecierpliwy** *aj* impatient
- nieco** *av* somewhat, slightly
- nieczynny** *aj* inoperative, out of order, not in use, closed (of store)
- niedaleki** *aj* not far, *adv* **niedaleko**
- niedaleko** *av* not far
- niedawny** *aj* recent, not long ago. *av* **niedawno**. recently. **do niedawna** until recently
- niedługo** *av* soon, before too long, not for long
- niedorzeczny** *aj* clumsy, awkward
- niedoskonałość** *f* imperfection, imperfectness
- niedoskonały** *aj* imperfect
- niedostateczny** *aj* insufficient, unsatisfactory (grade)
- niedoszły** *aj* unrealized, would-be, was-to-have-been
- niedowierzać** -am -asz *+D* not believe
- niedowierzenie** *n* disbelief
- niedrogi** *aj* inexpensive
- nieduży** *aj* rather small
- niedziela** *f* Sunday
- niedzielny** *aj* of *niedziela*
- niedzwiedź** *ma* bear
- niegdysiejszy** *aj* by-gone
- niegdyś** *av* once, at one time
- niegrzeczność** *f* impoliteness
- niegrzeczny** *aj* rude, impolite
- niejaki** *pron* *aj* some, a certain
- niekiedy** *aj* sometimes

GLOSSARY

- niekończący się** *aj* unending
niekorzystny *aj* unfavorable,
 negative. *av* **niekorzystnie**
niekorzyść *f.* **na czyjaś** ~ to s.o.'s
 disadvantage
niektóre *pl pron aj* some, certain
nieletni *aj* under-age
nieładny *aj* not pretty, not nice. *av*
nieładnie
niemal *av* almost, practically, nearly
Niemcy *pl-only G Niemiec.* Germany
Niemiec *-mca mp* German
niemiecki *aj* German. **po ~cku** in
 German
niemiłosierny *aj* pitiless, merciless. *av*
niemiłosiernie
niemiły *aj* unpleasant
Niemka *-mek fem of Niemiec*
niemłody *aj* no longer young
niemoc *f* impotence, infirmity
niemowlę *n -lęcia NApl -lęta Gpl -ląt*
 baby, infant
niemowlęctwo *n* infancy
niemożliwy *aj* impossible
nienawidzieć *-widzę widzisz +G* hate
nienormalny *aj* abnormal,
 unnatural
nieoczekiwany *aj* unexpected. *av*
nieoczekiwanie
nieodparty *aj* irresistible,
 inescapable
nieodpowiedni *aj* inappropriate
nieokreślony *aj* indefinite,
 undefined, indeterminate
nieomylny *aj* infallible
niepewność *f* uncertainty
niepewny *aj co do+G* uncertain
 (about)
niepocieszony *aj* disconsolate,
 inconsolable
niepodobna *verbal +infin* one
 cannot, there is no way
niepogoda *f* bad weather
niepogodny *aj* unpleasant (weather)
niepohamowany *aj* unbridled,
 unrestrained
niepokalany *aj* immaculate, virgin,
 pure
niepokoić *-oje -oisz impf, pf*
zniepokoić upset, disturb, worry
niepokojący *aj* worrying,
 disturbing, distressing. *intr ~ się*
o+A become worried about
niepokój *-koju mi* concern, worry,
 distress, unease
niepomierny *aj* extreme, excessive,
 inordinate. *av* **niepomiernie**
nieporozumienie *n*
 misunderstanding
niepotrzebny *aj* unnecessary. *av*
niepotrzebnie
nieprawda 1 *f* untruth 2. *verbal* it's
 not true. 3. **nieprawdaż?** *tag* isn't
 it?
nieprawdopodobny *aj* improbable
nieprawdziwy *aj* untrue, false,
 fictitious, imaginary
nieprędko *aj* not soon
nieprzychylny *aj* unfavorable
nieprzywykły *aj do+G*
 unaccustomed to
nieraz *av* sometimes
nieskazitelny *aj* flawless,
 impeccable, irreproachable. *av*
nieskazitelnie
nieskończony *aj* infinite. *av*
nieskończenie infinitely
niesłychany *aj* unheard-of. *av*
niesłychanie incredibly
niesmaczny *aj* bad-tasting
niespodzianka *f* surprise
niespodziany *aj* unexpected. *av*
niespodzianie
niesprzyjający *aj* unfavorable
 (weather, etc.)
niestety *av* unfortunately
niestosowność *f* incongruity
niestosowny *aj* inappropriate,
 incongruous
nieswojo *av* uncomfortable. **czuć się**
 ~ feel ill at ease
nieszczęsny *aj* miserable
nieszczęście *n* misfortune, bad luck

GLOSSARY

- nieszczęśliwy** *aj* unfortunate, unhappy, miserable. *av*
nieszczęśliwie
nieść *niosę niesiesz det, indet* **nosić** -
szę -sisz, pf **ponieść** carry, (indet) wear. **nosić okulary**
 wear glasses. *pf* see also
odnieść, zanieść
nieświeży *aj* no longer fresh
nieudolny *aj* clumsy, awkward. *av*
nieudolnie
nieugięty *aj* unbent, unbending
nieunikniony *aj* unavoidable
nieustanny *aj* unceasing, ceaseless, continuous. *av* **nieustannie**
niewątpliwy *aj* indubitable, unquestionable. *av* **niewątpliwie**
niewiadomo *av pred* it is unknown
niewiadomy *aj* unknown
niewiele *indef num* few, not much, not many, little
niewielki *aj* small, slight, of modest size, not large
niewymowny *aj* unutterable, inexpressible
niewyraźny *aj* indistinct. *av*
niewyraźnie indistinctly
niewyżyty *aj* unsatisfied, unappeased
niezauważony *aj* unnoticed
niezbędność *f* indispensability
niezbędny *aj* indispensable, essential, vital
niezbyt *av* not too, not much, not especially
niezdarny *aj* awkward, ungainly, clumsy
niezdolny *aj* incapable, inept, unable
niezgrabiarstwo *n* ungainliness, uncouthness
niezłomny *aj* irrevocable, unbreakable. *av* **niezłomnie**
 firmly
niezły *aj* not bad, pretty good (looking). *av* **nieźle**
niezmiernie *av* immeasurably, incomparably
- nieznany** *aj* unknown
niezwłocznie *av* promptly, without delay
niezwykłość *f* unusual nature
niezwykły *aj* unusual. *av* **niezwykłe**
 unusually
nigdy *av* never
nigdzie *av* nowhere
nijak *av* nohow
nikt *GA* *nikogo D* *nikomu IL* *nikim*
 no one, nobody, not anybody
niski *aj* low, short (of stature).
comp aj **niższy**. *comp av* **niżej**
niszczyć -*czę -czysz impf, pf*
zniszczyć destroy, ruin, spoil, devastate. ~ **się** be destroyed, destroy one another
niż *conj* than
niżej, niższy see **niski**
no *interj* but, well, yeah. **no no!**
 how about that! **no to...** well then... **no to co?** so what?
noc *f* night. **na** ~ for the night. ~**ca**
 at night. **w** ~**cy** in the night
nocny *aj* night, nightly, night's.
dyżur ~ night duty. **zmiana**
 ~**na** night shift
nocować -*cuje -cujesz impf,*
przenocować *pf* spend the night
noga *nóg f* leg, foot
nonsens *mi* nonsense
normalny *aj* normal, regular. *av*
normalnie as a matter of course
nos *mi -a* nose
nosek -*ska dim of nos*
nosiciel *mp* bearer, carrier
nosić -*szę -sisz impf indet* carry, wear. *det* see **nieść**
nosowy *f* nasal
notes *mi* notepad
nowoczesny *aj* modern, up-to-date
noworodek -*dka ma* new-born child
nowy *aj* new. *av* **nowo**. **na** ~
 anew, all over again. **od**
nowa anew. *comp aj* **nowszy**

nożny *aj of noga*
nożyce *pl form G -yc shears*
nożyczki *pl form G nożyczek scissors*
nóż *noża mi knife*
nóżka *-żek f dim of noga*
nudny *aj boring. av and verbal*
nudno. nudno mi I'm bored
nudzić się *nudzę się, nudzisz się impf,*
pf znudzić się be bored
nuklearny *aj nuclear*
numer *mi number, type, slang*
character, trick ~ kierunkowy
area code. ~ wewnętrzny
(telephone) extension
numerek *-rka mi tag, ticket*

O

o ile *conj phr* as far as. **o ile wiem**
as far as I know. as long as
o *prep+L 1. about; mówić o czymś*
speak about s.t. 2. having **dom**
o białych ścianach house
having white walls. +A 1.
against; **uderzyć się o ścianę**
knock against the wall 2. about;
martwić się o coś worry about
s.t. 3. for; **prosić o** coś ask for
s.t. 4. by (of amount); **starszy o**
cztery lata older by four years.
o co ci chodzi +D be of concern
to s.o. **o co ci chodzi?** what are
you driving at, concerned
about?
o wiele *av phr* by a lot
o! *inter* right, yes, that's it
oba (*obaj, obie*) *GDL obu fl obiema,*
m/nl oboma num both. see also
obydwa
obarczyć *-cę -czysz pf, impf*
obarczać weigh down, burden
obawa *f* fear
obcas *mi -a* heel (of shoe)
obchodzić *-dzą -dzisz impf 1*
concern, celebrate, treat. **co to**
mnie obchodzi? how does that
concern me? 2 evade, skirt. ~

kołem steer a wide path
around. ~ **się** z+I handle, deal
with. *see also obejść*
obcisły *aj* tight-fitting
obcy *aj* foreign, strange, alien
obdarzony *aj +I* gifted, endowed with
obdarzyć *-rzą -rzysz pf, obdarzać impf*
+I endow (with)
obecność *f* presence. **w obecności**
+G in the presence (of)
obecny *aj* present, current. *av*
obecnie presently, currently
obejrzyć *-rzą -rzysz pf, impf oglądać*
examine, glance at, view, watch.
~ **się** z+I look around for, turn
around to see
obejść *-jdę -jdziesz pf, impf*
obchodzić *-dzą -dzisz dokola+G*
walk all around. ~ **się** get by,
manage *bez+G* without. *see also*
under obchodzić
obfity abundant. *av obficie*
abundantly, generously. *noun*
obfitość abundance
obiad *mi L obiedzie* dinner. **na ~**
for dinner. **na obiedzie** at
dinner
obiadek *-dku mi dim of obiad*
obiadowy *aj przerwa ~wa* lunch
break
obiecać *-am -asz pf, impf obiecywać -*
cuję -cujesz promise
obiekt *mi* object, target, objective
obiektywność *f* objectivity
obiektywny *aj* objective
objaw *mi* symptom, sign,
manifestation
oblężenie *n* siege
oblać *-leją -lejesz pf, impf oblewać* pour
on, drench, celebrate with drink. ~
się potem be covered with sweat
oblec or **oblegnąć** *-legnę -legniesz -*
legł pf, impf oblegać besiege.
ppp obłożony besieged
oblicze *n Gpl -y* face. **w ~czu** +G in
the face of

GLOSSARY

- obliczyć** -czę -czysz *pf, impf*
obliczać reckon, calculate, evaluate
- obojętny** *aj na+A* indifferent to
- oboje** 1 *coll-num* obojga two
 2 *pl form, G* oboi wallpaper
- obok** *prep +G* alongside, besides, next to, past
- obowiązek** -zku *mi* duty, obligation. *noun*
- obowiązkowy** *aj* obligatory. *av*
obowiązkowo
- obozowisko** *n aug* of obóz
- obóz** *obozu mi* camp (also, prison camp)
- obraz** *mi* picture
- obrazek** -zku *mi dim* of obraz
- obrodzić** -dzi *pf, impf* *us 3p*
obradzać bear, yield
- obrona** *f przed+I* defense against.
stać w ~nie +G stand up (for)
- obrońca** *mp* defender
- obruszyć** -szę -szysz *pf, impf*
obruszać offend. ~ **się** take offence
- obrzękły** *aj* swollen, tumescent
- obrzucić** -cę -cisz *pf, impf* **obrzucać**
 +I throw at, cast at
- obrzydliwy** *aj* repulsive, nasty, detestable, disgusting
- obsadzić** -dzą -dzisz *pf, impf*
obsadzać plant (shrubs, etc.), fill (a job position)
- obserwator** *mp* observer
- obserwatorka** -rek *fem* of obserwator
- obserwować** -wuję -wujesz *impf*,
zaobserwować *pf* observe
- obsługa** *f* service (hotel, restaurant, etc.)
- obsługowy** *aj* of obsługa
- obszar** *mi* territory
- obudzić** *see* budzić
- oburzenie** *n* outrage
- obwarzanek** -nka *mi* breadring
- obwinać** -nę -niesz *pf*, **obwijać** *impf*
 wrap around
- obyczaj** *mi Gpl* -ów custom
- obyczajowość** *f* manners, customs
- obyć się** - będę -będziesz *pf, impf*
- obywać się** -am -asz get by
 bez+G without, +I with
- obydwa** (-dwie -dwaj -dwoje) *num*
 both
- obywatel** *mp* citizen
- obywatelka** -lek *fem* of obywatel
- obywatelski** *aj* of obywatel or obywatelstwo
- obywatelstwo** *n* citizenship
- ocean** *mi* ocean
- ocenić** -nię -nisz *pf, impf* **oceniać**
 evaluate, rate
- ocet** *octu mi* vinegar
- och!** *excl* oh!
- ochłonać** -nę -niesz *pf* compose oneself
- ochota** *f* desire. **mieć ~tę coś robić**
 feel like doing s.t. **mieć ~tę na coś** feel like (having) something
- ochrona** *f przed+I* protection (from), preservation, ~ **środowiska** conservation
- ochronić** -nię -nisz *pf, impf*
ochraniać *przed+I* protect, guard from. ~ **się** take shelter, guard o.s. *przed+I* from, against
- oczekiwać** -kuje -kujesz *impf* +G expect
- oczekiwanie** *n* expectation
- oczko** -czek *n dim* of oko eyelet, run (in stocking)
- oczny** *aj* ocular
- oczywisty** *aj* obvious. *av*
oczywiście of course, obviously
- od dawna** *av phr* for a long time
- od** *prep+G* from, since, than. **od tego czasu** since that time.
młodszy od niego younger than him
- od razu** *av phr* immediately, forthwith
- odbicie** *n* reflection
- odbić** -bije -bijesz *pf, impf* **odbijać** 1. recover, make up (one's losses) 2. turn aside, deflect, divert

GLOSSARY

- odbiegać** -am -asz *impf* *od+G* depart, deviate (from)
- odbyć** -będe -będziesz *pf, impf*
odbywać do, perform, carry out, take (a trip). ~ **się** happen, take place
- oddychać** *see odetchnąć*
- odcinek** -nku *mi* installment, segment, section
- odczepić się** -pię -pisz *pf, impf*
odczepiać się *od+G* become detached (from). *colloq* lay off, bug off, leave alone
- odczucie** *n* feeling
- odczuć** -uję -ujesz *pf, impf* **odczuwać** feel, sense
- odczytać** -am -asz *pf, impf*
odczytywać -tuje -tujesz give a reading
- oddać** -dam -dasz -dadzą *pf,*
oddawać -daje -dajesz *impf* give back, hand over, yield
- oddział** *mi* department, (military) division
- oddzielny** *aj* separate
- odebrać** *odbiorę odbierzesz pf, impf*
odebierać take away, pick up (telephone), receive (signal)
- odegrać** -am -asz *pf, impf* **odgrywać** play (role, etc.)
- odejście** *n* departure
- odejść** -jdę -jdziesz *pf, impf*
odchodzić -dzą -dzisz leave, depart (on foot)
- odeprzeć** -prę -przesz -part *pf, impf*
odpierać 1 repulse. 2 retort, reply
- oderwać** -rwe -rwiesz *pf, impf*
odrywać *od+G* tear off, break away
- odetchnąć** -nę -niesz *pf, impf*
oddychać +I breathe, relax, breathe easy
- odezwać się** -zwe -zwiesz *pf, impf*
odzywać się say something, respond. ~ **się** *impf* say something in response, respond
- odgadnąć** -nę -niesz *pf, impf*
odgadywać -duję -dujesz guess
- odgłos** *mi* sound, reverberation, echo
- odgryźć** -gryzę -gryziesz -gryżł -gryżli *pf, impf* **odgryzać** bite back
- odjazd** *mi* L *odjeździe* departure, leave, start
- odjąć** -ejmę -ejmiesz *pf, impf*
odejmować -muję -mujesz take away, subtract. **jak ręką odjął** as if by magic; **odjęło mu mowę** he was unable to speak, the cat got his tongue
- odjechać** -jadę -jedziesz *pf, impf*
odjeżdżać leave, depart, pull away (of train)
- odkąd** *av* ever since, for as long as
- odkładać** *see odłożyć*
- odkłonić się** -nię -niesz *pf, impf*
odklaniać się +D return s.o.'s bow or greeting
- odkrycie** *n* discovery
- odkryć** -yję -yjesz *pf, impf* **odkrywać** discover, reveal
- odkryty** *aj* discovered, opened up
- odkrzyknąć** -nę -niesz *pf* shout back
- odlecieć** -cę -cisz *pf, impf* **odlatywać** -tuje -tujesz fly away
- odległość** *f* distance (away from). z ~ści at a distance
- odległy** *aj* distant, far, remote.
odległość distance (away from). z ~ści at a distance
- odludek** -dka *mp* recluse
- odłożyć** -żę -żysz *pf, impf* **odkładać** delay, postpone, put off, set aside, put down
- odmiana** *f* variant, variety, change. **na ~nę** for a change
- odmienić** -nię -niesz *pf, impf*
odmieniać transform, inflect. ~ **się** be inflected
- odmienność** *f* distinctness, dissimilarity

GLOSSARY

- odmienny** *aj* different, distinct, other, contrarian
- odmówić** *-wię -wisz pf, impf*
- odmawiać** 1. +G refuse. 2. +A ~ **molitwę** say a prayer; ~ **posłuszeństwa** refuse to obey (of body part)
- odnaleźć** *-najdę -najdziesz pf, impf*
- odnajdywać** *-duję -dujesz* regain, recover, recapture, find again
- odnieść** *-niosę -niesiesz -niósł -niosła -nieśli pf, impf* **odnosić** *-szę -sisz* carry off, achieve (victory, etc.). ~ **wrażenie** get the impression. ~ **się** *do*+G relate to
- odnotować** *-wuję -wujesz pf, impf*
- odnotowywać** *-wuję -wujesz* note, make mention
- odpierać** *see* **odeprzeć**
- odpływ** *mi* low tide
- odpocząć** *-nę -niesz pf, impf*
- odpoczywać** *-am -asz* rest, relax
- odpoczynek** *-nku mi* rest, relaxation
- odpowiadać** *see* **odpowiedzieć**
- odpowiedni** *aj* corresponding, appropriate, suitable
- odpowiedzialny** *aj* *za*+A responsible (for)
- odpowiedzialność** *f* responsibility
- odpowiedzieć** *-wiem -wiesz -wiedzą pf, impf* **odpowiadać** 1. *na*+A answer (to) 2. +D correspond to, meet s.o.'s needs 3. *za*+A be responsible for
- odpowiedź** *f* answer, reply
- odprowadzić** *-dzę -dzisz pf, impf*
- odprowadzać** escort, accompany. ~ **kogoś do domu** *see* s.o. home
- odrobina** *f* a bit; ~ **szczęścia** a bit of luck
- odróżnienie** *n* distinction. **w** ~**niu** *od*+G as distinct from
- odsłonić** *-nę -nisz pf, impf* **odsłaniać** uncover, reveal
- odstawić** *-wię -wisz pf, impf*
- odstawiać** drop or leave off, put aside
- odstąpić** *-pię -pisz pf, impf*
- odstępować** withdraw, retreat, back away, depart *od*+G from, step down (from office)
- odsunąć** *-nę -niesz pf, impf* **odsuwać** push back, shove away, retract. *intr* ~ **się** be withdrawn, retracted
- odświętny** *aj* showy, ceremonial, formal (attire)
- odtąd** *av* from then on, ever since
- odwaga** *f* bravery, courage
- odważny** *aj* brave, courageous
- odważyć się** *-zę -żysz pf, impf*
- odważać się** have the courage, pluck up the courage
- odwiązać** *-zę -żesz pf, impf*
- odwiązywać** *-zuję -zujesz* untie
- odwiedzić** *-dzę -dzisz pf, impf* **odwiedzać** *impf* visit (us. a person)
- odwiedziny** *pl-only G -dzin* visit
- odwieźć** *wiozę -wieziesz -wioźl -wiozła -wieźli pf, impf* **odwozić** *-zę -zisz* take, transport to
- odwrotny** *aj* opposite, other way around, reverse (side). *av*
- odwrotnie** on the contrary
- odwrócić** *-cę -cisz pf, impf* **odwracać** *od*+G turn away from. *intr* ~ **się** turn o.s. away from
- odwrót. na** ~ on the contrary
- odziany** *aj* *w*+A clad in, dressed in
- odznaczyć się** *-cę -czysz pf, impf* **odznaczać się** *impf* +I be characterized by, be conspicuous for
- odzyskać** *-am -asz pf, impf*
- odzyskiwać** *-kuję -kujesz* regain, recover
- ofensywa** *f* offensive
- oficer** *mp Npl -owie* officer
- ogień ognia** *mi* fire. **w ogniu** on fire
- ogledziny** *pl-only G -in* (medical) examination
- oglądać** *-am -asz impf* watch, view. *pf* *see* **obejrzeć**

GLOSSARY

- ogłosić** -szę -sisz *pf, impf* **ogłaszać**
proclaim
- ogłoszenie** *n* announcement,
advertisement
- ogniowy** *aj* igneous
- ogolić (się)** *see* golić (się)
- ogóle. w ogóle** *av phr* in general,
at all
- ogólność** *f* generality; **w ~ści** in
general
- ogólny** *aj* general. **ogólnie rzecz
biorąc** generally speaking
- ogół** -ołu *mi. na ~ phr* as a whole. ~
studentów student body
- ogórek** -rka *mi* cucumber, pickle
- ogrodniczka** *fem* of *ogrodnik*
- ogrodnik** *mp* gardener
- ogromny** *aj* huge, immense,
tremendous, enormous. *av*
ogromnie ogród *ogrodu mi*
garden. ~ **działkowy** garden
parcel
- ogródek** -dku *mi dim* of *ogród*
- ogródka** -dek *f. bez ~dek*
unceremoniously, forthrightly,
bluntly, straight out
- ogrząć** -grzeję -grzejesz *pf, impf*
ogrzewać warm, heat. ~ **się** warm
o.s.
- oj** *exclam* oh! oh my! wow!
- ojciec** *ojca mp Dsg ojcu Vsg ojcie*
Npl ojcowie D father
- ojcowski** *aj* paternal
- ojczyzna** *f* fatherland
- ojej!** oh dear!
- okazałość** *f* splendor
- okazały** *aj* showy, flamboyant,
magnificent, splendid
- okazać** -zę -żesz *pf, impf* **okazywać**
-zuję -zujesz show, demonstrate,
display. ~ **się** turn out
- okazja** *f* occasion, opportunity,
bargain. **przy okazji** when you
have the chance. **z jakiej okazji**
on what occasion?
- okienko** -nek *n dim* of *okno*
- okno** *okien n* window
- oko** *n pl NA oczy G oczu D oczom I
oczami (poetic oczyma) L oczach*
eye; **mieć ~ na kogoś** keep
an eye on s.o. ~ **w oko** eye to
eye. **tak na ~** on the face of it.
na oczach +G in plain view of;
na własne oczy with one's
own eyes. **w cztery oczy** face
to face
- okolica** *f* surroundings,
neighborhood, vicinity, region
- okolizność** *f* circumstance
- około** *prep*+G around, about
- okrągły** round. ~**ło** *av* in round
numbers. **cały rok na ~gło** the
whole year round
- okres** *mi* period (of time)
- okresowy** *aj* periodic
- okropny** *aj* terrible
- okrucieństwo** *n* cruelty
- okrutny** *aj* cruel
- okrzyk** *mi* shout, cry
- okulary** *pl form G -ów* eyeglasses.
ciemne okulary dark glasses
- okupacja** *f* occupation
- okupacyjny** *of okupacja*
occupational
- okupić** -pię -opisz *pf, impf* **okupywać**
-puję -pujesz ransom
- olej** *mi subst* oil
- olejek** *mi* body lotion
- olejny** *aj. farba* ~ oil color
- olejowy** *aj of olej*
- oliwka** -wek *f* olive, olive tree
- ołów** *olowiu mi* lead
- ołówek** -wka *mi* pencil
- omal nie** *av* almost
- omieszkąć** -am -asz *pf, impf*
omieszkiwać -kuję -kujesz +*infin*
fail, neglect (to do)
- omyłka** -tek *f* mistake, error
- on** *pers spron GA jego (niego, go) D
jemu (niemu, mu) IL nim he,
him*
- ona** *pers pron GD jej (niej) A ją
(nią) I nią L niej she, her*

GLOSSARY

- one** *pers pron non-mp G ich (nich) D im (nim) A je (nie) I nimi L nich they*
- oni** *pers pron mp GA ich (nich) D im (nim) I nimi L nich they*
- ono** *pers pron G jego (niego, go) D jemu (niemu, mu) A je (nie) IL nim it*
- opalenie** *n heating (of room, apartment, etc.)*
- opalić** *-lę -lisz pf, impf opalać heat, keep warm. ~ się get a suntan.*
- opalony** *aj suntanned*
- opanować** *-nuję -nujesz pf, impf opanowywać -wuję -wujesz*
seize, get control over, master. ~ się get hold over o.s
- opanowanie** *n mastery*
- opanowany** *aj under control, mastered*
- opaść** *-padnę -padniesz -padł pf, impf opadać fall down, settle (dust)*
- opera** *f opera*
- operowy** *aj operatic*
- opieka** *f care. ~ lekarska medical care*
- opiekować się** *-kuję -ujesz impf, pf zaopiekować się +I take care of, look after*
- opierać** *see oprzeć*
- opinia** *f opinion, view*
- opis** *mi description*
- opłacić** *-cę -cisz pf, impf opłacać pay. ~ się be profitable*
- opłakać** *placząc płaczesz pf, impf opłakiwać -kuję -kujesz weep for, mourn, lament*
- opłakany** *aj lamentable*
- opodal** = **nie opodal** *av close by, near by prep+G not far from*
- opowiadanie** *n short story*
- opowiedzieć** *-wiem -wiesz -wiedzą pf, impf opowiadać tell, narrate*
- opowieść** *f tale*
- opór** *oporu mi resistance*
- opóźnić** *-nię -niesz pf, impf opóźniać delay*
- opóźnienie** *n delay*
- opóźniony** *late, delayed, behind schedule*
- oprócz** *+G besides, except for*
- oprzeć** *-prę -przesz pf, impf opierać tr o+A lean (against). ~ się 1. na+L rest on, lean on 2. resist*
- opuszczony** *aj. z ~nymi oczami with eyes downcast*
- opuścić** *-szczę -ścisz pf, impf opuszczać 1. leave, abandon, leave out 2. let down, lower (flag, etc.)*
- oraz** *conj as well as, along with*
- orchidea** *f orchid*
- organizacja** *f organization*
- organizacyjny** *aj organizational*
- organizm** *mi organism*
- organizować** *-zuję -zujesz impf, zorganizować pf organize*
- orientować się** *-tuję -tujesz impf, pf zorientować się be aware*
- orkiestra** *f orchestra, band*
- orzak** *mi procession*
- orzec** *orzeknę, orzekniesz, orzekł pf, impf orzekać declare, proclaim*
- orzech** *mi -a nut, nut tree; ~ włoski hazel nut, hazel tree dim*
- orzeszek**. ~ **ziemny** *peanut*
- orzechowy** *aj ofr orzech*
- osada** *f colony, settlement*
- osamotnienie** *n isolation*
- osiadły** *aj settled, living*
- osiągnąć** *-nę -niesz pf, impf osiągać achieve, attain*
- osiągnięcie** *n attainment, achievement*
- osiedle** *n Gpl -i housing development*
- osiem** *num GDL ośmiu I ośmioma eight*
- osiemdziesiąt** *num GDL -dziesięciu I dziesięcioma or -u eighty*
- osiemdziesiąty** *num aj eightieth*
- osiemnastka** *reif num eighteen*

GLOSSARY

- osiemnastowieczny** *aj* eighteenth-century
- osiemnasty** *num aj* eighteenth
- osiemnaście** *num GDL osiemnastu*
I osiemnastoma eighteen
- osiemset** *num ośmiuset* eight hundred. *aj osiemsetny* eight hundredth
- osłodzić** *-dżę -dzisz pf, impf* **osładzać** sweeten, sugar
- osoba** *osób f* person
- osobisty** *aj* personal. *av* **osobiście**
- osobny** *aj* individual, separate. *av* **osobno** individually, separately. **z osobna** separately, on one's own
- osobowy** *aj* personal, passenger (train)
- ospa** *f* small-pox
- ostateczny** *aj* final, definitive. **sąd** ~ Last Judgement. *av* **ostatecznie** finally, ultimately
- ostatni** *aj* last, final. *av* **ostatnio** lately, recently
- ostry** *aj* sharp. *av* **ostro**. *comp av* **ostrzej**
- ostrzec** *-strzegę -strzeżesz pf, impf*
- ostrzegać** *przed+I* warn (against)
- oszczędność** *f* frugality, *pl* savings
- ostrzeżenie** *n* warning
- oszczędny** *aj* frugal, thrifty
- oszczędzić** *-dżę -dzisz pf, impf*
- oszczędzać** *+D, +A/+G* conserve, save, economize, spare
- ośmielić** *-lę -lisz pf, impf* **ośmielać** embolden
- ośrodek** *-dka mi* center, station
- oświadczyć** *-cżę -czysz pf, impf*
- oświadczać** declare. ~ **się** propose (marriage)
- oświetlenie** *n* illumination
- oświetlić** *-lę -lisz pf, impf* **oświetlać** light, illuminate
- otchłań** *f* abyss, chasm, depths
- oto** *dem part* here is, here are
- otoczenie** *n* surroundings. **w ~niu** +G surrounded by
- otoczyć** *-cżę -czysz pf, impf* **otaczać** surround
- otóż** *inter* well, so
- otrzymać** *-am -asz pf, impf*
- otrzymywać** *-muję -mujesz* receive
- otucha** *f* comfort, good cheer; **dodać komuś otuchy** cheer s.o. up
- otwarty** *aj* open. *av* **otwarcie** openly
- otworzyć** *-rżę -rzysz pf, otwierać -am -asz impf* open
- otwór** *-woru mi* opening; **stać otworem** stand open
- owal** *mi* oval
- owalny** *aj* oval
- owca** *-wiec f* sheep
- owczarek** *-rka ma* shepherd (dog)
- owdowieć** *-eję -ejesz pf* become widowed
- owego, owej, owemu, etc.** see *ów*
- owinać** *-nę -niesz pf, impf* **owijać** *w+A* wrap in
- owoc** *mi Gpl -ów* fruit.
- owocny** *aj* fruitful
- owocowy** *aj* of *owoc*
- owszem** of course, why yes
- ozdobić** *-bię -biesz pf, impf* **ozdabiać** adorn
- oznaczyć** *-cżę -czysz pf, impf*
- oznaczać** designate, indicate, signify, mean. ~ **się** +I be distinguished by
- oznajmić** *-mię -miesz pf, impf*
- oznajmiać** announce, intimate

Ó

- ósemka** *reif num* eight
- ósmy** *num aj* eighth
- ów** (*owa owo*) *pron aj* bookish that, *pl* those

P

- pachnąć** *-nę -niesz or pachnieć -ieję -iejesz impf* smell. ~ **czymś** smell of s.t.

GLOSSARY

- paczka** -czek *f* package
padać -am -asz *impf* fall, fall down.
pada it's raining. *see* **paść**
pagórek -rka *mi* hill, hillock, knoll
pakiecik *mi dim of pakiet*
pakiet *mi* bundle, batch
pakować -kuję -kujesz *impf, pf*
spakować, zapakować *w+A* pack
 up in. ~ **się** pack up one's things
pakunek -nku *mi* package
pal sześć! *phr* never mind!
palec -lca *mi* finger, toe. **iść na**
 ~lcach walk on tiptoes
palić -lę -lisz *impf, pf* **spalić** burn,
 scorch. *pf* **zapalić** smoke
 (cigarette, pipe), light up (a
 cigarette)
paliwo *n* fuel
paliwowy *aj of paliwo*
palnik *mi -a* burner, blowtorch
paluch *mi -a* stubby finger
paluszek -szka *mi dim of palec*
pałac *mi* palace
pamiątka -tek *f* souvenir
pamięć *f* memory. **na** ~ by heart.
w ~mięci in one's memory. **z**
 ~mięci from memory
pamiętać -am -asz *impf, pf*
zapamiętać remember, call to
 mind, memorize. **nie**
pamiętać forget, not be able to
 recall
pan *pron and title DL panu V panie*
form you, sir, gentleman, arch
milord. ~ młody bridegroom.
Szanowny Panie! Dear Sir!
 (letter greeting). *mp* **ten pan**
 that man
pana *poss aj of pan your*
pani 1 *title, f pron GDL pani AI panią*
you (formal). ta pani that lady,
 that woman
panie *pron pl of pani* ladies
panieński *aj* maiden(ly). **imię** ~kie
 maiden name
panna -nien *f* unmarried woman,
 maiden, girl. ~ **młoda** bride.
stara ~ old maid
panować -nuję -nujesz *impf, pf*
nad+I **zapanować** rule, reign,
 dominate, lord over, have/get
 control over, hold sway over
panowie *pron pl of pan* gentlemen
pantalyk *mi in phr zbić z ~ku*
 throw s.o. off kilter, confuse
pantofel -fla *mi* slipper, evening
 slipper
pański *mp poss pron form your*
państwo 1 *pron and title ĆA*
państwa L państwu you
 (people), ladies and
 gentleman, married couple. ~
Zielińscy Mr. and Mrs.
 Zielinski.**ci państwo** those
 people
państwo 2 *n* state (country)
państwowy *aj* state
papier *mi* paper
papierek -rku *mi* slip of paper
papieros *m fac an* cigarette
papierowy *aj of papier*
papierówka -wek *f* early apple
paplać -lę -lesz *impf* prate, chatter
para *f* 1. steam 2. pair; ~rami in
 pairs
parafia *f* parish
parafian | **in** *mp* parishoner
parasol *mi -a or -u* umbrella
parasolka -lek *f* lady's umbrella,
 paarasol
parę *indef num paru I paroma a*
 few, a couple
parafianka -nek *fem of parafian*
park *mi* park
parking *mi us-sg* parking area
parowy *aj of para (in either sense)*
parskać -am -asz *impf, pf* **parsknąć** -
 nę -niesz snort. ~ **śmiechem**
 guffaw
parter *mi* ground floor
parterowy *aj* two-storey
partia *f* *polit* party. set

GLOSSARY

- partner** *mp* partner, mate
partnerka *-rek fem* of partner
partyjny *aj* party (line,e tc.)
paryski *aj* Parisian
Paryż *mi -a* town Paris
parzyć *-rzę -rzysz impf, pf* **oparzyć**
 burn, scald, scorch, *pf* **zaparzyć**
 burn, fix, brew (tea)
pas *mi -a* 1. strip, strap 2. waist.
po ~ waist deep
pasek *-ska mi* belt, strap, stripe. **w**
 ~ski striped
pasja *f* passion
pasjans *mi -a* cards solitaire
pasta *f* paste. ~ **do butów** shoe
 polish. ~ **do podłóg** floor wax.
 ~ **do zębów** toothpaste
paszport *mi* passport
paszportowy *aj* of *paszport*. **urząd**
 ~ passport office
pasztet *mi* paté
paść *padnę padniesz padł pf, impf*
padać fall, fall down. **pada**
deszcz it's raining
patrzeć or **patrzyć** *-rzę -rzysz impf,*
pf **popatrzeć** or **popatrzeć**
na+A look (at). ~ **w okno** look
 through the window
patyczek *-czka dim* of *patyk*
patyk *mi -a* stick
pazur *mi -a* claw. **zębami i**
pazurami tooth and nail
październik *mi -a* October
październikowy *aj* of *październik*
paćzek *-czka mi* doughnut
pediatra *mp* pediatrician
peleryna *f* cape
pełnia *f* the full, peak. **w ~łni** +G
 in the full swing of, fully
pełno *av* *pred*+G be full of
pełny (pełen) *aj* +G full (of). *av*
pełno *qv*
pensjonarka *-rek f* school-girl
pensjonat *mi* resident hote
peron *mi* platform (train station)
personel *mi* personnel
perspektywa *f* perspective
perypetia *f* oft *pl* wandering
pewien *see* *pewny*
pewnie *av* probably, surely, no
 doubt
pewno. na pewno *av* *phr* surely,
 for sure
pewność *f* certainty. **z pewnością**
 certainly
pewny or **pewien** *aj* certain, sure.
jestes ~? are you sure? ~**nego**
dnia *in* narrations one day. *av*
pewnie probably, surely. **na**
pewno for sure, really.
pękać *-am -asz impf, pf* **pęknąć** *-nę -*
niesz pękt give way, burst,
 shatter
piasek *mi* sand
piaskowy *aj* sandy
piątka *-tek f* *dim* of *pięść*
piątek *mi* Friday. **Wielki Piątek**
 Good Friday
piątka *reif num* five, grade of A
piątkowy *aj* of *piątek*
piąty *num* *aj* fifth
picie *n.* **coś do ~cia** something to
 drink. **woda do ~cia** drinking
 water
pić *piję pijesz impf, wypić pf*
 drink, *pf* drink up. *see also*
napić się, wypić
piec *mi -a* oven, stove
piechota *f* infantry. **na ~tę** or **~tą**
 on foot
piechota. na piechotę *av* *phr* on foot
piechotka *dim* of *piechota*
piecyk *-mi -a dim* of *piec*
pieczętka *-tek f* stamp
pielęgniarka *-rek f* nurse
pielęgniarstwo *n* nursing
pielęgniarsz *mp* male nurse
pielęgnować *-nuję -nujesz impf* nurse, tend, cultivate
 (plants)
pieniądz *mi -a* coin, money
pieniądze *pl* form G *-niędzy I -*
niędzmi money
pieniążki *pl* form G *-ów dim* of
pieniądze

GLOSSARY

- pieniężny** *aj* monetary, financial
pień *pnia mi* stump, trunk (of tree)
pieprz *mi* pepper
pierogi *pl G -ów* pierogi (filled dumpling)
pierś *j NApl -i* breast
pierwotny *aj* initial, original
pierwszy *aj* first; ~ **lepszy** the first one to come along; **po** ~**sze** in the first place
pies *psa ma D psu* dog
piesek *-ska ma* doggy
pieszo *av* on foot
pięcioro *-rga coll num 5*
pięciozłotówka *-wek f* five-zloty piece
pięć *num GDL -ciu I -cioma* five
pięćdziesiąt *num -dziesięciu I -dziesięcioma* fifty.
pięćdziesiątka *reif num f* a fifty (banknote, etc.)
pięćdziesiąty *num aj* fiftieth
pięćset *num -ciuset* five hundred
piękno *n* beauty
piękność *f* beauty
piękny *aj* beautiful. *f* **piękność**
pięść *f* fist
piętnasty *aj* fiteenth
piętnaście *num -nastu I -nastoma* fifteen
piętro *-ter n* floor, stor(e)y
piętrowy *aj* ~ **autobus** double-decker bus. ~ **dom** one-story house
piętrzyć się *-rzę -rzysz impf intr* rise, tower, be piled up, accumulate
pilnować *-nuję -nujesz impf +G* look after, take care of
pilny *aj* urgent
piłka *-łek f* ball. ~ **nożna** soccer
piorun *mi -a* lightning bolt.
piorunem in a flash
piosenka *-nek f* song
piosenkarka *-rek f* songstress
piosenkarz *mp* singer
piórko *-rek n dim of pióro*
- pióro** *n* feather, pen
писаć *-szę -szesz impf, pf napisać* write. **jak to się pisze?** how does one spell it?
pisarka *-rek fem of pisarz*
pisarz *mp* writer
pisywać *-suję -sujesz impf freq* write
piwko *-wek dim of piwo*
piwnica *f* cellar. **w piwnicy**
piwniczny
piwo *n* beer
plac *mi* (town) square
placyk *mi dim of plac*
plama *f* spot, stain
plan *mi* plan. ~ **miasta** city map.
na pierwszym ~nie in the foreground
planeta *f* planet. **z innej ~ty** out of this world
plaża *f* beach
plażowy *aj* beach (wear, etc.)
plątać *-czę -czesz impf tr* tangle, ravel, confuse, complicate. *intr* ~ **się** get tangled, confused. **plątać się komuś język** get tongue-tied
plecak *mi -a* backpack, rucksack
plecy *pl-only G -ów* shoulder, back.
poza moimi ~cami behind my back
plemienny *aj* tribal
plemię *n -ienia NApl -iona G -ion* tribe
plucny pulmonary
placić *-cę -cisz impf, pf zapłacić* *za+A* pay (for). ~ **czekiem** pay with a check
placz *mi* crying, weeping
plakać *-czę -czesz impf, pf zapłakać* cry
plaski *aj* flat
plaszcz *mi -a* overcoat, mantle
plaszczyk *-a mi dim of plaszcz*
płat *mi* patch (of snow), piece (of cloth)
płatек *-tka* flap (of skin), lobe. **jak z ~tka** like a charm
plciowy *aj of płec*

GLOSSARY

- pleć** *ptci* *f* 1 sex. ~ **piękna** the fair sex. 2 complexion
- płochy** *aj* shy, timid, frivolous, of no consequence
- płomienisty** *aj* flaming, blazing, fiery
- płomienny** fiery, blazing
- płomień** *mi* -a flame
- płomyk** *mi* -a *dim* of *płomień*
- płonać** -*nę* -*niesz* *impf*, *pf* **splonać** burn (*pf* down)
- plot** *mi* fence
- plotek** *mi* sports hurdle
- pluce** *n* lung
- pływać** -*nę* -*niesz* *impf* *det*, *indet*
plywać -*am* -*asz*, *pf* **popływać** swim, sail, float, flow.
popływać -*am* -*asz* *pf* have a swim
- po** 1 *prep*+*L* 1. after **po godzinach** after hours. 2. over, across, along **po podłodze** over the floor; **po ulicy** along the street; **głaskać po włosach** stroke s.o.'s hair 3. by **poznać po głosie** recognize by one's voice. +*A* 1. for, after; **przyjadę po ciebie** I'll come by for you. **po raz drugi** for the second time. **po pierwsze** in the first place.
zadzwoić po lekarza call for a doctor; **wyść po piwo** go after some beer. 2. up to; **po pas** to one's waist; **aż po** up to, as far as; **po dziś dzień** to this very day 3. **po co?** how come? +*L* or +*A* per, each. **po parę** a couple each. **po złotówce** a zloty each
- po** 2 *adverbial prefix with various adjectives, esp. in* -*ski*. **po polsku** in Polish. **po swojemu** in one's own way. **po prostu** simply
- po angielsku** *av* in English
po co *inter av* what for?, how come?
- po pierwsze (drugie)** *phr*& in the first (second) place.
- po prostu** *av* simply
- pobić** *see* *bić*
- pobiec** *see* *biec*
- pobliski** *aj* near-by
- poblize** *n* vicinity. **w ~żu** +*G* nearby
- pobłażanie** *n* indulgence. **z ~iem** indulgently
- pobłażliwość** *f* indulgence
- pobłażliwy** *aj* indulgent, lenient, forebearing
- pobrać** -*biorę* -*bierzesz* *pf*, *impf*
pobierać collect (taxes), draw (blood, stipend). ~ **się** get married
- pobyć** *mi* visit, stay, sojourn
- pobytowy** *aj*. **wiza ~wa** residence visa
- pochłaniać** -*am* -*asz* *impf*, *pf*
pochłonać -*nę* -*niesz* absorb, *fig* occupy, captivate, fascinate
- pochłonięty** *aj* +*I* absorbed by, fascinated by
- pochodzenie** *n* derivation, extraction.
polskiego ~nia of Polish extraction
- pochodzić** -*dzę* -*dzisz* *impf* *z*+*G* derive from, come from
- pochopny** *aj* hasty, rash, over-eager. *av* **pochopnie**
- pochorować** *see* *chorować*
- pochować** *see* *chować*
- pochwała** *f* praise
- pochylić** -*łę* -*lisz* *pf*, *impf* **pochylać** incline, bend, slant. ~ **się** bend down or over
- pochylony** *aj* slanted, inclined, bent over
- pociąg** *mi* 1. train 2. *do*+*G* propensity (for)
- pociągać** -*am* -*asz* *impf*, *pf*
pociągnąć -*nę* -*niesz* *pf*, *impf* pull, tug, swig (from a bottle)
- pociągowy** *aj* draft (horse)
- pociecha** *f* consolation, comfort
- pocieszenie** *n* consolation

GLOSSARY

- pocieszyć** -szę -szysz *pf*, **pocieszać** *impf* cheer up, console
- począć** -cznę -czniesz *pf*, *impf* **poczynać** begin, start
- początek** -tku *oft pl mi* beginning.
na ~tku at the beginning. **od ~tku** from the beginning
- początkowy** *aj* initial
- pocziwy** *aj* kindly, good-hearted
- poczekać** *see czekać*
- poczekalnia** *f* waiting room
- poczta** *f* post-office. **na poczcie** at the post-office. **pocztą lotniczą** by air mail.
- pocztowy** *aj* postal. **skrytka ~wa** post-office box. **skrzynka ~wa** mail box
- pocztówka** -wek *f* post card
- poczucie** *n* feeling, sense. ~ **humoru** sense of humor
- poczuć** -uję -ujesz *pf*, *impf* **poczuwać** feel, sense, smell.
- poczynić** -nię -nisz *pf* produce, cause, accomplish
- pod** *prep+I* under, beneath. **pod warunkiem** +G on the condition. +A to beneath, during, toward, along with (food). **pod koniec roku** toward the year's end. **mieć pod pięćdziesiątkę** getting on toward fifty (years old). **pod wiatr** into the wind. **pod prąd** up stream
- podać** -dam -dasz -dadzą *pf*, *impf*
podawać -aje -ajesz hand, serve, pass (ball, meal, medicine, etc.)
- podatny** *aj na+A* susceptible, open to, receptive to
- podatność** *f* susceptibility, amenability
- podbiec** -biegnę -biegniesz -biegł or **podbiegnąć** -nę -niesz *pf*, *impf*
podbiegać run up to
- podbieszczadzki** *aj* at the foot of the Beskid mountains
- podchodzić** *see podejść*
- podczas** *prep+G* during. **podczas wojny** during the war.
- podczas gdy** while
- poddać** -dam -dasz -dadzą *pf*, *impf*
poddawać -daje -dajesz +D subject to. ~ **się** give in, yield to
- podejrzewać** -am -asz *impf* o+A suspect of
- podejrzliwy** *aj* suspicious (person).
av **podejrzliwie**
- podejść** -jdę -jdziesz *podszedł*, *podeszła* *pf*, *impf* **podchodzić** -dzę -dzisz *do+G* approach, draw near to
- podeprzeć** -prę -przesz -part *pf*, *impf*
podpierać support. ~ **się** support o.s., be supported
- podgórze** *n* foothills
- podhalański** *aj* Podhale (region)
- podjąć** -ejmę -jmiesz *pf*, *impf*
podejmować -muję -mujesz take on, undertake (work, risk, etc.), resume talking. ~ **się** +G undertake s.t.
- podkrążony** *aj*. ~**ne oczy** circles under one's eyes
- podkreślić** -lę -lisz *pf*, *impf*
podkreślać underscore, emphasize
- podłoga** -łóg *f* floor
- podłość** *f* baseness
- podły** *aj* base, mean, shabby, sordid
- podmiejski** *aj* suburban
- podnieść** -niosę -siesiesz -niósł -niosła -nieśli *pf*, *impf* **podnosić** -szę -sisz raise, lift. ~ **się** stand up, rise, be raised
- podnosić** *see podnieść*
- podnóże** *n Gpl -y* foot (of mountain)
- podobać się** -am -asz *impf*, *pf* **spodobać się** be pleasing to. **jak ci się podoba ten film?** How do you like this movie?
- podobno** *av* supposedly, apparently

GLOSSARY

- podobny** *aj do+G* similar to. **coś**
~**nego** you don't say. *av*
podobnie
- podpis** *mi* signature
podpisać -szę -szesz *pf, impf*
podpisywać -suję -sujesz *sign.*
~ **się** sign off on
- podreptać** -c(z)ę -c(z)esz *pf do+G*
bustle off to, trot off to
- podręcznik** *mi -a* textbook
podróż *f* journey, trip
podróżny *n decl like aj* passenger
podróżować -żuję -żujesz *impf*
po+L travel (around, in), take
a trip
- podskoczyć** -czę -czysz *pf, impf*
podskakiwać -kuję -kujesz hop
up. *po+A* run out to get
- podstawa** *f* basis, base,
foundation. **leżeć u podstaw** lie
at the basis
- podstawowy** *aj* basic,
fundamental. **szkoła** ~**wa** grade
or elementary school
- podśpiewać** -am -asz *pf, impf*
podśpiewywać -wuję -wujesz
sing accompaniment to
- poduszka** -szek *f* pillow, cushion.
do ~**szki** before going to sleep
- podwieźć** -wiozę -wieziesz -wioźł -
wiozła -wieźli *pf, impf* **podwozić**
-żę -żisz, give s.o. a ride ("lift")
- podwórko** -rek *n* yard
podwórze *n Gpl -y* (court)yard
podzielić -lę -lisz *pf, impf* **podzielać**
divide, share
- podziemie** *n* underground,
resistance
- podziemny** *aj* underground
podziękowanie *n us-pl* thanks
podziw *mi dla+G* admiration for
podziwiać -am -asz *impf* admire,
marvel at
- poeta** *mp* poet
poetka -tek *fem of poeta*
poezja *f* poetry
pogarszać *see pogorszyć*
- pogląd** *mi often-pl* view, opinion
pogmatwać *see gmatwać*
pogoda *f* weather, good weather,
good humor.
- pogodny** *aj* pleasant (weather)
cheerful, sunny (disposition)
- pogodzić** -dzą -dzisz *pf* reconcile. ~
się *z+I* become reconciled to
- pogorszyć** -szę -szysz *pf, impf*
pogarszać worsen, make worse.
intr ~ **się** get worse, worsen
- pogotowie** *n 1* ambulance,
emergency service, 2
readiness. **w** ~**wiu** in readiness
- pojawić się** -wieć -wisz *pf, impf*
pojawiać się appear, show up
- pojąć** -jmę -jmiesz *pf, impf* **pojmować**
-muję -mujesz conceive, grasp,
understand
- pojechać** *see jechać*
pojedynczy *aj* individual, single.
av **pojedynczo**
- pojedynka** -nek *f* single-person
room or cell. **w** ~**kę** on one's
own
- pojemnik** *mi -a* container
pojęcie *n* idea, concept(ion). **nie**
mieć (zielonego) ~**a** not have
the (vague)st idea
- pojmować** *see pojąć*
pojutrze *av* day after tomorrow
- pokazać** -żę -żesz *pf, impf*
pokazywać -zuję -zujesz show,
indicate, point out. ~ **się** show
o.s., put in appearance
- pokaźny** *aj* considerable,
appreciable, substantial
- pokoik** *mi dim of pokój*
pokojowy *aj* peace, peaceful
pokolenie *n* generation.
- pokój** -koju *mi 1.* room. 2. peace,
arch calm
- pokręcić** -cę -cisz *pf* twist, mix up
pokroić -oje -oisz *pf, pokrajać -am -asz*
impf cut up, slice
- pokryć** --yję -yjesz *pf, impf* **pokrywać**
+*I* cover, coat with, make up for

GLOSSARY

- (in cost). *ppp* **pokryty**; *~ty* **lasem**
covered in forest
- Polak** *mp* Pole
- pole** *pól* *n* field
- polecić** *-ce -cis* *pf, impf* **polecać** -
am -asz recommend
- polecony** *aj. list* ~ registered letter
- polegać** *-am -asz impf* *na+L* depend
on, rely on
- policja** *f* police
- policjant** *mp* policeman
- policyjny** *aj. godzina* *~na* curfew
- policzek** *-czka* *mi* cheek. slap in
the face
- politechnika** *f* engineering
school. technical university
- polityczny** *aj* political
- polityka** policy, politics
- Polka** *-lek* *fem* of *Polak*
- polny** *aj. kwiat* ~ wild-flower
- polować** *-luje -lujesz* hunt *na+A* for
- polowanie** *n* hunt(ing). **iść** *na* ~
go hunting
- polowy** *aj* field (uniform, artillery,
etc.)
- Polska** *f* Poland
- polski** *aj* Polish. *av* **po** *~sku* in Polish
- połec** *-łcia* *mi* piece (of meat)
- połowa** *f* half. **w** *~wie* in mid-
course. **w** *~wie maja* in the
middle of May
- położony** *aj* located, situated
- położyć** (**się**) *see* *kłaść* (*się*)
- południe** *n* 1 noon. 2 south. **po** *~niu*
in the afternoon, p.m. **na** *~niu* in
the south
- południowy** *aj* southern
- pomagać** *see* *pomóc*
- pomalować** *see* *malować*
- pomarańcza** *f* *Gpl -ńczy* or *-ńcz*
orange
- pomarańczowy** orange (color)
- pomidor** *mi -a* tomato
- pomidorowy** *aj* of *pomidor*
- pomieszać** *-am -asz pf* mix, blend,
shuffle (cards). *n* **pomieszanie**
blend(ing)
- pomoc** *f* help, aid, assistance. **przy**
~cy +*G* with the help of. ~ **domowa**
household help
- pomocniczy** *aj* auxiliary
- pomocny** *aj* helpful
- pomorze** *n* *Gpl -y* seacoast
- pomóc** of *móc* *pf, impf* **pomagac**
+*D* help, aid, assist, be of
avail. *phr* **to nic nie pomaga**
that doesn't help a bit
- pomruk** *mi* grumbling, rumbling (of
thunder), purring (of cat),
- pomylić się** *-lę -lisz pf* of *mylić się*
make a mistake
- pomyłka** *-lek* *f* mistake
- pomysł** *mi* idea. **dobry** ~ good
idea
- pomysłowy** *aj* resourceful
- pomyśleć** *-lę -lisz pf* think a bit, stop to
think. give s.t. some thought. *see*
myśleć
- pomyslność** *f* success
- pomyslny** *f* successful
- ponad** *prep+A* more than, over,
over and above
- poniedziałek** *-tku* *mi* Monday
- poniedziałkowy** *aj* of *poniedziałek*
- ponieść** *-niosę -niesz* *pf, impf* **ponieść** *-niosła -*
nieśli *pf, impf* **ponieść** *-nosz -*
nieśli *pf, impf* **ponieść** *-nosz -*
suffer, endure, bear. ~
- odpowiedzialność** bear
responsibility. ~ **straty** absorb or
suffer loss(es). **ponosi nas fantazja**
our imagination wanders
- ponieważ** *conj* since, because
- ponownie** *aj* once again, anew
- poparcie** *n* support
- popatrzeć** *-rzę -rzysz pf* *na+A* have
a look (at)
- popchnąć** *-nę -niez pf, impf*
- popychać** push, shove, urge
- popętnić** *-nię -nisz pf, impf*
- popętniać** commit (mistake,
murder, suicide, etc.)
- popędzić** *-dzą -dzisz pf, impf*
- popędzać** drive, urge, drive off

GLOSSARY

- popić** -piję -pijesz *pf, impf* **popijać**
have a bit to drink
- popiół** -piotu *mi* ash
- popłakać** -czę -czysz *pf* cry a bit
- popłoch** *mi* panic, fright
- popołudnie** *n Gpl -ni* afternoon
- popołudniowy** *aj* of *popołudnie*
- poprawa** *f* improvement
- poprowadzić** *see* **prorowadzić**
- poprzeć** -prę -przesz -part *pf, impf*
- popierać** support
- popzedni** *aj* former, foregoing,
preceding. *av* **popzednio. jak** ~
as previously
- popzedzający** *aj* preceding
- poprzez** *prep+A* through(out), up
to and including,
notwithstanding
- popularny** *aj* popular
- popstrzyć** *see* **pstrzyć**
- popychać** *see* **pychać**
- pora** *f* (period of) time, time of day. **o**
tej ~**rze** at this time. ~ **roku** season
- porachunek** -nku *mi us pl*
accounts. **załatwić** ~ **z+I** to settle
accounts with s.o.
- porada** *f* advice, counsel
- poradzić** *see* **radzić**
- poranek** -nku *mi* morning; ~ **życia**
prime of life
- poranny** *aj* of *poranek*
- porosnąć** -snę -śniesz *pf, porastać*
impf grow, overgrow
- porozumiewawczo** *av*
understandingly
- porównać** -am -asz *pf, impf*
- porównywać** -nuję -nujesz
compare. *vn* **porównanie**
comparison
- portki** *pl-only G -tek* trousers
- poruszyć** -szę -szysz *pf, impf* **poruszać**
tr move. *intr* ~ **się** move
- porwać** -rwe -rwiesz *pf, impf*
- porywać** abduct, kidnap, nab
- porządek** -dku *mi* order. **w** ~**dku**
in order, all right
- porządkowy** *aj* serial, cardinal
(numeral)
- porzeczka** -czek *f* currant (bush or
berry)
- porzucić** -cę -cisz *pf*. give up, quit
- posiąść** --siądę -siądziesz -siadt -siedli
pf, impf **posiadać** possess. ~ **się**
contain oneself
- posiedzenie** *n* session, meeting
- posiłek** -łku *mi* meal
- posłać** -śle -ślesz *pf, impf* **posyłać** send
- posłanie** *n* bedding
- posłannictwo** *n* mission
- posłuszeństwo** *n* obedience.
odmówić ~ refuse to obey (of
body-part)
- pospieszny** or **pośpieszny** *aj*
hasty, rushed, fast (train)
- postać** *f* figure, form, character,
shape. **w postaci** +*G* in the
form (of)
- postanowić** -wię -wisz *pf, impf*
- postanawiać** *o+L* decide,
determine.
- postanowienie** *n* determination,
resolution
- postawa** *f* attitude
- postawić** -wię -wisz *pf, impf* **stawiąć**
place, locate, stand. ~ **na**
swoim have one's way. ~ **się**
put on a big display
- postęp** *m i oft pl* progress
- postępek** -pku *mi* transgression,
misdeed, behavior
- postępować** -puję -pujesz *impf*
behave, act, conduct o.s.
- postępowanie** *n* behavior,
conduct, procedure, proceedings
(legal)
- postępowy** *aj* progressive (views,
etc.)
- posyłać** *see* **posłać**
- posypać** *see* **sypać**
- poszczególny** *aj* individual
- poszukać** -am -asz *pf, impf*
- poszukiwać** -kuję -kujesz search
for. **w** ~**niu** +*G* in search of

GLOSSARY

- poszukiwanie** *n.* **w ~niu** +G in search of
- pośród** *prep*+G amidst, amongst
- poświęcenie** 1. dedication, devotion, self-sacrifice, consecration
- pot** *mi* sweat, perspiration
- potaknąć** -nę -niesz *pf, impf* **potakiwać** -kuje -kujesz *assent*.
- potem** *av* then, later, afterwards
- potęgować** -guję -gujesz *impf* increase, intensify, come to the fore
- potok** *mi* stream
- potrafić** -fię -fisz *pf or impf +infin* manage (to do)
- potraktować** *see* **traktować**
- potrawa** *f* dish (way of cooking something)
- potrącić** -cę -cisz *pf, impf* **potrącać** jostle, poke. *o+A* touch on
- potrzeba** *f* need, want, necessity.
bez ~by needlessly
- potrzebny** *aj* necessary, needed, wanted
- potrzebować** -buję -bujesz *impf +G* need, require, demand
- potrzebowanie** *n* need
- potrzebujący** *mp decl like aj* the needy
- potrzymać** -am -asz *pf* hold for a while
- potwierdzenie** *n* confirmation
- potwierdzić** -dzę -dzisz *pf, impf*
- potwierdzać** confirm, affirm
- pouczający** *aj* instructive
- pouczyć** -czę -czysz *pf, impf*
- pouczać** instruct
- poważny** *aj* serious. *av* **poważnie**
- powiadać** -am -asz *impf freq of* **powiedzieć** say (often)
- powiat** *mi* L **powiecie** powiat (district)
- powiatowy**
- powidło** -deł *n often-pl* jam, preserve
- powiedzenie** *n* saying. **coś do ~nia** something to say
- powiedzieć** -wiem -wiesz -wiedzą *pf, mówić* -wię -wisz *impf* say, speak, talk
- powieka** *f* eyelid
- powiernica** *fem of* **powiernik**
- powierniczy** fiduciary
- powiernik** *mp* confidant
- powierzchnia** *f* surface, exterior
- powierzyć** -rzę -rzysz *pf, impf*
- powierzać** +D entrust to
- powieść** -wiodę -wiedziesz -wiodł -wiodła -wiedli *pf. ~ spojrzaniem* *phr* cast a glance
- powietrze** *n* air
- powietrzny** *aj of* **powietrze**
- powiewać** -am -asz *impf +I* wave
- powiększyć** -szę -szysz *pf, impf*
- powiększać** *tr* enlarge, magnify. *intr ~ się* become enlarged
- powinien** *powiniennem* *powinieneś* *powinien*, *f* *powinnam* *powinnaś* *powinna*, *mp-pl* *powinniśmy* *powinniście* *powinni*, *non-mp-pl* *powinniśmy* *powinniście* *powinny +infin* ought (to do), should (do)
- powiosłować** *see* **wiosłować**
- powitanie** *n* greeting
- powołać** -am -asz *pf, impf*
- powoływać** -tuję -tujesz create, convene. **~ się na coś** use s.t. as a reference
- powołanie** *n* calling, vocation
- powodować** -duję -dujesz *impf*, **spowodować** *pf* cause
- powodzenie** *n* success. **mieć ~ phr** have success
- powoli** *av* slowly
- powonienie** *n* sense of smell
- powozić** -żę -zisz *pf/impf* drive (wagon, cart), give ride to
- powód** -wodu *mi* reason, cause.
bez powodu without cause. **z powodu** +G because of
- powódź** *f* flood
- powrotny** *aj* return (ticket, trip); **droga ~na** way back

GLOSSARY

- powrócić** -cę -cisz *pf, impf*
powracać return, come back
powrót *powrotu* return. **tam i z powrotem** *av phr* there and back
powstać -stanę -staniesz *pf, impf*
powstawać -staje -stajesz arise, come into existence
powstanie *n* uprising, coming into being
powstrzymać -am -asz *pf, impf*
powstrzymywać -muję -mujesz refrain, hold back. *intr* ~ się *przed*+*I* refrain (from)
powszedni *aj* every-day. **chleb** ~ daily bread. **dzień** ~ week-day
powtarzać *see* *powtórzyć*
powtórka -rek *f* rerun, repeat
powtórzyć -rzę -rzysz *pf*,
powtarzać *impf* repeat. ~ się be repeated
powydawać -daje *dajesz pf* . ~ **za mąż** marry off (a daughter)
powyrzucać -am -asz *pf* toss out one after the other
powyższy *aj* foregoing, above
poza *prep* +*I* besides, outside of, beyond, except for. **poza tym** besides that. **poza domem** outside the home
pozbawić -wię -wisz *pf, impf*
pozbawiać +*A* +*G* deprive s.o. of s.t
pozbawienie *n* deprivation
pozbawiony *aj* +*G* deprived, devoid of
pozbyć się -będę -będziesz *pf, impf*
pozbywać się -am -asz +*G* get rid of
pozdrowić -wię -wisz *pf*,
pozdrowiać *impf* greet, congratulate
poziom *mi* level, standard. **na ~mie** be on the level. ~ **życia** standard of living
poziomy *aj* level, horizontal. *av* **poziomo** horizontally
pożłocić *see* *złocić*
poznać -am -asz *pf, impf* **poznawać** -znaję -znajesz meet, come to know, recognize. *recip* ~ się get to know each other
Poznań -ania *mi* Poznan (town)
pozorny *aj* apparent. *av* **pozornie** apparently, on the face of it
pozostać -stanę -staniesz *pf, impf*
pozostawać -aję -ajesz remain, be left
pozostawić -wię -wisz *pf, impf*
pozostawiać +*D* leave to
pozór -zoru *mi* often-*pl* semblance, appearance. **na** ~ on the face of it.
pozwalać *see* *pozwolić*
pozwolić -lę -lisz *pf, impf*
pozwalać +*D* allow, permit, *na*+*A* allow for, enable. **niech pan pozwoli** allow me
pozycja *f* position, item
pożalować *see* *żałować*
pożegnanie *n* farewell
pożenić -nię -nisz *pf* marry off (a son)
pożyczka -ek *f* loan
pożyczyć -czę -czysz *pf, impf* **pożyczać** loan, borrow
pożywienie *n* food, nourishment
pożywny *aj* nutritious
pójść *see* *iść*
pół *quant* +*G* half (of). **pół godziny** half an hour. **pół kilo** half a kilo. **pół litra** a half-liter
półka -tek *f* shelf
północ *f* 1. midnight 2. north. **na ~cy** in the north
północny *aj* northern
półtora *f*. *półtorej* +*G* one and a half
późny *aj* late. *adv* **późno**. **za późno** too late. *comp av* **później**
pra- *pref* great-
prabka -bek *f* great-grandmother
praca *f* work, job, employment. **w pracy** at work

GLOSSARY

- pracować** *-cę* *-cesz* *impf* work, be employed
- pracowity** *aj* hard-working
- pracownica** *fem* of *pracownik*
- pracowniczy** *aj* worker's
- pracownik** *mp* worker, employee
- prać** *piołę pierzesz* *impf, pf* **wyprać** wash, launder
- pradziadek** *-dka* *mp Npl* *-dkowie* great-grandfather
- pragnący** *aj* desirous
- pragnąć** *-nę* *-niesz* *impf, pf* **zapragnąć** +G desire, crave
- pragnienie** *n* craving, desire, thirst
- praktyczny** *aj* practical . *av*
- praktycznie** practically, almost
- praktyka** *f* practice, apprenticeship. **w praktyce** in practice
- praktykant** *mp* apprentice, understudy
- pralka** *-lek* *f* washing machine
- prasa** *f us-sg* the press
- prasować** *-suję* *-sujesz* *impf, pf* **wyprasować** press, iron
- prasowy** *aj* of *prasa*
- prawda** *f* truth. **prawda?** right?. **~de** **mówiąc** *phr* to tell the truth. **co prawda** to be sure
- prawdopodobieństwo** *n* probability, likelihood
- prawdopodobnie** *av* probably
- prawdziwy** *aj* real, genuine
- prawić** *-wię* *-wiesz* *impf* ~ **kompliment** pay a compliment
- prawidłowość** *f* correctness, regularity, conformity to regulations
- prawidłowy** *aj* correct, as prescribed
- prawie** *av* almost
- prawo** 1. law. ~ **jazdy** driver's license. 2. right. **mieć** ~ have the right
- prawość** *f* rectitude
- prawy** *aj* right (direction)
- na prawo** to the right
- po prawej stronie** on the right-hand side
- w prawo** to the right
- prąd** *mi* current
- premier** *mp* premier
- pretensja** *f* pretension. **mieć** ~**sje** *do*+G have a grievance against
- prezencik** *dim* of *prezent*
- prezent** *mi* present. **w** ~**ncie** as a present
- prezydencki** *aj* of *prezydent*
- prezydent** *mp* president
- prędko** *aj* quick, rapid. *comp av* **prędzej**. ~ **czy później** sooner or later
- prędkość** *f* speed
- problem** *mi* problem
- problemowy** *aj* of *problem* problematic
- procent** *mi* per cent
- proces** *mi* process
- produkcja** *f* production
- produkcyjny** *aj* of *produkcja*
- produkować** *-kuję* *-kujesz* *impf, pf* **wyprodukować** produce. *intr* ~ **się** be produced
- profesor** *mp Npl*. *-owie* or *-orzy* professor
- profil** *mi* profile
- program** *mi* program
- programować** *-muję* *-mujesz* *impf, pf* **zaprogramować** program (computer)
- programowy** *aj* of *program* programatic
- projekt** *mi* project, plan, design, scheme
- projektant** designer
- projektować** *-tuję* *-tujesz* *impf, pf* **zaprojektować** plan, design
- projektowanie** *n* design
- promieniować** *-niuję* *-niujesz* *impf* radiate
- proponować** *-nuję* *-nujesz* *imp, pf* **zaproponować** propose
- propozycja** *f* proposal, proposition

GLOSSARY

- prosić** -szę -sisz *impf, pf* **poprosić**
ask, request. *see also* **proszę**
- prostokątny** *aj* rectangular
- prosty** *aj* simple, straight. *av*
prosto, po prostu simply.
comp av **prościej.** *comp aj*
prostszy.
- proszek** -szku *mi oft pl* powder,
medicine; ~ **do zębów** tooth-
powder; **w ~szku** in powder
form
- proszę** please, here you are, after
you. **proszę?** may I help you?
excuse me? **proszę bardzo** by
all means, very well. **proszę**
herbatę I'd like some tea.
proszę pana (pani) *plhr* if you
please, sir (madam). **proszę nie**
palić no smoking, please
- prośba** *f* request, pleading
- prościej** *see* **prosty**
- protest** *mi* protest
- protestować** -tuję -tujesz *impf, pf*
zaprotestować protest
- prowadzący** *aj as mp* leader
- prowadzenie** *n* introduction,
initiation, lead
- prowadzić** -dzę -dzisz *impf, pf*
poprowadzić lead, conduct,
guide, run, lead, be in charge
of, drive. *pf see also*
zaprowadzić
- prowiantować** -tuję -tujesz *impf, pf*
zaprowiantować provision
- próba** *f* attempt, test, trial,
rehearsal
- próbka** -bek *f* test sample
- próbny** *aj* experimental, trial
- próbować** -buję -bujesz *impf, pf*
spróbować +G try (out), test
- próg** *progu mi* threshold, hearth,
doorstoop
- próżny** empty, vain. *av* **próżno.**
na ~ in vain
- przeanalizować** *see* **analizować**
- przebieg** *mi* course (of events)
- przebrać** -biorę -bierzesz *pf, impf*
przebierać pick, select, choose,
sort through. *intr* ~ **się** change
clothes, *w+A* change (into),
za+A disguise self (as)
- przebudzenie** *n* awakening
- przebudzić się** -dzę -dzisz *pf, impf*
przebudzać się awaken
- przebyć** -będę -będziesz *pf, impf*
przebywać stay
- przechadzać się** -am -asz *impf* stroll
- przechodzić** *see* **przejsć**
- przechodzień** -dnia *mp* pedestrian,
passer-by
- przechowalnia** *f* ~ **bagażu** left
luggage office
- przeciąg** *mi* draft
- przeciągać** *am -asz impf, pf*
przeciągnąć -nę -niesz protract,
prolong. ~ **się** stretch out, drag
on (of an event or process)
- przecież** *interj* after all, but, why
- przeciw** or **przeciwno** *prep+D*
against. **nie mam nic**
przeciwno temu I don't have
anything against it
- przeciwieźlar** *mi* counter-weight
- przeciwległy** *aj do+G* opposite(ly
placed) to
- przeciwny** *aj* opposite (e.g.
direction). *av* **przeciwnie** on the
contrary
- przeczekać** -am -asz *pf, impf*
przeczekiwać -kuję -kujesz wait
out
- przeczucie** *n* foreboding,
premonition
- przeczyć** -czę -czysz *impf, pf*
zaprzeczyć +D deny, negate,
refute. *pap* **przeczący** negating,
of denial
- przed(e)** *prep+I* before (space or
time), in front of. **przed chwilą**
a moment ago. **przede**
wszystkim above all,
primarily, especially+A in
front of (after motion verbs).

GLOSSARY

- iść przed siebie** walk straight ahead
- przedłużony** *aj* extended. ~ **ne** **działanie** extended action
- przedłużyć** -że -żysz *pf, impf*
- przedłużać** lengthen, draw out, extend
- przedmiot** *mi* object, subject, topic
- przedni** *aj* front. ~ **dnie koło** front wheel
- przedpokój** -*koju mi* front hall, anteroom
- przedpołudnie** *n Gpl -i* forenoon
- przedsięwzięcie** *n* undertaking
- przedstawić** -*wię -wiesz pf, impf*
- przedstawić** introduce, represent. ~ **się** introduce o.s., appear
- przedstawiciel** *mp* representative
- przedstawienie** *n* performance, (TV) production, presentation, introduction
- przedtem** *av* before, beforehand, earlier, formerly
- przedwczoraj** *av* day before yesterday
- przedział** *mi* division, compartment (in train), part (in hair)
- przegadać** -*am -asz pf* chat (through)
- przeгляд** *mi* review, survey
- przeглядnać** -*nę -niesz pf* take a glance at
- przejażdżka** -*żdżek f* ride, drive (for pleasure)
- przejawić** -*wię -wiesz pf, impf*
- przejawiać** display, manifest
- przejąć** -*jmę -jmiesz pf, impf*
- przejmować** -*muję -mujesz* take over, take possession of. *intr* ~ **się** +*I* be concerned or worried about
- przejechać** -*jadę -jedziesz pf, impf*
- przejeżdżać** run over, drive across, drive through
- przejęty** *aj* +*I* concerned with, impressed by
- przejmować się** -*muję -mujesz impf* be upset. *see* **przejąć się**
- przejrzeć** -*rzę -rzysz or*
- przeглядnać** -*nę -niesz pf, impf*
- przeглядać** look through. ~ **się** look at o.s. (in mirror)
- przejście** *n* passage, crossing
- przejsć** -*jdę -jdziesz -szedł, -szła pf, impf*
- przechodzić** -*dzę -dzisz go* through, endure, pass on.
- przejdzie mi** I'll get over it, it'll pass. ~ **się** take a walk, stroll
- przekaz** *mi* transfer(ral). ~
- pieniężny** money order
- przekazać** -*zę -żesz pf, impf*
- przekazywać** -*zuję -zujesz* hand over, communicate, convey +*D* to
- przekładać** *see* **przełożyć**
- przekonać** -*am -asz pf, impf*
- przekonywać** -*nuję -nujesz* persuade, convince. ~ **się** become convinced, satisfy oneself (that)
- przekonanie** conviction, belief
- przekonany** *aj* convinced
- przekonywający** *aj* convincing. *av*
- przekonywająco**
- przekupień** -*nia mp* huckster
- przekupka** -*pek f* huckstress
- przełożyć** -*zę -żysz pf, impf*
- przekładać** shift, move from one place to another 2. *z+G, na+A* translate, interpret (from, to)
- przemian** *mi. na* ~ by turns
- przemily** *aj* extremely nice
- przeminać** -*nę -niesz pf, impf*
- przemijać** pass by, go into the past
- przemówienie** *n* speech
- przemyski** *aj* of *Przemysł*
- przemysł** *mi* industry
- przemysłowy** *aj* industrial
- przemysleć** -*lę -lisz pf, impf*
- przemyslać** think through

- przenieść** -niosę -niesz -niósł -niosła -nieśli *pf, impf* **przenosić** -szę -sisz transfer. ~ **się** move, become transferred
- przeniknąć** -nę -niesz *pf, impf*
przenikać penetrate, run through
- przenocować** -cuję -cujesz *pf* spend the night
- przepić** -piję -piesz *pf, impf*
przepijać drink through
- przepis** *mi* recipe, prescription, rule, regulation. ~ **drogowy** traffic law
- przepłynąć** -nę -niesz *pf, impf*
przeplwać swim, float <flow> past
- przepowiedzieć** -wiem -wiesz -wiedzą *pf, impf* **przepowiadać** foretell
- przepraszać** *see* **przeprósić**
- przepraszam** *phr* excuse me, I beg your pardon
- przeprawa** *f* crossing, expedition
- przeprósić** -szę -sisz *pf, impf*
przepraszać ask forgiveness of. *za+A* apologize for;
przepraszam excuse me, I'm sorry
- przeprowadzić** -dzę -dzisz *pf, impf*
przeprowadzać conduct, carry out, put into effect. *intr* ~ **się** move
- przeprowadzka** -dzek *f* move
- przepuścić** -szczę -ścisz *pf, impf*
przepuszczać let pass
- przerazić** -żę -zisz *pf, impf* **przerazić** frighten
- przerażający** *aj* frightening
- przerażenie** *n* fright, terror
- przerwa** *f* intermission, break, interruption. **bez ~wy** ceaselessly
- przerwać** -rwę -rwiesz *pf, impf*
przerwać interrupt, break off, break through
- przerwanie** *n* interruption. ~ **ciąży** abortion
- przerywany** broken, interrupted
- przesada** *f* exaggeration. **bez ~dy** let's not exaggerate
- przesadzić** -dżę -dzisz *pf*,
przesadzać *impf* exaggerate. ~ **się** go too far, overdo it
- przesiąść** -siądę *Osiądziesz* -siadł -siedli *pf*, **przesiadać** *impf* change seats, sit at length. ~ **się** transfer (on bus, etc.)
- przesiedzieć** -dżę -dzisz *pf, impf*
przesiadывать -duję -dujesz sit through, at length
- przesłyszeć się** -szę -szysz *pf* mishear
- przespać** -śpię -śpisz *pf* sleep through
- przestać** -stanę -staniesz *pf, impf*
przestawać -staję -stajesz +*infin* stop, cease; ~ **palić** stop smoking
- przestawić** -wię -wisz *pf, impf*
przestawiać put elsewhere, switch
- przestrach** *mi* fright, fear, terror
- przestroga** -stróg *f* admonition, caution, warning
- przestrzec** -strzeżę -strzeżesz, -strzeżę *pf, impf* **przestrzegać** observe (law, rules, etc.)
- przestrzenny** *aj* spatial
- przestrzeń** *f* space.
- przesunąć** -nę -niesz *pf, impf*
przesuwać move (something), glide by
- przesyłka** -tek *f* package, parcel
- przeszłość** *f* the past
- przeszły** *aj* past
- przeszkodzić** -dżę -dzisz *pf, impf*
przeszkadzać +*D* bother, interfere with
- prześcieradło** -deł *n* bedsheet
- przetrzymać** -am -asz *pf, impf*
przetrzymywać -muję -mujesz endure, survive, hold, keep. ~ **się** be preserved

GLOSSARY

- przeważnie** *av* predominantly, for the most part
- przewidzenie** *n* jak było do ~nia as could be predicted
- przewidzieć** -dzieć -dzisz *pf, impf*
- przewidywać** -duję -dujesz foresee, predict
- przewodniczący** *aj* as *mp* leader, chairman
- przewrócić się** -ce -cisz *pf, impf*
- przewracać się** turn over, fall over
- przez** *prep*+*A* through, during, by (the agency of), because of;
- przez ciebie** because of you.
- przez chwilę** for a moment
- przeznaczony** *aj* *na*+*A* allocated to, destined for
- przeżycie** *n* experience
- przeżyć** -yje -yjesz *pf, impf*
- przeżywać** live through, undergo, survive, take badly
- przy** +*L* 1. at, near; **przy oknie** by the window. 2 during, while, at; **przy pracy** while at work;
- przy sprzyjających okolicznościach** given favorable circumstances. 3 on one's person; **mieć przy sobie** have on o.s. *conj* **przy czym** while, although
- przybiec** -biegnę -biegniesz -biegł *pf, impf* **przybiegać** come running
- przybory** *pl* form *G* -ów accessories, utensils
- przybrać** -biore -bierzesz *pf, impf*
- przybierać** take on, adopt, dress, assume, increase, grow
- przybrany** *aj* adoptive, foster, assumed, dressed
- przychodnia** *f* outpatient clinic
- przychodzić** see *przyjść*
- przyciągnąć** -nę -niesz *pf, impf*
- przyciągać** draw, attract, pull toward
- przyczepić** -pię -pisz *pf, impf*
- przyczepiać** pin, fasten to. *intr* ~ się *do*+*G* adhere to
- przyczyna** *f* reason
- przyczynek** -nku *mi* *do*+*G* contribution to
- przydarzyć się** -rzę -rzysz *pf, impf*
- przydarzać** happen, occur
- przydatność** usefulness
- przydatny** *aj* useful
- przydrożny** *aj* roadside
- przyglądać się** see *przyjrzeć się*
- przygoda** -gód *f* adventure
- przygotować** -tuję -tujesz *pf, impf*
- przygotowywać** -wuję -wujesz prepare, make ready. ~ się get ready
- przygotowanie** *n* preparation
- przygotowany** *aj* prepared
- przyjaciel** *mp* *lpl* *przyjaciółmi* (close) friend.
- przyjaciółka** -tek *f* friend
- przyjazd** *mi* *DLsg* *przyjeździe* arrival
- przyjaźń** *f* friendship
- przyjąć** -jmę -jmiesz *pf, impf*
- przyjmować** -muję -mujesz accept, receive
- przyjechać** -jadę -jedziesz *pf, impf*
- przyjeżdżać** come, arrive (by vehicle)
- przyjemność** *f* pleasure. **z ~ścią** gladly, with pleasure
- przyjemny** pleasant.
- przyjęcie** *n* party, reception
- przyjrzeć się** -rzę -rzysz *pf, impf*
- przyglądać się** +*D* observe, examine, watch carefully; ~ się **sobie w lustrze** look at o.s. in the mirror
- przyjście** *n* arrival
- przyjść** -jdę -jdziesz -szedł -szła *pf, impf* **przychodzić** -dzieć -dzisz come, arrive (esp. on foot). ~ **komuś do głowy** occur to someone. ~ **komuś z trudem** it doesn't come easy for s.o.

- przykład** *mi* example. **na** ~ for example
- przykładowy** *aj* exemplary. *av* **przykładowo** for example
- przykazać** -że -żesz *pf, impf*
przykazywać -zuję -zujesz
command
- przykazanie** *n* commandment.
Dziesięcioro Przykazań The Ten Commandments.
- przyklasnąć** -snę -śniesz *pf, impf*
przyklaskiwać -kuję -kujesz
applaud, clap in approval
- przykładać** *see przyłożyć*
przykro +*D* unpleasant,
bothersome, regrettable, sorry
(for, about). ~ **mi** I'm sorry
- przykrość** *f* unpleasantness
- przykry** *aj* unpleasant
- przykuć** -uję -ujesz *pf, impf* **przykuwać**
do+*G* chain. ~ **uwagę** rivet one's
attention
- przylepić** -pię -pisz *pf, impf*
przylepiać *do*+*G* stick, paste on,
stick on, glue to, post (bill)
- przyłożyć** -że -żysz *pf, impf*
przykładać *do*+*G* apply to,
attach to
- przymierzyć** -rzę -rzysz *pf,*
przymierzać *impf* try on
(clothing). **nie przymierzając** if
you'll excuse the expression
- przymiot** *mi* attribute; **przymioty**
charakteru character traits
- przymiotnik** *mi* -*a* adjective
- przynajmniej** *av* at least
- przynieść** -niosę -niesz -niósł -
niosła -nieśli *pf, przynosić* -szę -
sisz *impf* bring
- przypadek** -dku *mi* case, accident,
chance. ~ **dkiem** or **przez** ~ by
chance
- przypadkowy** *aj* accidental,
fortuitous. *av* **przypadkowo**
- przypaść** -padnę -padniesz -padł *pf,*
przypadać *impf* +*D* fall to,
happen
- przypatrzeć się** -rzę -rzysz *pf, impf*
przypatrywać się -ruję -rujesz +*D*
examine, look closely (at)
- przypisać** -szę -szesz *pf, impf*
przypisywać -suję -sujesz +*D*
ascribe to
- przyptyw** *mi* high tide
- przypomnieć** -nę -niesz *pf, impf*
przypominać +*D* recall,
remind. ~ **sobie** call to mind,
recall, recollect
- przyprawa** *f* condiment
- przyprawić** -wię -wisz *pf*
przyprawiać *impf* put, attach,
season, flavor. *o*+*A* cause, be the
reason of
- przyprowadzić** -dzę -dzisz *pf, impf*
przyprowadzać bring to,
conduct to, lead to
- przypudrować** *see pudrować*
- przypuścić** -szczę -ścisz *pf, impf*
przypuszczać suppose, expect,
imagine
- przyroda** *f* nature
- przyrząd** *mi* appliance,
instrument
- przyrządzić** -dzę -dzisz *pf, impf*
przyrządzać fix
- przrzec** -rzeknę -rzekniesz -rzekł or
przrzeknąć -nę -niesz *pf, impf*
przrzekać swear
- przysiąść** *siąść* *pf, impf* **przysiadać**
sit down, take a seat
- przysługa** *f* favor
- przystać** 1 -stanę -staniesz *pf, impf*
przystawać -aję -ajesz *na*+*A*
consent to
- przystać** 2 -stoi 3*p*-*sg* only +*D* be
fitting, suitable, proper. **jak**
przystoi as is fitting
- przystający** *aj* congruent
- przystanąć** -nę -niesz *pf, impf*
przystawać -aję -ajesz stop, halt
- przystanek** -nku *mi* (bus) stop
- przystąpić** -pię -pisz *pf, impf*
przystępować -puję -pujesz *do* +*G*
join, accede, begin, set about

GLOSSARY

- przystojny** *aj* good-looking, handsome
- przyszłość** *f* the future
- przyszły** *aj* future; **w ~łą niedzielę** next Sunday
- przytaknąć** *-nę -niesz pf, impf*
- przytakiwać** *-kuje -kujesz nod in* assent
- przytoczyć** *-czę -czysz pf, impf*
- przytaczać** quote, cite
- przytomność** *f* consciousness
- przytomny** *aj* conscious
- przytrafić się** *-fię -fisz pf +D* happen, occur to so.o
- przytrzymać** *-am -asz pf, impf*
- przytrzymywać** *-muję -mujesz* hold back, maintain position, keep from falling
- przytulny** *aj* cozy
- przywiązać** *-żę -żesz pf, impf*
- przywiązywać** *-zuję -zujesz* attach. ~ **się** become attached to
- przywieźć** *-wiozę -wiezzisz, wioźł, wiozła, -wieźli pf, impf*
- przywozić** *-żę -zisz* bring (by vehicle)
- przywilej** *mi* privilege
- przywitanie** *n* welcome, greeting
- przywołać** *-am -asz pf, impf*
- przywoływać** *-łuję -łujesz* call, summon, conjure up
- przyznać** *-am -sz pf, impf*
- przyznawać** *-aję -ajesz* confess, admit. ~ **się do+G** confess, admit to
- przyzwoitość** *f* decency
- przyzwoity** *aj* decent, seemly, proper
- przyzwyczaić się** *-aję -aisz pf, impf*
- przyzwyczajać się** *do+G* become accustomed to
- pseudonim** *mi* pseudonym
- psi** *aj* of *pies*
- pstrzyć** *-rzę -rzysz impf, popstrzyć pf* variegated, mottle
- psuć** *psuję psujesz impf, pf* **zepsuć** or **popsuć** *r* ruin, spoil, break. *intr* ~ **się** spoil, get ruined
- ptak** *ma* bird; ~ **śpiewający** song-bird
- ptasi** *aj* of *ptak*
- ptaszek** *-szka ma dim of ptak*
- publiczny** *aj* public
- puchnąć** *-nę -niesz impf, pf*
- spuchnąć** swell. ~ **jak bania** swell up
- pudrować** *-ruję -rujesz impf, pf*
- przypudrować** powder. *intr* ~ **się** powder o.s.
- pukać** *-am -asz impf, pf* **puknąć, zapukać** *w+A, +I* knock (on, with).
- pukanie** *n* knock(ing)
- punkt** *mi* point, shop, agency. ~ **widzenia** point of view
- punktualność** *f* punctuality
- punktualny** *aj* punctual. *av*
- punktualnie** punctually, on time
- pusty** *aj* empty, vacant. *av* **pusto**
- puszka** *-szek f* can. **w puszcze**
- puścić** *puszczę puścisz pf, impf*
- puszczać** let go, release
- pytać** *-am -asz impf, pf* **zapytać** or **spytać** ask (a question). ~ **się o+A** inquire about
- pytająco** *av* inquisitively
- pytajnik** *mi -a* question mark
- pytanie** *n* question

R

- rachunek** *-nku mi* account, bill, receipt, calculation
- rachunkowość** *f* accountancy
- rachunkowy** *aj* of *rachunek*
- racja** *f* reason, rationale. **mieć ~ję** be right. **nie mieć ~ji** be wrong. **z ~ji +G** by reason of
- raczej** *av* rather. **raczej nie** probably not

GLOSSARY

- raczyć** -*czę -czysz impf +infin*
deign, stoop, condescend. +A, +I
us fig. treat s.o. to s.t.
- rad** *rada aj* +G glad of, desirous of.
~ **bym usłyszeć** I'd be glad to
hear
- rada** *f* council, counsel, advice. ~
naukowa academic council. ~
zakładowa department
council. **dać sobie ~dę**
manage. **nie ma ~dy** there's
no help for it
- radio** *n Gpl -iów* radio
- radiowy** *aj of radio*
- radosny** *aj* joyful. *av radośnie*
- radość** *f* joy, happiness. **z ~ścią**
joyfully
- radować się** -*duję -dujesz impf +I or*
w+A take pleasure in
- radzić** -*dzę -dzisz impf, poradzić*
+D advise. ~ **sobie** manage
- rajstopy** *pl form G -stop* pantyhose
- ramię** *n -enia NApl -iona* shoulder
- randka** -*dek f* date, rendezvous
- ranem. nad** ~ *av phr* toward
morning. *see also rano*
- ranny** *aj* wounded
- rano** *av* in the morning, **dziś** ~
this morning. **nad ranem**
toward morning. **od rana do**
wieczora from morning to
night. **z rana** since morning
- raróg** -*roga ma* kind of falcon.
- patrzyć jak na ~ga** stare at
- rasowy** *aj* purebred, thoroughbred
- ratować** -*tuję -tujesz impf, pf*
uratować przed+I save from
- raz** *mi* once, one time
ile razy as often as
innym razem some other time
jeden raz one time
jeszcze raz one more time
na razie for the time being, so
long
następnym razem next time
od razu immediately,
forthwith
- po raz pierwszy** for the first
time
- raz i drugi** once and again
- raz na jakiś czas** every so
often
- raz na rok** once a year
- raz na zawsze** once and for all
- raz po raz** time and time
again
- tym razem** this time
- w każdym razie** in any case
- w najlepszym razie** at best
- w razie** +G in case of
- w razie czego** just in case
- w takim razie** in that case
- razem** *av* together. **razem** *z+I* together
with
- razić** -*zę -zisz impf, pf urazić* offend
- rączka** -*czek f dim of ręka*
- reagować** -*guję -gujesz impf,*
zareagować *pf* react
- reakcja** *f* reaction
- reakcyjny** *aj* reactionary
- recepta** *f* prescription
- referat** *mi* report, paper
- reguła** *f* rule. **z ~ly** as a rule
- reklama** *f* advertisement
- rekwizycja** *f* seizure, confiscation
- relacja** *f* report
- reneta** *f* rennet, russet apple
- reperować** -*uję -ujesz impf, pf*
zreperować repair
- republika** *f* republic
- restauracja** *f* 1. restaurant 2.
restoration
- restauracyjny** *aj of restauracja*
- reszta** *f* rest, remainder, change
(money)
- resztką** -*tek often-pl* leavings
- retoryczny** *aj* rhetorical
- rewelacyjny** *aj* revelational, truly
good
- rezultat** *mi* result. **w ~tacie** as a
result
- rezurekcja** *f* resurrection
- rezygnacja** *f* giving up,
resignation (from job)

GLOSSARY

- rezygnować** -nuję -nujesz *impf, pf*
zrezygnować z+G resign from, give up on
- reżyser** director
- reżyserować** -ruję -rujesz *impf, pf*
wyreżyserować direct (film, play)
- ręcznik** -a *mi* towel
- ręczny** *aj* manual
- ręka** *rąk f Lsg ręce or ręki NApl ręce Gpl rąk* hand
od ręki as a matter of course
z rąk do rąk from hand to hand
- dziecko na rękę** child in arms
podać rękę +D offer a hand to
pod rękę at hand, under the arm
ręce do góry hands up
być na rękę +D be convenient for
pójść komuś na rękę go along with
z drugiej ręki second hand
- rękaw** *mi* -a sleeve
- rękawiczka** -czek *f* glove
- rękomia** *f* guaranty
- robić** -bię -bisz *impf, pf* **zrobić** do, make. ~ **się** 1 get done. **to da się zrobić** that can be done. 2 become, get. **robi mi się słabo** I feel sick
- robota** -bót *f* work, job, physical labor; **domowej** ~**ty** home-made; **nic do** ~**ty** nothing to do. **przy** ~**bocie** at work
- robotnica** *fem of robotnik*
- robotnik** *mp* laborer
- robótka** *dim of robota*. knitting
- rocznica** *f* anniversary
- roczny** *aj* yearly
- rodzaj** *mi* kind, type, species;
coś w tym ~**ju** something of this sort; **różnego** ~**ju** of various sorts
- rodzajowy** *aj* qualitative, type
- rodzeństwo** *mi* brothers and sisters, siblings
- rodzić** -dzę -dzisz *impf, pf* **urodzić** give birth. ~ **się** be born
- rodzice** *mp pl G* -ów parents
- rodzina** *f* family. *av* **rodzinnie**
- rodzinny** *aj* familial
- rok** *mi Npl lata Gpl lat* year; **co** ~**k(u)** every year; **z** ~**ku na rok** from year to year
- rola** *f* 1. (arable) land 2. role
- rolnictwo** *n* agriculture
- rolniczy** *aj* agricultural
- rolnik** *mp* farmer
- rolny** *aj* agricultural, agrarian, farming, land
- romans** *mi NVpl* -e romance
- romboidalny** *aj* rhomboidal
- Rosjan** | *in mp* Russian
- rosły** *aj* stalwart, burly well-built (man)
- rosnąć** -snę -śniesz *impf, pf* **urosnąć** grow
- rosyjski** *aj* Russian. *av* **po rosyjsku** in Russian
- roślina** *f* plant
- roślinny** *aj of roślina*
- rower** *mi* bicycle
- rowerowy** *aj of rower*
- rozbłysnąć** -snę -śniesz *pf, impf*
rozbłyskiwać -kuję -kujesz flare up
- rozbudzić** -dzę -dzisz *pf, impf*
rozbudzać awaken, arouse
- rozciągnąć się** -nę -niesz *pf, impf*
ozciągać się stretch out
- rozczarowany** *aj* disappointed
- rozczenie** *n* tender emotion
- rozczulić się** -lę -lisz *pf, impf*
rozczułać się *nad*+I become emotional (over)
- rozczulony** *aj* tender
- rozdarcie** *n* conflict, perplexity
- rozdzielić** -lę -lisz *pf, impf*
rozdzielać separate, divide, distribute

GLOSSARY

- rozebrać** *rozbiore* -bierzesz *pf, impf*
rozbierać take apart, undress.
 ~ się undress (self)
- rozedrzeć** -drę -drzesz -darł *pf, impf*
rozdziarać rip apart, tear
 asunder
- rozebrać** -am -asz *pf, impf*
rozgrywać *tr* play out. ~ się
 happen, occur, take place, play
 self out
- rozejrzeć się** -rzę -rzysz *pf, impf*
rozglądać się *za+I* have a look
 around for
- rozłąka** *f* parting, separation
- rozłożyć** -zę -żysz *pf, impf*
rozkładać spread out, take
 apart. ~ się disintegrate,
 dissolve into parts
- rozmaity** *aj* various, different,
 miscellaneous
- rozmawiać** -am -sz *impf, pf*
porozmawiać *z+I* converse,
 talk (with)
- rozmazać** -żę -żesz *pf, impf*
rozmazywać -zuję -zujesz smear,
 smudge. ~ się get smudged
- rozmowa** -mów *f* conversation
- rozmówka** -wek *f dim of rozmowa*
- rozmyślić** -lę -lisz *pf, impf*
rozmyślać *nad+I* ponder over. ~
 się think better of, change one's
 mind
- rozpac** *f* despair
- rozpaczać** -am -asz *impf o+L* be in
 despair (about)
- rozęp** *mi* impetus, momentum
- rozpocząć** -cznę -czniesz *pf, impf*
rozpoczynać begin, start (off). ~
 się
- rozpoczęcie** *n* beginning,
 inauguration, beginning
- rozpoznać** -am -asz *pf, impf*
rozpoznawać -aję -ajesz
 recognize, make out
- rozpoznawczy** *aj. znak* ~ sign of
 recognition
- rozprawić się** -wię -wisz *pf, impf*
rozprawić się *z+I* settle score
 with, deal with
- rozrosnąć się** -snę -śniesz -rósł -
 rośla -rośli *pf, impf* **rozrastać się**
 grow more and more numerous,
 run wild, expand
- rozzewnienie** *n* tenderness
- rozsądek** -dku *mi* sense. **zdrowy** ~
 common sense
- rozsądny** *aj* wise, intelligent,
 judicious
- rozsadzić** -dzą -dzisz *pf, impf*
rozsadzać explode, blow up
- rozstać się** -stanę -staniesz *pf, impf*
rozstawać się -stają -stajesz part
 ways
- rozstanie** *n* parting
- rozstroić** -oję -oisz *pf, impf*
rozstrajać upset, put on edge,
 put out of tune
- rozstrzygać** -am -asz *impf, pf*
rozstrzygnąć -nę -niesz decide,
 determine
- roztargnienie** *n* distraction, absent-
 mindedness
- rozterka** -rek *f often-pl* indecision
- roztoczyć** -czę -czysz *pf, impf*
roztaczać unfold, spread out.
intr ~ się
- rozum** *mi* mind, intelligence
- rozumieć** -em -esz *impf, pf* **zrozumieć**
 understand. **rozumieć się** *rozumie*
się *3p only* it is understood
- rozumny** *aj* rational, thinking
- rozumowanie** *n* argumentation,
 line of reasoning
- rozwalić** -lę -lisz *pf, impf* **rozwalać**
 shatter, smash. ~ się fly to
 pieces
- rozważanie** *n* consideration
- rozważny** *aj* thoughtful, prudent,
 circumspect, cautious
- rozważyć** -żę -żysz *pf, impf*
rozważać consider, deliberate,
 contemplate
- rozwiązany** *aj* blown apart, flowing

GLOSSARY

- rozwiązać** -zę -żesz *pf, impf*
rozwiązywać -zuję -zujesz
 solve, resolve, dissolve
- rozwiązanie** *n* solution, dissolution
- rozwojowy** *aj* developmental
- rozwój** -woju *mi* development
- również** *av* likewise, also
- równo** *av* exactly
- równocześnie** *av* at the same time, simultaneously
- równy** *aj* equal. *av* **równie** equally
- roża** *f Gpl* rose
- róźdzka** -żdżek *f* twig. ~
czarodziejska magic wand
- ródźkarstwo** *n* well-divining, dousing. *mp* **ródźkarz** well-diviner
- różnica** *f* difference. **jaka jest ~?**
 what's the difference?
- różnić** -nię -nisz *impf* differentiate, tell apart. ~ **się** *od+G* differ from
- różny** *aj* various, assorted. ~**nego rodzaju** of various sorts. *av*
różnie variously
- różowy** *aj* pink
- ruch** *mi* movement, traffic; ~
oporu resistance movement
- ruchliwość** *f* mobility, activity
- ruchliwy** *aj* moving, brisk, active (in business)
- ruina** *f* ruin, wreck
- rum** *mi* rum
- rumieniec** -eńca *mi* blush
- rupieć** *f* piece of junk. *pl* **rupiecie**
 odds and ends
- rusz.** **ani** ~ not a bit
- ruszt** *mi* grill
- ruszyć** -szę -szysz *pf, impf* **ruszać** *tr*
 move, touch, disturb. ~ **się**
 move. **rusz part ani rusz** not a bit
- ryba** *f* fish
- rybacki** *aj* of *rybactwo* or *rybak*
- rybak** *mp* fisher(man). **rybactwo** *n*
 fishing
- rybi** *aj* of fish
- rybka** -bek *f dim* of *ryba*. **złota** ~
 goldfish
- rybny** *aj* fishing (industry, etc.)
- rycerski** *aj* of *recerstwo* or *rycerz*
- rycerz** *mp* knight
- rydz** *m fac* an saffron milk cup (mushroom). **zdrowy jak** ~ fit as a fiddle
- rynek** -nku *mi* market, marketplace, market square
- rynkowy** *aj*. **cena** ~**wa** market price
- ryński** *fac* an *decl like* *aj* o-fash tip.
dać ~**skiego** give a tip
- rysować** -suję -sujesz *impf*,
narysować *pf* draw, sketch
- rysunek** -nku *mi* drawing, illustration, cartoon
- rysunkowy** *aj* of *rysunek*. **film**
 ~**wy** cartoon
- rytuał** *mi* ritual
- ryż** *mi* rice
- rzadki** *aj* rare, scarce, thin (of liquids). *av* **rzadko** rarely; ~
kiedy only rarely, hardly
 ever. *comp* *aj* **rzadszy**. *comp* *av*
rzadziej
- rzadkość** *f* rarity
- rząd 1** *rzędu* *mi* row. **w pierwszym**
rzędzie in first priority
- rząd 2** *mi* government
- rządowy** *aj* governmental
- rządzić** -dżę -dzisz *impf* +*I* govern
- rzecz** *rzeknę, rzekniesz, rzekł* *pf* say
- rzecz** *f* thing. **co to ma do ~czy?**
 what does that have to do with it?
do ~**czy** down to business. **od**
 ~**czy** off the point. ~ **w tym, że...**
 the thing is that... **w tym** ~?
 what's the deal?
w gruncie ~**czy** basically. **w samej** ~**czy** in reality.
wielka ~ big deal
- rzeczywistość** *f* reality. **w** ~**ści** in reality

GLOSSARY

rzeczywisty *aj* real, actual. *av*
rzeczywiście really, actually,
indeed
rzeczywiście *av* indeed, in reality,
why really
rzeka *f* river. **nad rzeką** by the
river
rzeźnik *mp* butcher
rzęsa *f* eyelash; **patrzeć przez ~sy**
look through hooded lids
(pretend to be asleep)
rzęsy *aj* heavy (rain), copious
(tears). *av* **rzęsiście**
rzucić *-cę -cisz pf, impf* **rzucić**
throw, cast, give up. **rzucić**
palenie give up smoking. ~
okiem *na+A* cast an eye (on).
~ **się** *na+A* throw self at, rush
upon
rzut. *phr* **na pierwszy ~ oka** at
first glance

S

sad *mi* orchard
sadzić *-dzą -dzisz impf, posadzić pf*
plant, seat
sałata *f* lettuce
sałatka *-tek f* salad
sam (*sama samo*) *intens pron* self,
same, alone, very. **ta sama**
osoba the very same person.
nad samym morzem right by
the sea; **na samą myśl** at the
very thought; **mieszkać**
samemu live on one's own;
same przykrości nothing but
unpleasantnesses. **tak samo** in
the same way. **w sam raz** just
right
samochodowy *aj* automotive
samochód *-chodu mi* car,
automobile
samolot *mi* airplane
samopoczucie *n* state of being
samotność *f* solitude

samotny *aj* solitary, alone,
unmarried
sąd *mi* court, judgement
sądowy *aj* judicial
sądzić *-dzą -dzisz impf* judge, think
sąsiad *mp LVsg -siedzie Npl -siedzi*
neighbor
sąsiadka *-dek fem of sąsiad*
sąsiedni *aj* neighboring
sąsiedni *aj* neighboring
sąsiedztwo *n* vicinity, proximity
scena *f* scene (theatrical or social).
robić ~nę make a scene
schab *mi* joint (of meat), chop
schabowy *aj of schab*
schody *pl-only G -ów* stairs
schować see *chować*
schronić see *chronić*
schronisko *n* shelter, hiding
place, refuge, resort
sekretarka *-rek f* secretary
sekretarz *mi* secretary (of
organization)
sekunda *f* second (unit of time)
semestr *mi* semester
seminarium *n* seminar, seminary
seminarzysta *mp* seminary
student
sen *snu mi* dream, sleep, slumber;
we śnie while asleep; **twardy**
~ deep sleep; **przez** ~ in one's
sleep
senność *f* sleepiness
senny *aj* sleepy
sens *mi* sense; **mieć** ~ make sense;
nie mieć ~**su** make no sense; **z**
~**sem** sensibly
sensowny *aj* having sense,
intelligent
ser *mi -a* cheese
serce *n* heart; **z całego ~ca** with
one's whole heart; **z dobrego**
~**ca** from the goodness of one's
heart
sercowy *aj of serce*
serdeczny *aj* sincere, heartfelt. *av*
serdecznie sincerely

GLOSSARY

- serdeczny** *aj* sincere. *av* **serdecznie** sincerely
- serek** *-rka mi dim of ser*
- seria** *f* series
- serio** *av and indecl aj* seriously. **na** ~ for real
- sernik** *mi -a* cheesecake
- setny** *aj* hundredth
- sezon** *mi* season
- sezonowy** *aj* seasonal
- siadać** *-am -asz impf, pf* **usiąść** *usiąde* - *dziesz usiadł usiedli* sit down
- siaść** *see* **usiąść**
- siebie** *refl pron GA siebie (się), D sobie (colloq se), I sobą, L sobie* self, oneself, each other
- siedem** *-dmiu num GDL siedmiu I siedmioma* seven
- siedemdziesiąt** *num -sięciu I - sięcioma* seventy
- siedemdziesiąty** *num aj* seventieth
- siedemnasty** *aj num* seventeenth
- siedemnaście** *num -nastu I - nastoma* seventeen
- siedmioro** *-rga coll num* seven
- siedzenie** *f* seat
- siedzieć** *-dzieć -dzisz impf, pf*
posiedzieć sit
- sierpień** *-pnia mi* August
- sierpniowy** *aj of* sierpień
- sierzant** *mp* sergeant
- się** *refl part* self. **samo przez się** of its own accord. *see also* **siebie**
- sięgać** *-am -asz impf, pf* **sięgnąć** *-nę - niesz do+G* reach, stretch, go back as far as
- silnik** *mi -a* engine
- silny** *f* strong
- siła** *f* strength, force; **co sił** with all one's might. ~**łą** by force
- siny** *aj* livid, gray-blue
- siostra** *sióstr f* sister, nurse
- siostrzany** *aj* sisterly, sister's
- siódemka** *f reif num* seven
- siódmy** *num aj* seventh
- siwowłosy** *aj* gray-haired
- siwiuteńki** *aj dim of siwy* good-and-grey
- siwy** *aj* gray-haired
- skakać** *see* **skoczyć**
- skalisty** *aj* rocky
- skała** *f often pl* stone, rock, cliff
- skarb** *mi* treasure
- skarpetka** *-tek f* sock
- skarżyć się** *-żę -żysz impf, pf*
zeskarżyć się *na+A* complain about
- skaza** *f* flaw, defect
- skąd** *av* from where, whence.
skąd? what do you mean, not at all, why no.
- skądinąd** *av* moreover, from somewhere else
- skądś** *av* from somewhere
- skądże!** not at all, why no!, of course not
- skierować** *-ruję -rujesz pf, impf*
skierowywać *-wuję -wujesz do+G* direct, send to
- skierowany** *aj do+G* directed to
- sklep** *mi* store, shop. **sklep spożywczy** food store
- sklepiarz** *mp* store-keeper, shop-keeper
- składać** *see* **złożyć**. ~ **się** *-a się us-3p z+G* be composed of. *see* **złożyć**
- skłonność** *f* inclination, predisposition
- skłonny** *aj do+G* inclined toward
- skoczyć** *-czę -czysz pf, impf* **skakać** *-czę -czesz* jump, skip
- skojarzenie** *n* association (mental)
- skomplikować** *see* **komplikować**
- skomplikowany** *aj* complicated
- skończony** *aj* finished, beat, done, total (idiot, etc.), raving (beauty)
- skończyć (się)** *see* **kończyć (się)**
- skoro** *conj* since, as long as
- skorzystać** *see* **korzystać**
- skóra** *f* skin, leather, rind
- skórka** *-rek f* rind
- skraj** *mi* border, edge, margin

GLOSSARY

- skrajność** *f* an extreme; **z jednej ~ści do drugiej** from one extreme to another
- skrajny** *aj* extreme
- skrócić** *-cę -cisz pf, impf* **skracać**
shorten
- skromniutki** *aj dim of skromny*
modest little
- skromność** *f* modesty
- skromny** *aj* modest. *av* **skromnie**
- skroń** *f* temple(s) (of head)
- skrót** *mi* abbreviation. ~ **myślowy**
mental shortcut. **na skróty** by a shortcut
- skrupić się** *-pię -pisz pf, impf*
skrupiać się be the scapegoat. **to się na mnie skrupi** I'll bear the brunt of it
- skrzyżowanie** *n* intersection, crossing
- skrzyknąć się** *-nę -niesz pf* call out
- skrzynia** *f* chest
- skrzynka** *-nek f* box, chest, case. ~ **na listy** mailbox
- skuteczność** *f* effectiveness
- skuteczny** *aj* effective
- skutek** *-tku mi often-pl* effect, result, repercussion. **na ~ +G** as the result of
- skwer** *mi* square (in city)
- sleeping** or **sliping** *mi* sleeping car
- słabo** *av* weakly. ~ **mówić po polsku** speak Polish badly
- słabostka** *-tek f dim of słabość*
- słabość** *f* weakness, infirmity
- słaby** *aj* weak. *av* **słabo** *qv*
- słodki** *aj* sweet. *comp* *aj* **słodszy**. *comp* *av* **słodziej**
- słodkość** *aj* sweetness
- słodycz** *f* (a) sweet (candy)
- słodzić** *-dzą -dzisz impf, pf*
posłodzić sweeten
- słodziutki** *aj dim of słodki* good and sweet
- słoik** *mi -a* jar
- słoma** *f* straw
- słomiany** *aj* made of straw, thatch
- słoneczny** *aj* sunny, solar
- słonina** *f* pork fat, bacon
- słoninka** *f dim of słonina*
- słonko** *dim of słońce*
- słony** *aj* salt(y). *av* **słono**
- słoń** *ma* elephant
- słońce** *n* sun
- słowniczek** *-czka mi* glossary
- słownik** *mi -a* dictionary
- słowo** *słów n* word; **bez słów** no caption needed. **jednym ~wem** in a word
- słówko** *-wek n dim of słowo*
- słuch** *mi* hearing, attention.
- zamienić się w ~** ~ become all ears
- śluchać** *-am -asz impf, pf* **posłuchać** +G listen to, obey. **śluchaj!** listen!. **ślucham?** yes? may I help you?
- śluchawka** *-wek f* telephone receiver
- stup** *mi -a* post
- stupek** *-pka mi dim of stup*
- ślusznosc** *f* correctness
- śluszný** *aj* correct, proper. *av* **ślusznie** correctly
- służąca** *fem of służący*
- służący** *mp decl like* *aj* servant
- służba** *f* service
- służyć** *-żę -żysz +D* serve. **chętnie służę** I'm at your service. *do+G* serve for; **do czego to służy?** what's that for
- śłychać** *infin only* can be heard. **co ~?** what's up?
- śłyszeć** *-szę -szysz impf, pf* **usłyszeć**
hear
- smaczny** *aj* tasty. ~**nego!** bon appetit!
- smagły** *aj* dark-complexioned, swarthy
- smak** *mi* taste
- smakować** *-kuje (usually 3rd-person) +D* taste (good) to. **jak ci smakuje ta zupa?** how do you like the soup?
- smakowity** *aj* delicious, appetizing
- smakowy** *aj* gustatory

- smażony** *aj* fried
smażyc -że -żysz *impf, pf* **usmażyć** fry
smok *ma* dragon
smukły *aj* slender, graceful
smutek -tku *mi* sadness
smutny *aj* sad, mournful. *av*
smutnie or *av pred* **smutno**.
smutno mi I'm sad
snuć *snuję snujesz impf*, spin,
dream up, think up, concoct. ~
się waft
soba, **sobie** see **siebie**
sobota -bót *f* Saturday
sobotni *AJ of* sobota
soczystość *f* succulence
soczysty *aj* juicy, sappy, succulent.
av **soczyscie** juicily
sok *mi* juice. ~ **jabłkowy** apple
juice. ~ **pomarańczowy** orange
juice. ~ **pomidorowy** tomato
juice
solidarność *f* solidarity
solidarny *aj* agreeing in
viewpoint, supportive
sołtys *mp* sołtys, village head
sondować -duję -dujesz *impf, pf*
wysondować plumb, probe
sos *mi* sauce. ~ **śliwkowy** plum
sauce. ~ **musztardowy** mustard
sauce
sosna -sen *f* pine
sosnowy *aj of* sosna
sól soli *f* salt
spacer *mi* walk, stroll, hike. **na**
~**rze** on a walk
spacerek -rku *dim of* spacer
spać *śpię śpisz impf, pf* **pospać**
sleep
spadek -dku *mi* fall, decline,
decrease, inheritance.
pozostawić w ~**dku** bequeath
spakować see *pakować*
spalić -lę -lisz *pf, impf* **spalać**
scorch, burn down
spaść -padnę -padniesz -padł *pf, impf*
spadać *z+G* fall off. *na+A* fall
down on, fall onto. **wina spada**
na niego the blame falls on
him. **spadaj stąd** scam, beat it.
specjalność *f* special(i)ty. ~
zakładu specjalty for the house
specjalny *aj* special. *av* **specjalnie**
(e)specially
spełnić -nię -niesz *pf*, **spełniać** *impf*
fulfill. ~ **się** be fulfilled
speszony *aj* crestfallen
spędzić -dzę -dzisz *pf, impf* **spędzać** -am
-asz spend (time, money)
spieszyć się see *śpieszyć się*
spirytus *mi* subst grain alcohol
spizarnia *f* pantry, larder
spływać -nę -niesz *pf, impf* **splywać**
flow, drop (e.g. tear)
społeczeństwo *n* society
społeczny *aj* social, societal
spod(e) *prep+G* from under
spodeczek -czka *mi* *dim of* spodek
spodek -dka *mi* saucer
spodnie *pl form G* spodni trousers
spodziewać się -am -asz *impf +G*
expect; ~ **czegoś po kimś**
expect s.t. of s.o.; ~ **dziecka** to
be expecting (a baby)
spodziewany *aj* expected
spojrzeć -rzę -rzysz *pf, impf*
spoglądać *na+A* look, glance
spojrzenie *n* glance
spokojny *aj o+A* peaceful, calm,
relaxed about, at ease over. *av*
spokojnie
społeczny *aj* social
spokój -koju *mi* peace, calm, rest.
daj spokój *colloq* give me a
break
spomiędzy *prep+G* from among
sporo *indef quant +G* a goodly
amount <number, bit> of
sport *mi* sport(s)
sportowy *aj of* sport
spory *aj* good-sized
spodobność *f* opportunity
spodobny *aj* capable
spodob -sobu *mi* manner, way; ~
bycia way of being; **w jaki** ~

GLOSSARY

- in what way; **w ten** ~ in that manner
- spostrzegawczy** *aj* observant
- spotkać** -*am -asz pf, impf* **spotykać** meet, come across, encounter. befall. ~ **się** meet one another
- spotkanie** *n* meeting
- spowodować** *see* *powodować*
- spoza** +*G* from beyond. **spoza miasta** from out of town
- spódnica** *f* skirt
- spódniczka** -*czek f dim of spódnica*
- spóźnialstwo** *n* habitual tardiness
- spóźnić się** -*nię -niesz pf, impf*
spóźniać się be late
- spóźniony** *aj* late
- spragniony** *aj* thirsty
- sprawa** *f* matter, affair, concern. **na dobrą ~wę** to be sure
- sprawdzić** -*dzę -dzisz pf, impf*
sprawdzać check. ~ **się** become confirmed, check out
- sprawić** -*wię -wisz pf, impf* **sprawiac** cause, occasion, acquire. butcher (pig, etc.)
- sprawować** -*wuję -wujesz impf*
 perform, discharge (duties), exercise (authority)
- sprężyna** *f* spring
- sprężynka** -*nek f dim of sprężyna*
- sprowadzić** -*dzę -dzisz pf, impf*
sprowadzać *z+G* bring, import from
- spróbować** *see* *próbować*
- sprytny** *aj* clever, shrewd. *av*
sprytnie cleverly
- sprzątać** -*am -asz impf, pf*
posprzątać or **sprzątnąć** -*nę -niesz* clean up, tidy up
- sprzeczką** -*czek f* quarrel, altercation
- sprzed** *prep+G* from before
- sprzedac** -*dam -dasz -dadzą pf, impf*
sprzedawać -*daje -dajesz* sell
- sprzedawca** *m p* salesman
- sprzedawczyni** *f* saleslady
- sprzedaż** *f* sale(s)
- sprzymierzeniec** -*ńca mp* ally
- spuścić** -*szczę -ścisz pf, impf*
spuszczac lower, let down, drop, bow (head), let loose. ~ **z oka** lose sight of
- spychać** *see* *zepchnąć*
- spytać** -*am -asz p +Gf* ask, inquire
- srebrny** *aj* silver
- srebro** *n* silver
- sroka** *f* magpie. **patrzeć jak ~ w kość** *na+A* stand staring at
- stabilizacja** *f* stability
- stacja** *f* station
- stać** 1 *stoję stoisz impf, pf* **postać** stand. ~ **otworem** stand open
- stać** 2 *infin only +A na +A* be up to, capable of, afford ~ **mnie na to** I can afford it it
- stać się** *stanę się, staniesz się pf* happen, occur. **co się stało?** what happened, what's the matter?
- stałość** *f* steadiness, consistency, constancy, permanence
- stały** *aj* constant, consistent. *av*
stale continually, constantly
- stamtąd** *av* from there
- stan** *mi* state, condition. *US* state. **być w ~nie** +*infin* be able, be in a position. ~ **wojenny** martial law
- stanąć** -*nę -niesz pf, impf* **stawać** -*staję -stajesz* stand up, come to a stop. ~ **w obronie** +*G* stand up for. ~ **po mojej stronie** take my side
- stancja** *f* lodgings. **na ~cji** in lodgings
- stanowczość** *f* resoluteness
- stanowczy** decisive, adamant, resolute. *av* **stanowczo** decidedly
- stanowić** -*wię -wisz impf* comprise
- starac się** -*am -asz impf, pf* **postarać się** *o+A* try (for), attempt
- staranny** *aj* careful. *av* **starannie**
- stareńki** *aj dim of stary* little old
- staropanieństwo** *n* old-maidenhood

GLOSSARY

- starosta** *mp obs* starost, district
(powiat) head. *mp* **starostwo**
starost and wife
- starość** *f* old age
- starościna** *f* starost's wife
- starożytność** *f* antiquity
- starożytny** *aj* ancient (civilization,
etc.). *as mppl* the ancients
- staruszek** *-szka mp Npl -owie* old
man
- staruszka** *-szek f* old woman
- stary** *aj* old. *compa aj* **starszy**
elderly. *av* **staro**. *comp av*
starzej. *as mp colloq* old man
(father), *f* old lady (mother)
- statek** *-tku mi* ship
- stawiać** *-am -asz impf, pf* **postawić**
place, set, stand. ~ **pasjans** play
solitaire. ~ **się** make an
appearance
- stawić się** *-wię -wiesz pf na+L* show up
at, present o.s., report for duty
- stąd** *av* from here, whence
- sterta** *f* pile, stack
- sto** *num GDL stu I stoma* one
hundred
- stoicki** *aj* stoic
- stok** *mi* slope, slant, mountainside
- stolarski** *aj* of stolarz
- stolarz** *mp* joiner, carpenter
- stolica** *f* capital city
- stolik** *mi dim of stół* small table,
night table, end table
- stołeczek** *-czku mi* foot-stool
- stołeczny** *aj* of stolica
- stołówka** *-wek f* canteen, mess,
cafeteria
- stopa** *stóp f* foot (also of verse,
mountain); **u stóp** +G at the foot
of. ~ **życiowa** standard of living.
postawić ~ **pę** set foot
- stopień** *-pnia mi* degree, grade. **w**
dużym ~ **pnium** to a large extent
or degree
- stopniowy** *aj* gradual
- stora** *f* blind, shutter, shade
- stos** *mi* heap, pile, pyre
- stosik** *mi dim of stos*
- stosować** *suje -sujesz impf, pf*
zastosować apply
- stosowanie** *n* use, application
- stosowany** *aj* applied (e.g. science)
- stosunek** *-nku mi often pl*
relation(ship). **w ~nku** *do+G* in
regard or relation to. **mieć** ~
z+I have sex (with)
- stosunkowy** *aj* relative
- stożek** *-żka mi* cone
- stożkowaty** *aj* cone-shaped
- stół** *stołu mi* table
- stracenie** *n* loss. **nic do ~nia**
nothing to lose
- strach** *mi o+A* terror, fear (about)
- stracić** *see tracić*
- stragan** *mi* stall, booth
- straganik** *mi dim of stragan*
- strapić** *see trapić*
- straszny** *aj* terrible. *av* **strasznie**
- straszyć** *-szę -szysz impf, pf*
przestraszyć frighten
- strata** *f* loss
- stróż** *mp* watchman
- stroić** *-oje -oisz impf* trim, adorn,
put on (expression), tune (radio).
~ **się** *w+L* deck oneself out in
- stromość** *f* steepness
- stromy** *aj* steep. *av* **stromo**
- strona** *f* side, direction, page
po lewej stronie on the left
hand side
po prawej stronie on the right
hand side
po tej stronie on that side
w tę stronę in that direction
z drugiej strony on the other
hand
z jednej strony on the one
hand
z tej strony from that direction
ze wszystkich stron from all
directions
- struć** *see truć*
- strukturalizm** *mi* structuralism
- strwonić** *see trwonić*

GLOSSARY

- stryjeczny** *aj of stryjek*. ~ **brat** or ~**na siostra** cousin. ~**na babcia** grandmother on one's father's side
- stryjek** *-jka mp* paternal uncle
- strzelić** *-lę -lisz pf, strzelać impf* shoot. **prosto jak strzelił** straight as a shot
- strzemienny** *fac an decl like aj* one for the road
- strzepnąć** *-nę -niesz pf, impf*
- strzepywać** *z+G* flick off
- strzyc** *strzygę strzyżesz impf, pf*
- zastrzyc** clip, cut. ~ **uszami** perk up one's ears
- studencki** *aj* student's. **dom** ~ dormitory
- student** *mp* student
- studentka** *fem of student*
- studiować** *studiuję studiujesz impf* study a subject
- studium** *n oft pl* study
- studnia** *f* well
- stukać** *-am -asz impf, pf stuknąć -nę -niesz* bang, knock
- stwierdzić** *-dzą -dzisz pf, impf*
- stwierdzać** ascertain
- stwierdzić** *-dzą -dzisz pf, stwierdzać* ascertain
- stworzenie** *n* creation, creature
- styczeń** *-cznia mi* January
- styczniowy** *aj of styczeń*
- styl** *mi* style
- stypendium** *n Gpl -iów* stipend, fellowship
- subtelność** *f* subtlety
- subtelny** *aj* subtle
- suchy** *aj* dry. *comp aj* **suchszy** or **bardziej suchy**
- sufit** *mi* ceiling
- sukces** *mi* success
- sukienka** *-nek f* dress
- suknia** *-kien f* gown
- suma** *f* sum, amount
- sumienie** *n* conscience; **czyste** ~ clear conscience. **nieczyste** ~ guilty conscience
- surowy** *aj* 1. strict, severe, harsh 2. raw, crude, coarse. *av* **surowo**
- suszenie** *n* drying (clothes, fruit)
- suszyć** *-szę -szysz impf, pf*
- wysuszyć** or **ususzyć** dry (trans.)
- swego=swojego**
- swej=swojej**
- sweter** *-tra mi* sweater
- swoboda** *-bód f* freedom, ease
- swobodny** *aj* free, easy-going
- swój** *swoja swoje pron aj* one's own.
- wiem swoje** I know what I'm talking about, I have my own opinion. **robić swoje** do one's own thing
- sycić** *-cę -cisz impf* sate. ~ **się** +*I* become satiated (with), get one's fill of. *pf* see **zasycić**
- sylwetka** *-tek f* silhouette
- sympatia** *f* sympathy
- sympatyczny** *aj* nice, sympathetic
- syn** *mp LVsg -u, Npl -owie* son
- synagoga** *f* synagogue
- synek, synekczek, synuś** *dims of syn*
- sypać** *-pię -piesz impf, pf* **posypać** pour, sprinkle
- sypialnia** *f* bedroom
- sypialny** *aj* for sleeping; **wagon** ~ sleeping car (on train)
- system** *mi* system
- systematyczny** *aj* systematic
- systemowy** *aj of system*
- sytuacja** *f* situation
- szła, szło, szły, etc.** see **iść**
- szafa** *f* cupboard, cabinet. **grająca** ~ music box
- szafka** *-fek f dim of szafa*
- szaleństwo** madness
- szampan** *fac-an* champagne
- szansa** *f oft pl NAVpl -e* chance
- szanujący się** *aj* self-respecting
- szary** *aj* gray
- szatnia** *f Gpl -i* cloakroom
- szatniarz** *mp* cloakroom attendant
- szatniarka** *-rek fem of szatniarz*

GLOSSARY

- szczebel** *-bla mi rung, rank, level.*
rozmowy na najwyższym ~blu
 talks at the highest level
- szczegół** *mi detail*
szczegółowy *aj detailed. av*
szczegółowo *in detail*
szczegółowość *f particularity. w*
 ~ści *in particular*
szczególny *aj particular. av*
szczególnie
- szczep** *mi* 1. tribe 2. grafting,
 seedling
- szczerłość** *f sincerity*
szczerzy *aj sincere. av* **szczerze**
szczęście *n happiness, fortune, good*
 luck. **na** ~ fortunately, for good
 luck. **ze** ~ścią *from happiness; całe*
 ~, **że..** *it's a good thing that....* **mieć**
 ~ *to be lucky*
- szczęśliwy** *aj happy, fortunate. av*
szczęśliwie *happily,*
successfully
- szczoteczka** *-czek f dim of szczotka*
szczotka *-tek f (hair) brush*
szczupłość *f slenderness*
szczupły *aj thin, slender*
szczyć się *-cę -cisz impf z+G be*
 proud of, boast of
- szczyt** *mi summit, peak. godziny*
 ~tu *peak traffic hours*
- szczytny** *aj laudable*
szczytowy *aj of szczyt*
szef *mp Npl -owie boss*
szefostwo *n management,*
leadership
- szefowa** *aj as fem of szef*
szereg *mi row, a number of*
szeregowy *aj rank and file, as mp*
enlisted man
- szeroki** *aj wide, broad. comp aj*
szerszy. comp av **szerzej**
szerokość *f width*
- szesnastka** *reif num f sixteen*
szesnasty *aj sixteenth*
szesnaście *num GDL -u I -oma*
 sixteen
- sześćcioro** *-rga coll num six*
- sześć** *num GDL -u I -oma six*
sześćdziesiąt *num GDL -sięciu L -*
sięcioma sixty.
- sześćdziesiąty** *num aj sixtieth*
szklaneczka *-czek f dim of szklanka*
szklanka *-nek f glass*
szklany *aj of szkło of glass*
szkło *szkieł n glass*
szkoda *szkód f harm. interj too bad*
szkodzić *dzę -dzisz impf, pf*
zaszkodzić *+D harm. nie*
szkodzi *don't worry, it's O.K.*
nic nie szkodzi *no harm done*
- szkolny** *aj of szkoła*
szkoła *szkół f school. ~ podstawowa*
elementary school
- szkółka** *-tek f dim of szkoła*
szlachetny *aj noble, high-minded;*
metal ~ precious metal
- szlochać** *-am -asz impf, pf*
zaszlochać *sob*
- szmat** *mi rag. ~ drogi a fair piece*
 (distance)
- szmer** *mi murmur*
sznur *mi -a string*
sznurek *mi -a dim of sznur*
sznyceł *-cla m. ~ wiedeński*
wiener schnitzel
- szorować** *-ruję -rujesz impf, pf*
wyszorować *-ruję -rujesz scour*
- szorty** *pl-only G -ów shorts, trunks*
- szosa** *f highway*
szosowy *aj of szosa*
- szóstka** *reif num f six*
szósty *num aj sixth*
- szpakowaty** *aj grizzled, turning*
 gray
- szpic** *mi point, peak (clothing, hair)*
szpiczasty *aj pointy, peaked (cap)*
- szpieg** *mp spy*
szpilka *-lek f pin. wysokie ~lki*
 high heels
- szpital** *mi -a hospital*
szpitalny *aj of szpital*
- sztańdar** *mi standard (flag),*
 banner
- sztruks** *mi us-sg corduroy*

sztruksowy *aj of sztruks*
szuczka *-czek f trick, artifice*
szuczność *f artificiality*
szuczny *aj artificial*
sztuka *f art, trick, play (theatrical)*
szturm *mi mil assault*
sztywny *aj stiff, rigid*
szukać *-am -asz impf +G search for, look for. pf see znaleźć*
szwagier *-gra mp Npl -owie brother-in-law*
szyba *f pane, windshield*
szybka *-bek f dim of szyba*
szybki *aj quick. adv szybko. comp aj szybszy. comp av szybciej*
szybkość *f speed, rapidity*
szydrczy *aj mocking. av szydrczo*
szynka *-nek f ham*

Ś

ściana *f wall*
ścianka *dim of ściana*
ściąć *zetną zzetniesz pf, impf ścinać cut down, cut short*
ściągnąć *-nę -niesz pf, impf ściągać pull down, pull off, drag down, collect*
ścienny *aj of ściana*
ściernisko *n stubble*
ścierpnąć *see cierpnąć*
ściskać *-am -asz impf, pf ścisnąć -snę -śniesz press, squeeze, grasp, clutch. ~ się contract (heart)*
śląd *mi trace, track, vestige, remanant. w ~ za+I in the wake of, following*
śladowy *aj vestigial*
śliczny *aj lovely. av ślicznie. dziękuję ~ thank you kindly*
ślina *f spit, saliva*
ślinka *f dim of ślina*
śliwa *f plum*
śliwka *-wek f dim of śliwa*
ślub *mi wedding, pl vows*
ślubić *-bię -bisz impf, pf poślubić wed, marry*
ślubny *aj of ślub*
ślusarz *mp locksmith*
śmiać się *-ieję -iejesz impf, pf zaśmiać się z+G laugh (at)*
śmiech *mi laughter. ze ~chu from laughter*
śmieć *śmiem, śmiesz impf dare*
śmierć *f death*
śmiertelny *aj deadly, fatal, mortal. ~ne łoże death bed. av śmiertelnie mortally*
śmieszny *aj funny, silly. adv śmiesznie. ~ wyglądać look silly*
śniadanie *n breakfast. na ~nie for breakfast. na ~niu at breakfast*
śniadaniowy *aj of śniadanie*
śniadanko *-nek n dim of śniadanie*
śnić się *-śni 3p-only impf, pf przyśnić się +D appear in a dream. ani mi się śni I wouldn't dream of it*
śnieg *mi snow*
śniegowy *aj of śnieg*
śnieżny *aj snowy*
śpiący *aj sleepy*
śpieszyć się *or spieszyc się -szę -szysz impf, pf pośpieszyć się or pospieszyć się rush, be in a hurry, make haste*
śpiew *mi singing*
śpiewać *-am -asz impf, pf zaśpiewać sing*
średni *aj medium, average, middling. av średnio on the average*
środa *śród f Wednesday*
środek *-dka mi often-pl center, means, substance. do środka (to) inside. środki dewizowe hard-currency resources. środki do życia means of support. środki masowego przekazu mass media. środkiem +G through the middle (of)*

GLOSSARY

środkowy *aj* central
środowisko *n* environment, surroundings, milieu
środowiskowy *aj of* *środowisko*
środowy *aj of* *środa*
śródmieście *n* downtown. *aj*
śródmiejski
świadczyć *-czy us-3p o+L* indicate, testify to
świadek *-dka mp Npl -owie* witness
świat *mi -a Dsg -u Lsg* *świecie* world. **na świecie** or **w świecie** in the world; **najwyraźniej w świecie** as plain as can be
światło *mi L* *światle* light. **w świetle** +G in light of
światelko *-tek n dim of światło*
światopogląd *mi* world-view
światowy *aj of świat.* **wojna** ~wa world war
świeżość *f* freshness
świecić *-cę -cisz impf* shine
światny *aj* excellent, fine, great, wonderful, splendid. *av*
świetnie great, wonderful
świeżutki *aj dim of świeży* nice and fresh
świeży *aj* fresh. *av* **świeżo** recently
święcone *n decl like aj* Easter table, Easter delicacies
święto *święt n* holiday
święty *aj* holy, sacred, *mp* saint
świnia *f* pig, swine, *fig* bastard
świniobicie *n* pig-slaughtering
świńka. ~ **morska** *f* guinea pig
świński *aj of świnia*
świt *mi* dawn, daybreak; **o świecie** at daybreak; **skoro** ~ as soon as it was light

T

tabela *f* table, chart
tabelka *-lek f* table (chart)
tablica *f* black-board, chalkboard
tabliczka *-czek f* plate, sign, tablet
taca *f* tray

tajemnica *f* secret
tajemniczość *f* secretiveness
tajemniczy *aj* mysterious, secretive
tajemny *aj* secret
tajność *f* secrecy
tajny *aj* secret
tak *part or av* yes, thus, so, as
tak..., jak... as... as....
tak jest that's right
tak samo in the same way
tak sobie *phr* so-so
nie tak not right, the matter.
tak czy siak one way or another
i tak even so, anyway
taki, taka, takie, tacy *pron aj* so, such a, such kind, this kind
takt *mi* tact. beat (of music). **w takt** +D to the beat of
także *av* also
talent *mi* talent
talerz *mi -a* plate
talerzyk *-a mi dim of talerz*
tam *av* there
tamtędy *av* that other way
tamten, tamta, tamto, tamci *pron aj* that there, that (other, far off, over there)
tani *aj* cheap. *comp aj* **tańszy**
tańczyć *-czę -czysz impf, pf*
potaćczyć or **zatańczyć** dance
tapczan *mi -a* daybed, convertible sofa
tapeta *f oft pl* wall-paper
tapetować *-tuje -tujesz impf, pf*
wytapetować wall-paper
tapetowy *aj of tapeta*
tapicer *mp* upholsterer, wall-paper hanger
tapicerski *aj of tapicerz*
taras *mi* terrace
targ *mi* market. **na ~gu** at market
targować *-guję -gujesz impf z+I* trade with. ~ **się** haggle over
tata *mp colloq* dad.
tatuś *mp* daddy

GLOSSARY

- teatr** theater
teatralny *aj* theatrical
techniczny *aj* technical
technik *mp* technician
technika *f* technology
teczka *-czek f* briefcase
telefon *mi* telephone. ~ **komórkowy**
 cell phone
telefoniczny *aj* telephonic
telefonista *mp* telephone operator
telefonistka *-tek fem of telefonista*
telegram *mi* telegram
telewizja *f* television
telewizor *mi -a* television set
telewizyjny *aj of telewizja*
temat *mi* subject. **na** ~ +G on the
 subject of
temperatura *f* temperature, fever
ten *ta, to, ci pron aj* this, that
ten sam, *ta sama, to samo, ci sami*
pron aj the same
teoretyczny *aj* theoretical. *av*
eoretycznie
teoria *f* theory
teraz *av* now
teren *aj* area, region, sphere, field.
praca w ~nie field work
terenowy *aj of teren*
termin *mi* term, deadline
termometr *mi* thermometer
też *aj* also, too. **ja też** I also, me
 too. **też nie** *av phr* not either. ~
coś you don't say
tegi *aj* stout, sturdy
teśknić *-nię -nisz impf, zaśknić pf*
za+I long for, hanker after
teśknota *f* longing
tło *n* background. **na tle czegoś**
 against the background of s.t.
tłumacz *mp* translator
tłumaczka *-czek fem of tłumacz*
tłumaczyć *-czę -czysz impf, pf*
przetłumaczyć translate or
wytłumaczyć explain
tłusty *aj* fatty. *av* **tłusto**
to *conj* then. *see also ten ta to*
to moja sprawa that's my business
toaleta *f* toilet, toilette
toaletowy *aj of toaleta*
toast *mi* toast
ton *mi* tone
topka *-pek f obs* pack (of brine salt)
torba *-reb f Gpl -reb* bag
torebka *-bek f* handbag
tort *mi* layer cake
toteż *conj i.o. więc* therefore, for that
 reason, so it was that
towarzyski *aj* societal, social
towarzystwo *f* company, society.
dotrzymać ~wa keep s.o.
 company. **w ~wie** +G in the
 company of
towarzyszyć *-szę -szysz +D*
 accompany
trachoma *f* trachoma (worms)
tracić *-cę -cisz impf, pf* **stracić** lose
tradycja *f* tradition
tragiczny *aj* tragic
traktować *-tuje -tujesz impf, pf*
potraktować treat, handle
tramwaj *mi* trolley
tramwajowy *aj of tramwaj*
transport *mi* shipment,
 transportation
transportowy *aj of transport*
trapić *-pię -pisz impf, pf* **strapić**
 torment, afflict, grieve, worry. ~
się +I worry about
trasa *f* route
trawa *f* grass. *dim* **trawka**
treść *f* contents
trochę *quant* a little, a bit. ~ **za** a little
 too. ~ **czasu** *phr* a little time
troje *coll num* *trojga* three. **we**
troje the three of them
troska *f* care, concern
troskliwość *f* care, concern
troskliwy *aj* thoughtful,
 considerate
troškę, troszeczkę *dims of trochę*
trója *aug of trójka* a three (a bad
 grade)
trójka *reif num f* three

GLOSSARY

- truć** *truję trujesz impf, pf* **otruć, struć**
poison, molest, haunt. ~ **komuś**
życie be the bane of s.o.'s life
- trud** *mi*. trouble, difficulty. **bez**
~**du** without difficulty. **z ~dem**
with difficulty
- trudno** *av pred + D* tough, hard,
difficult. ~ **jest o+A** it's hard(er)
to get. ~ **mi powiedzieć** it's hard
for me to say. *as interj* tough,
too bad. *comp* **trudniej**
- trudność** *f* difficulty
- trudny** *aj* difficult
- trwać** *-a us 3p impf, pf* **potrwać** last.
długo trwać take a long time
- trwałość** *f* constancy
- trwały** *aj* constant. *av* **trwale**
- trwonić** *-nie -nisz impf, pf* **strwonić**
waste, squander
- tryb** *mi* (normal) procedure, routine. ~
życia lifestyle
- trzaskać** *-am -asz impf, pf* **trzasnąć** -
snę -śniesz or **potrzasać** +I slam,
shake (head, etc.); ~ **głową**
shake one's head
- trzcina** *f* reed, cane
- trzciny** *aj of trzcina*
- trzeba** *av pred +infin* it's necessary,
one must. +G there's a need for; ~ **ci**
czegoś? do you need anything? ~
będzie it'll be necessary. ~ **było** it
was necessary
- trzeci** *trzecia trzecie num aj* third
- trzeptać** *-ocę -ocesz impf, pf*
zatrzeptać flutter
- trzy** *mppl* *trzej num* three
- trzydniówka** *-wek f* three-day affair
- trzymać** *-am -asz, pf* **potrzymać**
hold, support, keep. ~ **czyjaś**
stronę take someone's side. ~
krótko keep on a short leash. ~
się hold up. +G hold onto.
trzymaj się! take it easy!
- trzynasty** *num aj* thirteenth
- trzynaście** *-nastu I -nastoma*
thirteen
- trzynaścioro** *coll num -orga*
thirteen
- trzysta** *num GDL* *trzysta I trzystoma*
three hundred
- tu, tutaj** *av* here
- tulić** *-lę -lisz impf, pf* **utulić** hug,
cuddle, console
- tulipan** *mi -a* tulip
- turysta** *mp* tourist
- turystka** *fem of turysta*
- tutaj** =**tu** *av* here
- tuż** *av* close by. **tuż obok** right
alongside
- twardy** *aj* hard, deep (sleep). *comp*
aj **twardszy**. *av* **twardo**. *comp*
av **twardziej**. **jajko gotowane**
na twardo hard-boiled egg.
- twarz** *f* face; **jest ci do ~rzy** it suits
you, matches your face,
complexion
- twarzyćka** *-czek f dim of twarz*
- twierdzić** *-dzę -dzisz impf* state, say,
assert
- twój** *twoja twoje poss pron* your (sg.
informal)
- twórczość** *f* creativity
- twórczy** *aj* creative
- tworzyć** *-rzę -rzysz impf, pf*
stworzyć or **utworzyć** create,
form, comprise.
- ty** *pron GA* *ciebie cię D* *tobie ci I* *tobą L*
tobie you-sg *informal*
- tydzień** *tygodnia mi* week. **w**
następnym tygodniu next week
- tygodniowy** *aj of tydzień*
- tyle** *indef num GDL* *tylu* as many,
as much, so many, so much.
tyle... co... as (so many,
much) as. **tyle... ile...** as many
as, as much as. **tyle, że** except
that, albeit
- tylekroć** *av* as many times, as
often, so often
- tylko** *aj* only, nothing but. **jak tylko**
conj as soon as

GLOSSARY

tył *mi* back, rear. **do ~łu** to the back, rear. **ku ~owi** toward the rear. **z ~łu** in the back
tym *part +comp* all the --. ~ **lepiej** all the better
tymczasem *av* in the meantime, *conj* while
typ *mi* type, sort, *mp colloq* character
typowy *aj* typical
tysiąc *num and mi -a Gpl -ięcy* thousand
tysięczny *num aj* thousandth
tytoniowy *aj of tytoń*
tytoń *mi* tobacco
tytuł *mi* title. ~**łem** +G by way of. **pod ~łem** +G entitled
tytułowy *aj of tytuł*

U

u *prep* +G at (someone's), near, by
ubiegły *aj* past (month, etc.)
ubikacja *f* sanitary facilities
ubolewanie *n* regret
ubrać *of brać pf, ubierać impf w+A* dress (in). ~ **się** dress oneself
ubranie *n* clothing, attire
ubrany *aj* dressed; **dobrze** ~ well dressed
ubyc -*będę -będziesz pf, impf*
ubywać be missing. *3p* +G be less of. **ubyło wody** water was lost
ucho *NApl uszy Gpl uszu Dpl uszu Ipl uszami* ear
uchodzić -*dzę -dzisz impf za+A* pass for
uchybić -*bię -bisz pf, impf uchybiać* transgress +D infringe on
uchylić -*lę -lisz pf, impf uchyłać* leave open, ajar +G tip (hat)
uciec -*cieknę -ciekniesz, ciekł, ciekła pf, impf uciekać* escape, run away
uciecha *f* delight, joy, enjoyment
ucieszyć *see cieszyć*

uciszyć -*sze -szysz pf, impf uciszać* quiet, calm s.o.
uczciwość honesty, integrity
uczciwy *aj* honest, respectable. *av*
uczciwie
uczennica *f* pupil, school-girl
uczeń *ucznia mp Npl -owie* pupil, school-age student
uczesanie *n* hairdo
uczęszczać -*am -asz do+G* attend, frequent
uczony *aj* scholarly, learned. *as mp Npl uczeni* scholar
uczucie *n* feeling
uczuciowy *aj* emotional, sentimental. *av* **uczuciowo**
uczyć -*czę -czysz impf, pf nauczyć* +G teach. ~ **się** +G study, *pf* learn
uczynek -*nku mi* deed; **dobry** ~ good deed
uczynić *see czynić*
udać *of dać pf, impf udawać -aję -ajesz* pretend. ~ **się** +D be successful. **udało mu się** he succeeded. ~ **się** do+G head for, go to, embark on
udany *aj* successful
uderzyć -*rzę -rzysz pf, impf*
uderzać strike, collide. ~ **się** o+A knock, bump against
udręka *f* torment, anguish
udział *mi* share, allotment, contribution; **brać udział** *w+L* take part in
udzielić -*lę -lisz pf, impf udzielać* +D, +G give, provide, impart to. ~ **korepetycji** tutor
ufny *aj* trustful
ugościć -*szczę -ścisz pf, impf*
ugaszczać treat to, be hospitable to
ugotować *see gotować*
ujawnić -*nię -nisz pf, impf*
ujawniać reveal, disclose

GLOSSARY

- ująć** -jmę -jmiesz *pf, impf* **ujmować**
-muje -mujesz take hold,
encompass, comprise
- ujmujący** *aj* engaging, winsome,
winning (smile)
- ujrzeć** -rzę -rzysz *pf* glimpse, catch
sight of, behold
- układ** *mi* system, setup, pact. ~
nerwowy nervous system
- układać** -am -asz *impf* build (with
blocks). *see* **ułożyć**
- ukłuć** *see* **kłuć**
- ukochany** *aj* beloved
- ukradkiem** *av* stealthily, furtively
- ukraść** -kradnę -kradniesz -kradł *pf,*
impf **ukradać** steal
- ukryć** -yje -yjesz *pf, impf* **ukrywać**
hide, conceal. ~ **się** hide o.s
- ukryty** *aj* hidden, concealed
- uksztalować** *see* **kształtować**
- ulec** -gnę -gniesz *pf, impf* **ulegać**
+D undergo, yield to, be subject
to. ~ **zmianie** undergo change.
nie ~ **wątpliwości** there is no
doubt
- ulewny** *aj* torrential
- ulica** *f* street
- uliczka** -czek *f* *dim* of *ulica*
- uliczny** *aj* of *ulica*
- ulokować** *see* **lokować**
- ulubiony** *aj* favorite
- ułożyć** -że -żysz *pf, impf* **układać**
arrange. ~ **się** work out, settle
down
- umalować** *see* **malować**
- umieć** -em -esz *impf* +*infin* know
how
- umierać** *see* **umrzeć**
- umieścić** -szczę -ścisz *pf,*
umieszcząć *impf* put, fit, locate
- umilknąć** *see* **milknąć**
- umknąć** -nę -niesz *pf, impf*
umykać slip away, evade, elude
+D
- umówić się** -wią -wiesz *pf, impf*
umawiać się z+I make <have> a
date, appointment (with)
- umówiony** *aj* z+I engaged,
appointed, agreed upon; **jestem**
~ I have an engagement
- umrzeć** -mrę -mrzesz *umarł pf, impf*
umierać die
- umundurowany** *aj* uniformed
- umyć (się)** -yje -yjesz *pf* wash (oneself).
see **myć**
- umysł** *mi* mind; **zdrowy** ~**łem** sound
of mind. **na umyśle** in one's mind
- umysłowy** *aj* mental
- umyślić** -lę -lisz *pf* decide, resolve
- umywalka** -lek *f* wash basin
- uniesienie** *n* transport (of joy),
rapture, exultation
- unieszczęśliwić** -wią -wiesz *pf, impf*
unieszczęśliwiać make unhappy
- unieść** -niosę -niesz -niósł -niosła -
nieśli *pf, impf* **unosić** -szę -sisz lift
up, carry off. ~ **się** rise, be
carried aloft, get carried away
- uniknąć** -nę -niesz *pf, impf* **unikać**
+G avoid
- uniwersytecki** *aj* of *uniwersytet*
- uniwersytet** *mi* university. **na**
uniwersytecie at university
- uogólnić** -nię -niesz *pf, impf*
- uogólniać** generalize
- uosobnić** -nię -niesz *pf, impf*
uosabiać personify
- upalny** *aj* hot (weather)
- upartosc** *f* stubbornness
- uparty** *av* stubborn
- upewnić** -nię -niesz *pf, impf*
upewniać +A, o+L assure. ~ **się**
intr make certain
- upłynąć** -nę -niesz *pf, impf*
upływać flow, pass by
- upokorzenie** *n* humiliation
- upokorzyć** -rzę -rzysz *pf, impf*
upokarzać humiliate. ~ **się**
humiliate o.s
- upragnienie** *n* *phr* z ~**niem** with
longing
- upragniony** *aj* longed-for
- uprawić** -wią -wiesz *pf, impf*
uprawiać cultivate, practice

GLOSSARY

- uprzedzić** -dzieć -dzisz *pf, impf*
uprzedzać +A forewarn, give advance notice
- uprzejmość** *f* kindness
- uprzejmy** *aj* polite, gracious, kind, pleasant. **być** ~ **coś zrobić** be so kind as to do something. *av*
uprzejmie. kindly. **proszę** ~ you are most welcome
- uprzytomnić** -nieć -nisz *pf, impf*
uprzytamniać +D make s.o. realize. ~ **sobie** realize
- upstrzony** *aj* speckled
- upust** *mi* release. **dać** ~ +D give release to
- urazić** -żyć -zisz *pf, impf* **urazić** offend, insult
- urażony** *aj* insulted
- urlop** *mi* vacation, leave. ~ **dziekański** academic leave. ~ **macierzyński** maternal leave
- uroczystość** *f oftpl* solemnity, celebration
- uroczysty** *aj* solemn
- uroda** *f* beauty, charm
- urodzić** *see* **rodzić**
- urodziny** *pl form G* -in birthday
- urodziwy** *aj* comely, good-looking, attractive
- urok** charm
- urokliwy** *aj* charming
- urosnąć** *see* **rosnąć**
- uruchomić** -mieć -misz *pf, impf*
uruchamiać set in motion
- urząd** *urzędu mi* office
- urządzenie** *n* installation, equipment
- urządzenie** *n* installation, equipment, device
- urządzić** -dzieć -dzisz *pf, impf* **urządzać** arrange, put on
- urzędniczka** -czek *fem of urzędnik*
- urzędnik** *mp* clerk, office worker
- usadowić się** -wieć -wisz *pf, impf*
usadawiać się seat o.s., take a seat
- uschnąć** -nęć -niesz *pf, impf* **usychać** wither, dry
- usiąść** -siądeć -siądziesz -siadł -siedli *pf, impf* **siadać** sit down
- usiłować** -łujeć -łujesz *impf +infin* try, endeavor, attempt
- usługa** *f* service
- usługowy** *aj of usługa*
- usłużny** *aj* helpful, considerate
- usłyszeć** *see* **słyszeć**
- uspokoić** -ojeć -oisz *pf, impf*
uspokajać calm down. ~ **się** calm down
- usposobienie** *n* disposition
- usprawiedliwić** -więć -wisz *pf, impf*
usprawiedliwiać justify. ~ **się** justify o.s
- usprawiedliwienie** *n* justification
- usta** *pl form G* **ust** mouth
- ustawić** -więć -wisz *pf, impf* **ustawiać** set up, establish
- ustawienie** *n* settlement
- ustawiony** *aj na+A* set for
- ustąpić** -pięć -pisz *pf, impf* **ustępować** -pujeć -pujesz +A, +D yield s.t. to s.o.
- usterka** -rki *f* defect
- ustny** *aj* oral
- uszko** -szek *n dim of ucho*
- uszkodzenie** *n* damage, harm, infury
- uśmiech** *mi* smile
- uśmiechnąć się** -nęć -niesz *pf, impf*
uśmiechać się *do+G* smile (at). +D look good to
- uśmiechnięty** smiling, in smiles
- uświadomić sobie** -mieć -misz *pf, impf* **uświadamiać sobie** come to realize
- uświadomienie** *n* realization
- u tęsknienie** *n* longing. **z** ~ **niem** longingly
- utkwić** -wieć -wisz *pf* stick (in memory), fasten (eyes on), become firmly implanted
- utrwalić** -lęć -lisz *pf, impf* **utrwalać** strengthen, consolidate, perpetuate

GLOSSARY

- utulić** *see tulić*
utyskiwać *-kuję -kujesz impf*
 grumble, complain
utyskiwanie *n* grumbling, complaint
uwaga *f* attention, note, remark, observation. **z ~gi na** +A in view of. **wziąć pod ~gę** take into consideration
uważać *-am -asz* be careful. *na*+A watch out for. +A *za*+A consider as. ~ **opowiadanie za skończone** consider the story finished. think **jak uważasz?** what do you think?
uwierzyć *see wierzyć*
uwijać się *-nę -niesz pf, impf*
uwijać się bustle about, be snappy
uzasadnić *-nię -niesz pf, impf*
uzasadniać justify
uzasadnienie *n* justification
uzasadniony *aj* justified
uzbierać = **zbierać** *see zebrać*
użalić się *-lę -lisz pf, użalać się impf* complain, lament
użycie *n* use
użyczyć *-czę -czysz pf, impf* **użyczać** +G lend, afford, spare
użyć *-yję -ujesz pf, impf* **używać** +G use, make use of. ~ **sobie** *na*+L have fun (at s.o.'s expense)
użyteczność *f* usefulness
użyteczny *aj* useful
- W**
- w(e)** *prep*+L *in*. +A) into, on (a day of the week)
wada *f* flaw
waga *f* weight, importance
wagon *mi* car (of a train)
wahać się *-am -asz impf, pf*
zawahać się hesitate, vascillate, oscillate, fluctuate, waver
wahanie *n* hesitation; **bez ~nia** unhesitatingly
- wakacje** *pl-only G -i* school vacation
walić *-lę -lisz impf* **walnać** *-nę -niesz* 1. bring down, overthrow. 2. *w*+A knock, pound (on). *intr* ~ **się** fall down, tumble down
walizeczka *-czek f dim of walizka*
walizka *-zek f* suitcase, valise
walka *-lek f z+I* fight, battle, struggle (with, against)
walnać *see walić*
wałek *-tka* roll, roller. ~ **do ciasta** rolling pin
wałkonić się *-nię -niesz impf* loaf
wapno *n* subst lime, whitewash;
bielić ~ **pnem** to whitewash
wariat *mp* madman
wariatka *-tek f* madwoman
Warszawa *f* Warsaw. **w Warszawie** in Warsaw
wart *warta warte aj* +A worth. +G worthy of. **warto** *av pred* it is worth. **nie** ~ there's no point
wartość *f* value, worth
wartościowy *aj* of value, valuable
warunek *-nku mi* condition. **pod ~nkiem** +G on the condition of. *pl* ~ **nki atmosferyczne** atmospheric conditions
warzywo *n us pl: warzywa* vegetable
wasz *wasza, wasze poss aj* your (pl. informal)
wazon *mi* vase
ważność *f* validity
ważny *aj* important, valid (of a ticket)
ważyć *-żę -żysz* weigh. ~ **się** dare. **ani mi się ważyć** don't you dare!
wąs *mi -a us-pl* mustache
wąsik *-mi -a dim of wąs*
wąski *aj* narrow. *comp aj* **węższy**. *comp av* **wężej**
wąty *aj* frail
wątpić *-pię -pisz impf, pf* **powątpić** *w*+A doubt
wątpliwość *f* doubt

GLOSSARY

- wątpliwy** *aj* doubtful, dubious
wbić -*bije* -*bijesz* *pf, impf* **wbijać**
w+A drive in, thrust, pierce
wbrew *prep+D* against, counter to,
in defiance of
wcale nie *av* not at all
wchodzić *see wejść*
wczasy *pl form G -ów* resort
vacation
wczesny *aj* early. *av* **wcześnie. za** ~
too early. *comp av* **wcześniej**
wczoraj *av* yesterday
wdać się -*dam* -*dasz* -*dadzą* *pf, impf*
wdawać się -*daje* -*dajesz* go into,
encroach upon. ~ **w szczegóły**
go into details
wdowa *wdów* *f* widow. *mp*
wdowiec widower; **słomiany** ~
grass widower
wdowieństwo widowhood
wdzięczność *f* gratitude, thanks
wdzięczny *aj +D, za+A* thankful,
grateful (to, for)
według *prep+G* according to.
według mnie in my opinion
weekend "hikent" *mi* week-end
wejrzenie *n* glance. **miłość od**
pierwszego ~*nia* love at first sight
wejście *n* entrance
wejściowy *aj of wejście*
wejść *wejdę* *wejdiesz* *wszedł* *weszła* *pf,*
impf **wchodzić** -*dzę* -*dzisz* enter. *do+G*
enter into. **wchodzić w rachubę**
enter the picture. *w+A* go up. ~ **w**
górze go upstairs
welon *mi* veil
welna -*ten* *f* wool
welniany *aj of welna*
wentylacja *f* ventilation
wentylacyjny *aj of wentylacja*
wesele *n* wedding (party). **srebrne**
~ silver wedding anniversary
weselny *aj of wesele*
wesoły, wesół *aj* merry, gay
westchnąć -*ną* -*niesz* *pf, impf*
wzdychać sigh. *impf do+G* sigh,
long for
- wewnętrzny** *aj* internal, inside
wzbrać *wzbioreę* *wzbierzesz* *pf, impf*
wzbierać rise, swell (of waters)
wzbrany *aj* swollen (river)
wędrować -*ruję* -*rujesz* *impf* wander
wędrówka -*wek* *f* migration, *pl*
wanderings
wędzony *aj* smoked
wgłębić -*bię* -*bisz* *pf, impf* **wgłębiać**
impf hollow out. ~ **się** *w+A*
become immersed in,
investigate (a question)
wiać *wieje* *us-3p* blow, waft
wiaderko -*rek* *n* *dim of wiadro*
wiadomo *av* *pred* it is known.
nigdy nic nie ~ one never
knows. **jak** ~ as is known
wiadomość *f* often-*pl* (piece of)
news
wiadro -*der* *n* *Gpl -der* bucket, pail
wiara *f* belief, trust, faith
wiatr *mi* wind
wiązać -*zę* -*zesh* *impf* tie. ~ **koniec z**
końcem make ends meet. ~ **się**
be tied, bound, linked
widać *infin-only* it can be seen, it
would seem, it is clear, evidently
widelec -*lca* *mi* fork
widoczny *aj* evident, visible. *av*
widocznie evidently
widok *mi* sight. **Jaki piękny** ~! What
a pretty sight! **na sam** ~ at the very
sight
widomy *aj* visible. *as* *mp* person
with sight
widywać -*duję* -*dujesz* *impf* *freq of*
widzieć *see*
widz *mp* *Npl -owie* spectator
widzenia. do ~*nia* *phr* good-bye
widzieć -*dzę* -*dzisz* *impf, pf* **zobaczyć**
see. pf catch sight of
wieczko -*czek* *n* *dim of wieko*
wieczny *aj* eternal. *av* **wiecznie**
perpetually, forever
wieczorny *aj* occurring during the
evening

GLOSSARY

- wieczorowy** *aj* pertaining to evening
- wieczór** *-czoru or -czora mi* evening, evening party
- co wieczora** every evening
- dobry wieczór** good evening
- pod wieczór** toward evening
- wieczorami** in the evening
- wieczorem** in the evening
- wiedza** *f* knowledge
- wiedzieć** *wiem, wiesz, wiedzą impf* know (information)
- wiejski** *aj* of *wieś* rural, village
- wiek** *mi* age, century; **w** ~**ku** of an age
- wieko** *n* lid
- wielbłąd** *ma* camel
- wielce** *av* of *wielki* greatly
- wiele** *indef num GDL wielu +G* many. **o wiele** by a lot
- Wielkanoc** *f* Easter
- wielki** *aj* great. *comp aj* **większy**. *av* **wielce** greatly. *comp av* **więcej**
- wieloletni** *aj* many-years-long
- wieprz** *ma* hog
- wieprzek** *-rzka ma dim of wieprz*
- wierchołkowy** *aj* of *wierchołek*
- wierność** *f* faithfulness
- wierny** *aj* faithful
- wiersz** *mi -a* verse, poem, line of print
- wierszyk** *-a mi dim of wiersz*
- wierzaj mi** *phr* trust me
- wierzba** *f* willow
- wierchołek** *-łka mi* tip, top, summit (of tree, mountain)
- wierzyć** *-rzę -rzysz impf, pf*
- uwierzyć** *+D* believe (someone). *w+A* believe in s.t.
- wieszać** *-am -asz* hang
- wietrznik** *mi -a* fan
- wieś** *wsi f* village, countryside. **na wsi** in the country(side). **we wsi** in a village
- wieść** *1 wiodę, wiedziesz, wiódtł, wiodła, wiedli impf det, indet*
- wodzić** *-dzą -dzisz, pf* **powieść** or **zawieść** lead
- wieźć** *wiozę, wiesziesz, wioźtł, wiozła, wieźli, impf det, wozić -zę -zisz impf indet, pf* **powieźć** or **zawieźć** carry, haul (by vehicle. (of horse) pull
- wieża** *f* tower
- wieżowiec** *-wca mi* scyscraper (building)
- więc** *av* so, hence, then, thus, so, then
- więcej** *indef quant, comp av of większy +G* more (of). **co ~** what is more, moreover
- więdnąć** *-nę -niesz impf, pf*
- zwiędnąć** wilt, fade
- większość** *f* majority, most
- większy** *comp av* of *duży* larger, greater
- wiklina** *a* wicker(work)
- wiklinowy** *aj* of *wiklina*
- wilga** *f* oriole
- wilgoć** *f* moisture, dampness
- wilgotność** *f* dampness, humidity
- wilgotny** *aj* damp, moist, humid
- wilk** *ma* wolf
- wina** *f* fault, blame, guilt; **z ~ny** *+G* due to the fault of
- winda** *f* elevator
- winnica** *f* vineyard
- winny** *aj* vine, wine
- wino** *n* wine
- wiorsta** *f* viorst (old measurement of distance, slightly longer than a kilometer)
- wioska** *-sek f dim of wieś 'village'*
- wiosłować** *-łuję -łujesz impf, pf*
- powiosłować** row
- wiosna** *-sen f DLsg wiosnie* spring. *~ną* in the springtime. **na ~nę** in the spring **wiosenny** *aj* springlike, spring('s)
- wiraż** *mi obs* shoulder (of road)
- wisieć** *-szę -sisz impf intr* hang
- wiśnia** *-sien f Gpl* (sour) cherry, cherry tree
- wiśniowy** *aj* of *wiśnia*

- witać** -am -asz *impf, pf* **powitać** or **przywitać** greet. **witam** *w+L* welcome (to). ~ **się** greet one another
- wizyta** *f* visit
- wjechać** -jadę -jedziesz *pf, impf*
wjeżdżać drive up
- wkładać** see *włożyć*
- wkroczyć** -czę -czysz *pf, impf*
wkraczać *w+A* enter, intervene
- wlec** *włokę wleciesz włókt włokła wlekli pf. impf* **wlekać** draw, drag, tug, haul. ~ **się** drag on, trail behind
- wleźć** -lezę, -leziesz, -lazł, -lazła, -leźli *pf, impf* **włazić** -że zisz crawl in, clamber up
- władca** *mp* ruler
- władza** *f* power, authority. **dojść do władzy** come to power
- własność** *f* property, possession
- własnoręcznie** *av* with one's own hands
- własny** *aj* one's own
- właściciel** *mp* owner
- właścicielka** -lek *fem of właściciel*
- właściwość** *f* property
- właściwy** *aj +D* proper (to). *av* **właściwie** actually
- właśnie** *av* precisely, exactly, just, at that moment; ~ that's just it
- włączyć** -czę -czysz *pf, włączać impf* include, turn on (appliance)
- włos** *mi -a us-pl* hair; **ciemne** ~sy dark hair; **jasne włosy** light hair
- włosek** -ska *mi dim of włos*
- włoski** *aj* Italian. *av* **po włosku** in Italian
- włożyć** -szę -żysz *pf, impf* **wkładać** *w+A* put in, place, deposit, put on (clothes)
- wmieszać** -am -asz *pf do+G* mix, involve, implicate. ~ **się do+G** get involved in
- wmówić** -wię -wisz *pf, impf* **wmawiać** *+D* persuade, *impf* try to persuade
- wnętrze** *n* interior
- wnieść** -niosę -niesiesz -niósł -niosła -nieśli *pf, impf* **wnosić** -szę -sisz carry in, introduce, contribute. *o+A* lodge (complaint)
- wniknąć** -nę -niesz *pf, wnikać impf* *w+A* inquire, penetrate, pry (into)
- wniosek** -sku *mi* conclusion. **dojść do ~sku** come to a conclusion
- wnuczka** -czek *f* grand-daughter
- wnuk** *mp Npl -owie* grandson, grandchild
- wobec** *prep+G* toward, regarding, in view of, in the face of, considering. **wobec tego** for that reason
- woda** *wód f* water. ~ **gazowana** carbonated water. ~ **mineralna** mineral water. ~ **sodowa** soda water
- wodny** *aj of wda*
- wojenny** *aj* military, wartime
- wojewoda** *mp Npl -owie* voivode (of old, a military leader; contemporarily, head of a voivodeship)
- województki** *aj of wojewodztwo*
- województwo** *n* voivodeship, county, province
- wojna** -jen *f Gpl -jen* war; **na ~nie** at war. ~ **światowa** world war
- wojsko** *n* army
- wojskowy** *aj* army, military
- wokoło** *av* all around
- wola** *f* will, volition. **do ~li** at will. **mimo ~li** involuntarily. **wbrew ~li** against one's will. freehold
- woleć** -łę -lisz *impf* prefer
- wolno** *av pred+infin* one may, it is permitted to. **nie ~!** don't do that!
- wolność** *f* freedom. ~ **słowa** freedom of speech
- wolny** *aj* 1. free; ~ **kraj** free country. 2 not occupied; ~ **stół** free table. 3 unengaged,

GLOSSARY

- unattached, not busy, not married. 4 slow
- wołać** -am -asz *impf, pf* **zawołać** call, cry out, holler
- wołowina** *f* beef
- wonny** *aj* fragrant, aromatic
- woń** *f* fragrance, aroma
- worek** -rka *mi* **woreczek** -czka *mi* *dim of wór*
- wozić** *see* wieźć
- woźnica** *mp* wagon-driver, carter
- wódeczka** -czek *f* *dim of wódka*
- wódka** -dek *f* vodka. ~ **żytnia** rye vodka. ~ **kartoflana** potato vodka. ~ **wyborowa** select vodka
- wójt** *mp* *Npl* -owie voyt, head of gmina (community)
- wójtostwo** *n* voytship
- wójtowa** *f* *decl like aj* voyt's wife
- wór** *wora* *mi* bag, sack
- wówczas** *av* at the time, at that time, back then
- wóz** *wozu* *mi* cart, wagon, car.
- wózek** -zka *mi* baby carriage, gurney
- wpaść** -padnę -padniesz -padł *pf, impf* **wpadać** fall in(to) flow into, drop in on. get caught (in a trap). ~ **w rozpacz** fall into despair
- wpakować** -kuję -kujesz *pf* *w+A* pack into, cram into
- wpiąć** *wepnę wepniesz* *pf, wpinać* *impf* *w+A* pin on
- wpłynąć** -nę -niesz *pf, impf* **wpływać** *na+A* influence, have an effect on
- wpływ** *mi* influence; **pod ~wem** +G under the influence (of); **mieć ~ na coś** have an influence on
- wpół** *av* by half, in half. **wpół do siódmej** six-thirty. **na wpół** half, partially (open, etc.)
- wprawa** *f* skill
- wprawdzie** *av* to be sure
- wprawić** *wię* -wisz *pf, impf* **wprawić** set going. train. *w+A* put into (a good mood, etc.)
- wprost** *av* simply, downright, straight at. ~ **przeciwnie** exactly the opposite
- wprowadzenie** *n* introduction
- wprowadzić** -dzą -dzisz *pf, impf* **wprowadzać** introduce
- wracać** *see* wrócić
- wraz** *z+I* together with, along with
- wrażliwość** *f* sensitivity
- wrażenie** *n* impression. **mam ~, że... I** have the impression that...
- wrażliwy** *aj* *na+A* sensitive to
- wreszcie** *av* finally, at last
- wręcz** *av* downright
- wręczyć** -czę -czysz *pf, impf* **wręczać** +D give, hand (over)
- Wrocław** -wia *mi* Wrocław (town). **we Wrocławiu** in Wrocław
- wrodzony** *aj* innate, in-born
- wrócić** -cę -cisz *pf, wracać* *impf* return, come back
- wróźbiarz** *mp* fortune-teller
- wróźka** -żek *f* fortune-teller
- wrzask** *mi* noise, racket, hollering, din, uproar
- wrzasać** -śnie -śniesz *pf, impf* **wrzeszczeć** -szczę -szczesz scream, shout, roar, holler
- wrzesień** -śnia *mi* September
- wrześniowy** *aj* of wrzesień
- wrzucić** *cę* -cisz *pf, impf* **wrzucać** *do+G* throw in, insert, engage (clutch, etc.)
- wsadzić** of *sadzić* *pf, impf* **wsadzać** plant, *colloq* put into; ~ **do lodówki** put in the ice-box. ~ **do więzienia** imprisonment, jail
- wschodni** *aj* eastern
- wschód** *wschodu* *mi* east. **na wschodzie** in the east
- wsiaść** *wsiądę, wsiądziesz, wsiadł, wsiadli* *pf, impf* **wsiaść** *do+G* get in, onto (a vehicle)

GLOSSARY

- wskazać** -że -żesz *pf, impf*
wskazywać -zuję -zujesz *na+A*
 indicate, point to. **nie**
wskazujący palec without
 pointing any fingers
wskazany *aj* indicated, *apropos*
wskórać -am -asz *pf* gain, attain,
 accomplish
wskutek *prep+G* due to, as the result
 of
wspaniał *aj* great, marvelous,
 wonderful. *av* **wspaniale**
wspiąć się *wespnę wespiesz pf, impf*
wspinać *na+A* climb up on onto,
 lift self up
wspominek -nku recollection,
 reminiscence
wspomnieć -nę -niesz *pf, impf*
wspominać recall, mention,
 recollect
wspomnienie *n* recollection,
 remembrance
współczesność *f* contemporaneity,
 contemporary times
współczesny *aj* contemporary. *av*
współcześnie
współczucie sympathy,
 commiseration
współzucić -uję -ujesz *impf +D*
 sympathize, commiserate with
współpraca *f* cooperation
wspólny *aj* common, mutual,
 shared; **nic ~nego** *z+I* nothing
 in common with
wstać -anę -aniesz *pf, impf* **wstawać**
 -aję -ajesz rise, get up
wstąpić -pię -pisz *pf, impf*
wstępować -puję -pujesz *do+G*
 enter, join, step into
wstęp *mi* entry, admission,
 introduction
wstępny *aj* introductory, initial,
 entrance (examination)
wstyd *mi* shame. **było mu** ~ he
 was ashamed
wstydzić się -dzę -dzisz *impf* be
 embarrassed
- wsunąć** -nę -niesz *pf, impf* **wsuwać**
 insert, poke in
wszczać -nę -niesz *pf, impf* **wczynać**
 initiate (conversation, quarrel,
 etc.)
wszelki *pron aj* any, every, all sort of
wszędzie *av* everywhere
wszystkie *pron aj pl-only* all. *mpl*
wszyscy everyone.
wszystko *n pron aj* everything
wszystkiego najlepszego all
 the best
wszystko mi jedno. it's all the
 same to me
wszystko w porządku *phr*
 everything's all right
wślizgać się -am -asz *impf, pf*
wśliz(g)nąć się -nę -niesz *do+G*
 slip in, insinuate o.s.
wśród *prep+G* among(st)
wtedy *av* then, at that time
wtorek -rku *mi* Tuesday. **we wtorek**
 on Tuesday
wtorkowy *aj of wtorek*
wuj *mp Npl -owie* uncle. *dim*
wujek
wujek -jka *mp* uncle, male friend
 of family
wy *pron GAL was D wam I wami*
 you (*pl* inform)
wybaczyć -czę -czysz *pf, impf*
wybaczać +*D* forgive
wybałuszony *aj* goggle-eyed
wybałuszyć -szę -szysz *pf, impf*
wybałuszać . ~ **oczy** goggle
 one's eyes
wybąkać -am -asz *pf, impf*
wybąkiwać -kuję -kujesz blurt
 out
wybić -biję -bijesz *pf, impf* **wybijać**
 beat out, knock out. ~ **coś z**
głowy dissuade. strike (medal)
wybiec -biegnę -biebiesz -biegł *pf,*
impf **wybiegać** *na+A* run out
 onto
wybierać *see wybrać*
wyblakły *aj* faded

GLOSSARY

- wyboisty** *aj* uneven, rough, rugged (road)
- wyborny** *aj* perfect, excellent, splendid. *av* **wybornie**
- wybór** -*boru mi* choice, selection, *pl* elections
- wybrać** *of* *brać pf, impf* **wybierać** select, elect, pick, choose. ~ **się** go someplace, set out for
- wybuchać** -*am -asz impf, pf*
wybuchnąć -*nie, -buchł us-3p* explode, burst, break out (war)
- wybudować** -*duję -dujesz pf, impf*
wybudowywać build
- wychodzić** *see* *wyjsć*
- wychować** -*am -asz pf, impf*
wychowywać -*wuję -wujesz* bring up, raise, educate
- wychowanie** upbringing
- wychowawczy** *aj* educational. *av* **wychowawczo** instructively
- wychwalić** -*łę -lisz pf, impf*
wychwalać praise, extol
- wyciąć** *wytnę -niesz pf, impf*
wycinać cut out
- wyciągać** -*am -asz impf, pf*
wyciągnąć -*nę -niesz, pull out.*
~ **wniosek** draw a conclusion
- wycieczka** -*czek f* excursion
- wycieczkowy** *aj* *of* *wycieczka*
- wycofnąć** -*nę -niesz pf, impf*
wycofać withdraw, retract. *intr*
~ **się** pull back, withdraw
- wyczekać** -*am -asz pf, impf*
wyczekiwać -*kuję -kujesz* wait out, expect
- wyczyn** *mi* stunt, exploit, excellent result
- wydać** -*dam -dasz pf, impf*
wydawać -*daje -dajesz* expend, publish, emit. ~ **się** seem, appear
- wydarzenie** *n* happening, event, occurrence
- wydarzyć się** -*rzę -rzysz pf, impf*
wydarzać się happen, occur
- wydobyć** -*będę -będziesz pf, impf*
wydobywać extract, pull out .
~ **się** emanate from, come out of
- wydostać** -*stanę -staniesz pf, impf*
wydostawać -*aje -ajesz* get out, extract. ~ **się** extricate o.s.
- wydrażyć** -*żę -żysz pf, impf*
wydrażać hollow out, excavate
- wydrzeć** -*drę -drzesz, darł pf, impf*
wydzierać tear out, pluck (feathers). +*D* tear away from
- wydział** *mi* department
- wydzwięk** *mi* resonance, repercussion
- wygląd** *mi* appearance
- wyglądać** -*am -asz impf* look, seem, appear. **dobrze** ~ look well.
wygląda na deszcz it looks like rain. *see also* **wyjrzeć**
- wygłosić** -*szę -sisz pf, impf*
wygłaszać make a speech, proclaim
- wygodny** *aj* comfortable. *av* **wygodnie**. *comp* *aj* **wygodniejszy**
- wygrać** *of* *grać pf, impf* **wygrywać** win
- wygrana** *in phr* **nie dać za**
wygraną not give up for lost
- wygrzać** -*grzeję -grzejesz pf, impf*
wygrzewać warm. ~ **się** warm o.s.. ~ **na słońcu** sun o.s.
- wyjaśnić** -*nię -niesz pf, impf*
wyjaśniać explain. ~ **się** be explained
- wyjaśnienie** explanation
- wyjazd** *mi* departure, drive out of town, excursion
- wyjąć** -*jme -jmiesz pf, impf*
wyjmować z+G take out of, remove from, extract
- wyjątek** -*tku mi* exception
- wyjątkowy** *aj* exceptional. *av* **wyjątkowo**
- wyjechać** -*jadę -jedziesz pf, impf*
wyjeżdżać leave, drive away, depart

- wyjście** *n* exit, going out, leaving.
gotowy do wyjścia ready to leave
wyjściowy *aj* of **wyjście**
wyjść -jdę -jdziesz -szedł -szła *pf*,
impf **wychodzić** -dzą -dzisz
leave, go out, come out. **nie**
wychodzi mu it's not working
out for him. ~ **na zewnątrz**
come out, be revealed. **nic z**
tego nie wyjdzie nothing will
come of it. ~ **za męża** marry,
get married (of woman).
wyjmować *see* **wyjąć**
wykład *mi* lecture
wykładany. kołnierz ~*ny* turned-up
collar
wykazać -żę -żesz *pf, impf* **wykazywać**
-zuję -zujesz demonstrate
wykleić *kleję, kleisz pf, impf*
wyklejać +*I* paste, stick, line
(with paper), hang (with wall-
paper)
wyklepać -pię -piesz *pf, impf*
wyklepywać -puję -pujesz hammer
out
wykluczony excluded;
wykluczone it's out of the
question
wykluczyć -cę -czysz *pf*,
wykluczać *impf* exclude
wykonać -am -asz *pf, impf*
wykonywać -nuję -nujesz
execute, carry out, perform
wykorzystać -am -asz *pf, impf*
wykorzystywać -tuję -tujesz
use, make use of, avail o.s. of,
exploit
wykpić -pię -pisz *pf, impf*
wykpiwać ridicule, mock,
deride, poke fun at. ~ **się** z+*G*
evade shirk, joke oneself out of
wykrzyknik *mi -a* exclamation
point
wykształcenie *n* education
wyksztusić -szę -sisz *pf, impf*
wyksztuszać 1. expectorate 2.
stammer
wykupić -pię -pisz *pf, impf*
wykupować -puję -pujesz
purchase
wykwintny *aj* elegant
wylec or **wylegnać** -gnę -niesz -legł
pf, impf **wylegać** turn out in a
crowd
wylecieć -cę -cisz *pf, impf*
wylatywać -tuję -tujesz fly out
wylot *mi* exit, opening. **na** ~
through and through, clean
through
wyładować -duję -dujesz *pf, impf*
wyładowywać -wuję -wujesz
load up
wyłącznik *mi -a* turn-off switch
wyłączny *aj* exclusive. *av* **wyłącznie**
wyłączyć -cę -czysz *pf, impf*
wyłączać exclude, disconnect,
turn off. **wyłączywszy** except for
wyłonić się -nię -niesz *pf, impf* **wyłaniać**
się appear, loom
wyłuszczyć -cę -czysz *pf, impf*
wyłuszczać clarify
wymachiwać -chuję -chujesz *impf*
+*I* wave about
wymagać -am -asz +*G* demand,
require
wymagający *aj* demanding
wymaganie *n* requirement
wymarzyć *see* **marzyć**
wymiana *f* exchange, conversion
(of currency)
wymienić -nię -niesz *pf, impf*
wymieniać *na*+*A* exchange for.
enumerate, list, mention, cite
wymknąć się -nę -niesz *pf, impf*
wymykać się +*D* escape, slip
(one's notice)
wymoszczony *aj* +*I* strewn with
wymowny *aj* eloquent
wymóg -*mogu mi* requirement
wymówka -*wek f* excuse, pretext.
reproach
wymyślić -lę -lisz *pf, impf* **wymyślać**
1. think up, devise, contrive 2.
+*D* berate, verbally abuse

GLOSSARY

- wynając** -jmę -jmiesz *pf, impf*
wynajmować -muje -mujesz *rent*
wynaleźć -najdę -najdziesz *pf, impf*
wynajdować -duję -dujesz
 discover, invent, devise
wynieść -niosę -niesz -niósł -
 niosła -nieśli *pf, impf* **wynosić**
 carry out, come away with. ~ się
 clear out
wynik *mi* result, effect, outcome.
w ~ku +G as the result of
wynikać -am -asz, *impf, pf*
wyniknąć -nę -niesz z+G result,
 emerge, follow from
wynosić -szę -sisz amount to. *see*
also wynieść
wyobraźnia *f* imagination
wyobrazić sobie -żę -zisz *pf, impf*
wyobrażać sobie imagine
wypadać. **nie wypada** it won't do, it's
 not proper
wypadek -dku *mi* accident,
 incident, occurrence
wypaść -padnę -padniesz -padł *pf, impf*
wypadać fall out, turn out. +D fall
 to s.o. **nie wypada** it is not fitting
wypatrzeć -rzę -rzysz *pf, impf*
wypatrywać -ruję -rujesz look
 out for, strain eyes to see, spot,
 make out +A or +G
wypchnąć -nę -niesz *pf, impf*
wypychać stuff, cram
wypełnić -nię -nisz *pf, impf*
wypełniać fill, fill up, fulfill
wypić -piję -pijesz *pf, impf* **wypijać**
 drink (up), consume (beverages)
wypierać *see wyprzeć*
wypłacić -cę -cisz *pf, impf* **wypłacać**
 pay out
wyplakać -aczę -aczysz *pf, impf*
wyplakiwać -kuję -kujesz,
 weep. ~ się cry o.s. out
wypłowiły *aj* faded-out
wypocząć -cznę -czniesz *pf, impf*
wypoczywać get rest
wypoczynek -nku *mi* rest,
 relaxation
- wypoczynkowy** *aj of wypoczynek*
wypomnieć -nę -niesz *pf, impf*
wypominać +D reproach
wyposażenie *n* (out) fittings,
 equipment
wyposażony *w+A* equipped with
wyposażyc -żę -żysz *pf, impf*
wyposażać *w+A* endow, equip,
 invest with
wyprawa *f* expedition
wyprodukować *see produkować*
wyprostować się -wuję -wujesz *pf,*
impf **wyprostowywać się** -wuję -
 wujesz straighten up
wyprzeć -prę -przesz -part *pf, impf*
wypierać oust, supplant. ~ się
 +G recant, deny, disavow
wypychać *see wypchnąć*
wyraz *mi* expression, word, turn
 of speech. **znaleźć** ~ find issue
wyrazić -żę -zisz *pf, impf* **wyrażać**
 express. ~ się express oneself
wyraźny *aj* evident, clear,
 obvious. *av* **wyraźnie** evidently
wyręczyć -czę -czysz *pf, impf*
wyręczać help out, replace,
 substitute for
wyrobić -bię -bisz *pf, impf*
wyrabiać manufacture, develop,
 produce, accomplish, do. ~ się
 be produced
wyrozumiałość *f* (sympathetic)
 understanding
wyrozumiały *aj* (sympathetic)
 understanding. *av* **wyrozumiale**
wyruszyć -szę -szysz *pf, impf*
wyruszać move out, set off
wyrwać -wę -wiesz *pf, impf*
wyrywać tear out, tear away,
 extract. ~ się get away, tear o.s.
 away
wyrządzić -dżę -dzisz *pf, impf*
wyrażać do (harm)
wyrzucić -cę -cisz *pf, impf*
wyrzucać throw out, toss out
wyrzut *mi* reproach. ~ty **sumienia**
 conscience pangs

GLOSSARY

- wysiąść** -siąde -siądiesz -siadt -siedli
pf, impf **wysiadać** z+G get off,
out of (vehicle)
- wysiłek** -łkiem mi effort; z ~łkiem
with difficulty
- wyskoczyć** -czę -czysz pf, impf leap
out. **co koń wyskoczy** as fast as
the horse could go
- wysłać** wysłę, wysłesz pf, impf
wysyłać send
- wysłuchać** -am -asz pf, impf
wysłuchiwać -chuję -chujesz +G
listen to, hear out
- wysoce** aj highly
- wysoki** aj tall, high. comp av
wyższy. av **wysoko** or fig
wysoce. comp av **wyżej**
- wysokość** f height
- wysondować** see *sondować*
- wystać** -stoję -stoisz pf, impf
wystawać -aję -ajesz stand for a
long time. protrude. ~ **się** stand
for a requisite time
- wystarczający** sufficient
- wystarczyć** -czy 3p-only pf, impf
wystarczać be enough or
sufficient, suffice. **wystarczy**,
że... it is enough that.
- wystawa** f display, exhibit(ion)
- wystawić** -wię -wisz pf, impf
wystawiać stick out, display
- wystąpić** -puję -pujesz pf, impf
występować -puję -pujesz
appear, occur
- wystraszyć** -szę -szysz pf, impf
wystraszac frighten, scare
- wystroić się** -oję -oisz pf, impf
wystrajać się deck oneself out
- wysunąć** -nę -niesz pf, impf
wysuwać put forward (a
proposal, etc.), raise, advance
- wysypać** -pię -piesz pf, impf
wysypywać -puję -pujesz strew,
scatter, pour out
- wyszorować** see *szorować*
- wyszukany** recherche, artificial,
affected. av **wyszukanie**
affectedly
- wytapetować** see *tapetować*
- wyteńczyć** -zę -zysz pf, impf **wyteńczyć**
strain (eyes, etc.)
- wytrawne wino** dry wine
- wytrwały** aj persistent, steadfast.
av **wytrwale**
- wytrzymać** -am -asz pf, impf
wytrzymywać -muję -mujesz
last, withstand, endure, stand
up to
- wytworny** aj elegant
- wytworzyć się** -rzę -rzysz pf, impf
wytwarzać produce, created. ~ **się**
be produced, created
- wywiązać się** -zę -ziesz pf, impf
wywiązywać się -zuję -zujesz
develop, arise. z+G discharge
(duties), acquit self of
- wywinać** -nę -niesz pf, impf
wywijać +I wag (tail), swing
(stick)
- wywnioskować** -kuję -kujesz pf
deduce, conclude
- wywodzić** -dzą -dzisz impf derive,
explain. **w. się** z+G derive (from)
- wywołać** -am -asz pf, impf
wywoływać -huję -hujesz call
forth, elicit, conjure up, develop
(film)
- wywód** wodu mi oft pl argument,
conclusion, discursus
- wywrzeć** -wrę -wrzesz -wart pf, impf
wywierać na+A exert (influence,
impression, etc.) on
- wyzłocić** -cę -cisz pf, impf **wyzłacać**
gild
- wyzłocony** aj gilded
- wyznaczyć** -czę -czysz pf, impf
wyznaczać mark, delimit, state,
indicate, designate
- wyznać** -am -asz pf, impf
wyznawać -aję -ajesz profess,
confess, admit
- wyzwolenie** n liberation

GLOSSARY

wyzwolić -lę -lisz *pf, impf*
wyzwalać free, liberate, release

wyższy *comp aj of wysoki* higher

wyżywić -wie -wisz *pf, impf*
wyżywiać feed, nourish. ~ **się**
 make a living

wzajemność *f* mutuality,
 reciprocity

wzajemny *aj* mutual, reciprocal.

av **wzajemnie**

wzbić -biję -bijesz *pf, impf* **wzbijać**
 knock upward, raise up

wzbudzić -dzę -dzisz *pf, impf* **wzbudzać**
 arouse awaken. ~ **zaufanie** inspire
 trust

wzdychać *see westchnąć*

względ *względu mi* regard, respect,
 consideration; **bez względu na to,**
że without regard for the fact that;
pod względem +G as far as - is
 concerned; **pod każdym**
względem in every respect; **z**
pewnych względów for certain
 reasons; **ze względu** *na*+G in view
 of.

wziąć *wezmę weźmiesz weź* *pf* take. ~
się *do*+G take up something. *impf*
see brać

wznak. na wznak *av phr* on one's
 back

wznieść -niosę -niesz -niósł -
 niosła -nieśli *pf, impf* **wznościć** -szę
 -sisz lift, raise; ~ **toast** raise a
 toast. ~ **się** become raised, float
 up

wzór *wzoru mi* pattern, design; **na**
 ~ *or* **wzorem** +G on the model
 of, patterned after, after the
 fashion of

wzrok *mi* vision, sight, eyesight

wzrost *mi* growth, height

wzruszenie *n* emotion

wzruszony *aj* moved, touched

wzruszyć -szę -szysz *pf, impf*
wzruszać move, thrill. +I shrug.
 ~ **ramionami** shrug one's

shoulders. ~ **się** +I become
 emotional.

Z

z tym, że *conj* except that

z(e) 1 *prep*+G 1 from; **z Warszawy**
 from Warsaw. 2 out of **z**
kieszeni from one's pocket. 3
 off (of); **ze stołu** off the table

z(e) 2 *prep*+I (together) with;
razem z nami together with
 us; **my z Ewą** Ewa and I

z(e) 3 *adv* approximately. **ze trzy**
lata some three years

za 1 *prep*+I behind, beyond; **za**
granicą abroad. +G during; **za**
moich czasów in my day. +A
 to behind. **za granicę** (to)
 abroad. (in exchange); **coś za**
coś one thing for another (it'll
 cost you)

za 2 *av* too. **za późno** too late. **za**
dużo +G too much of

za 3 *part* **co to jest za dom?** what sort
 of house is that?

za to *conj* by contrast, on the other
 hand

zaabsorbować *see absorbować*

zaadresować *see adresować*

zaakceptować *see akceptować*

zaaranżować *see aranżować*

zabarwić -wie -wisz *pf, impf*

zabarwiać color, tinge

zabarwienie *n* coloring, coloration,
 tinge

zabawa *f* entertainment, merry-
 making, party, game

zabawka -wek *f* toy

zabawny *aj* amusing, funny

zabić -biję -bijesz *pf, impf* **zabijać**
 kill. ~ **czas** kill time. ~ **się** kill
 o.s., get killed

zabicie *n*. **czas do** ~**cia** time to kill

zabić *of bić* *pf, impf* **zabijać** kill; ~
czas kill time. ~ **się** kill o.s.,
 get killed

GLOSSARY

- zabieg** *mi* (medical) treatment, measure, operation
- zabierać** *see* **zabrać**
- zabijak** *semi-pers* rabble-rouser
- zabity** *av* 1. killed, dead; **spać jak** ~ be dead asleep 2. out-and-out, through-and-through; ~ **komunista** dyed in the wool 3. ~ **deskami** God-forsaken (place)
- zablokować** *see* **blokować**
- zabobon** *mi* superstition
- zabobonny** *aj* superstitious
- zabrać** *-biore* *-bierzesz* *pf, impf*
zabierać take along. ~ **się** *do+G* undertake, begin, start, go off to, take to
- zabronić** *-nie* *-nisz* *pf, impf*
zabraniać forbid
- zabroniony** *aj* forbidden, prohibited
- zabytek** *-tku* *mi* monument
- zabytkowy** *aj* antique, monumental
- zachodni** *aj* western
- zachować** *-am* *-asz* *pf, impf*
zachowywać *-wuję* *-wujesz* preserve. ~ **się** behave
- zachowany** *aj* preserved, remaining
- zachód** *-chodu* *mi* west, setting (of sun). **o zachodzie słońca** at sunset
- zachwycić** *-cę* *-cisz* *pf, impf*
zachwycać enthral, fascinate. ~ **się** *+I* be fascinated with
- zachwycony** *aj* *+I* enchanted, enthralled, fascinated
- zachwyt** *mi* *dla+G* fascination, rapture, enchantment for
- zaciąć** *zatnę* *-zatniesz* *pf, impf*
zaciącać whip, lash
- zaciągać** *-am* *-asz* *impf, pf* **zaciągnąć** *-nę* *-niesz* 1. drag, tug, pull 2. draw shut (curtain) 3. contract (debt) 4. recruit, enlist (in army). *intr* ~ **się** enlist (in army)
- zaciekawiony** *aj* with aroused interest
- zacierać** *see* **zatrzeć**
- zaciszny** *aj* sheltered, quiet, secluded
- zacisnąć** *-snę* *-śniesz* *pf, impf*
zaciskać. ~ **zęby** grit teeth. ~ **pięść** clench fist
- zaciśnięty** *aj* clenched (fist)
- zacny** *aj* upright, respectable
- zacząć** *-nę* *-niesz* *pf, impf* **zaczynać** begin. ~ **się** begin (intrans.)
- zaczepnąć** *-nę* *-niesz* *pf* draw (water, knowledge) *z+G* from. ~ **tchu** catch one's breath
- zadać** *-dam* *-dasz* *-dadzą* *pf, impf*
zadawać *-daję* *-dajesz* give, pose (question, task). strike (a blow)
- zadanie** *n* assignment, task
- zadbać** *see* **dbać**
- zadośćuczynić** *-nie* *-nisz* *pf* *+D* satisfy, meet (obligations), fulfil, comply with
- zadolowienie** *n* satisfaction. ~ **z siebie** self-satisfaction
- zadośćuczynienie** *n* satisfaction
- zadowolić** *-lę* *-lisz* *pf, impf* **zadowalać** satisfy
- zadowolony** *aj* *z+G* satisfied, happy, content with
- zadumać się** *-am* *-asz* *pf, impf*
zadumywać się *-muję* *-mujesz* *nad+I* fall to thinking, become lost in contemplation
- zadymka** *-mek* *f* blizzard
- zadzwońić** *see* **dzwonić**
- zagadka** *-dek* *f* puzzle, riddle
- zagadnąć** *-nę* *-niesz* *pf, impf*
zagadywać *-duję* *-dujesz* talk away. ~ **kogoś** strike up a conversation with s.o.
- zagadnienie** *n* question, problem, issue
- zaglądać** *see* **zajrzeć**
- zagmatwać** *see* **gmatwać**

GLOSSARY

zagraniczny *aj* foreign, from abroad
zagrozić -żę -zisz *pf*, *impf* **zagrażać** +*D* threaten
zagryźć -gryzę -gryziesz -gryzł *pf*, *impf* **zagryzać** +*I* nibble (on)
zagrzać -grzeję -grzejesz *pf*, **zagrzewać** *impf* heat up
zainstalować *see* *instalować*
zainteresować (się) *see* *interesować (się)*
zainteresowanie *n*+*I* interest in. **z ~niem** interestedly
zając *ma* *Gpl* *zajęcy* hare
zajęczek -czka *ma* *dim* of *zając*
zająć -jmę -jmiesz *pf*, *impf* **zajmować** -muję -mujesz occupy. ~ **miejsce** take a seat. ~ **się** +*I* be busy with, occupy self with, take care of, do for a living
zajeżdżać -jadę -jedziesz *pf*, *impf* **zajeżdżać** *po*+*A* drive up, come by for s.o. ~ *przed*+*A* drive up in front of
zajęcie *n* occupation, *pl* studies, classes
zajęczy *aj* of *zając*
zajęty *aj* busy, occupied, engaged, taken (of a seat)
zajmujący *aj* engaging
zajrzeć *rzyć* -rzysz *pf*, *impf* **zaglądać** *do*+*G* look in on, glance at
zajść -jdę -dziesz *zaszedł* -szła *pf*, *impf* **zachodzić** 1 take place, arise, set (sun). 2 drop by.
daleko ~ go far
zakąska -sek *f* hors d'oeuvre
zakątek -tku *mi* corner (of the world), recess
zakląć ~kląć *pf*, *impf* **zaklinać** curse
zakład 1 firm, establishment, department. ~ **pracy** work-place 2. bet, wager
zakładać *see* *założyć*
zakłopotać *see* *kłopotać*

zakłócić -cę -cisz *pf*, *impf* **zakłócać** disturb, interfere with
zakochać się *am* -asz *pf*, *impf* **zakochiwać** -chuję -chujesz *w*+*L* fall in love with
zakochany *aj* in love
zakonnica *f* nun
zakończenie *n* end, conclusion
zakończony +*I* topped off with
zakończyć -czę -czysz *pf* conclude
zakres *mi* range, area. **w ~sie** +*G* in the area of
zakręcić -cę -cisz *pf*, *impf* **zakręcać** twist, turn off (water, gas), curl
zakryć -yję -yjesz *pf*, *impf* **zakrywać** cover, hide, conceal
zakup *mi* purchase; **robić ~py** do shopping
zalać -leję -lejesz *pf*, *impf* **zalewać** submerge, swamp, overflow, inundate, pour over
zalesiony *aj* covered with forest
zaleta *f* virtue, positive quality
zależec -ży *us*-3*p* *od*+*G* depend on. +*D*, *na*+*L* **zależy mi na tym** I care about that. **to zależy** that depends
zależność *f* dependency. **w ~ści** *od*+*G* depending on
zależny *aj* dependent. *av* **zależnie** *od*+*G* depending on
załadować *see* *ładować*
załatwić -wię -wiesz *pf*, *impf* **załatwiać** take care of, handle; ~ **sprawę** take care of some matter; ~ **kogoś** rub s.o. out. ~ **się** *vulgar* urinate
załatwienie *n* **coś do ~nia** something to take care of.
założenie *n* establishment, assumption, proposition
założyć -zę -żysz *pf*, *impf* **zakładać** found, put in place ~ **się** *bet* *o*+*A* on. *pf* ~ **nogę na nogę** cross one's legs
zamach *mi*. ~ **stanu** coup d'etat; **jednym zamachem** at a single stroke
zamawiać *see* *zamówić*

GLOSSARY

- zamazać** -żę -żesz *pf, impf*
zamazywać -zuje -zujesz *blur, smear, obscure, wipe out*
zamczyszek -szka *dim of zamek* small castle
zamek 1 -mku *mi* castle
zamek 2 -mka *mi* lock. ~
błyskawiczny zipper
zameldować *see meldować*
zameldowanie *n* registration of residence
zamężna *aj* married (of a woman)
zamiast *conj +infin* instead of. *prep+G* instead of
zamiatacz *mp* sweeper; ~ **ulic** street-sweeper
zamienić -nię -niesz *pf, impf*
zamieniać exchange, swap; ~
jedno na drugie exchange one thing for another; ~ **słowo z kimś** exchange words with s.o..
intr ~ **się** *w+A* change into, be transformed into. ~ **się w słuch** be all ears
zamierać *see zamrzeć*
zamierzyć -rzę -rzysz *pf, impf*
zamierzać intend
zamieszanie *n* confusion, disarray
zamieszkać -am -asz *pf, impf*
zamieszkiwać -kuje -kujesz take up residence
zamieść -miotę -mieciesz -miótl -miotła -mietli *pf, impf* **zamiatać** sweep
zamilknać *see milknąć*
zamknąć -nę -niesz *pf, impf*
zamykać *tr* lock, shut, close. *intr* ~ **się** close, shut.
zamknięty *aj* closed, locked, shut
zamówić -wię -wisz *pf, impf*
zamawiać order, commission.
zamówienie *n* order; **na** ~ to order
zamrzeć -mrę -mrzesz -marł *pf, impf*
zamierać waste away, wither, die down, come to a standstill, die away
zamykać *see zamknąć*
- zaniechać** -am -asz *pf, impf*
zaniechiwać -chuje -chujesz +*G* give up, desist, not tend to
zamyslić się -lę -lisz *pf, impf* **zamyslać się** pause <stop> to think
zamysłony *aj* lost in thought
zaniepokojony *aj* distressed, troubled
zaniepokojenie *n* distress
zanim *conj* before; **zanim przyjdzie** before he comes.
zanim nie not until
zanurzyć -rzę -rzysz *pf, impf*
zazanurzać submerge. ~ **się** become submerged, dive
zaobserwować *see obserwować*
zaokrąglić -lę -lisz *pf, impf*
zaokrąślać round off. ~ **się** become round
zaopatrzony *aj w+A* equipped with
zaopatrzyć -rzę -rzysz *pf, impf*
zaopatrywać -ruje *w+A* equip with. ~ **się** *w+A* lay in a store of
zapach *mi* odor, smell, aroma, fragrance
zapakować *see pakować*
zapalenie *n* inflammation. ~ **oskrzeli** bronchitis. ~ **płuc** pneumonia
zapalić -lę -lisz *pf, impf* **zapalać** light, ignite. *intr* ~ **się** be burning
zapalony *aj* lighted, ignited, avid
zapał *mi* enthusiasm, fervor, ardor; **w zapale walki** in the frenzy of battle
zapałać -am -asz +*I* become inflamed with (love, etc.)
zapałka -tek *f* match
zapamiętany *aj* recalled (from memory)
zapas reserve, stock, supply. **na** ~ in reserve, unnecessarily
zapaść -padnę -padniesz -padł *pf, impf* **zapadać** fall, drop, sink, subside. ~ **się** sink down into
zapewne *av* no doubt

GLOSSARY

- zapewnić** -nię -niesz *pf, impf*
zapewniać +L assure (about)
- zapisać** -szę -szesz *pf, impf* **zapisywać**
 note down. ~ **się** do+G sign up for
- zapomnieć** of *pomnieć pf, impf*
zapominać forget. ~ **się** forget
 oneself, one's place
- zapowiedzieć** -wiem -wiesz -wiedzą *pf, impf* **zapowiadać** announce,
 forecast. ~ **się** na+A promise to be
- zapowiedź** *f* prediction, forecast.
pl banns. **dać na ~dzi** have the
 banns read
- zapoznać** -am -asz *pf, impf*
zapoznawać -znaję -znajesz
 acquaint. ~ **się** +I familiarize o.s.
 with
- zapóźnienie** *n* lateness,
 backwardness.
- zapragnąć** see *pragnąć*
- zaprogramować** see *programować*
- zaproponować** see *proponować*
- zaprosić** -szę -sisz *pf, impf*
zapraszać invite
- zaproszenie** *n* invitation
- zaprotestować** see *protestować*
- zaprowadzić** -dzą -dzisz *pf,*
zaprowadzać *impf* conduct, lead,
 guide, escort
- zaprowiantować** -tuję -tujesz *pf*
 supply with food
- zaprząc** -przęę -przędziesz -prządł or
zaprzągnąć -przęgnę -przęgniesz
pf, impf **zaprzągać** harness
- zaprząg** or **zaprząd** *mi* equipage,
 team (of horses), harness(ing)
- zaprzeczenie** *n* negation,
 contradiction
- zaprzeczyć** -czę -czysz *pf, impf*
zaprzczać +D contradict
- zaprzyjaźnić się** -nię -niesz *pf* z+I
 become friendly with
- zapaść się** -szczę -ścisz *pf* w+A
 plunge ahead into
- zapytać** see *pytać*
- zarabiać** -am -asz *impf* earn, "make"
- zaraz** *av* right away
- zareagować** see *reagować*
- zarobić** -bię -bisz *pf, impf* **zarabiać**
 earn
- zarówno... jak i ...** *conj* both...
 and...
- zarząd** *mi* administration, board of
 directors
- zarządzić** -dzą -dzisz *pf, impf*
zarządzać order, decree. ~
alarm raise the alarm
- zasada** *f* principle; **dla ~dy** out of
 principle; **w ~dzie** in
 principle; **z ~dy** on principle
- zasadniczy** *aj* basic, fundamental.
av **zasadniczo** basically
- zasadniczy** *aj* fundamental
- zasadność** *f* principled nature
- zasadny** *aj* principled
- zasięgnąć** -nę -niesz *pf, impf*
zasięgać +G consult (e.g. an
 opinion)
- zaskarbić** -bię -bisz *pf, impf*
zaskarbiać *sobie*, +A, u+G earn
 (gratitude, etc.)
- zaskoczenie** *n* surprise
- zaskoczony** *aj* startled, surprised
- zaskoczyć** --czę -czysz *pf, impf*
zaskakiwać -kuję -kujesz startle,
 surprise
- zasługa** *f* service
- zasłużony** *aj* merited, honored
- zasłużyć** -żę -żysz *pf, impf*
zasługiwać -guję -gujesz na+A
 deserve
- zasnąć** -śnie -śniesz *pf, impf*
zasypiać fall asleep
- zastać** -stanę -staniesz *pf, impf* **zastawać**
 -ają -ajesz find, come upon
- zastanowić się** -wię -wiesz *pf, impf*
zastanawiać się nad+I consider,
 contemplate, give some thought to,
 pause to think
- zastawić** -wię -wiesz *pf* cram, set
 (table), dam (river), pledge. ~
się go into hock
- zastępca** *mp* deputy, substitute
- zastosować** see *stosować*

GLOSSARY

- zastosowanie** *n* application
zastrzec -strzegę -strzeżesz -strzegł *pf*, **zastrzegać** *impf* stipulate, make reservations
zastrzeżenie *n* reservation (hesitation about something)
zastrzyk *mi* injection, inoculation
zastygły *aj* frozen in place
zasuwa *f* sliding bolt
zasypiać *see* zasnąć
zaś *part* moreover
zaśnięcie *n* falling asleep; **przed** ~ciem before falling asleep
zaśpiewać *see* śpiewać
zaświadczyć -czę -czysz *pf, impf*
zaświadczać certify, attest, bear witness
zaświatowy *aj* other-worldly
zaświaty *pl-only G* -ów the other world
zatarty *aj* obliterated, worn-away
zateksnić *see* tęksnąć
zatkanąć -am -asz *pf, impf* **zatykać** stop up, plug up. **zatkanęło go** he was unable to speak
zatoka *f* bay, gulf
zatruc -uję -ujesz *pf, impf* **zatruc** *impf* poison. ~ **komuś życie** be the bane of s.o.'s existence
zatrzasnąć -snę -śniesz *pf* slam shut. *see also* **trzasnąć**
zatrzeć -trę -trzesz *pf, impf* **zacierać** efface, obliterate, rub away
zatrzepotać *see* trzepotać
zatrzymać -am -asz *pf, impf*
zatrzymywać -muję -mujesz stop. ~ **się nad+I** pause (over), stay, stop
zatwardziały *aj* hardened
zaufaanie *n* trust
zauważyć -zę -żysz *pf, impf*
zauważać notice
zawadzić -dzę -dzisz *pf, impf*
zawadzać +D get in one's way, impede, hamper, hinder. *o+A* knock against
zawartość *f* contents
zawierać *see* zawierać
zawiesić -zę -sisz *pf*, **zawieszać** *impf* hang up, suspend, interrupt. ~ **głos** stop talking
zawilść *f* intricacy, twist (in plot)
zawiły *aj* intricate, convoluted
zawinać -nę -niesz *pf, impf* **zawijać** *w+A* wrap up in, roll up in. ~ **się** bestir oneself
zawiniątko -tek *n* wrapped bundle
zawołać *see* wołać
zawód -wodu *mi* 1. trade, profession 2. disillusionment, disappointment 3. *pl* **zawody** games, competition
zawrócić -cę -cisz *pf, impf* **zawracać** turn back. ~ **komuś w głowie** set someone's head spinning. **nie zawracaj mi głowy** don't distract me
zawrzeć -wrę -wrzesz *pf, impf*
zawierać contain, conclude (pact, etc.)
zawrzeć -wrę -wrzesz **zawarł** *pf, impf*
zawierać contain, conclude
zawstydić się -dzę -dzisz *pf* +G be ashamed of
zawsze *av* always. **na** ~ for ever
zawzięty *aj* obstinate, persistent. *av* **zawzięcie** pertinaciously
zazdrość *f* envy, jealousy
zaznaczyć -czę -czysz *pf, impf*
zaznaczać point out, mention, stress, indicate
zaznajomić się -mię -miesz *pf, impf*
zaznajamiać się *z+I* make acquaintance with
zab *zęba* *mi* tooth
zbadać *see* badać
zbić -biję -bijesz *pf, impf* **zbijać** knock down, knock aside; ~ **kogoś z tropu** throw s.o. off the scent, confuse
zbiec się -biegnę -biegniesz -biegł *pf, impf* **zbiegać się** come running
zbieg *mi* confluence. ~ **okoliczności** coincidence

GLOSSARY

- zbierać** *see* zebrać
zbiór *zbioru* *mi* collection. *pl* harvest
zbliżyć się -że -żysz *pf*, **zbliżyć się**
impf draw nearer
zbocze *n Gpl -y* slope
zboże *zboża* *n* grain
zbożowy *aj* of zboże
zbrodnia *f* crime, felony
zbudować *see* budować
zbyt *part* excessively, particularly,
 too
zbykowany *aj* crazy, nutty
zdać of dać *pf*, *impf* **zdawać** -zdaję -
 zdajesz take (*pf* pass) an exam.
 ~ **relację** *z+G* give a report on.
 ~ **się** *3p-only* seem, appear. ~
sobie sprawę z czegoś realize
 s.t., become cognizant of s.t.
zdanie *n* sentence, opinion; **moim**
 ~**niem** in my opinion
zdarty *aj* torn off
zdarzenie *n* event, happening,
 occurrence
zdarzyć się -rzy się *3p-only pf, impf*
zdarzać się happen, occur
zdawać się *zdaje się* *3p only +D* seem
zdażyć -że -żysz *pf* manage, make on
 time. ~ **na pociąg** make a train
zdechnąć -nę -niesz *zdechł pf, impf*
zdychać die (of animal), *vulg*
 croak
zdecydować *see* decydować
zdecydowanie *n* determination
zdejmować *see* zdjąć
zdenewować *pf* be upset
zdyć *zdejmę zdejmiesz pf, impf*
zdejmować -muję -mujesz take
 off, remove
zdjęcie *n* snapshot
zdobić -bię -bisz *impf* embellish,
 adorn, decorate. *pf see* ozdobić
zdobyć -będe -będziesz *pf, impf*
zdobywać conquer, seize. ~
się *na+A* afford, summon up
 enough courage or energy for
zdolność *f* talent, skill
zdolny *aj* talented, skilled. *do+G*
 capable of
zdołać -am -asz *pf +infin* manage
zdrada *f* treachery, betrayal,
 perfidy
zdradzić -dzę -dzisz *pf, impf* **zdradzać**
 betray
zdrowie *n* health
zdrowy *aj* healthy, well. *comp aj*
zdrowszy. av **zdrowo**
zdumienie *n* amazement
zdwojony *aj* redoubled
zdzierać *see* zedrzyć
zebrać of brać *pf, impf* **zbierać**
 gather, collect. ~ **ze stołu** clear
 the table. ~ **się** meet,
 congregate, gather, assemble
zebranie *n* meeting
zechcieć *see* chcieć
zedrzeć -drę -drzesz -darł *pf, impf*
zdzierać scrape off
zegar *mi -a* clock
zegarek -rka *mi* watch
zejść -jdę -jdziesz *zeszedł zeszyła pf, impf*
schodzić -dzę -dzisz descend, walk
 down, *na+A* (of conversation)
 converge on; ~ **na psy** go to the
 dogs; ~ **z tematu** get off the subject.
 ~ **się** come together, gather,
 converge
zemdleć *see* mdleć
zepchnąć -nę -niesz *pf, impf*
spychać thrust, shove aside,
 push off
zepsuty *aj* spoiled, broken, ruined
zerknąć -nę -niesz *pf, impf* **zerkać** -
am -asz na+A glance (at)
zero *n* zero. *aj* **zerowy**
zerwać -rwe -rwiesz *pf, impf* **zrywać**
 tear off, *z+I* break off with
zespół -połu *mi* team, group
zeszły *aj* last, past. **w ~ piątek** last
 Friday
zeszyt *mi* notebook, fascicle
zet *indecl* the letter Z. **od a do zet**
 from A to Z

GLOSSARY

- zetknąć się** -nie us-3p pf, **stykać się** impf z+I be touching, touch together, meet with, encounter
zetnę see *ściąć*
- zewewnętrzny** aj external, outside
zębowy aj dental
zgadzać się -am -asz impf z+I agree with. **zgadza się** that figures
zgodny aj consensual. *av* **zgodnie** z+I in accordance with
zgrabny aj graceful
zgrzyota f care, worry
zgrzyt mi scraping, grinding, grating
zgubić see *gubić*
zgunny aj pernicious
ziele n NApl ziola Gpl **ziół** herb
zieleń f green(ery)
zielony aj green. *av* **zielono**
ziemia f land, earth
ziemniak mi often-pl -a potato
ziemski aj of *ziemia*
zięć mp Npl -owie son-in-law
zima f winter. ~**mą** in the wintertime
zimny aj cold, cool, frigid. **zimno** mi I am cold. **na zimno** coolly, served cold, in cold blood
zimowy aj of *zima*. wintry, winter('s)
zjawić się -wie -wisz pf, impf **zjawiać się** appear, turn up
zjawisko n phenomenon
zjazd mi LVsg *zjeździe* congress
zjeść see *jeść*
zlać -leję -lejesz pf, impf **zlewać** pour (down), decant, thrash. ~ **się** +I be soaked in; **zlany** potem soaked in sweat
zlecieć -cę -cisz pf, impf **zlatywać** -tuję -tujesz fly down. ~ **się** converge
zleźć -lać -leziesz -lazł -leźli pf, impf **złazić** -zę -zisz z+G get off, climb down (from). ~ **z tematu** change the subject
złamany aj broken, fractured
złapać see *łapać*
- złożyć** -zę -żysz pf, impf **składać** convey, pay (e.g. greetings). put down, deposit, contribute (money), assemble, put together, fold. ~ **przysięę** take an oath. ~ **wizytę** pay a visit. ~ **broń** lay down arms. ~ **się** work out. **tak się złożyło, że..** it worked out so that... **dobrze się składa** it's working out well. ~ **się na coś** be a contributing factor to s.t. **składać się** z+G consist of, be composed of
złocić -cę -cisz impf, pf **pozłocić** gild
złość f anger
złoto n gold
złotowłosy aj golden-haired
złotówka -wek f złoty piece
złoty aj gold(en), gold-colored. złoty (currency)
złudzenie n delusion. **podobny do ~nia** for all the world like
zły 1 aj bad, angry. *comp* aj **gorszy** worse. *sup* aj **najgorszy** worst
zmarły aj deceased, having died
zmarszczka -czek f wrinkle
zmartwić see *martwić*
zmartwienie n worry, care
zmęczony aj tired, weary, exhausted. ~ **podróża** tired from the trip
zmiana f change, relay, relief. **na ~nę** by turns
zmienić -nię -niesz pf, impf **zmieniać** change. ~ **się**
zmiennność f changeability
zmienny aj changeable
zmierchnąć się -nie 3p-only pf, impf **zmierzchać się** grow dark
zmóc -mogę -możesz -mógł -mogła pf overpower
zmusić -szę -sisz pf, impf do+G **zmuszać** force to, constrain
zmuszony aj do+G forced to
zmysł mi sense

GLOSSARY

- znaczek** -czka *mi stamp*. ~
 pocztowy postage stamp
znaczenie *n of znaczyć* meaning, significance
znaczący *aj significant*. *av znaczenie*. ~
wygodniej much more comfortably
znaczyć -czy *us-3p* mean, signify.
co to ma ~? what is that supposed to mean?
znać -am -asz *impf* know (someone or something). ~ **się** *na+L* be an expert on. *pf see poznać*
znad +G from above. **znad morza** from the sea
znajdować (się) *see znaleźć (się)*
znajomy *aj familiar*. *mp decl like aj* acquaintance. *f znajoma*
znak *mi* sign
znakomity *aj* excellent, outstanding. *av znakomicie* excellent, fine, great
znaleźć *znajdę znajdziesz znalazł znaleźli pf, impf* **znajdować** -duję -dujesz find. ~ **się** be located, find o.s.
znany *aj* well-known
znieść -niosę -niesz -niósł -niosła -nieśli *pf, impf* **znosić** -szę -sisz rescind. *oft neg* bear, abide. **nie znoszę tego** I can't stand that
zniszczyć *see niszczyć*
znowu, znów *av* again, anew, once more. **co ~?** now what? what the heck?
zobaczenia. do ~nia *phr* see you!
zobaczyć -czę -czysz *pf* see, catch sight of. *impf see widzieć*
zoo *n indecl* zoo
zoologiczny *aj* zoological. **ogród** ~ zoo
zorganizowaać *see organizować*
zorientować *see orientować*
zostać -stanę -staniesz *pf, impf*
zostawać -staję -stajesz stay, remain, be left, +I become. *as passive auxiliary* get, be. ~
zwolniony get fired
zostawić -wię -wiesz *pf, impf*
zostawiać leave (behind)
zreperować *see reperować*
zresztą *av* for all that, in any case, for that matter
zrezygnować *see rezygnować*
zręczny *aj* deft, skilful, adept. *av*
zręcznie
zrobić *see robić*
zrobienie. do ~nia. *phr* to do. **coś do ~nia** something to do. **nic do ~nia** nothing to do.
zrozumieć *see rozumieć*
zrozumienie. dać komuś do zrozumienia give s.o. to understand
zupa *f* soup. ~ **pomidorowa** tomato soup
zupelny *aj* complete. *av* **zupelnie**
zwalczyć -czę -czysz *pf, impf*
zwalczać fight against, combat
zwalić -lę -lisz *pf, impf* **zwałać** demolish, lay low. pile up. *na+A* lay (blame) on s.o. ~ **się** tumble down
zwany *aj. tak zwany* so-called
zważyć -żę -żysz *pf, impf* **zważać** consider. **zważysz, że** considering that
zwątpienie *n* doubt
zwiadły *aj* faded
zwiastować -tuję -tujesz *impf* foretell, portend
związek -zku *mi* connection, union. **w ~zku** *z+I* in connection with. ~ **zawodowy** trade union, labor union
zwiadzić -dzę -dszisz *pf, impf*
zwiedzać visit (a place)
zwierzątko -tek *n dim of zwierzę*
zwierzę *n -rzęcia Npl -rzęta Gpl -rząt* animal
zwierzęcy *aj* animal's, beastly
zwinąć się -nę -niesz *pf, impf* **zwinąć się** bustle about

GLOSSARY

- zwłaszcza** *av* especially;
zwłaszcza, że... especially
 since
- zwłoka** *f* delay, deferment. **bez**
 ~ki without delay
- zwrócić** -cę -cisz *pf, impf* **zwracać** *do+G* return to
 in to. ~ **uwagę** attract attention. ~ **się** *turządać* -am -asz *impf, pf* **zażądać** +G
 address self to, apply to
 demand
- zwyciężyć** -że -żysz *pf, impf*
zwycięzać conquer, win
- zwycięstwo** *n* victory, triumph
- zwyczaj** *mi* custom
- zwyczajny** *aj* ordinary. *av* **zwyczajnie**
- zwykły** *aj* usual, ordinary,
 common. *av* **zwykle. jak** ~ as
 usual
- zza** +G from behind. **zza granicy** from
 abroad
- zzięnięty** *aj* frozen
- zżółknać** -nie *us 3p* turn yellow
- Ż**
- źle** *av* of *zły* badly. ~ **się** *czuję* I
 feel bad
- źródłany** *aj* of *źródło*
- źródło** -deł *n* source, spring
- Ż**
- ż, -że *emphatic part* **cóż?** what's
 up? **proszę** why please,
skądże! by no means,
- żaden** *żadna* *żadne* *pron* *aj* requires
nie none, no, not any
- żagiew** -gwi *f* torch, firebrand
- żaglówka** *f* sailboat
- żał** *mi* pity, sorrow, regret,
 resentment. **mieć** ~**do kogoś**
 have a complaint regarding
 someone
- żałosny** *aj* mournful, pitiful,
 lamentable, pitiable
- żałować** -tuje -tujesz *impf, pf*
pożałować +G regret
- żarcie** *n* food (slang)
- żarówka** -wek *f* light bulb
- żart** *mi* joke, prank. **nie ma** ~**tów**
 no joking. ~**ty na bok** all
 kidding aside
- żartować** -tuje -tujesz, **zażartować**
pf joke. ~ **sobie** have one's
 little joke
- żądać** -am -asz *impf, pf* **zażądać** +G
 demand
- że** *subord. conj* after reporting verb that
- żeby** *cond conj* (*żeby* *żebyś*
żebyśmy *żebyście*) so that, in
 order to
- żegnać** -am -asz *impf, pf* **pożegnać**
 say good-bye to. **żegnam!**
 farewell! ~ **się** *z+I* take one's
 leave of s.o., say good-bye
- żelazko** -zek *n* (household) iron.
- żelazny** *aj* (made of) iron
- żelazo** *n* iron
- żenić się** -nie -nisz *impf, pf* **ożenić**
się *z+I* marry (of a man), get
 married (to)
- żeński** *aj* woman's, female,
 feminine; **rodzaj** ~ feminine
 gender
- żołądek** -dka *mi* stomach
- żołądkowy** *aj* of *żołądek*
- żołnierski** *aj* of *żołnierz*
- żołnierz** *mp* soldier
- żona** *f* wife
- żonaty** *aj* married (of man)
- żonka** -nek *f* *dim* of *żona*
- żółty** *aj* yellow
- żreć** *żrę, żresz, żart* *impf, pf* **pożreć**
 devour, eat (of animal)
- życie** *n* life
- życiowy** *aj* of *życie* life's, life-
 affecting.
- życzenie** *n* wish, greeting
- życzliwość** *f* kindness, good will
- życzliwy** *aj* kindly, well-wishing.
comp av **życzliwszy**
- życzyć** -czę -czysz *impf +D, +G* wish.
życzę ci powodzenia I wish you
 luck. ~ **sobie** +G desire

GLOSSARY

żyć *żyję, żyjesz impf* live, be alive.

nie żyć be dead, be no longer
alive. *pf see* **przeżyć**

żyletka *-tek f* razor blade

żyrafa *f* giraffe

żywiecki *aj* from town of Żywiec

żywiol *mi* element

żywność *f* food

żywnościowy *aj of* żywność

żywy *aj* alive, lively, living. *av*

żywo

Coat of arms of the greater Przemyśl Region